

* Ο ΓΑΜΟΣ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΝΕΩΤΕΡΟΙΣ ΕΛΛΗΣΙΝ *

Οί γάμοι ἐγίνοντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν μικρᾷ ἡλικίᾳ, εἰς ἐκεῖνα πρὸ πάντων τὰ μέρη, ἐνθα δὲν ἐξετάζεται τόσον ἡ μέλλουσα οἰκονομικὴ τῆς οὕτω σχηματισθείσης οἰκογενείας κατάστασις, ὅσον ἡ εὐδαιμονία καὶ σωματικὴ εὐεξία τῶν συζύγων. Ἐν Μάνῃ οἱ μονογενεῖς πρὸ πάντων υἱοί, παῖδες ἔτι ὄντες, νυμφεύονται ὅπως μὴ ἀπολεσθῇ τὸ ὄνομά των, οὐδόλως δὲ σπάνιοι εἰσὶν οἱ ἀρραβῶνες μελλονύμφων ἐν τῇ γαστέρι τῆς μητρὸς ἔτι ὄντων ¹⁾· παρ' Ἀλ-

* Ἐδημοσιεύθη ἐν Παρθενῶνι 1871 τ. Α' σ. 335—340. Ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ὑπεσημείωσε τὰ ἐξῆς : «Ἀναβάλλονται καὶ ἀπέχθον τοῦ συγγραφέως διὰ τὸ προσεχὲς φυλλάδιον τὸ τέλος τῆς περὶ Κληδομῆν κληρονομείας δημοσιεύομεν σήμερον τὰ ἀνωτέρω, ἀπόσπασμα ὄντα ἐκ τοῦ γάμου, κεφάλαιον τοῦ περὶ γάμων καὶ ἐθίμων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγράμματος τοῦ κ. Ν. Γ. Παλίτου, παραληφθέντες τῶν ἀπαιτήσεων». [Ἐπισημειώσεις προσετέθησαν ἐνταῦθα, παραληφθεῖσαι ἐν τοῦ ἀρχικοῦ χειρογράφου, αἱ δὲ νεώτεροι προσθήκαι διακρίνονται τεθείσαι ὡς καὶ ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἐντὸς διπλῶν ἀγκυλῶν]].

1) [[Μνηστεία παιδείας ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Θ' αἰ. ἀναφέρεται ἐν Βίῳ τῆς δούκισσας Θεοδώρας (τέλος Θ' αἰ.) 5 σ. 3 καὶ 45 σ. 27 Arsenij. 5 σ. 3 καὶ 45 σ. 26 Kurtz. «Τὸ αἶτιον τῆς περὶ τὴν μνηστείαν ταχύτητος τοῦτο ἦν» ἐν § 3 : Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐξή-
τουν εὐπατρίδαι, ὁ δὲ πατήρ τῆς ἤθελεν ὡς τάχιστα ν' ἀπαλλαγῇ τῶν περὶ τοῦ γάμου αὐτῆς μεριμνῶν, σκοπῶν νὰ γίνῃ μοναχός. Ἐν § 45 «ἐπτά δὲ ἐτῶν γενομένη ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀνδρὶ νομίμως συζεύγνυται». Ἐν ἑλληνικῷ κώδικι τῆς 17' ἑκατ. (ἀρ. 62 τῆς ἐν Μονάχῳ δημοσίας Βιβλιοθήκης) Δημήτριος ὁ Χωματιανός (17' ἐκ.) ἐν ἐπιστολῇ (φ. 35 β) «Περὶ ἀνήθου κόρης μνηστευθείσης τινί, εἰ ἔξεστι μετὰ τὴν νόμιμον ἡλικίαν συναφθῆναι ταύ-
την τῷ μνηστευομένῳ αὐτῇ» καὶ περὶ τῶν ἐν τῷ ζ' ἔτει τῆς ἡλικίας τῆς κόρης γινομένων μνηστειῶν· πρὸς τὸν ῥήγα Σερβίας κύρ Στέφανον» γράφει : (φ. 36 β) : «ἡ μὲν παλαιότερα νομοθεσία συνεχῶρει γίνεσθαι τὴν μνηστείαν διὰ μόνης συναινέσεως καὶ δόσεως ἀρραβῶνων τῆς κόρης οὐσης ἑπταετοῦς· συμπληρουμένου δὲ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῆς, τότε καὶ ὁ γάμος ἐξετελεῖτο· καὶ ἡ κόρη ἔκτοτε οὐ μνηστῆ, ἀλλὰ γαμετὴ ὀνομάζεται». Ἀνήθων γάμοι (μόνον τὰ γαμήλια συμβόλαια) : *Ann. Κομν.* Η' 9 σ. 240 Β Paris. Βλ. καὶ *Byz. Zts.* 1912 σ. 172. Ἀρραβῶνες βρεφῶν, ἐν *Καππαδοκίᾳ* βλ. ἐν *Παρνασσῷ* τ. 1Ε' σ. 603. Πρβλ. καὶ κρητικὴν μαντινάδα ἐν *Φραντζεσκάκη Ἀριάδνη* σ. 13 διστ. 5. Ἀρραβῶνες εἰς ἡλικίαν νεαρὰν παρὰ Ρωμαίους : *Marquardt Röm. Privataltert.* I, 38. Ὀκτα-
ἑτίς νύμφη : *Orelli* n. 2647. Παρὰ Βουλγάρους : *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1915 σ. 330, παρὰ Κόπταις : *Savary Lettres sur l'Égypte* 1786 τ. III σ. 53. Ἐν Γεωρ-
γίᾳ πρότερον, παρὰ πολλοῖς λαοῖς τοῦ Καυκάσου, ἰδίως δὲ παρὰ τοῖς Ἰγκούχοις, πρὶν εἶ-
γαννηθῶσι τὰ παιδιά ἡρραβῶνιζον αὐτά, ὅπως οἱ δεσμοὶ τῶν οἰκογενειῶν συσφιγθῶσι εἰτε δι' ἄλλους λόγους (*Journ. Asiatique* 1831 τ. VIII σ. 108). Βλ. περὶ τοῦ αὐτοῦ θέμα-
τος καὶ *Zeitschr. f. Völkerpsychol.* III, 162]].

βανοίς, ὧν τὰ ἔθιμα ἔνεκα τοῦ χαρακτηῆρος τῆς φυλῆς των πολὺ ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ τῶν Μανιατῶν, ὁ πρωτότοκος υἱὸς ἅμα γίνῃ τριετῆς εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀρραβωνισθῆ· διότι νομίζουσιν ὅτι εἰς τοὺς μνηστῆρας εἶναι ἔλεως ὁ οὐρανός¹⁾. Ἡ τοιαύτη συνήθεια ἐπικρατεῖ καὶ ἐν Ζαγορίῳ τῆς Ἡπείρου, ὁ δὲ Χασιώτης ἐν τινι περὶ τῆς χώρας ταύτης μονογραφίᾳ ψέγει αὐτήν²⁾, γνώμονα ἰσως λαμβάνων τὰ παρ' ἡμῶν κοινωνικὰ ἔθιμα, οὐχὶ νομίζω ὀρθῶς ποιῶν· διότι κατωτέρω δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ « ὅτι πολὺ ὀλίγαι συνέβησαν τοιούτων γάμων κακαὶ συνέπειαι, καὶ ὀλίγιστα ἀκούονται παράπονα ». Ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ ἐν ἰσχύϊ νόμοι διατάττουσιν ὅπως ἢ τοῦ γάμου ἱεροτελεστία γίνε-ται μεταξὺ ἀρρένων ἀνωτέρας ἡλικίας τῶν δεκαῆξ ἑτῶν καὶ θηλέων τῶν δεκα-τεσσάρων. Οἱ δὲ νόμοι οὗτοι εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Ἑλλάδος μέρη τηροῦνται³⁾.

Καὶ συνάπτονται μὲν συνήθως οἱ γάμοι μεταξὺ προσώπων τῆς αὐτῆς τάξεως⁴⁾· « ὁ φτωχὸς φτωχὴν ἐπῆρε καὶ ὁ θεὸς πολλὰ καλὰ τῶν ἔδωκε », λέγει μία δημώδης παροιμία⁵⁾· ἀλλὰ δὲν ἔλλειψε νὰ κατανοήσῃ καὶ ὁ λαὸς τὴν παντοδύναμον τοῦ πλοῦτου ἐν τῷ κόσμῳ ἐπιρροήν, καὶ ἐν ἄλλῃ παροι-μία ἀποφαίνεται : « Σὲ πλούσιον σπῖτι τὸ παιδί σου βάλει καὶ προῖκα μὴ γυρεύῃς »⁶⁾. Ἐνίοτε ἢ κοινῇ γνώμῃ τὸ κάλλος προτιμότερον τῆς προικὸς θεωρεῖ, ὡς ἐν

1) *Hahn Alban. Stud.* I, 143

2) Ἐν Χρυσολιδῇ 1856 Γ' 13 : « Ἀλλὰ πρὸς γάμους καὶ ἑπιλαμβάνονται ἄνθρωποι ἄνω τε καὶ ἑξήκοντος ἔτεος ἀπαραχῆς νὰ μὴ ἀποκοιμῶσθαι καὶ θέσαν τοὺς Ζαγορίους, ὧν οἱ πλεῖστοι θύμα γινόμενοι τῶν τε γυναικῶν καὶ τῶν τῶν ἀγαθῶν ὑπόστασιν ἔχουσῶν, νομφεῦσαι τὰ τέκνα των εἰς μικρὰν ἡλικίαν. Νέαι τελευταστῆς, ἵνα μὴ εἴπωμεν καὶ μικρότερος, καὶ κόρη δωδεκαετῆς ὑπὸ τῶν γονέων τῶν καὶ συγγενῶν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐνί-στανε συγκαταθέσεως συνέρχονται εἰς γάμον· καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης συνήθως γίνεται ὁ ἀρραβῶν ».

3) [[Ἐθολογία γάμου μετ' ἀνηλικίου γυναικὸς ἀναφέρεται ὑπὸ *Νικήτα Θεσσαλονίκης* (IB' ἑκατ.) Ἐρωτήσεις 13 ἐν Βυζαντ. Χρονικοῦ II, 384. Καὶ ἐν προικοσυμφώνῳ τοῦ IE' (;) αἱ. νόμφη 13 ἐτῶν (Byz. Zeitschr. τ. V σ. 114). Ἐν ταῖς Ἀσολαῖς τῆς Κύπρου ὀρίζε-ται ὅτι τοῦλάχιστον 13 ἐτῶν πρέπει νὰ εἶναι ὁ τε ἀνὴρ καὶ ἡ γυνὴ (B', 148. 149 ἐν *Σάθα Μεσ. Βιβλ.* Γ' 363. 364), ἐν δὲ τοῖς ἑλληνικοῖς νόμοις τῆς Κύπρου 12 ἐτῶν (αὐτ. σ. 524). Ἐν Καππαδοκίᾳ ὅρα γάμου τῶν κορασιῶν τὸ 13ον ἔτος (Παρνασσός IE', 603), τῶν δὲ ἀνδρῶν ἐν Σύμῃ, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, μετὰ τὰ τριάκοντα (βλ. *Χαβιαρῶν* ἐν *ΚΠ Συλλ.* KE', 157, ὅστις ἀναφέρει καὶ τὸν λόγον τῆς τοιαύτης συνήθειας). Περὶ ὅρας γάμου παρ' ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις Ἑλλησι βλ. *Σίτιλ* εἰς *Ἡσιόδ.* Ἔργ. 696. Ἐν ἀρχαίᾳ Γόρτυνι ἢ γυνὴ 12 ἐτῶν (*Hermann Rechtsaltert.* σ. 13. βλ. καὶ *Leist Gräco-ital. Rechtsgeschichte* σ. 66). Γενικῶς περὶ ἡλικίας γάμου παρ' ἀρχαίοις βλ. *Hermann Privataltert.* σ. 36. 267. *Iv. Müller Griech. Privataltert.* σ. 446 b. *Becker-Göll Charicles III*, 352 κέ. Παρὰ διαφόροις λαοῖς : *Peschel Völkerkunde* σ. 227—9. Πρὸς καὶ *Waitz Anthropol.* I, 125—6]].

4) [[Παρ' ἀρχαίοις βλ. *Hermann Privataltert.* σ. 267 καὶ τοὺς αὐτόθι ἐν τῇ σ. 2 ἀναφερομένους συγγραφεῖς. *Becker-Göll Charicles III*, 346. 359]].

5) *Bybilakis Neugriechisches Leben* σ. 29. [[Ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει τῶν Παροι-μιῶν N. Γ. Πολίτου ἀναγράφεται ὁ ὀρθότερος τύπος τῆς παροιμίας ὡς καὶ ἄλλαι παραλ-λαγαὶ αὐτῆς ἐν λ. φτωχός 110 β. 111. 156. 157]].

6) [[Αὐτ. λ. προῖκα 20]].

τῆ ἐξῆς παροιμία, ἥς ἀνάλογον ἰδέαν εὐρίσκομεν ἐν τινι ἐπιγράμματι τῆς Παλατινῆς Ἀνθολογίας:

Ποῦ πάρει χίλια ὑπερπυρα ¹⁾ καὶ κακοειδῆ γυναῖκα
τὰ χίλια πᾶν ᾿ς τ' ἀνάθεμα κ' ἢ κακοειδῆ πομένει ²⁾).

Ἄλλὰ πλειότεραι εἰσὶν αἱ παροιμίαι ἐν αἷς μυκτηρίζεται ὁ οἰκογενειακὸς βίος ὠραίων, ἀλλὰ πενήτων συζύγων, ἐνῶ ἐξαίρεται ἢ τῶν ἀσχήμων ἀλλὰ πλουσίων εὐδαιμονία ³⁾).

Οἱ γάμοι συνάπτονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταξὺ οἰκογενειῶν εἰς τὴν αὐτὴν κατοικουσῶν χώραν· διότι «παποῦτσι ἀπὸ τὸν τόπον σου κι' ἄς εἶν' καὶ μπαλωμένο» ⁴⁾, λέγει παροιμιαζόμενος ὁ λαὸς συμφώνως πρὸς τὸ Ἡσιόδειον

Τὴν δὲ μάλιστα γαμεῖν ἦτις σέθεν ἐγγύθι ναίει ⁵⁾

καὶ νόμον τινὰ Ἀττικὸν κωλύοντα τὸν μετὰ ξένης γάμον ἀστοῦ Ἀθηναίου ⁶⁾).

Ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας νυμφεύονται τὰ τέκνα ἀναλόγως τῆς ἡλικίας των, πρὸ πάντων αἱ θυγατέρες· σπανιώτατα δὲ ἢ μᾶλλον οὐδέποτε παρὰ τοῖς σταθεροῖς εἰς τὰ πάτρια ἐμμένουσι, νυμφεύεται ἢ νεωτέρα πρὸ τῆς πρεσβυτέρας αὐτῆς ἀδελφῆς ⁷⁾. Τὸ ἔθιμον τοῦτο εὐρίσκομεν καὶ εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα παρὰ τοῖς Σημιτικοῖς λαοῖς· ἴσα τί λέγει ἡ Πεντάτευχος: «Εἶπε δὲ Λάβαν· οὐκ ἔστιν οὕτως ἐν τῷ τόπῳ τῶν δούναι τὴν νεωτέραν πρὶν ἢ τὴν πρεσβυτέραν» ⁸⁾).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) Ὑπερπυρον, βυζαντινὸν νόμισμα ἐν τῷ ποσῷ πρὸς 9 περίπου δραχμάς (βλ. καὶ *Ducange Glossarium ad Script. med. et inf. Latin.* λ. *Hyperperum*).

2) *Bybilakis* ἐνθ. ἀν. [[βλ. καὶ Π. Π. λ. κακοειδῆς]].

3) *Βενιζέλ.* Παροιμ. δημῶδεις σ. 343, 2—4 (πρβλ. καὶ σ. 35, 462—3. 56, 58):

—Ὁμορφέ μου καὶ καλέ μου, τ' ἔχουμε νὰ φᾶμε βράδν;

—Ἀσχημέ μου κι' ἄπρεπέ μου, τί θὰ πρωτοφᾶμε βράδν;

πρβλ. καὶ *Καλλικτῆρα Μαντήσιον* ἐν Ἀνθολογ. Παλατ. XI, 6:

Πτωχοῦ ἔστι γάμος κυνέα μάχα, εὐθὺν κυδοιμός,
λοιδοφαί, πλαγαί, ζημία, ἔργα, δίκαι.

[[ΠΠ. Β' 582 κέ. λ. ἀσχημος 1—6. Καὶ ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει λ. ὁμορφος 2. 4. 5. 8. 10—14. 15 α. 16. 17]].

4) *Règles Histoire et phénomènes du volcan et des îles volcaniques de Santorin* 1852 σ. 344 (ἐν Θήρᾳ). [[Διαφόρους παραλλαγὰς τῆς παροιμίας βλ. ἐν τῷ ἀνεκδότῳ μέρει τῶν Παροιμιῶν *N. Γ. Πολίτου* λ. τόπος 19. 28—32 κ.ά. Περὶ τῆς δυσκολίας ἐπιμείας μετὰ ξένων ἐν Ἀθήναις βλ. *Καμπούρογλου* Ἱστορ. Ἀθην. Α', 201. Εἰς τὰ Παρὰ οὐδέποτε ἤρχοντο εἰς ἐπιγαμίαν μὲ ξένον, εἰ μὴ μόνον ἂν ἐπειθόντο περὶ τῆς καλῆς αὐτοῦ διαγωγῆς, περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ νὰ συντηρῇ οἰκογένειαν καὶ περὶ τῆς ἀποφάσεώς του νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὰ Παρὰ (Χρυσολλίς Β', 264). Ἐν Ῥόδῳ: *Ξενοφάνης* 1910 Ζ', 49]].

5) Ἡσιόδ. Ἔργ. καὶ Ἡμέρ. 698.

6) *Δημοσθέν.* κτ. *Νεαίρας* σ. 1350. *Πλάτ.* *Νόμ.* Δ' σ. 721. Γ' σ. 773.

7) [[Οὐδέ οἱ ἀδελφοὶ προτοῦ ὑπανδρεύουσιν τὰς ἀδελφὰς των· περὶ τοῦ ἔθιμου τούτου ἐν Ῥόδῳ βλ. *Μπιλιώτη-Κατῆ* Ἡ νῆσος Ῥόδος Β' 285]].

8) *Γένεσ.* ΚΘ' 26.

Περὶ τοῦ γάμου τῶν τέκνων των, τῆς προικὸς καὶ τῶν τοιοῦτων φροντί-
ζουσιν οἱ γονεῖς, χωρὶς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὴν συγκατάθεσιν ἢ ἀπλῶς τὴν
γνώμην αὐτῶν ¹⁾). Τὸ αὐτὸ ἐγίνετο ἐν τῇ συναφῇ γάμων καὶ παρὰ τοῖς ἀρ-
χαίοις λαοῖς, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἢ τῶν ἠθῶν ἀπλοϊκότης καθίστα δυνατὴν τὴν
ὑπαρξιν εὐδαίμονος συζυγικοῦ βίου καὶ ἐν τοῖς οὕτω συναφθεῖσι συνοικεσίοις.

Πηλῆυς θῆν μοι ἔπειτα γυναῖκα γαμέσσεια αὐτός ²⁾),

λέγει δ' Ἀχιλλεὺς παρ' Ὀμήρῳ σαφέστερον δὲ ἢ Ἑρμιόνη παρ' Εὐριπίδῃ λέγει :

Νυμφευμάτων μὲν τῶν ἐμῶν πατὴρ ἐμὸς
μέριμναν ἔξει κοῦκ' ἐμὸν κρίνειν τόδε ³⁾).

Ἐπιτοίχιον ἔθιμον καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὑπῆρχε δεικνύουσιν οἱ ἐξῆς τοῦ
Τερεντίου στίχοι ἐν οἷς υἱὸς τις, ὁ Πάμφιλος, λέγει :

Praeteriens modo

mi apud forum : «uxor tibi ducenda est, Pamphile, hodie,
[inquit para ;

abi domum». — Id mihi visus est dicere : «abi cito, et
[suspende te» ⁴⁾).

Ὁμοίως οἱ γάμοι γίνονται παρ' Ἀλβανοῖς ⁵⁾ καὶ Σέρβοις παρὰ τοῖς τελευ-
ταίοις συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ ἔρχονται εἰς λόγους μετὰ τῶν γονέων ἢ πλη-
σιεστάτων συγγενῶν τῆς νύμφης, ἢς ἢ συγκατάθεσις αὐτῆς καὶ ζητεῖται ⁶⁾).

Ἀνάλογος συνήθεια εἶναι ἢ εἰς ὀλίγα μόνον μέρη πρό ἀρχαίων χρόνων ἐπι-
ζομένη, τοῦ ἀγοράζειν τὴν νύμφην, ἀναλογουσα πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων coëm-

1) Χουρμουζ. Κρητικ. σ. 27 : «οἱ γονεῖς [ἀποφασίζουσιν τὸ συνοικεσίον, καὶ ἐκ μέρους τοῦ
ἀνδρὸς ζητεῖται ἢ γυνή· ὅταν οἱ γονεῖς καὶ ἐν ἐλλείψει οἱ συγγενεῖς τῆς νέας τὸ δεχθῶσιν,
ἀποφασίζεται ἢ ἡμέρα τοῦ ἀρραβῶνος». Πανδῶρ. Θ', 509 : «Αἱ κηδεστίαι συνήθως γίνονται
ἐκ συνθήκης τῶν γονέων· διότι μὴ οὐσης συγχωρητῆς τῆς μεταξὺ νέου καὶ νεάνιδος διακοι-
νώσεως αἰσθημάτων, σπανίως γίνεται γάμος ἐκ συμπαιθείας... Ἡ νεάνις δὲ ὡς πρὸς τοῦτο δὲν
ἔχει βίαν θέλησιν, οὐδὲ καὶ ἐρωτᾶται». [[Πρὸς καὶ *La Guilletière* Lacédemone ancienne
et nouvelle 1676 σ. 16 : «Aujourd' huy le mariage des filles grecques... est tou-
jours conclu avant qu' on ait consulté leur coeur, et elles ne choisissent jamais
de mary que par les yeux de leurs parens», ὅστις παραβάλλει πρὸς τὰ ἔθιμα τῶν
ἀρχαίων Σπαρτιατῶν. Βλ. καὶ *Λουκᾶ* Φιλολογ. ἐπισκ. σ. 75]].

2) Ἰλιάδ. I, 394. Βλ. καὶ Ὀδ. δ, 10.

3) *Εὐριπίδ.* Ἀνδρομ. 987.

4) *Terent.* Andr. πρ. I σκ. V στ. 18 κέ.

5) *Hahn* Albanesische Studien I σ. 143 : «Der Vater verheirathet seine Söhne
nach seinem Willen, und ohne sie über die Wahl der Braut irgend zu Rathe zu
ziehen». Βλ. καὶ σ. 195 : «Eine so strenge (οἷα ἢ πατρικὴ ἐξουσία παρὰ Ῥωμαίοις)
väterliche Gewalt scheint sich nur in der Rica (Ἀλβανικὴ χώρα) zu finden, denn
an anderen Orten ist die Einwilligung des jungen Mannes erforderlich ; die
Mädchen dagegen werden nirgends um ihre Neigung befragt».

6) *Dora d' Istria* Scènes de la vie Serbe ἐν Indépendance hellénique (ἑφημερ.
τῶν Ἀθηναίων) ἔτ. Γ' ἀρ. 110.

ptio¹⁾. Τοῦτο μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐγένετο παρὰ Μανιάταις, παρ' οἷς ἡ σύζυγος ἠγοράζετο ἀντὶ μικρᾶς ποσότητος γροσίων²⁾· ἐν Τεγέα τῆς Ἀρκαδίας πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐτελεῖτο πανήγυρις ἐν πλατείᾳ πεδιάδι πρὸ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τῆς Ἀλέας ἰσως Ἀθηνᾶς, εἰς χριστιανικὴν μετατραπέντος ἐκκλησίαν, καὶ ἔδραν τοῦ ἐπισκόπου κατὰ τὸν Μεσαίωνα (Παλαιοεπισκοπή). Ἐκεῖ καὶ γάμοι κατὰ τὰς μαρτυρίας πολλῶν γερόντων συνήπτοντο τοῦ γαμβροῦ ἀγοράζοντος τὴν νύμφην, καὶ οἴκαδε μετ' αὐτῆς ἀπερχομένου μετὰ τὴν ἱεροτελεσίαν.—Ὁ About σαρκαστικῶς διηγεῖται τὴν ἱστορίαν ἀγωνιστοῦ τινος τοῦ 1821, καὶ ὄπουργοῦ τοῦ Ὄθωνος μετὰ ταῦτα χρηματίσαντος, ὅστις, ὡς οἱ τοῦ Ὀμήρου ἦρωες, ἠγόρασε μίαν γυναῖκα μετὰ τῶν αἰχμαλώτων, ἣν μετέπειτα ἐνυμφεύθη³⁾. Παρ' Ἀλβανοῖς, ὡς ὁ Hahn διηγεῖται⁴⁾, ὁ γαμβρὸς ἀγοράζει τὴν νύμφην, καὶ τὸ πρῶτον σάββατον πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου ἀποστέλλει αὐτῇ

1) [[Κατὰ τὸν *J. Marquardt* Römische Privataltert. I, 32 ἡ coemptio ἦτο συμβολικὴ μᾶλλον ἀγορὰ τῆς νύμφης. Περὶ τῆς coemptio βλ. καὶ *Pauly-Wissowa* Real-Enc. ἐν λ. Εἰδικώτερον δὲ περὶ ἀγορᾶς τῆς γυναικὸς βλ. *Zeitschr. f. Völkerpsychologie* III, 154. *Peschel* Völkerkunde σ. 236 κέ. *Reinach* Cultes, mythes et religions I, 118. *Theodoridis* Sexuelles Fühlen u. Wesen σ. 83 κέ. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι: *Hermann* Privataltert. σ. 262. *Iv. Müller* Gr. Privataltert. σ. 446 a, 446 b. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἰνδοῖς: *Weber's* Indische Studien V, 284 σημ. 343. ἰδίως 407. Παρ' Ἑβραίοις: Γέν. λα' 35. λδ' 12. Ἔξοδ. κδ' 18 κέ. Παρὰ Ἰταλ. 4, 17, 23, 25. Παρὰ Γερμανοῖς: *Grimm* Deutsch. Rechtstextümer I, 420 κέ. Ἰσως σαξωνικῶς ἐτέλεσε ὁ σύζυγος τὴν πλῆρῴην εἰς τὴν γυναῖκα τῆς νύμφης ἐρωτικῶν συμβολῶν. Ἄσπ. Ὁ Roth οὐρεῖ τοὺς νικηθεῖσι Λιβουανοῖς νὰ νυμφεύωνται δι' ἀγορᾶς, ὡς ἐποίησαν οἱ Δανοί, διότι οὕτως ἐνόμιζεν ὅτι οἱ γάμοι καθίστανται στερεώτατοι. *Grimm* Gr. Grammat. V, 88. *Grimm* αὐτ. σ. 421—2). Περὶ ἀγορᾶς τῆς γυναικὸς βλ. προσέτι *J. Zeller* Le mariage par l'achat dans l'Inde aryenne ἐν *Journ. Asiatique* Μάιος 1855. *Schulenburg* Die Spuren des Brautraubes, Brautkaufes und ähnlicher Verhältnisse in den französischen Epen des Mittelalters, Rostock 1894. *Michelet* Origines du droit français I, 24]].

2) Πρὸ βλ. *Fallmerayer* Geschichte Moreas I σ. 303 κέ. [[βλ. καὶ *Dora d' Istria* Excursions en Roumélie et en Morée 1863 I, 545. Ἐβδομάς 1887 ἀρ. 25. Ἐν Κύπρῳ: Λουκάς ἔνθ. ἀν. Ἐπίσης ἐν Βιζύῃ ἀγοράζουσι τὴν νύμφην ἤρχισεν ὁμοίως νὰ εἰσάγεται ἡ συνήθεια τῆς προικῶς (Ἡμερολογ. Ἀνατολῆς 1885 σ. 83). Εἰς τὸ ἀδόκνον ἐν Καταφυγίῳ, μετὰ τὴν ὑπόδειξιν τῶν ὑποδημάτων, δῶρων τοῦ γαμβροῦ, ἄσμα: «Τὴν ἡ νύμφη εἶναι δική μας, τώρα τὴν ἀγορασίμε» (Ἐστία 1883 1Ε', 360) ὑπεμφαίνεται λαίψανον τοιοῦτου ἐθίμου. Περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου παρ' ἄλλοις λαοῖς βλ. *Rev. d. trad. popul.* 1895 X, 617. *Folk-lore* 1898 IX, 106 κέ. *Rev. de l'hist. d. relig.* 1899 τ. 39 σ. 145. *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1915. σ. 335. *Bastian* Rechtsverhältnisse σ. 178. 180—1 σημ. 1 (γάμος δι' ἀγορᾶς παρ' ἀγρίοις λαοῖς)].

3) *About* La Grèce contemporaine κερ. IV § 4: «Au sac de je ne sais quelle bourgade de la Morée, de Corinthe si je ne me trompe, un jeune Pallicare acheta pour cent piastres turques une des femmes qui faisaient parti du butin. Il vécut longtemps avec elle; puis il l'épousa quand il eut le temps; puis il devint ministre du roi Othon. Sa femme, qui n'est plus jeune, comme on peut le croire, s'est toujours bien conduite. Pour cent cinquante francs environ (au taux où était la piastre en ce temps-là), le Pallicare avait acheté, sans le savoir, une somme incalculable de vertus domestiques».

4) *Hahn* Alban. Stud. I, 144.

τὰ φορέματά της καὶ 100 γρόσια, ὅπως τὸ ἔθιμον ἐκπληρωθῆ.—Ἡ τῶν γυναικῶν πρᾶσις ἦν φαίνεται ἔθιμον τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ βορδάρων λαῶν. «Τοὺς γὰρ ἀρχαίους νόμους λίαν ἀπλοῦς εἶναι καὶ βαρβαρικοὺς (λέγει ὁ Ἀριστοτέλης) 1)· εἰσιδηροφόρου γὰρ τότε οἱ Ἕλληγες, καὶ τὰς γυναῖκας ἐωνοῦντο παρ' ἀλλήλων».

Τούτου ἔθιμον παραπλήσιον, ἀρχαιοτάτης καταγωγῆς, εἶναι ὁ ἄνευ προικὸς γάμος, παρὰ Μανιάταις μόνον τηρούμενον· ὡς καὶ ὁ Καλαποθάκης ἀναφέρει 2), «ὁ πατήρ ἢ οἱ τῆς νύμφης συγγενεῖς οὐ μόνον οὐδεμίαν ἄλλην προίκα, πλὴν τῶν ἐνδυμάτων, ἅτινα ἀναλόγως τῆς ἑαυτῶν καταστάσεως εἰμποροῦν νὰ εἶναι πολλὰ ἢ ὀλίγα, δίδουσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῦ νυμφίου λαμβάνουσιν, ὁ μὲν πενθερὸς ἂν μὲν εἶναι ἀνωτέρας ἢ ἴσης γενεᾶς μὲ τὴν τοῦ γαμβροῦ πολλὰς ἢ ὀλίγας δραχμὰς κατὰ τὴν συμφωνίαν (ἐνίοτε μεταξὺ τῶν πτωχοτέρων 50 γρόσια)· ἔπειτα ἀριθμὸν τινα σφακτῶν καὶ ἀνάλογον ἀριθμὸν ἄρτων ἀρκετὰ μεγάλων, καὶ διπλασίας τούτων ὀκάδας οἴνου. Κατόπιν ἐν τῇ παραδίδοσθαι τὴν νύμφην, ὁ νυμφίος, ὅστις οὐδέποτε πρὸ τῆς στιγμῆς ταύτης δύναται νὰ πλησιάσῃ τὴν νύμφην καὶ νὰ συνομιλήσῃ μετ' αὐτῆς, εἶναι ὑπόχρεως νὰ δώσῃ δραχμὰς τινὰς πρὸς τὸν παραδίδοντα αὐτῇ τὴν νύμφην καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς στενωτέρους συγγενεῖς αὐτῆς, ἐκ τούτων δὲ αἱ μὲν πρὸς τὸν παραδιδόντα δίδεσθαι καλοῦνται παραδοτικά, αἱ δ' εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης παλληκαριάτικα 3). Σημειωτέον ὅτι ὁ θελήσας νὰ λάβῃ οὐδέποτε ἀνωτέρας οἰκογενείας, οὐ μόνον λίαν ἀκριδὰ πληρόνει αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ὁ θελήσας σχεδὸν τοῖς συγγενεῦσι τῆς νύμφης γίνεται· ἂν ὅμως ὁ γαμβρὸς εἶναι ἀνωτέρας οἰκογενείας τότε ἀντὶ τῆς δίδου λαμβάνει παρὰ τοῦ πενθεροῦ αὐτῆς καὶ εἶναι ὑπόχρεως νὰ ὑπερσπίξῃται αὐτὸν τε καὶ τοὺς λοιποὺς συγγενεῖς τοῦ ἐν πύσσις περιστάσεσι 4). Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἔσχεν ἰσχὺν νόμου, καὶ ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ συλλέξαντος τὰς νομικὰς τῆς Ἑλλάδος συνηθείας Παύλου Καλλιγᾶ 5).

Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐπεκράτει καὶ παρὰ Σέρβοις. Ἡ νύμφη δὲν ἔφερε τῇ συζύγῳ της προίκα, ἀλλ' ὁ ἀνὴρ ἦν ὑποχρεωμένος νὰ προσφέρῃ τοῖς γονεῦσιν αὐτῆς ἔδνα. Μόνον ὁ κῶδιξ τοῦ Δανιήλ Β' Πέτροβιτς ἀναγνωρίζει ὡς νόμιμον τὸν θεσμόν τῆς προικὸς 6).

Εἶπαμεν ὅτι τὸ ἔθιμον τοῦτο ἦν ἀρχαιοτάτον. Παρ' Ὀμήρῳ, ὡς γνωστόν, ὁ μνηστήρ ἔδιδεν ἔδνα εἰς τὸν πατέρα τῆς νύμφης 7). Νόμος δὲ τις τοῦ Λυ-

1) Ἀριστοτέλ. Πολιτ. Β'. ε', 11. [[Πρὸς καὶ Ἡρακλείδ. Π. πολιτ. 28 (ἔθιμον Θρακῶν νὰ πληρώνη ὁ ἀνὴρ)]].

2) Ἐν Εὐτέρπῃ τ. Δ' σ. 477.

3) Παλληκαριάτικον λέγεται προσέτι καὶ ἡ ἰδιαιτέρα θωρεὰ, ἣν ὑποχρεοῦται νὰ δίδῃ πᾶσα χήρα νυμφευομένη ἄγαμον (Καλλιγᾶ Σύστημα τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου τ. Δ' σ. 140).

4) Καλλιγᾶ Περὶ Ἑθίμων ἐν Εὐρατηρίῳ Ἑλλην. Νομολογίας (Παράρτ. Θέμιδος), ὑπὸ Ν. Ἰωαννίδου τ. Γ' σ. 295 [[=Παύλου Καλλιγᾶ Μελέται 1899 Α', 211]].

5) *Dora d' Istria* ἐνθ. ἀν.

6) Ἰλ. Α, 249 κέ. Π, 178. 190. Χ, 472. Ὀδ. ζ, 159. λ, 282. υ, 342. Πρὸς Ἰλ. Ι, 146. 288. Συνηθίζετο δὲ ὅπως καὶ ὁ πατήρ δίδῃ προίκα τινὰ εἰς τὴν κόρην του, ἣτις ἔδνα ὁμοίως ἐκαλεῖτο (Ὀδ. α, 277. β, 53. 196. Ἰλ. Ν, 382. Πινδ. Ὀλυμπ. θ', 11. Εὐριπ. Ἀνδρομ.

κούργου ἐκέλευε γαμεῖν ἀπροίκους ¹⁾· ὁ δὲ Σόλων κατὰ Πλούταρχον ²⁾ « τῶν ἄλλων γάμων ἀφείλε τὰς φερνάς, ἱμάτια τρία, καὶ σκεύη μικροῦ νομίσματος ἀξία κελεύσας, ἕτερον δὲ μηδὲν ἐπιφέρεισθαι τὴν γαμετὴν ».—Παρ' Ἑβραίοις αἱ γυναῖκες δὲν ἔφερον προῖκα πρὸς τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' οὗτοι προσέφερον γαμήλια δῶρα ³⁾· ὡσαύτως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γερμανοῖς ⁴⁾, ὧν ὁ καθ' ὅλου βίος καὶ χαρακτήρ πολλὰς ἀναλογίας πρὸς τὸν τῶν Μανιατῶν παρουσιάζει.

Περὶ προικὸς τοῦ λόγου γενομένου θέλω εἶπει τινὰ ἐνταῦθα ⁵⁾, σημειῶν διὰ τὰ περὶ αὐτῆς ἔθιμα ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν ἀναφέρει καὶ ὁ Maurer.

Ἡ προῖξ κυρίως συνίσταται εἰς χρηματικὸν τι ποσόν, καὶ ἀκίνητα κτήματα· οὐχ ἥτιον μέγα μέρος αὐτῆς ἀποτελοῦσι καὶ ἀρκετὰ ἑπιπλά τοῦ οἴκου, καὶ ἱματισμὸς (σκουτισμὸς, σκουτικόν), καὶ διάφορα τῆς πολυτελείας κοσμήματα ὑπὸ τῶν γονέων τῇ νύμφῃ δωρούμενα· ταῦτα ἐκθέτουσιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπως ἐρχόμενοι οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι παρατηρῶσι καὶ θαυμάζωσιν αὐτά ⁶⁾. Τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν τοῦ Πλουτάρχου χωρίον δεικνύει διὰ καὶ παρ' ἀρχαίοις ἐδίδοντο ὡς προῖξ ἱμάτια καὶ σκεύη. Ἡ Κλυταιμνήστρα παρ' Εὐριπίδῃ φέρει ἐν ὀχήμασι τὴν προῖκα τῆς κόρης τῆς Ἰφιγενείας ⁷⁾· πρὸς καλυτέραν δὲ τῶν παρ' ἀρχαίοις καὶ παρ' ἡμῖν ἔθιζομένων σύγκρισιν παραθέτω τὸ ἐξῆς τοῦ Εὐριπίδου χωρίον ⁸⁾, ἐν ᾧ ὁμιλεῖ ἡ νέα τοῦ Νεοπολέμου σύζυγος Ἑρμιόνη:

Κόσμον μὲν ἀμφὶ κοραὶ γουσεῆς χλιδῆς
στολμόν τε γραιῶς τῶν δὲ ποικίλων πέπλων
αἰτῶν Ἀχιλλέως οὐδὲ Πηλέως ἀπο

2. 153). [[Βλ. καὶ *J. W. G. van Oordt* De nuptiis ἐν *Mnemosyne* 1898 τ. 26 σ. 287 κέ. (περὶ τῆς ἀγορᾶς νύμφης παρ' Ὀμήρῳ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν αὐτὴν συνήθειαν Κἀφρων)]].

1) *Αἰλιαν.* Ποικ. Ἰστ. 7, 6. *Πουτάρχ.* Λακεδ. ἀποφθ. 11 σ. 277.

2) *Πλουτάρχ.* Σόλ. 20.

3) *Γέν.* ΚΔ', 22. 53. ΚΘ', 15—19. 27—29. ΛΔ', 2. *Βασιλ.* Α', ιη', 23—25.

4) *Tacit.* Germ. 18. «Dotem non uxor marito, sed uxori maritus offert. Inter sunt parentes et propinqui, ac munera probant; munera non ad delicias muliebres quaesita, nec quibus nova nupta comatur; sed boves et frenatum equum at scutum cum framea gladioque. In haec munera uxor accipitur, atque invicem ipsa armorum aliquid viro adfert. Hoc maximum vinculum, haec arcana sacra, hos conjugales Deos arbitrantur».

5) Περὶ τῆς προικὸς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις βλ. *Pauly Encyclopädie* ἀρθρ. dos [[*Hermann Privataltert.* σ. 262. 263 κέ. *Jv. Müller Gr. Privataltert.* 446 d. 447 c. *Becker's Göll Charicles* III, 316. 356 κέ.—*Μαρτυρίας* περὶ τῆς προικὸς παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ βλ. ἐν ὑποσημειώσεσι κατωτέρω]].

6) Πρβλ. *Guy's Voyage littéraire en Grèce* τ. I σ. 249 κέ.: «La plus grande partie de la dot consiste en pierreries et en habits qu'on étale avec faste;... Les Grecs tirent aujourd'hui beaucoup de vanité de cet étalage qui se fait toujours dans l'appartement même où les parents de la fiancée reçoivent les visites».

7) *Εὐριπίδ.* Ἰφιγ. Ἀλλ. 610.

8) *Εὐριπίδ.* Ἀνθρ. 147 κέ.

δόμων ἀπαρχὰς δεῦρ' ἔχουσ' ἀφικόμην,
ἀλλ' εἰς Λακαίνης Σπαρτιάτιδος χθονὸς
Μενέλαος ἡμῖν ταῦτα δωρεῖται πατήρ
πολλοῖς σὺν ἔδνοις, ὥστ' ἔλευθεροστομεῖν¹⁾).

Ἡ προίξ συνεφωνεῖτο μεταξὺ τῶν γονέων τῶν μελλονύμφων, πρότερον μὲν ἰδιωτικῶς ἤδη δὲ ἐνώπιον συμβολαιογράφου, τὰ δὲ συντασσόμενα συμβόλαια προικοσύμφωνα καὶ προικοχάρτια²⁾, ἢ ἐπὶ τὸ ξενικώτερον κόπιαις³⁾ καλοῦνται. ἐν δὲ Κωνσταντινουπόλει τράχωμα λέγουσι τὰς ἐν τοῖς συνοικεσίοις διδομένας τῷ γαμβρῷ παρὰ τῆς νύμφης χρηματικὰς ἐπιδόσεις⁴⁾.

Ἡ προίξ κομίζεται ἐπὶ ἔππων συγχρόνως μὲ τὴν συνοδίαν τοῦ γαμβροῦ, παραλαμβάνοντος τὴν νύμφην. Ἐν Κερασσοῦντι ὁμοῦς συνηθίζουσι νὰ πέμπωσιν οἱ γονεῖς τῆς νύμφης «τὴν πρῶταν τῆς τρίτης φορτῶσαντες εἰς τινὰ γυναῖκα τὸ κιδώτιον αὐτῆς, περιέχον τὴν προίκα, συνισταμένην εἰς ὠρισμένην ποσό-

1) Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐκφράζει καὶ ἡ σημερινὴ παροιμία «Ἡ νύφη μὲ χωρὶς προικιά μιλεῖ καὶ συλλογιέται» (*Βενιζέλ.* σ. 102) ἀνάλογος πρὸς τὴν «Νύμφη ἀπροικος, πικρησίαν οὐκ ἔχει».

2) Πρβλ. *Hahn Alban. Stud.* I, 195. [*Βενιζελ. Ἡσυχ.* παρατηρ. σ. 41—2]].

3) [*Καὶ ἀβαντάρια ἐν Μήλῳ* (Νεοελλ. Ἀνάλεκτα Αἰ. 219 κέ.). Ἄλλαι λέξεις πρὸς δῆλωσιν τοῦ προικοσυμφώνου : ἀρεσκεία ἐν Ἡπειρῷ (Ἡσυχ. ἀρεσκείαν τῶν γονέων παραχωροῦνται τὰ προικῶν) (*Ἀραβαντινοῦ Ἡπειρ. γλωσσάριον* σ. 21), ἐν δὲ Νισίρῳ λέγεται ἀπικία καὶ γίνεσθαι τὴν ἐγγύθη γυμνασίαν πρὸ τοῦ γαμβροῦ ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου καὶ τῶν γονέων καὶ πολλῶν οἰκείων καὶ φίλων (ΚΗ. Σὺλλ. 10^ο, 190). Ἐν Βελθάνδρῳ στ. 1023 σ. 158 *Legrand* ἀναφέρεται στ. 6^ο τῆς 1^{ης} ἐπιγραφῆς προικοσύμφωνον κόρης τῆς Φαιδροκάλας». Περὶ προικοσυμφώνων παρὰ Ἰταλίους βλ. *Hermann Privataltert.* σ. 261—2. 265. *Iv. Müller Griech. Privataltert.* 4^ο σ. *Becker-Göll Charicles III*, 355. Βλ. καὶ τὰς ἐπιγραφὰς ἐν «Ἀθηναίῳ» τ. II σ. 235^ο βουχισμός (ἔσθῆς) κλπ. *CIG.* 2335 b. Παρὰ Βυζαντινοῖς : *Ferrari Diritto matrimoniale secondo le Novelle di Leone il Filosofo ἐν Byz. Zeitschr.* 1909 σ. 162. Παλαιὰ προικοσύμφωνα βλ. αὐτ. 1896 τ. V σ. 114—5 (τοῦ 1Ε' αἰ. ἐν Ἀχρίδι). Ἀρμονία 1900 σ. 695—704 (*Α. Μηλιαράκη Προικοσύμφωνον συνταχθέν ἐν Σύρῳ τῷ 1597*). ΚΗ. Σὺλλ. ΚΕ', 159—160 (συμαϊκά τοῦ 1Ζ', 1Η' καὶ 1Θ' αἰ.). Μικρασιατ. ἡμερολ. 1913 σ. 349—351 (Σίφνου καὶ Ἀνδρου τοῦ 1Η' αἰ.). Φύσις 1909 τ. Θ', 270 (Σόρου-καθολικῶν-τοῦ 1710). *Πασπάτη Χιακ. γλωσσάριον* σ. 33—5 (χιακόν τοῦ 1720 καὶ προικολαβὴ τοῦ 1793). Ἔστια 1882 τ. 1Δ', 712—3 (Αἴνου τοῦ 1806). Ἐπίσης πολλά χιακὰ ἐν *Κανελλάκη Χιακὰ ἀνάλ.* σ. 394—7. 404—6. 413 κέ. 456 κέ. 480 κέ.]].

4) Βίος Γρηγορίου τοῦ Ε' πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθ. 1853 σ. 26 καὶ ἐν Πανδώρα 1Β', 124. Τὴν λέξιν ταύτην παράγουσιν ἐκ τοῦ τράχημα (τράχωμα) «ὡς ἂν εἴποις χάριν δῆθεν τραγημάτων εἰς τὴν νύμφην διδόμενα, κατὰ τὸ ἐλληνικὸν ἔδνον ἐκ τοῦ ἔδω, τρώγω, ἔδανον», ἢ ὀρθότερον «ἐκ τοῦ λατινικοῦ tractus, tractatus, σύνθημα, συμφώνημα». [*Ἐν τῷ Ἱμπερίῳ καὶ Μαργαρόνῃ ἀπαντᾷ ὁ ῥηματικὸς τύπος τῆς λ. : «δουκάτα τραχωμένα»* (στ. 606 σ. 274 Λάμπρου. Βλ. καὶ σ. 368 ἐν λ. τραχωμένα). Περὶ τῆς λ. βλ. προσέτι Ἀναστ. Ν. Ζιάκα Περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς λέξεως τράχωμα ἐν *Νεολόγῳ* 1894 ἀρ. 7606. *Καμπούρογλου Μνημεῖα Β'*, 378 κέ. καὶ ἐν *Παρνασσῷ* 1894 τ. 1Ζ' σ. 161 κέ. *Σβορώνου ἐν Διαθελῆ Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ.* 1899 σ. 352 κέ. ἰδίως 357 κέ. *Θ. Ν. Φιλαιδείρια ἐν Ἀρμονίᾳ* 1901 σ. 265 κέ.]].

τητα ἐνδυμασιῶν¹⁾· οἱ πλουσιώτεροι δίδουσι δσα ἂν θέλωσιν· εἰς τὴν κομίσα-
σαν δὲ τὸ κιθώτιον τοῦτο δίδεται μικρὸν τι ποσὸν χρημάτων. Ἐνοίγεται δὲ ἐνώ-
πιον πολλῶν συγγενῶν καὶ φίλων συναθροισθέντων ἐπὶ τούτῳ»²⁾).

Ἐκτὸς τῆς κεκανονισμένης προικὸς καὶ ἄλλα δῶρα συνηθίζονται νὰ δίδων-
ται, μέρος αὐτῆς ἀποτελοῦντα· τοιαῦτα εἶναι ἡ προγαμιαία δωρεά, τὰ ἐμβα-
τήκια, τὰ ἀνακαλυπτήρια καὶ τὰ ἀπανωπροίκια. Ἡ προγαμιαία δωρεά εἶναι
ἡ αὐτὴ μὲ τὰ προγάμια τῶν ἀρχαίων, δῶρα πρὸ τοῦ γάμου διδόμενα³⁾. Ἐμ-
βατήκια δὲ λέγονται τὰ εἰς τὸν γαμβρὸν ἢ τὴν νύμφην ὑπὸ τῶν πενθερῶν δω-
ρούμενα κτήματα, ὅταν οὗτοι ἐμβαίνωσιν εἰς τὴν οἰκίαν των (τὸ πενθερικό⁴⁾).
Τὰ ἀνακαλυπτήρια παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐδίδοντο, «ὅτε τὴν νύμφην πρῶτον ἐξά-
γουσι τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ»⁵⁾. Καὶ νῦν «τῇ τρίτῃ τοῦ γάμου ἡμέρᾳ οἱ συγγενεῖς
καὶ οἰκεῖοι φίλοι δῶρα τοῖς νεονύμφοις προσφέρουσιν»⁶⁾. Ἐν Κερασσοῦντι τὴν
τρίτην ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν ἀρχίζουσι τὰ χαρίσματα· εἰς τὴν νύμφην προσ-
φέρουσιν εἰς πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ ποτήριον οἴνοπνεύματος, χαρίζουσιν ἕκα-
στος φλωρίον ἴσης ἢ διαφόρου ἀξίας, ρίπτοντες αὐτὸ ἐντὸς τοῦ ποτηρίου, ὅταν
πίωσι τὸ οἴνόπνευμα. Ἡ νύμφη ἀναλαμβάνουσα τὸ ποτήριον φιλεῖ καὶ πάλιν

1) [[Καὶ παρ' ἀρχαίοις τὴν ἐπομένην τοῦ γάμου ἡμέραν ὁ πενθερὸς ἔπειπε τῷ γαμβρῷ
παντοσιδῆ οἰκιακὰ σκευῆ· ταῦτα διὰ τινος προικὸς, ὀδηγούμενα ὑπὸ λειχεύμονος παιδὸς καὶ
κόρης (Schoemann Griech. Alterth. II, 55)]].

2) Πανδῶρ. τ. Θ' σ. 518. [[Ἐν Γαλιναίᾳ τῆς Καλαμάτας κατὰ τὴν ὠρισμένην ἡμέ-
ραν τοῦ γάμου γίνεται τὸ προικοπαραδόχον καὶ τελεῖται τὸ μυστήριον ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύ-
μφης (κατ' ἀνακαλύψαν Γ. Βελεμίου, ἱερτοῦ). Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἐροτελεσίας, τοῦ
νυφιοστολισμοῦ, τῶν συγχαρητηρίων, ἀναχωροῦντες τοῦ γαμβροῦ ἀκολουθοῦντες οἱ συγγενεῖς
τοῦ παραλαμβάνουσιν ἕκαστος ἐν τῶν προικῶν πραγμάτων, ἅτινα ἐν συνοδείᾳ κομίζουσιν
εἰς τοῦ γαμβροῦ. Προπορεύεται δὲ εἰς κρατῶν κόκκινον βούχον, ἀντικαθιστῶν τὸ ἀλλαχθὺ
συνηθιζόμενον φλάμπουρο (αὐτόθεν). Περὶ προικοπαραδόσεως ἐν Χίῳ βλ. Πασπάτη Χιακ.
γλωσσάρ. σ. 301—2' (πρὸς τῆς λ. προικανάδοχος καὶ Σανθουδίδην ἐν Λεξικογρ.
'Αρχ. Α', 172—3)]].

3) Πολυδεύκ. Γ', 38. Τζέτζ. εἰς Λυκόφρ. 516. Κοιστ. Μανασ. Χρον. 5567. Λούκ.
Βυζαντιν. Ἰστ. σ. 16 d. [[«Ἡ προγάμου δωρεά, ἡγουν τὸ κανίσκι» ἐν Ἑλληνικοῖς νό-
μοις Κύπρου παρὰ Σάθα Μεσαιων. Βιβλ. Γ', 528 (βλ. καὶ σ. 583). Ἐν Καρπάθῳ γαμβρικόων
λέγεται ἢ εἰς τὸν μελλονύμφον, νυμφικόων δ' ἢ εἰς τὴν νύμφην προγαμιαία δωρεά (Ζωγρ.
'Αγ. Α', 321)]].

4) Χουρμουζ. Κρητικ. σ. 29 : «Ἐπιστρέφοντες δὲ εἰς τὴν οἰκίαν τους στέκονται ἐξωθεν
τῆς θύρας ἐντὸς τῆς ὁποίας στέκει ἡ πενθερά τῆς νύμφης τὴν ὁποίαν ἐρωτοῦν τί χαρίζε-
ται εἰς τὴν νύμφην τῆς ; αὐτὴ λέγει· τῆς χαρίζω τὸ θεῖνα ἀμπέλι· ἢ 10, 20, 30 ρίζας ἐλαίας
εἰς τὸ θεῖνα μέρος». Ἐρατῶ τ. Α' σ. 115 : «Ἐισερχόμενον τὸν γαμβρὸν ἀσπάζεται ὁ πεν-
θερὸς καὶ δωρεῖται αὐτῷ δῶρόν τι κινήτῳ ἢ ἀκίνητῳ πολλάκις κτήμα, καλούμενον ἐμβα-
τήκιον». Wachsmuth Das alte Gr. im neuen σ. 94—95 : «Hierauf entwickelt sich
eine weitere Scene mit den Schwiegerältern der Braut, welche derselben
bedeutende Geschenke an Oelbäumen oder Weinstöcken u.s.w. versprechen
müssen (ἐν Ἡλίδι)». [[Ἐν Καρπάθῳ ἐμπατικὴ λέγεται ἡ διδομένη τῷ μελλονύμφῳ δωρεά
ἐν τῇ εἰσαγωγῇ του εἰς τοὺς γάμους πρὸς στεφάνωσιν (Ζωγρ. 'Αγ. Α', 322). Ἐμπασιόδιον
ἐν Χίῳ «τὰ προγαμιαία ἢ τὰ προικῶα δῶρα» (Πασπάτη Χιακ. γλωσσάρ. σ. 148)]].

5) Ἡσύχ. λ. ΤΙ περὶ τῶν ἀνακαλυπτηρίων λέγει ὁ Ἀρλοκρατίων βλ. κατωτέρω.

6) Χ. Πουλίον Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων σ. 32.

τὴν χεῖρα τοῦ δόντος. Ἔρχονται δὲ καὶ διάφοροι συγγενεῖς καὶ φίλοι, καὶ ποιοῦσιν ὁμοίως ¹⁾). Ἐν Κύπρῳ ἐξημέρωμα λέγονται, ὡς διδόμενα ὑπὸ τοῦ νυμφίου τῇ νύμφῃ περὶ τὴν αὐγὴν τῆς ὑστεραίας τοῦ γάμου ²⁾, ὁμοιάζουσι δ' οὕτω πρὸς τῶν ἀρχαίων τὰ ἐπαύλια «τὰ μετὰ τὴν ἐρχομένην ἡμέραν τοῦ γάμου δῶρα παρὰ τοῦ τῆς νύμφης πατρὸς φερόμενα τοῖς νυμφίοις ἐν σχήματι πομπῆς» ³⁾).

Ἄλλαχοῦ προσφέρονται τῇ νύμφῃ δῶρα πρὸ τῆς τελετῆς τοῦ γάμου, ἢ εὐθὺς ἅμα περατωθῆ ἢ ἱεροτελεστία ⁴⁾). *Κάπου* δ' ἄλλοῦ, λέγει ὁ Ἄ. Ἄντω-

1) Πανδῶρ. Θ', 518.

2) *Σαριπόλου* Σύστημα ποινικῆς νομοθεσίας, 1868 τ. Α' σ. 381. [[βλ. καὶ *Λουκά* Φιλολ. Ἐπισκέψεις σ. 93. *Σίμων Μετάροδου* Περί πλουμιστήρας ἐν Ἀγῶνι (ἐφ. Ἀθηνῶν) 28 Δεκεμβρίου 1901 καὶ ἐν Ἀληθείᾳ (Κύπρου) 1 Ἰαν. 1902]].

3) *Εὔστ.* εἰς Ἰλιάδ. Ω, 29 σ. 1337, 43. [[Ἔτομ. Μ. λ. ἐπαύλια. *Σουῖδ.* ἐν λ. *Deubner* Ἐπαύλια ἐν *Jahrb. d. deutsch. arch. Institut.* 1900 σ. 151]]. Ὅμοια φαίνεται εἶσι τὰ τῶν ἀρχαίων προσρθηματήρια (*Πολυδεύκ.* Γ', γ', 36) καὶ ὀπτήρια (*Ἡούχ.* λ.). Περὶ τῶν ἀνακαλυπτηρίων ὁ Ἀρποκρατῶν λέγει τὰ ἐξῆς ἐν λ.: «δῶρα διδόμενα ταῖς νύμφαις παρὰ τοῦ ἀνδρός καὶ τῶν οἰκείων καὶ φίλων, ὅταν τὸ πρῶτον ἀνακαλύπτωνται». [[Περὶ ἐπαυλίων βλ. καὶ *Becker-Göll Charicles III*, 377 κέ. *Μουρατοῦ* *Εὐνατάλτ.* 278 κέ. *Deubner* ἐνθ. ἀν. σ. 146 κέ. *Bruckner Athenische Hochzeitsgebräuche* ἐν *Ath. Mittheil.* 1907 σ. 91 κέ. *Pauly-Wissowa Real-Enc.* VIII, 2 σ. 2131]].

4) [[Ἐν Φέρραις, κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν γάμων, ἐκκλησιαστικὴ παροικημένη ἐπέλπει, νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν νύμφην ὡς δῶρον ἕν ἄγγετον κτήρας τοῦ κίβου, τοῦ εὐπάρει (ὄλον σίτου, κριθῆς, φασουλλῆν, σικάλειωσ καὶ τῶν ὁμοίων) (*Κιλ. Σοφ.* II, 547). Ἐν Κύπρῳ κατὰ τὸ πλούμισμα τοῦ κορβατιοῦ καὶ ἐνφ ἄζεται τὸ ἄσμα τοῦ κλουμισμοῦ, οἱ συγγενεῖς βίπτουσιν ἐπὶ τοῦ στρώματος χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν τι νόμισμα (*Λουκά* Φιλ. ἐπισκ. σ. 78—80). Δῶρα τῶν συγγενῶν κατὰ τοὺς γάμους ἐν Συνασφ *Καππαδοκίας* βλ. *Ἀρχαίου-Σαραντίδου* Συνασφ σ. 70. Περὶ τῆς ἐπικρατούσης συνθησίας νὰ προσφέρωσιν οἱ προσκεκλημένοι δῶρα μαρτυρεῖ καὶ γαμήλιον ἄσμα τῆς Κύπρου (*Λουκάς* σ. 85. *Σακελλάριον* *Κυπρ.* Α', 723), ἐν ᾧ γίνεται μνηστία *καρισκιῶν* τῶν καλεσμένων, προσέτι δὲ καὶ ἡ λακωνικὴ παροιμία «Ἄκουσες λάδι; τρέχα. Ἄκουσες στεφάνι; φεύγα» (*Παρνασσός* IΕ', 639. III. λάδι 1) λεγομένη ἐπὶ τῶν «διωκόντων τὰς ὠφελείας καὶ φευγόντων τὰς ζημίας», διότι οἱ σπεύδοντες εἰς γάμους ζημιοῦνται, καθὼ «ὑπόχρεοι νὰ βίπτωσιν εἰς τὸν δίσκον τῶν ἱερέων», κατὰ τὴν ἐπεξηγήσειν τῆς παροιμίας ὑπὸ τοῦ *Νεστορίδου* (αὐτ.). Ἐν *Κυθήροις* *Ἐπαύλια* λέγονται τὰ προσφερόμενα ἐν καιρῷ γάμου (*Πανδῶρ.* IΒ', 478), ἐν δὲ *Δέρῳ* *ξένια* τὰ ὑπὸ τῶν νεονύμφων διδόμενα πρὸς τὰ πενθερικά δῶρα (*Οἰκονομοπούλου* *Λεριακά* σ. 70. 81). Παλαιότερον, ἐν *Καρυαῖς* τῆς *Κοροικῆς*, «μετὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου, ὅταν οἱ νεόνυμφοι ἐπέστρεφον ἐκ τῆς ἐκκλησίας εἰς τὴν οἰκίαν, τότε ἀντὶ νὰ καθίσωσιν ἐπὶ *καρεκλῶν* ἢ *ἀνακλίντρων*, ἐκάθηντο ἐπὶ δύο σακκίων, ἅτινα ἦσαν πλήρη σίτου, οἱ δὲ συγγενεῖς καὶ φίλοι αὐτῶν, ἐρχόμενοι εἰς χαίρετήσιν των, ἔθετον ἐν ὁποιοδήποτε δῶρον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἢ ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς νύμφης» (*Φαρόν* Ἱστορ. τῆς ἐν *Κοροικῇ* ἑλλην. ἀποικίας, 1888 σ. 99). Καὶ παρὰ τοῖς *χριστιανοῖς* τῆς *Ῥωμυλίας*, κατὰ τὸν *Paspatis* (*Etudes sur les Tchinghianés* 1870 σ. 288), «il est d'usage d'offrir aux personnes, qui sont sur le point de se marier, des offrandes, soit en habillements, soit en bijoux. Le parrain qui, pendant la cérémonie du mariage tient les couronnes des fleurs posées sur la tête des mariés, est tenu de leur donner quelque objet de valeur; c'est cette offrande que plusieurs *pomades chrétiens* appellent *kiribé*, grec moderne *κουμπαριάτικα*». Περὶ προσφορῶν συγγενῶν καὶ φίλων παρ' ἀρχαίοις βλ. *Becker-Göll Charicles III*, 379. *Schömann*

νιάδης ἐν τῇ Κρητηίδι¹⁾,

*Κἄπου δ' ἄλλου νεανία τὰ δῶρα συλλέγουσιν, ὅσα
φέρουσι φίλοι πιστοί, κηδεσταί, συγγενεῖς καὶ ἑταῖροι,
μέλλοντες ἔπαινον πάλιν ν' ἀκούσουν εἰς πλῆθος διστίχων.
Ἄδουν καὶ πλέκουν στεφάνην χρυσῆν νομισμάτων ἀρχαίων,
ἦντινα κόρη μικρὰ πρὸς τὴν νύμφην ἐν ὄρα θὰ φέρῃ.*

Τελουμένου τοῦ μυστηρίου, ὁ πατήρ πρῶτος ἀσπάζεται τοὺς στεφάνους, δίδει τὴν εὐχὴν του ἐπισήμως εἰς τοὺς στεφομένους, καὶ ἀναρτᾷ εἰς τὸν λαμ-
μόν τῆς νύμφης χρυσᾶ νομίσματα. Τὸ αὐτὸ πράττει ἡ μήτηρ καὶ ἅπαντες οἱ
συγγενεῖς βαθμηδόν, καθὼς καὶ οἱ παρευρισκόμενοι ἅπαντες δίδουσι χρημα-
τικὰ δῶρα εἰς τὴν νύμφην²⁾. Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ῥούμελης τίθεται δίσκος
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης καὶ ἐπ' αὐτοῦ οἱ περιστῶτες ρίπτουσι νομίσμα-
τα, ἅτινα ὕστερον τρυπᾷ ἡ νύμφη καὶ κοσμεῖ τὸ φέσι ἢ τὸν λαιμόν τῆς³⁾.

Griech. Altert.² II, 559. Πρὸλ. καὶ Ἡούχ. λ. λεκανίδες, «κεράμει λοπάδες, καὶ ἐν
αἷς ἀνθρακτὰ (κατὰ διόρθωσιν τοῦ Salvasius εὐθρακτα) ἔφερον τοῖς νεογάμοις». Φώτιος λ.
λεκανεῖς σ. 213, 9. Miller Lexiques gr. ἐν Annuaire de l'Assioci. Et. gr. 1874 σ.
251 λ. ἀθρίμματα. Μαρτυρίας περὶ τῆς ἀνάθηρας τῆς προσφορᾶς δῶρων κατὰ τοὺς γάμους
παρὰ διαφόροις λαοῖς βλ. Nore Continens, mythes et tradit. des provinces de
France σ. 62 (Aude Λαγκεδόνη), Rev. d. trad. pop. 1904 σ. 351—5 (Κάτω Βρε-
τάνης). Rev. d. l'hist. d. relig. 1915 τ. 62 σ. 329 κέ. (Σαβοτίας). Arch. per le trad.
popol. τ. 22 σ. 293, 294 (Ἰταλίας). Zeitsch. d. westerr. Volkerk. IX, 158—9
(Μοραβίας). Journ. Asiatique 1871 τ. 211 σ. 145 (Γεωργίας). Συμβολικά δῶρα ἐν Μα-
ριατῆς Ζακύνθου βλ. B. Schmidt Die Insel Zakynthos σ. 31. Βλ. καὶ ὅσα περὶ τῶν
κατὰ τὴν μνηστειάν δῶρων ἀναφέρονται ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 224 σημ. 2 καὶ 251]].

1) Ἀνωτιάδου Κρητηίδς σ. 9 [[ὁ ἐπὶ σ. 15]].

2) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 116. Λουριμούζ. Κρητικά σ. 29 : «οἱ γονεῖς τῆς νύμφης, καὶ ἐν
ἐλλείψει οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς τῆς, ἀσπάζονται τὸ εὐαγγέλιον, ἔπειτα τὸν νυμφίον καὶ
τέλος τὴν νύμφην θέτοντας εἰς τοὺς ὤμους τῆς μανδύλια ἢ ἄλλα χαρίσματα· ὁμοίως καὶ
οἱ γονεῖς ἢ οἱ συγγενεῖς τοῦ νυμφίου· ἔπειτα οἱ ἄνωγοὶ καὶ τέλος οἱ περιστῶτες, οἵτινες
κρεμοῦν εἰς τὸν λαιμόν τῆς νύμφης διάφορα νομίσματα παρασμένα εἰς κλωστὰς». [[Βλ.
καὶ Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 529, 3. Καὶ ἐν Μεγαλοπόλει «αἱ φίλαι καὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης
καὶ τοῦ γαμβροῦ, καθ' ὃν χρόνον φιλοῦσι τὰ στέφανα, δωροῦσιν ἐν μεταξωτὸν μανδύλιον
εἰς τὸν γαμβρόν καὶ συνοδεύουσιν τὸ δῶρόν των μὲ ἐν μικρὸν ράπισμα» (Ἀρχαδ. Ἐπετ.
1903 σ. 76). Παρόμοιον ἔθιμον καὶ ἐν Λάστα (Λάσκαρη Λάστα σ. 107). Ἐν Βυσοκᾷ Κα-
λαδρύτων ἡ πενθερὰ ρίπτει εἰς τὸν δεξιὸν ὤμον τοῦ γαμβροῦ μούλιαν ἢ ποικιλόχρωμον μαν-
δύλιον (Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 130). Ἐν Σκύρῳ δὲ ἑκάτερος τῶν δύο παρανύμφων προσ-
φέρει μεταξωτὸν ὕφασμα, ριπτόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν νεονύμφων (Κωνσταντινίδου Ἡ
νῆσος Σκύρος σ. 164)]].

3) Buchon La Grèce continentale et la Morée σ. 236 : « Sa tête (τῆς νύμφης)
et ses épaules étaient recouvertes d'un épais voile ou plutôt d'un châle, et sur
sa tête était posée une large coupe d'argent... en arrivant devant la mariée,
chacun de nous déposa sur la coupe, placée sur sa tête, une petite pièce d'ar-
gent ou d'or, antique ou moderne, grecque ou française. Les pièces d'or et
d'argent recueillies ce jour-là sont ensuite percées, passées dans un fil d'argent
et ajustées de manière à former un bonnet fort gracieux, composé parfois des
monnaies antiques les plus rares».

Ἐν Πελοποννήσῳ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἱεροτελεστίας κάθηται ἡ νύμφη εἰς γωνίαν τινὰ τῆς αἰθούσης, οἱ δὲ πλησιέστεροι συγγενεῖς ἀσπαζόμενοι αὐτὴν τῇ δωροῦσιν ἀδαμάντινον δακτύλιον.

Ὁ Lebrun περιγράφει ἕτερον τρόπον τοῦ δίδειν τοῖς μελλονύμφοις δῶρα, σωζόμενον μέχρι τοῦ νῦν εἰς πολλὰ μέρη. Πρὶν ἢ ἀρχίσῃ ἡ ἱεροτελεστία φέρουσι μέγαν δίσκον εἰς τὸν ἱερέα, ὅστις τὸν θέτει πρὸ τῶν περιεστώτων καὶ ἐρωτᾷ αὐτοὺς ἂν ἔχωσι δῶρόν τι νὰ κάμωσιν εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην. Πρῶτος ὁ παράνυμφος (le Compère ou Parrain qui est comme le Parrainyme) θέτει τὸ δῶρόν του εἰς τὸν δίσκον καὶ μετ' αὐτὸν πάντες οἱ προσκεκλημένοι ἕκαστος κατὰ τὴν περιουσίαν του ἢ τὴν ἐλευθεριότητά του. Τινὲς μὲν δίδουσιν ἕν χρυσοῦν δουκάτον, ἄλλοι ἕν τάληρον, καὶ οἱ πενέστεροι ἕν γρόσιον (vingt huit sous)¹⁾. Ἄλλοι δίδουσι πράγματα διὰ τὸ οἰκοκυρεῖον, ὡς μανδῆλιον, λυχνίας, μαγειρικά σκεύη καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅταν ὅλοι προσήνεγκον τὰ δῶρά των ὁ παράνυμφος συλλέγει ὅλα τὰ χρήματα, τὰ δένει εἰς ἕν μανδῆλιον καὶ τὰ θέτει εἰς τὴν ποδιὰν τῆς νύμφης, βάλλει δὲ κατὰ μέρος τὰ ἐπιπλα²⁾.

Ἀπανωπροῖκι λέγεται τὸ ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ εἰς τὸν γαμβρὸν διδόμενον κτήμα, ὅταν ἡ κόρη του δὲν ἦτο παρθένος. Ἀνωτέρω δὲ ἐποιησάμεθα μνειάν τοῦ παλληκαριάτικου, δωρεᾶς ὑπὸ χήρας διδομένης εἰς γαμβρὸν, ὅστις συνέρχεται μετ' αὐτῆς εἰς γάμον, τὸ πρῶτον νυμφευόμενος.

Ὁ γαμβρὸς εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἀγοράσῃ τὴν νυμφικὴν ἐσθῆτα ἤντινα πέμπει εἰς τὴν νύμφην διὰ παιφός, εἰς ὃν ἡ νύμφη προσφέρει δῶρόν το³⁾. Ἐν Κερκασούντι τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου πέμπονται εἰς τὴν νύμφην τὰ σινία. Εἶναι δὲ ταῦτα δύο δίσκοι, ἐφ' ὧν τίθενται διὰ τὴν νύμφην ὑποδήματα καὶ καλύπτρα, ἣτις πρότερον μὲν ἦν ἐριούχον ἢ ὕψισμα θαλασσοῦ, καὶ ἐλέγετο τουβάκι, τανῦν δὲ εἶναι μεταξίνη (τουρκιστὶ τσαρτσάφ). Τούτους φέρουσι ἐπὶ κεφαλῆς νεάνιδες ἢ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν γυναικῶν. Ἀφοῦ δὲ παρτεθῶσιν αὐτοῖς τρωγάλια καὶ τράπεζα, τίθενται ἐν τοῖς αὐτοῖς δίσκοις

1) [[Εἰς τρυβλίον ῥίπτουσι τὴν παραμονὴν διάφορα νομίσματα, χαρίσματα τῆς νύμφης καλούμενα, ἐν Καρυαῖς Καβακλῆ (Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλογὴ σ. 182). Ἀργυροῦν νόμισμα ἐν Ὑδρᾷ πρὸ τῆς στέψεως (Γ. Α. Κριεζῆ Ἱστορία τῆς νήσου Ὑδρας. Πάτριαι 1860 σ. 203). Ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις οἱ προσκεκλημένοι ἐπήγνουσιν τὰ χρηματικά των δῶρα ἐπὶ τοῦ ἄρτου, ὅστις μετὰ ἄλατος προσεφέρετο ἐντὸς δίσκου εἰς τὴν νύμφην μετὰ τὴν εἰσοδὸν αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ· ἐκ τοῦ ἄρτου τούτου μίαν βούκαν ἔτρωγε ἡ ἡμέρα, τὴν δ' ἄλλην προσέφερε εἰς τὸν γαμβρὸν (Θρ. Ἐπετ. 1897 σ. 193)].

2) Lebrun Voyage au Levant σ. 153.

3) [[Ἐν Καρυαῖς Καβακλῆ ἡ νυμφικὴ στολὴ γίνεται ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς τοῦ γαμβροῦ, παρὰ δὲ τοῖς μετοίκοις ἐκ μέρους τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης (Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 59). Ἐν Βουρδουρῆ πλὴν τῆς νυμφικῆς ἐσθῆτος δι' ἐξόδων τοῦ γαμβροῦ παρσοκαυάζοντο καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν διαφόρων μελῶν τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ, προσκαλουμένου εἰδικῶς ῥάπτου. (Ξενοφάν. Γ', 165). Πρὸ τῶν ἀρραβάνων, ἐν Νισύρῳ, ὁ μνηστὴρ φέρει εἰς τὴν οἰκίαν του ῥάπτριαν, διὰ νὰ κόψῃ τὰ φορέματα τῆς μνηστῆς (Γ. Παπαδοπούλου Γεν. περιγρ. Νισύρου σ. 58)].

ἀπὸ μέρους τῆς νύμφης ὑποκάμισά τινα διὰ τὸν γαμβρόν, τὸν παράνυμφον, τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς καὶ ἄλλους τινὰς συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ¹⁾.

Ἡ χρηματικὴ ποσότης ἢ διδομένη ὡς προῖξ²⁾ δὲν εἶναι παντάπασιν ὑπερογκος· ὁ Γάλλος About ὁ πάντα ἐν Ἑλλάδι περιπαίζων, διότι μέτρον τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν νὰ λαμβάνῃ συνηθίζει, ποιεῖ μετ' εἰρωνείας λόγον καὶ τῶν μικροσκοπικῶν προικῶν³⁾· ἀλλ' ὡς ὁ Βρετὸς παρατηρεῖ⁴⁾, ἢ προῖξ πολ- λάκις καταντᾶ τύπος ἀπλοῦς τοῦ συνοικεσίου, ἂν καὶ δὲν λείπουσιν οἱ προικο- θῆραι· τὰ τοιαῦτα ὅμως συνοικέσια δὲν εἶναι ἐκ τῶν εὐτυχεστέρων⁵⁾. Ἐν τοῦ- τοις, ὡς ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ συνήθως συμβαίνει, πολλαπλασιαζομένων τῶν ἀναγκῶν, ἠϋξάνετο καὶ τὸ ποσὸν τῆς προικός· κατὰ τὸν [[προ]]παρελθόντα μάλιστα αἰῶνα, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1737, ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεόφυτος ἀπηύθυνε πατριαρχικὸν γράμμα περὶ ὄρου προικοδοσίας πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ἐν ᾧ ἐπὶ ποιγῇ ἀφορισμοῦ ὠρίζετο εἰς 1500 γρόσια μετὰ τοῦ ἀναγ-

1) Πανδώρα τ. Θ' σ. 510.

2) [[Περὶ προικός γενικῶς βλ. Grimm Deutsche Rechtsalt. σ. 429 κέ. Theodoridis Sexuelles Fühlen und Werten, Leipzig 1920 σ. 84 κέ. Μαρτυρίας περὶ τῆς κατὰ τόπους συνηθείας νὰ δίδεται προῖξ βλ. τί συνίσταται αὕτη κτλ. βλ. Ἐἰχτάλ παρὰ Βικέλα Διαλέξεις καὶ ἀναμνήσεις σ. 311 (Κούμμελη). Λάσκαρη Λάστα σ. 112 § 14. 114. Κουκουλέ Οἰνουτιακά σ. 94. Περὶ τῆς προικός βλ. Κριεζῆ Ἱστορία τῆς νήσου Ὑδρας, Πάτρις 1860 σ. 199. B. Schmidt Die Insel Zakynthos σ. 89—90. Λαμποῖδου Ἠπειρ. μελετήμ. Γ', 57, Α' 33—4 Ζ', 22 Ἠπειρ. 22. Ἐκρησθίς φιλολογικὴ 1888 σ. 607. 606 (ἀβτ.) Ν. Γ'. Κοινομοσιολογία Ἡ νῆσος Σάμος σ. 49. 1901 σ. 103. Βάλληθα Κυθνιακά σ. 112. Γάσπαρη Ἡ νῆσος Ἀμοργός, 1895 σ. 96. Σαραντιάδου Ἰκαριακά σ. 108. (βλ. καὶ σ. 154 κέ. ἐν προικοσυμφώνοις). Χιακὰ Ἰκαριακά Ἰμάντιον Α', 82 (Χίος). Οἰκονομοπούλου Ἀε- ριακά σ. 77. 97. ΚΠ. Σύλλ. ΚΕ', 159—160 (Σύμη). Σακελλαρίου Κυκρ. 1890 Α', 719—720. I. Πρωῖτον Γαμήλια ἤθη καὶ ἔθιμα ἐν Μακεδονίᾳ, ἐν Ἑθν. Ἀγωγῇ 1901 σ. 108. Abbott Maced. Folkl. σ. 148. Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 181 (Καρυαὶ Καδακλή). Ἀκρό- πολις φιλολογικὴ 1888 σ. 791 (Βιτώλια). Θρακ. Ἐπετ. 1897 σ. 192. 194 (Σαράντα Ἐκκλησίαι). ΚΠ. Σύλλ. Η', 547 (Φέρραι Θράκης). II. Γ'. Μακρῇ Τὸ Κατιρλί, Κ/π. 1888 σ. 93. Ξενοφάνης Δ', 231—2 (Λιθίσιον). Αὐτ. Γ', 163 κέ. (Βουρδούριον). Αὐτ. Δ', 426 (Μαλακοπή Καππαδοκίας). Παρνασσός ΙΕ', 603 (Καππαδοκία). Σ. Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 36. Βύρων 1878 Γ', 558 (Σινώπη τοῦ Πόντου). Παρὰ Βουλγάρους βλ. Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1915 σ. 336. Μνεῖαν προικός εἰς δημ. ἄσματα βλ. Πολίτου Ἐκλ. ἀρ. 136. 137. Κληρονομικὰ ἔθιμα : Μ. Γεδεῶν Κανονικαὶ διατάξεις Α', 146 κέ. 149 κέ. Β', 81 κέ. Οἰκονομοπούλου ἔνθ. ἀν. σ. 97 κέ. (ἐν Λέρῳ). Παλαδοπούλου Γενικὴ περιγραφή Νισύρου 1909 σ. 59. ΚΠ. Σύλλ. ΚΕ', 160—161. Michaud et Roujoulat Corresp. d'O- rient, Bruxelles 1835 IV, 134]].

3) About La Grèce contemporaine κατ. IV § 3: «Un jeune homme cherche non seulement une femme, mais une dot. Malheureusement les dots sont plus rares que les femmes. Une fille qui a six mille francs en argent et l'habitude de porter des plumes, n'est pas un mauvais parti».

4) Duvray Les Grecs modernes. Moeurs, coutumes, usages, littérature, poli- tique, religion, commerce, marine etc. Bruxelles 1863 σ. 18 κέ.

5) [[Παράπονα κατὰ προικοθηρῶν κτλ. βλ. ἐν Γύπαρι πρ. Ε' στ. 225 κέ. σ. 274 Σάθα. Ὀλέθρια κοινωνικὰ ἀποτελέσματα ἀπληστίας γαμβρῶν ἐν Ρόδῳ βλ. Μπιλιώτου-Κοιτῆ Ἡ νῆσος Ρόδος Β', 284]].

καίου (ματισμοῦ ὁ ἀνώτατος ὄρος τῆς προικῆς¹⁾). Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀποσπῶμεν τὰ κατωτέρω, ἐν οἷς ἐν ἐκτάσει ἐκτίθενται αἱ περὶ προικῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην συνήθειαι.

«Ἐπειδὴ τοιγαροῦν καὶ οἱ τῆς Πολιτείας καὶ ἐπαρχίας ταύτης (τῶν Ἀθηνῶν) χριστιανοὶ ἔφθασαν ἤδη περιπεσεῖν τοιαύτην κοινὴν δυστυχίαν τε καὶ δυσπραγίαν ἐξ ὑπερβολῆς καὶ ἀμετρίας, τὴν ἀρχὴν λαβούσης ἐν ταῖς διδομέναις προικοδοσίαις ταῖς θυγατράσιν αὐτῶν ἐπικρατησάσης καὶ γὰρ ἄνωθεν συνηθείας ἐν τῇ πολιτείᾳ ταύτῃ μὴ μόνον δίδοσθαι ἄσπρα μετρητὰ ταῖς εἰς γάμον ἐκδιδόμεναις θυγατράσιν αὐτῶν, ἀλλὰ προσέτι προικοδοτεῖσθαι ταύταις καὶ πράγματα, καὶ κτήματα, ἐλαιόδενδρα δηλαδὴ, ἀμπέλια, χωράφια, μάλαγμα, μαργαριτάριον, καὶ φορέματα βουχικὰ οὐ τῆς τυχούσης τιμῆς ὄντα, καὶ διὰ τὸ ἀδιόριστον εἶναι τὴν τούτοις δόσιν, εἰς ὑπέρογκόν τινα αὐξήσιν τοῦ πράγματος κατὰ μικρὸν προκεχωρηκότος φιλοτιμίαις σφαιραῖς τῶν ἀσταθμῆτων λογισμῶ ἀδιακρίτως εἰς ἐπιδείξεις ματαίας φερομένων ἡθῶν, οἱ τέως ἐμπολιτευόμενοι χριστιανοὶ βιαζόμενοι ἐκόντες ἀέκοντες ἀκολουθεῖν τῇ τοιαύτῃ ἀταξίᾳ τῆς ὑπερβολῆς, ἐφ' ᾧ διασῶσαι ἕκαστος τὸ τῆς ἑστέρας τάξεως ἐν τῇ πολιτικῇ καταστάσει ἐντιμον, μυρίων κακῶν ἀθρόον ἐν πείρᾳ γίνονται· αὐτοὶ τε γὰρ ὑποπίπτουσιν ἐσχάτῃ δυστυχίᾳ ἀναγκασμένοι ἐκκενῶσαι πᾶσαν αὐτῶν τὴν περιουσίαν εἰς τὴν προικοδοσίαν τῶν θυγατέρων αὐτῶν, καὶ τὸ λοιπὸν τῆς ζωῆς αὐτῶν ἐν ἐνδείᾳ ἐσχάτῃ ἀθροῦν ἐπιβῶσαι, οὐ μὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς ἄρρενας αὐτῶν παῖδας ἀπρονοήτους καὶ ἀκαταστάτους καταλιμπάνει· καὶ ἀδίκως ὑστερεῖν αὐτοὺς τῆς ἀνηκούστης ἀπὸ πατρὸς φιλοστοργίας, καὶ νομικῆς διατάξεως κοινῆς καὶ ἰσομοίρου ἐκ τῆς αὐτῆς περιουσίας συμμεθέξεως μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν... Κάντευσαν εἰργάσαν, ὅπως ἢ μὲν πρώτη προικοδοσία ὑπάρχει διωρισμένη εἰς χίλια πεντακοσίων γρόσια, δηλαδὴ πάντων τῶν προικοδοτουμένων πραγμάτων εἰς μέσον προτιθεμένων, τῶν μουλκίων,

1) Ἐδημοσιεύθη ἐν Ἐθνικῷ Ἡμερολογίῳ ὑπὸ Μ. Π. Βρετοῦ 1864 σ. 233—237. [[Γενικῶς περὶ κανονικῶν διατάξεων καὶ ὄρων προικοδοσιῶν βλ. Μ. Γεδεῶν Αἱ κατὰ τῆς πολιτείας καὶ τῶν προικῶν ἐθνικαὶ ἐνέργειαι κατὰ τοὺς τελευταίους τέσσαρας αἰῶνας ἐν ΚΠ. Συλλ. 1891 τ. ΚΑ' σ. 49—55, εἰδικῶς δέ: Διαταγαὶ Γάμων, Ἐν ἔτει σωτηρίῳ 1767 (Ἀδ. Σαμουήλ, Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Πρὸς καὶ Ἀθ. Κοιμητοῦ Ὑψηλάντου, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν σ. 410). Διαταγαὶ γάμων καὶ προικοδοσιῶν. Ὅροι καὶ κανόνες, Κων/πολις 1827. Μ. Γεδεῶν Κανον. διατάξεις Α', 70—3. 218. 257—260. 305—310. 314—339. Β', 78—80. 129—136. 145—8. 437—451. Τοῦ αὐτοῦ Γράμμα [πατριαρχικόν] κατὰ προικοδοσιῶν ἐν Φιλολ. Ἡχῶ 1896 ἀρ. 1 σ. 17—19. Α. Α. Παναγιωτίδου Κῶδιξ τοῦ ΙΙ' αἰῶνος κατὰ προικοδοσιῶν ἐν τῇ Ἰερᾷ μητροπόλει Παραμυθίας καὶ ἱστορικαὶ τινες εἰς αὐτὸ σημειώσεις ἐν ΚΠ. Συλλ. ΚΖ', 307—312. Κανονισμὸς τῶν προικῶν ἐν Λιασκοβέτζι τῆς Ἡπείρου, δημοσ. ὑπὸ Σπ. Λάμπρου ἐν Νέφ. Ἑλληνομνήμονι Ι', 193—5 (ἐκ νομοκάνονος ΙΙ αἱ.). Προικὸς καὶ γαμηλίων ἐθίμων κανονισμὸς ἐν τῇ μητροπόλει Λαρίσης διὰ διατάξεως τοῦ μητροπολίτου Λαρίσης καὶ τῶν παρεδρευόντων ἐπισκόπων Τρίκκης καὶ Ἐλασσόνης, δημοσ. ὑπὸ Α. Μομφερσαίου ἐν Ἐφημερίδι (Κορομηλᾷ) 31 Μαΐου 1889. Πρὸς καὶ Α. Γε. Καμπούρογλου Οἱ προικοθῆραι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ τὰ τραχώματα ἐν Παρισίῳ 1894 ΙΖ', 161—7. Θ. Ν. Φιλαδέλειως Τὰ ἀθηναϊκὰ τραχώματα ἐν ἔτει 1734, ἐν Ἐδομάδι 1884 Α', 105—6. Τοῦ αὐτοῦ, Περὶ τραχώματος ἐν Ἀρμονίᾳ 1901 σ. 258—268]].

τοῦ μαλάγματος, τοῦ μαργαριταρίου, τοῦ χαλκώματος, τοῦ στάγκου, ἔτι δὲ καὶ τῶν διωρισμένων σὺν τούτοις ρουχικῶν, ἤτοι δέκα ὑποκαμισοδράκων καὶ οὐ πλειόνων, δέκα μπολίων, δύο κραδωτοστρωσίων μετὰ τῶν ἐπακολουθούντων αὐτοῖς νυμφικῶν κοσμημάτων, καὶ λοιπῶν τῶν ἐπιδιδομένων μέχρι καὶ τοῦ μικροτάτου . . . Μετὰ δὲ τοῦτον εἶναι, καὶ γίνεσθαι καὶ δευτέρας, καὶ τρίτης τάξεως προικοδοσίαι, αἵτινες ἔχωσι μένειν ἀδιόριστοι μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἔμπης ὀλιγωτέρας καὶ κατωτέρας ποσότητος καὶ ὑποβεδηκυίας τῇ πρώτῃ . . . »¹⁾.

Ἄμα οἱ γονεῖς δώσωσι λόγον, ὡς συνήθως καλεῖται ἢ συγκατάθεσις αὐτῶν εἰς τὸν ὑπὸ τῶν προξενητριῶν προταθέντα γάμον²⁾, τελεῖται συμπεφωνημένην τινὰ ἡμέραν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης ὁ ἀρραβῶν. Ὁ μνηστήρ μετὰ τῶν γονέων αὐτοῦ, τοῦ παρανύμφου (κουμπάρου)³⁾ καὶ τινῶν συγγενῶν ὑπὸ περι-

1) [Ἄνάλογος εἰς πτωχὰς προίξ : «δοθήτωσαν ὑπέρπυρα ῥ' τινὶ παιδί θηλυκῷ πένητι πρὸς τὸ ὑπανδρευθῆναι» (Ἐκ διαθήκης ἐν Κρήτῃ τοῦ 1502 ἐν Σάδα Μεσ. Βιβλ. Γ', 683)].

2) Λουκᾶ Φιλολογ. Ἐπισκ. σ. 77. [[Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 719.—Συνήθως οἱ γάμοι συνομολογοῦνται διὰ προξενειᾶς ἢ πάντως διὰ μεσολαβήσεως προξενητῶν. Μαρτυρίας περὶ τούτου ὡς καὶ τρόπους, καθ' οὓς γίνεται ἡ προξενειὰ βλ. Καρκαβίτσα Λυγερῆ 1896 σ. 19 κέ. 1920 σ. 18 κέ. Ἔστι 1882 ΙΔ', 579 (Ἀθῆναι ἐπὶ Τουρκοκρατίας). Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 124 (Βυζωνία Καλαδρύτων). Κοινωνικὸν Ἔθρον. σ. 93—4. Πιττακὸς 1878 σ. 202 (Ἡπειρος). Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 202—3 (Βελθεντός). Λουλουδοπούλου Ἀνέκθ. συλλ. σ. 171 (Καρυαὶ Καδακλῆ). Ἐθν. Ἄρ. σ. 122 (Μακεδονία). Abbott Maced. Folk. σ. 148 (αὐτ.) Γουαίτου Ἡ κατὰ τὰ ἱεραρχικὰ κέντρα σ. 57 (Λακκοβίγια). Βάλληρδα Κυθν. σ. 111 (Οὐρανοπούλου Δερμακὰ σ. 13). Ἰκαδοπούλου Ἰων. περιγρ. Νεσῶρων σ. 57. Σακελλαρίου Κυπρ. 718—9. Ἡμερολ. Σκόκου 1908 σ. 312—6 (Λαδογρ. Α', 404—5 ἐν Κων. πόλει κατὰ τοὺς παλαιότερους γάμους). Ἡμερολ. Μακρῆ Κατιρλί σ. 93. Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 527 (Ἄμισός). Ξενοφάν. Γ', 161 (Βασίλειον). Ἔστι 1889 ΚΖ', 46 (Ἰκόνιον). Ξενοφάν. Δ', 428 (Μαλακοπή Μ. Καππαδοκίας). Ἄρ. σ. 231 (Λιθίσιον). Ἡ αἵτησις γίνεται ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ (Βάλληρδα Κυθν. σ. 111. Λαμπροῖδου Ἡπειρ. μελετ. Γ', 57. Σ. Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 13). Περὶ προμνηστριῶν παρ' ἀρχαίοις βλ. Γρ. Παλιουρίτου Ἀρχαιολ. ἑλλ. Β', 209. Becker-Göll Charicles III, 354 κέ. Hermann Privatalt. σ. 261. Ἀπόφαισις γάμου διὰ προξενητῶν στελλομένων εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, παρ' ἀρχαίοις Ἰνδοῖς: Haas ἐν Weber's Ind. St. V, 181. 236. 288. 291 κέ. 350. Περὶ προξενειᾶς γενικῶς καὶ παρ' ἄλλοις λαοῖς βλ. καὶ Reinsberg-Düringsfeld Ethn. Curiositäten, Lpz. 1879 σ. 1—19. Rev. d. trad. pop. VIII, 402 (παρὰ τοῖς Ἀνναμίταις). Note Coutumes des provinces de France σ. 187 (ὅτι ἐν Pont-l'Abbé τῆς Βρετανίας οἱ προξενηταί, ὅπως ἐπιτύχωσι, φοροῦσι δύο εἰδῶν κάλτσαις. Ὁμοίως καὶ ἐν Κύθῳ : Βάλληρδα Κυθν. σ. 111. Εἰς τινὰς ἄλλας ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας ἐν γένει ὁ τοιαύτας περικνημίδας φορῶν πιστεύεται ὅτι ἐξουδατεροὶ τὰ μάγια : Note αὐτ. σ. 285)].

3) Κουμπάρος. «Κόμπταρος, ὅς συνέζευκται εἰς ὑπηρεσίαν τινί, ὁμοίως τὴν αὐτὴν ἐκτελῶν χρεῖαν» ἐξηγεῖ ὁ Σουτδὰς ἐν λ. Τὴν αὐτὴν ἐννοίαν ἔχει ἡ ταυτοσημία τῇ ξενικῇ καὶ μέχρι τοῦ νῦν σωζομένη παρ' ἡμῖν ἑλληνικῇ λ. σύντεκνος, ἣτις εἰς τινὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη σημαίνει ἐπίσημ καὶ τὸν παράνομφον. Περὶ τῆς λ. κουμπάρος, ἐκ τοῦ λατινικοῦ παραγομένης βλ. Pashley Travels in Crete τ. II σ. 197. Iken Eunomia τ. III σ. 101. Πρὸς καὶ Du Cange Glossar. Latinit. ἐν λλ. commater, commaternitas, compater, compaternitas καὶ compateratus. [[Τοῦ αὐτοῦ Glossar. Graecit. σ. 1113 λ. παράνομφος]]. Ὁ κουμπάρος λέγεται διὰ λατινίζουσης ἐπίσης λ. καὶ γονός, ὅθεν καὶ τὸ ἄλλανικὸν κούνη, πληθ. νουνέρε - τε (Hahn Alban. Stud. III, 86). Κουμπάρος διορίζεται ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ συνήθως ὁ ἀνάδοχος αὐτοῦ, καὶ τούτου μὴ ζῶντος ὁ υἱὸς του, ἢ ἕτερος τοῦ

ληπτικὸν ὄνομα συμπεθεριὸ καλουμένων¹⁾, ἔρχονται ἐκ τῆς νόμφης, ὅπου ἀπλῶς ἀνταλλάσσουσι δακτυλίδια, μὴ τελουμένης τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἀρραβῶνος²⁾, ἣτις συνήθως τελεῖται τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου, πρὸ τῆς τοῦ γάμου ἀκολουθίας³⁾. Ὁ ἀρραβῶν ἐτελεῖτο καὶ παρὰ Ῥωμαίοις, *arra sponsalia* κα-

γαμβροῦ φίλος (Πανδῶρ. Θ', 509. *Χουρμούζη* Κρητικ. σ. 28 [[βλ. καὶ Λαογρ. Σύμμ. Β', 231 καὶ σημ. 4]]), ἢ δὲ σύζυγός του *κουμπάρα* ἢ *κουμπάρισσα* λεγομένη συμπαραστατεῖ καὶ αὕτη εἰς τὰς τελετὰς τοῦ ἀρραβῶνος καὶ τοῦ γάμου καὶ τὰς ἄλλας ἐτοιμασίας· εἰς τὰς νήσους, ὅταν μάλιστα αἱ νυμφευόμεναι ἦσαν πρωτότοκοι, συνηθίζετο νὰ ἔχωσι τρεῖς ἢ τέσσαρας ἢ καὶ πλείστους *κουμπάρους* (*Tournefort Voyage du Levant* τ. I σ. 124. *Χουρμούζη* αὐτ.). Ὅμοιοι πρὸς τοὺς *κουμπάρους* ἦσαν οἱ *παράνυμφοι* ἢ *πάροχοι* τῶν ἀρχαίων ('Ετυμολογ. μέγ. σ. 145, 31. *Εὐσταθ.* Εἰς Ἰλιάδ. Z, 420 σ. 652, 42: «ὁ συναπάγων τὴν νόμφην ἢ περὶ ἢ ἐφ' ἀμάξης». *Schoemann Griech. Altert.* II, 557 [[βλ. καὶ *Hermann-Blümner Privataltert.* σ. 272. 273. 274. *iv. Müller Gr. Privataltert.* σ. 447 d]], πρὸς δὲ τὰς *κουμπάρας* αἱ *νυμφεύτριαι*: «*Νυμφεύτρια*, ἢ *παράνυμφος*, ἀττικῶς» (*Μοῖρις* σ. 269. *Θωμ. Μαγιστρ.* σ. 633 λ. *νυμφεύτρια*)· «ἡ διοικουμένη τὰ περὶ τὸν γάμον γυνή» (*Πολυδεύκ.* Γ', 41)· «ἡ συμπεμπομένη ὑπὸ τῶν γονέων τῇ νόμφῃ παράνυμφος» (*Φώτιος* λ. *Νυμφεύτρια*) ἢ *νυμφοστόλοι*: «*νυμφοστόλος*, ἢ *παράνυμφος*» (*Ψευδοχρυσόστομ.* τ. V σ. 744 e Paris). Παρὰ Ῥωμαίοις ὑπῆρχον ἐπίσης *παράνυμφοι* (*pronuba*) ἐν ταῖς τοῦ γάμου τελεταῖς (*Marquardt Römische Privataltert.* τ. I σ. 47 κέ.). [[Ὁ βυζαντινὸς ἱστορικός ἀναφέρει ὅτι εἰς τὸν γάμον τοῦ αὐτοκράτορος Μαυρικίου «*παρενύμφοι* Μαρίνας ὁ εὐλοῦχος» (σ. 388—9 Bonn. 252 De Boor). Περὶ *παράνυμφου* παρὰ *γραικοῦ* καὶ ἄλλοις λαοῖς βλ. *Herzog Realencyklopädie f. protestant. Theologie* α. 56—57 II, 215—6]]. Παρ' Ἀλβανοῖς *παράνυμφοι* γίνονται οἱ *μπάρα* ἢ *ἀλεξοποῖτα* τῶν *παρόχων* (*Hahn ἔνθ. ἀν.* II, 145), ὅπως συνήθως καὶ παρὰ τοῖς ποιμαῖι τῆς Ῥωμανίας (*Ἐπιτομὴ La Grèce Continentale* σ. 235). [[Κατὰ τὸν *Pouqueville* (*Hist. de la République de la Grèce*, Par. 1824 I, 84. 1825 I, 100. *Génève* 1825 I, 61. *Bruxelles* 1843 I, 64) παρὰ τῶν Ἑλλήνων *πρόλαβον* οἱ Ἀλβανοὶ τὸ ἔθιμον τοῦ *κουμπάρου*]]. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ μόνον γυναῖκες δύνανται νὰ ὦσι *κουμπάροι*, ἤτοι νὰ συμμετάσχωσι τῶν ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν. [[Ἐν Βελγίῳ (στ. 1033—4 σ. 159 *Legrand*) ἀνὴρ εἶναι ὁ *κουμπάρος* τοῦ *γαμβροῦ*, γυνὴ δ' ὁ τῆς νόμφης. Πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὁ *κουμπάρος* ἀγοράζει τὰ στέφανα καὶ τὰς λαμπάδας τοῦ γάμου]].

1) Ἡ λέξις *συμπένθερος* καὶ *συμπενθεριάζειν* ἦσαν εὐχρηστοὶ καὶ παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς· παρ' Ἀλβανοῖς τὸ *συμπενθεριὸ* λέγεται *κρουσκερὶ* (*Hahn ἔνθ. ἀν.* σ. 143).

2) [[Ἐν Ἰσραὴλ οἱ ἀρραβῶνες κατὰ διαταγὴν τῆς συνόδου ('Εγκύκλιος Ἰσραὴλ συνόδου σ. 63 ἀρ. 11. σ. 88 ἀρ. 286). Ἰσραὴ εὐλογία μνηστείας ἐν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ νεαραῖς περὶ μνηστείας ('Ἐστία 1889 τ. ΚΗ' σ. 232 α. 232 β. 233 α). Πρβλ. καὶ *Ducange* σ. 124 λ. ἀρραβῶνες (ἀρραβωνίζεσθαι)].

3) Παρατιθέμεθα ἐνταῦθα περιγραφὰς τινὰς ἀρραβῶνων: *Χουρμούζη* Κρητικὰ σ. 27—28· «ὁ ἀνδρας μὲ μερικὸς συγγενεῖς του καὶ τὸν Ἰσραὴλ τοῦ χωρίου πηγαίνει εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γυναικός, καὶ μετὰ τὸν συνήθη χαιρετισμόν, παρουσιάζεται ἡ νέα, κρατοῦσα εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἐν πιάτῳ μὲ ὀπωρικά, καὶ μὲ ἐν ῥακοπότηρον, ἔχουσα καὶ ἐν χεῖρὸμακτρον εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς, εἰς δὲ τὴν δεξιάν κρατεῖ δοχεῖον μὲ ῥακή· κερνᾷ λοιπὸν πρῶτον τὸν Ἰσραὴλ, ἔπειτα τοὺς γεροντοτέρους καὶ τελευταῖον τὸν ἀρραβωνιστικὸν τῆς· εὐχόμενοι ὅλοι τὸ καλὰ ξητελέσματα ἀλλάζουσιν ἔπειτα τὰ δακτυλίδια καὶ ἀναχωροῦν· τὸν ἀρραβῶνα αὐτὸν ὀνομάζουσιν *δακτυλίδωμα*». Πανδῶρα τ. Θ' σ. 509: «Ἀφοῦ ἀμφοτέρωθεν συναινήσωσιν, ἔρχονται ἀπὸ μέρους τοῦ νέου εἰς τῆς νεάνιδος εἰς Ἰερεύς, ὁ ἀνάδοχος ἢ ὁ μέλλων παράνυμφος (*κουμπάρος*) τοῦ νέου μετὰ συγγενῶν, ἐν' ἀρραβωνίσωσι τοὺς νέους... Ἀφοῦ δ' ὁ Ἰερεύς εὐλογήσῃ, ἀνταλλάσσονται τὰ δακτύλια· καὶ τὸ μὲν τῆς

λούμενος ¹⁾).

Μετά τὸν ἀρραβῶνα οἱ μνηστῆρες βλέπουσιν ἀλλήλους συνεχῶς ἢ τῶν ἡθῶν δὲ αὐστηρότης κανονίζει τὰς συνεντεύξεις ταύτας, ἐν αἷς πολλάκις συμπα-

νεάνιδος διδοται εἰς τὸν παράνυμφον, τὸ δὲ τοῦ νέου κρατῶν ἐπ' ἄρτου ὁ αὐτὸς παράνυμφος κομίζει εἰς τὴν μητέρα τῆς νεάνιδος. Ὅριζεται δ' ἡ προθεσμία ἢ μέχρι συζεύξεως²⁾ παρατίθεται τράπεζα, καὶ γίνεται πρόποισις ὑπὲρ τῶν νέων³⁾ διανέμονται πεφυγγμένα λεπτοκάρυα καὶ γλυκύσματα εἰς τοὺς ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ ἐλθόντας, οἵτινες μετὰ ταῦτα ἀναχωροῦσιν» *Fauriel Chants pop. de la Gr. τ. I σ. XXXIV*: «La soirée d'un jour convenu, les parents des deux futurs se réunissent, avec un prêtre, soit chez le père du jeune homme, soit chez celui de la fille. On dresse le contrat civil du mariage, après quoi deux jeunes filles introduisent la future épouse voilée, et la présentent à son futur, qui la prend et la conduit par la main devant le prêtre. Celui-ci bénit le jeune couple, après qu'ils ont échangé leurs anneaux. Cela fait, la fiancée se retire, et les parents restent ensemble à se réjouir et à boire à la santé des futurs époux». *Saint-Sauveur Voyage pittoresque etc. τ. II σ. 42*. Ἐν Κύπρῳ ἐπίσης προσφέρεται κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας γεῦμα εἰς τοὺς συγγενεῖς (*Λοσκᾶ Φιλολ. ἐπισκ. σ. 77*). [Ἐν δὲ τῷ Οἰτύλῳ καὶ ἐν μέσῃ Μάνῃ κερνώσι κρασί καὶ ῥήχνουν μερικὰ τουφέκια. Εἰς δὲ τὰ μεσόγεια τῆς Κρήτης, κατὰ τὸν *Κουκουλῆν* ἐν *Λαογρ. Α', 307*, «ὁ γαμβρὸς κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἀρραβῶνος προσφέρει εἰς τὸν πενθερὸν νωπὸν καὶ μέγαν ἰχθὺν, ὅστις... τρώγεται κατὰ τὸν δεῖπνον τῆς ἑορτῆς τοῦ ἀρραβῶνος». Παρὰ τοῖς Ἑλλήσι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐσυνήθηζεν νὰ νηστεύωσι ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας αἱ μεμνηστευμέναι γυναῖκες (*Theodoridis Sexuelles Föhlen u. Weiber σ. 16, 2*). Ἐν Πόντῳ δὲ, κατὰ τὸν *A. A. Παπαδόπουλον* ἐν *Λαογρ. Γ', 60—61*, ἡ κερὰ ἔχει καθήκον νὰ περιποιῆται τοὺς ἐπισκεπτόμενους συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ. Εἰς τὰς ἀπόγειας τῆς Κρήτης ἰδιαιτέρως διακριτικὴν τὴν μεμνηστευμένων παρθένων εἶναι οἱ καὶ εἰς τὴν νύκτα, ἧτις περιβαλλεῖ τὴν ὄψυν τῶν, φέρουν μικρὴν καὶ κομψὴν μάχαιραν, ἣτις εἶναι παρὰ τοῦ μνηστῆρος ὡς ἀρραβῶν, συμβολίζων τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἀπειλὴν τοῦ ἄρραβῶνος» (*I. Κορυλάκης* ἐν Ἐοσίᾳ 26 Ἰουνίου 1896 σ. 2). Ἰδιαιτέραν στολὴν ἔφερον ἀλλοτε αἱ μεμνηστευμέναι καὶ ἐν Καρυαῖς Καδακλῆ, ἧς περιγραφὴν βλ. ἐν *Λουλουδοπούλου*: Ἄνεκδ. συλλ. σ. 173. Ἐν Βιτωλίσι δὲ ἡ ἐν ὄρᾳ γάμου προσεπέραπτε ἐπὶ τοῦ φορέματος κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος κέντημά τι κυκλωτέρες (Ἀκρόπολις φιλολογικὴ 1888—9 σ. 791 6). Περιγραφὰς τῶν κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας βλ. προσέτι: *Γ. Α. Κριεζῆ* Ἰστ. τῆς νήσου Ὑδρας σ. 198 (ἐν Ὑδρᾷ πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως). *M. Γ. Κωνσταντινίδου* Ἡ νῆσος Σκῦρος σ. 163—4. *Georgiakis et Pineau* Le Folk-lore de Lesbos σ. 313—4. *Οἰκονομοπούλου* Λεριστὰ σ. 81. 84. *Παπαδοπούλου* Γεν. περιγρ. Νισύρου σ. 58. *Σακελλάριου* Κυπρ. 1890 Α', 719. *Φιλία* (περιοδικὸν Μεγίστης) τ. Α' (Η') 1909 σ. 34—5 (ἐν Καστελλορίζῳ). Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 123 (ἐν Μακεδονίᾳ). *Abbott* Maced. Folkl. σ. 150 κέ. (αὐτ.). *Λουλουδοπούλου* Ἄνεκδ. συλλ. σ. 171—4 (ἐν Καρυαῖς Καδακλῆ). Ἡμερολ. Ἀνατολῆς 1885 σ. 83—86 (ἐν Βιζύῳ). Ἑρακ. Ἐπετ. 1897 σ. 192 (ἐν Σαράντᾳ Ἐκκλησίαις). *Ξενοφάν.* Β', 284—5 (ἐν Συλάτοις). Αὐτ. Δ', 232—3 (ἐν Λιθισίῳ). *I. Σαραντιδου* Ἀρχελάου Ἡ Συνασὸς σ. 76—8. Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 527—8 (ἐν Ἀμισῷ). Γενικῶς περὶ ἀρραβῶνων: *A. Π. Παπούλια* Ἱστορικὴ ἐξέλιξις τοῦ ἀρραβῶνος ἐν τῷ ἐνοχικῷ δικαίῳ, Λιψία 1911. *G. Ferrari* ἐν *Byz. Zeitschr.* 1909 σ. 167 κέ. Πρβλ. καὶ αὐτ. 1899 σ. 546. Βλ. καὶ τὰς ὑπὸ τοῦ *Μομφεράτου* ἐν Ἐοσίᾳ 1889 τ. ΚΗ' σ. 232—3 δημοσιευθείσας Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ νεαρᾶς περὶ μνηστείας]].

1) Sponsalia: *Gell. N. Att.* IV, 4. *Isidor. Orig.* IX, 7, 3. *Ulpian. Digest.* XXIII, 1, 2. *Plaut. Aul.* II, 2, 77. *Trin.* II, 4, 98. V, 2, 33—39. *Curcul.* V, 2, 74. *Pamul.* V, 3, 37. (*J. Marquardt* Röm. Privatalt. I, 38 κέ.). Arra sponsalia (*Juvenal* VI, 27. *Plin. Nat. Hist.* XXXIII, 1. *Isidor. Origin.* XIX, 22, 4. *Tertullian. Apologet.* 6) ἐπειδὴ εἰς ὄλας τὰς συναλλαγὰς σχεδὸν ἀντήλλασον δακτύλια (*Marquardt* αὐτ. 39—40).

ρίσταται ἢ μήτηρ ἢ τις τῶν τῆς κόρης συγγενῶν. Ἐν Κάσῳ ὁ ἄρμαστής, ὡς καλεῖται ὁ μνηστήρ ¹⁾, δύναται νὰ εἰσέρχηται εἰς τὸν οἶκον τῆς ἀρμαστής,

1) Ἐκ τοῦ ἀρμόζω. Παρ' Ἡροδότῳ (Γ', 65) ἀρμοσάμενος=ἀρραδωνίσας. [(Κάτων) ἤρμωσατο Λεπίδαν» (Πλουτάρχ. Κάτ. 7 σ. 762)]. Ἡρμωμένη=μνηστευμένη ἐν ταῖς Πράξεσι Παύλου καὶ Θέκλης (Β' αἰ. μ. Χ.) ἐν Tischendorf Act. apost. apocr. σ. 44 § 15 σ. 46. [(«Ἀρμόζω σφίσι ἀλλήλους»=νυμφεύω (Ἀππιαν. Σορ. 61). «εἶναι γὰρ αὐτῷ ἤρμωμένην πρὸς γάμον» (Πρόσκον Παρίτου ἀπ. 16 ἐν Müller FHG. IV, 99). «συνηρμώθησαν ἀλλήλοις» ἐπὶ γάμου (Ἰουστινιαν. νεαρ. 97 (74) § 1 σ. 523 Lingenthal). «ὄρμασάμενος»=μνηστευθεὶς (Θεοφάν. σ. 460 Bonn. 298 De Boor· κατωτέρω σ. 461 Bonn. 299 De Boor «ἢ μνηστευμένη»)· «ὁ ὄρμασάμενος αὐτήν»=«ὁ μνηστευσάμενος αὐτήν», τῶν ὅμοιων λέξεων ἀδιαφόρως χρῆσις ἐν τῷ αὐτῷ κειμένῳ (Βίος ὁσίας Εὐφροσύνης 12, Η' αἰ., ἐν Anal. Bolland. II, 201 (1883). «συναρμώσαι» (Ἄνθ. Κομν. Η' 9 σ. 241 d Paris). «καὶ ἤρμωθη αὐτόν». (Γεωργ. ἀμαστ.) (IB' αἰ.) Γ' 14 σ. 886 Muralt). «ὄρμαστός» (Μαρτῖριον. ἀγ. Νηρέου καὶ Ἀχιλλέου, IB' αἰ., σ. 17, 8 Achelis), «ὄρμαστός» (αἰτιατ.) (αὐτ. 20, 17)· «ἐνηρμώζετο» ἢ κόρη τῷ υἱῷ ἐκείνου· ἐπὶ γάμου (Παχυμῆρ. Γ', 3 σ. 175). «καὶ αὐτὸς ἐτέραν τῷ υἱῷ ἀρμώσεται» (Καριακουζ. Γ', 48 σ. 291 Bonn). Καὶ ἐν Ἀσσιζαῖς Κύπρου: «πρὶν ὄρμαστοῦν εἰς τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ... ἐκκλησίαν»· «ἢ καλὴ ἄρμα». (Α', 151 ἐν Σάθα Μασ. Βιβλ. Γ', 112). «γυναῖκα ἀρμασμένη ἢ χαριτωμένη» (αὐτ. 154 σ. 116). «ἢ καλὴ ὄρμασία» (Β', 148 σ. 363). «ὁ ἄνδρας καὶ ἡ γυναῖκα πιαστοῦν εἰς ὄρμασίαν» (σ. 364). «τὸ δίκαιον τῆς ἀρμασίας, διὰ πόσαις αἰτίαις ἠμποροῦν νὰ χωριστῇ ἀφ' ὧν γένη» (164 σ. 375). «ἐάν εἰς ἄνθρωπος λάβῃ μίαν γυναῖκα ἢ ὄρμασίαν» (171 σ. 380). «νὰ ὄρμαστῇ καμμίαν» (148 σ. 364). «τοὺς ὄρμασεν» (148 σ. 364). «νὰ ὄρμαστῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν» (151 σ. 367). «περὶ τῆς γυναῖκα ἢ ὄρμασίαν ἕτερον ἄνδρα» (155 σ. 370). Καὶ ἐν Ἑλληνικῇ Κύπρῳ 39 (Σάθα Μασ. σ. 529). «ἐπεὶ δὲ ὄρμασεν τὴν μνηστῆ ὄρμασία, ἡ γυνὴ τῆς χαριτωμένης, οὐχὶ τῆς ὄρμαστικῆς» (χαριτωμένη ἢ μνηστῆ ἰσως μετὰ τὴν σύνταξιν τῶν γαμικῶν συμβολαίων) (D. καὶ Ἐρμ. Στεφάνου λ. ὄρμαζω. Ducange στ. 123 λ. ἀρμασία. Χατζιδάκι 19 σ. 22. Μελέται Α', 613—4. Ἐν Κύπρῳ ἅπαντ' ἔτι νῦν ὁ τύπος ἀρμάζω, ἐπὶ τῆς ἐννοίας τοῦ νυμφεύω (Σακελλαρίου Κυπρ. 1868 Γ' 247. 1891 Β', 471—2. 703—4), ἐπίσης ἀρμασία, ἢ ὁ γάμος, ἀρμασμένη ἔγγαμος γυνὴ (αὐτ. 1891 Β', 704). Ἐν Δωδεκανήσῳ ἀρμαστός, ἀρμάζω=μνηστήρ, μνηστεύω (Dieterich Spr. u. Volksüberl. d. südl. Sporad. στ. 164—5), ἐν Λέρῳ ἀρμαστός καὶ θηλ. —ἢ, ἀρραδωνιαστικός, —ἢ (Οἰκονομοπούλου Λερισκά σ. 67) καὶ ἐν Ἀμοργῷ ἀρμαστός=ὁ ἐρωμένος (Γάσπαρη Ἡ νῆσος Ἀμοργός σ. 79). Καὶ βουλγαριστὶ armasbam, armosbam (D. Matow Gritschko-bilgarcki Studii, Sofia 1893 σ. 6), ἀλλὰ καὶ rabunisbam (αὐτ. σ. 7). Ἄλλαι λέξεις πρὸς δηλώσειν τοῦ μνηστήρος καὶ τῶν παραγῶγων αὐτοῦ: οιαστικός (ἐκ τοῦ οιάζω) ἐν Ἡπείρῳ (Ἀραβαντινοῦ Ἡπειρ. γλωσσάρ. σ. 82), οιαστικὴ ἐν Χίῳ (Πασιπῆ Χιαν. γλωσσάρ. σ. 320) καὶ ἐν Μεγάρῳ (Βάλληρδα Πάρεργα σ. 107). Ἐν κώδικι τῆς μητροπόλεως Σερρών ἅπαντ' καὶ τὸ ρ. οιαζω ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἀρραδωνίζω καὶ οιασμός (Παπαγεωργίου ἐν Byz. Zeitschr. 1894 III, 284). Ὅμοιος ἐν τῷ αὐτῷ κώδικι «οιβάζω, ἐσυδάστηκαν (ἠρραδωνίσθησαν, νῦν ουνιβάζομαι καὶ ουνιβαστικὴ ἢ ἀρραδωνιτικὴ)... σύμφωνα ἡμιὰ πολλαχοῦ (ὁ ἀρραδών)· ἡμιοὶ λόγοι (συμφωνία καὶ ἀρραδών)» (αὐτ.). Ἐπίσης οινίβασμα, ὁ ἀρραδών, ὁ δὲ μνηστήρ οινίβασκός, θηλ. οινίβασκὴ ἐν νοτιοανατολ. Μακεδονίᾳ (Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 123 α), ουνβιάζω ἀρραδωνίζω ἐν τοῖς βλαχοφώνοις χωρίοις τῆς Ἡπείρου (Ζωγρ. Ἀγ. Α', 55), «κόρη ἀσύδαστη» ἢ ἀμνήστευτος, ἐν Ἡπείρῳ (Ἀραβαντιν. ἐνθ. ἀν. σ. 26) καὶ καλή, ἢ μνηστῆ (αὐτ. σ. 45), πρόθεσις δὲ ἐν ἄσματι Χίου (Πασιπῆ ἐνθ. ἀν. σ. 301). Ἐν Βιζύῃ ὁ ἀρραδών ὠνομάζετο παζαλίκι, διότι συνηθίζετο νὰ παζαρεύουν τὴν θαμαλίδα (θηλ. τὴν νόμφην) (Ἡμερ. Ἀνατολ. 1885 σ. 82· πρβλ. ἀνωτέρω σ. 236 σημ. 2). Ὀνομασίας τοῦ ἀρραδώνος ἐν τῇ κοινῇ γλώσσῃ βλ. καὶ ἐν τ. Β' σ. 225, 1 καὶ 253—5]],

καί νά χορεύη μετ' αὐτῆς ¹⁾). Ἀρχαιότερον, καί νῦν εἰς εὐάριθμά τινα μέρη, ἡ μνηστὴ ἀπέφευγε τὸν μέλλοντα σύζυγόν της καί ἐν μεγάλη αὐστηρότητι ἐγίνοντο αἱ συνεντεύξεις αὐτῶν ἐπὶ παρουσίᾳ πάντοτε καί τῶν γονέων τῆς νύμφης. Ὅσον μακρὸν καί ἂν ᾖ τὸ μεταξὺ τῶν ἀρραβῶνων καί τοῦ γάμου διάστημα, οἱ μνηστῆρες δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον οὔτε νά βλέπωνται οὔτε νά συναντῶνται, λέγει ὁ Fauriel ²⁾). Ἐν Κερασσοῦντι καί μετὰ τὸν ἀρραβῶνα οὐδέποτε συνεχωρεῖτο τοῖς νέοις συμπεριφορά. Καί ἐσπούδαζε μὲν ὁ νέος ὅπως βλέπῃ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ, ἀλλ' αὕτη πάντοτε ἐκρύπτετο καί ἀπὸ αὐτῶν τῶν συγγενῶν του. Ἀλλὰ τὸ ἔθος τοῦτο ἐκλείπει κατ' ὀλίγον, ἐσημείου τῷ 1859 ὁ περιγράψας τὰ κατὰ τοὺς ἐν Κερασσοῦντι γάμους ³⁾).

[[Ἐνταῦθα περατοῦται τὸ ἐν Παρθενῶνι δημοσιευθὲν ἀπόσπασμα τῆς περὶ τοῦ «Γάμου παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλήσι» μελέτης. Ἡ συνέχεια εἶναι ἀνέκδοτος]].

Ὁ ἀρραβῶν θεωρεῖται ἱερὰ ὑπόσχεσις, ἡ δὲ διάλυσις αὐτοῦ ὕβρις καί προσβολὴ καθ' ὄλοκλήρου τῆς οἰκογενείας ⁴⁾: ἀλλὰ σπάνια εἰσὶ τὰ παραδείγματα διαλύσεως, καί ταῦτα εἰς τὰς πόλεις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπαντῶσι.

Τὸ μεταξὺ ἀρραβῶνων καί τῆς τελετῆς τοῦ γάμου χρονικὸν διάστημα εἶναι ἀόριστον, βραχὺ ἢ μακρὸν κατὰ τὰς περιστάσεις ⁵⁾. Ἐν Κερασσοῦντι συμπλη-

1) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 113. [[Καί ἐν Λέσβῳ ὁ μνηστὴρ εἰσέρχεται ἐλευθέρως εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς τοῦ (*Geogheakis et Pinesis in Folklore de Lesbos* σ. 214)]. Ἐν Σκῶνι μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς μνηστῆς προσκύβαν νύμφα, ἐπιπλαστήρας εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μνηστῆρος, δύναται αὕτη νά εἰσέρχεται ἐλευθέρως ἐκτὸς Μ. Γ. Κοροσταντινίδου Ἡ νῆσος Σκῶρος σ. 164)].

2) Fauriel ἐνθ. ἀν. [[Ἐν Βυσσοῦνι καὶ ἀρρότων δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἰσοδος τοῦ μνηστῆρος εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς, οὐδὲ συνάντησις αὐτῶν κατορθοῦται (Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 126). Ἐλευθέρᾳ συναναστροφῇ τῶν μελλονύμφων πολλαχοῦ δὲν ἐπιτρέπεται (*Βάλληνα Κυθν.* σ. 111—2. Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 364. *Abbott Maced. Folk.* σ. 154. Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 528. Ἐστία 1886 KZ', 46 6), ἐνιαχοῦ δὲ οὐδὲ κἂν ἀπλῆ συνδιάλεξις (*Γουαίου Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα* σ. 57—8)].

3) Πανδώρα τ. Θ' σ. 510. [[Ἐν Συλάτοις τοῦ νομοῦ Ἰκονίου ἡ μελλονύμφος ἐκρύπτετο ἀπὸ τοῦ μνηστῆρος (*Φαρασοπούλου Σύλατα* σ. 34), ἐν Λιθισίῳ δὲ καί ἀπὸ τῶν συγγενῶν αὐτοῦ (Ξενοφάν. Δ', 233): ὁμοίως ἐν Συνασῷ (*Γ. Σαραντιδίου Ἀρχελαίου Συνασός* σ. 78) καί ἐν Μακεδονίᾳ (Ἐθν. Ἀγ. 1901 Δ', 123), ἐνθα ὁμοίως εἰς τὰ ΝΑ μέρη αὐτῆς οἱ μνηστῆρες δὲν κρύπτονται, ἀλλὰ δύναται λίαν ἐλευθέρως νά συνδιαλέγωνται, παρούσης ὁμοίως καί τῆς μητρὸς (αὐτ.). Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἀθήναις ἡ νύμφη παρέμενεν ἀγνωστὸς εἰς τὸν γαμβρὸν μέχρι τῆς στιγμῆς τῆς στέψεως (*Α. Γρ. Κ[αμπούρογλους]* ἐν Ἐστία 1882 Δ', 579, 595)].

4) *About* ἐνθ. ἀν. κεφ. IV § 2. Βλ. καί *Dunray* ἐνθ. ἀν. σ. 16. [[Ἀλεξίου Κομνηνοῦ νῆαραί περὶ μνηστῆρας, δημοσιευθεῖσαι ὑπὸ *Μομφρεράτου*, ἐν Ἐστία 1889 ΚΗ', 233 α. Ἐν δῆμῳ Οἰτύλου καί ἐν μέσῳ Μάνης θανάσιμος ὕβρις θεωρεῖται ἡ διάλυσις τοῦ ἀρραβῶνος: πολλοὶ ἐπέρχονται φόνοι: ἕνεκα τούτου τὸν νέον δὲ μνηστῆρα φονεῖ ὁ ἀπορριφθεὶς καί ἀρπάζει τὴν κόρην, ἐγκαυχώμενος ὅτι τοῦ τὴν ἤρπασε: καί ἂν ἀκόμη νυμφευθῇ πολλαίς, τὴν ἀρπάζει καί τὴν νυμφεύεται. Ἄν ὁ μνηστὴρ διαλύσῃ τὸν ἀρραβῶνα, ἡ οἰκογένεια τῆς νύμφης ἐκδικεῖται τὴν ὕβριν]].

5) *Fauriel* σ. XXXIV. Πανδώρα Θ', 509. Ἐρατῶ Α' 113. [[Ἀλεξίου Κομνηνοῦ νῆα-

ρωθείσης τῆς ὀρισθείσης προθεσμίας, στέλλονται πάλιν ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ συγγενεῖς, ἵνα εἰδοποιήσωσιν ὅτι προσεχῶς ἄρχονται τοῦ γάμου. Τοῦτο δὲ λέγεται λόγος ἢ λογόπαρμα. Καὶ τότε δὲ προσφέρονται αὐτοῖς τρωγάλια καὶ οἶνος ¹⁾).

Προτέλεια ἐκάλουν οἱ ἀρχαῖοι τὰς πρὸ τοῦ γάμου μίαν ἡμέραν ²⁾ ἢ πλειοτέρας ³⁾ γενομένας θρησκευτικὰς τελετάς, ἧτοι εὐχὰς καὶ θυσίας τοῖς γαμηλίοις θεοῖς ⁴⁾. Ἀνάλογα τούτοις εἰσὶ τὰ πρὸ τοῦ γάμου παρ' ἡμῖν τελούμενα προπαρασκευαστικὰ ἔθιμα, ἅτινα καταγράφομεν ἐνταῦθα.

Τὴν πρώτην Κυριακὴν ἢ ἑορτὴν πρὸ τοῦ γάμου ⁵⁾ πολυπληθῆς δμήγυρις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν, συγγενῶν καὶ φίλων, φερόντων στολὰς πολυτελεῖς, ἐξέρχονται ἐν Κάσῳ εἰς τὰ λεγόμενα καλέσματα ⁶⁾. οἱ πεζοὶ ἔπονται, οἱ ἔφιπποι προηγούμενοι, λυρισταὶ δὲ μετὰ αὐλητῶν ἀποτελοῦσι τὴν μουσικὴν τοῦ μικροῦ τούτου στρατοῦ, ὅστις μετὰ τῶν σημαιοφόρων αὐτοῦ καὶ πάσης τῆς ἀναγκαίας προμηθείας τῶν τροφίμων περιέρχεται τὰς κώμας ἐν μέσῳ πυροβολισμῶν πρὸς

καὶ ἐνθ. ἀν. σ. 232 ε]]). Κατὰ τὸν Λουκᾶν (σ. 77) ἐν Κίβρω προσέρχονται εἰς τὸν γάμον μετὰ ἐν ἢ δύο ἔτη ἀπὸ τῆς τελετῆς τῶν ἀρραβῶνων. Ὁμοίως καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις πολλάκις μακρὸς ἐμμεσολάθει χρόνος μεταξὺ τῶν ἀρραβῶνων καὶ τοῦ γάμου (*Marquardt Röm. Privatalt.* τ. I σ. 38). [[Ἐν Οἰνοῦντι ἐν ἑταίρῳ τῷ κοινῷ διαρκεῖ ὁ ἀρραβῶν (Κουκουλιὸς Οἰνοῦντ. σ. 95), οὐχὶ ἄλλοτρίτερον δὲ ἐν τῷ Ἰσχυρῶν ἐν Βελβεντῶ (Ἰσχυρ. Σπύκου 1910 σ. 344), μακρὸν χρόνον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν Πάδοις (*Zeitschrift f. d. Kunde d. Byzant. Altert.* σ. 86) καὶ ἐν Σκύρῳ (*M. G. Konstantinid. Skuros* σ. 160). Ἀσπίδιον ἐν Καρυαῖς Καθακλῆ μικρὸν εἶναι τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ ἀρραβῶνων καὶ γάμου (Πουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 171), ἐπίσης ἐν Κύθῳ (*Βάλληνα Κυθῶν* σ. 114). Ἐν Μαλακοπῇ δὲ τῆς Καππαδοκίας ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τοὺς ἀρραβῶνας ἐγίνετο ὁ γάμος (Ξενοφάν. Δ', 428). Ἀόριστος ἢ διάρκεια τοῦ ἀρραβῶνος ἐν Λακκοβικίοις (*Γουσίον Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα* σ. 57) καὶ ἐν Νισύρῳ (*Γ. Παπαδοπούλου Γεν. περιγρ. Νισύρου* σ. 58—9]]).

1) Πανδώρα Θ', 510.

2) Ἡσύχ. λ. γάμων ἔθη.

3) Ὡς ἐξάγεται ἐξ *Εὐριπίδου Ἰφιγ.* Αὐλ. 707.

4) *Schoemann* Griech. Altert. II, 553 (γ' ἐκδ.).

5) *Bybilakis* Neugriechisches Leben σ. 34: «Sind die Eltern beiderseits einverstanden, so laden sie schon 8 Tage vor der Hochzeit die Verwandten und Freunde zu dieser Festlichkeit ein».

6) [[Ἡ λ. ἑμοίως ἐν Κρήτῃ *καλέσμα* καὶ *καλεσμένος*, ὁ κεκλημένος, *καλεσθῆς* «ὁ τοὺς ἐν τῷ γάμῳ καλῶν» καὶ τὸ ῥ. *καλιῶ* (Ἐφημ. Φιλομαθ. 1858 σ. 447). Πρβλ. καὶ *Σάθα* Βυζαντ. Θέατρ. σ. οζ'. Ἐν Ἡπειρῷ «*καλέστρα*, ἢ πρόσκλησις εἰς γάμον ἢ συμπόσιον» καὶ τὸ ῥ. *καλνάω* καὶ *καλῶ* (Ἀραβαντινοῦ Ἡπειρ. γλωσσάρ. σ. 45. 46). *Καλέστρα* ἑμοῦς ἐν Σάμῳ «ἢ προσκαλοῦσα εἰς γάμους» (*Ζαφειρίου* Περὶ τῆς συγχρόνου σαμίας διαλέκτου σ. 77). *Καλεσιῆδες* ἢ *καλεσιῆδες* ἐν Συλάτοις οἱ καλοῦντες (Ξενοφάν. 1905 Β' 286. *Φαρασοπούλου* Σύλατα σ. 35). Ἀλλὰι λέξεις πρὸς δῆλωσιν τῶν καλεσμένων: *γαμιώτης* ἐν Κύθῳ (*Βάλληνα* Πάρεργα σ. 58), *γαμηλιώτης* ἢ *γαμουλιώτης* ἐν Κρήτῃ (Πανδώρα Κ', 303. Ἐφημ. Φιλομ. 1858 σ. 447), «*γαμουλιάταις*, οἱ παρευρεθέντες εἰς τελετὴν γάμου» ἐν Κυθήροις (Πανδώρα ΙΒ', 451), *μπουγιτζιάρηδες* ἐν Λακκοβικίοις Μακεδονίας, *παρασιτόλια* δὲ ἢ *παρασιτεκάμενοι* οἱ προσκαλοῦντες (*Γουσίον* Πάγγαιον σ. 60)]].

ἐνδειξιν χαρᾶς ῥιπτομένων¹⁾. Κήρυκες δὲ φωνάζουσιν «ὡς εἶσθε καλεσμένοι εἰς τὸν γάμον τοῦ δεῖνα». Ἐν δ' ἐκάστη κώμη, ἐν εὐρυχώρῳ ἱστάμενοι χώρῳ καὶ ὀμαλῷ, σχηματίζουσι χορόν, ὅστις εὐρύνεται προσερχομένων καὶ ἐκ τῶν κατοίκων τῆς κώμης ἐκείνης ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν· οὕτω δὲ πάσας περιελθόντες τὰς κώμας, καὶ πάντας τοὺς κατοίκους σχεδὸν τῆς νήσου προσκαλέσαντες, ἐπανέρχονται εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ, ὅπου καὶ διαλύονται εὐχρηθέντες αὐτῷ²⁾. Ἀλλαχοῦ αἱ προσκλήσεις γίνονται πεμπομένων διὰ παιδὸς ὑπὸ τῶν γονέων τῶν μνηστήρων πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους τῶν γραμματίων προσκλήσεως, συνοδευομένων μὲ φιάλην οἴνου³⁾. ἄλλαχοῦ, μετὰ τὴν ὕλοτομίαν τὴν Παρασκευὴν, γράφουσι τὸν κατάλογον τῶν προσκεκλημένων, ὃν δίδουσι εἰς ἐπίτηδες ἀνθρώπους ἐπιφορτιζομένους νὰ κάμωσι τὰς προσκλήσεις⁴⁾. Οἱ δὲ

1) Ἐν πάσῃ ἐπισημῇ περιστάσει, κατ' ἐξοχὴν δ' ἐν συμποσίοις καὶ πανηγύρεσι, πυροβολοῦσιν ἐν Ἑλλάδι εἰς ἐνδειξιν χαρᾶς. Πυροβολισμοὶ εἰς ἐκδήλωσιν χαρᾶς ἐν τοῖς γάμοις συνηθίζοντο καὶ ἐν Γεωργίᾳ (Journal Asiat. 1831 τ. VIII σ. 113). [[Καὶ ἐν Ἄνω Βρετανίᾳ τῆς Γαλλίας διὰ πυροβολισμοῦ χαιρετίζεται ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νόμφη· λέγουσι δὲ ὅτι τοῦτο γίνεται «pour tuer la misère, si les jeunes gens devaient en avoir» (Rev. d. trad. pop. 1892 τ. VII σ. 99). Ἄλλας μαρτυρίας περὶ πυροβολισμῶν βλ. ἐν Rev. d. l'hist. d. relig. 1910 τ. 62 σ. 202 (ἐν Σαβάνῃ καὶ ἔννοια αὐτῶν). Mélusine I, 93 (ἐν Αἰν τῆς Γαλλίας). Arch. per lo studio delle tradiz. popol. XXII, 292 (Ἰταλία). Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1900 σ. 274 (Γερμανία). Γενικῶς περὶ πυροβολισμῶν κατὰ τοὺς γάμους βλ. Samter Geburt, Heirat u. Tod σ. 43 κέ. Μαρτυρίαι περὶ πυροβολισμῶν κατὰ τὰς διαφόρους φάσεις τοῦ γάμου παρά τῃ καθ' ἑμῶν λαῷ βλ. τ. Γερμ. Ἐταιρ. Α' 129, 131 (Βυζωνικὰ Καταβρίτια· Ἡρωδιώτου Ἄρκαδ. Ἐπιτ. 1903 σ. 75, 77 (χωρὶα Μεγαλοπόλεως). Λάσκαρη Λάσκαρ σ. 104. Ἐπιθεώρησις πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ 1882 Γ' σ. 58 (Σεβαστικὸς Δωριεὺς). Ἐστία 1882 φ. 25 σ. 4 α (χωρίον παρά τὸν Ἀγελφόν). Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. Συλλογὴ σ. 175 (κατὰ τοὺς ἀρχαῖους ἐν Καρυαῖς Καβακλή). Γαβαλιὰ Στέφανος σ. 43. Γάσπαρη Ἀμοργός σ. 66. Georgeakis et Pineau Le Folk-lore de Lesbos σ. 314 (κατὰ τοὺς ἀρχαῖους). Κ. Ἀμάντιου Χιακὰ Χρονικὰ 1911 Α', 82 (Παρπαριά Χίου). Σταματιάδου Ἰκαριακὰ σ. 112. Γ. Παλαδοπούλου Γενικὴ περιγραφή Νισύρου σ. 60. Wescher-Μανωλακάκη Δωρικὸν φύσιμα Καρπάθου σ. 57 (Κάρπαθος). Κατὰ τὴν γέννησιν βλ. ἀνωτέρω σ. 210]].

2) Ἐρατῶ τ. Α' σ. 114. [[Καὶ ἐν Τήλῳ «τὸ ἑσπέρας ἔτι τῆς παραμονῆς ὁ γαμβρὸς, οἱ παράνομοι καὶ ἄλλοι περιέρχονται μετὰ λύρας καὶ ἄδοντες καὶ προσκαλοῦσιν ὄλον ἀνεξαρτέτως τὸ χωρίον εἰς τὸν γάμον» (Ζωγρ. Ἀγ. Α', 266 β)].

3) Fauriel ἔνθ. ἀν. Σημειωτέον ὅτι νῦν ἐν ταῖς πόλεσιν αἱ προσκλήσεις γίνονται, ὡς εἰκόσ, δι' ἐντύπων προσκλητηρίων γραμμάτων.

4) Buchon La Grèce contin. σ. 233—4. Ἐν Κύπρῳ τοὺς εἰς τοὺς γάμους προσκεκλημένους συνηθίζουσι νὰ καλῶσι πέμποντες πρὸς αὐτοὺς λαμπάδα καὶ μανδήλιον (Λουκᾶ Φιλολ. ἐπισκ. σ. 90). Ἐν Φέρραις ὁ πενθερὸς, κρατῶν τσίτραν πλήρη οἴνου, «περιέρχεται εἰς τὰς οἰκίας καὶ θερμοπωλεῖα κερνῶν», πᾶς δὲ κερασθεὶς θεωρεῖται προσκεκλημένος (ΚΠ. Σύλλ. Η', 548). Πολλαχοῦ δὲ τῆς Πελοποννήσου οἱ γονεῖς τῶν μελλονύμφων ἀποστέλλουσι πρὸς πρόσκλησιν κανελλογαρύφαλλα καὶ σακχαρικά διὰ συγγενοῦς παιδὸς ἢ κόρης. [[Εἰς τὴν Γιάννιτσαν τῶν Καλαμῶν αἱ πλησιέστεραι συγγενεῖς ἀμφοτέρων τῶν μελλονύμφων συνάξονται αἱ μὲν τοῦ γαμβροῦ εἰς τοῦτου τὴν οἰκίαν, αἱ δ' ἄλλαι εἰς τὴν τῆς νόμφης τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου, διὰ νὰ κατασκευάσουν ταῖς δίπλαϊς· αὗται ἀποστέλλοντα εἰς τοὺς συγγενεῖς ἀνά μία εἰς ἕκαστον ἀντὶ πρόσκλησεως εἰς τὸν γάμον, ὃ δὲ λαθὼν δίπλαϊ θεωρεῖται προσκεκλημένος· συναθροίζονται δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου οἱ μὲν προσκε-

προσκεκλημένοι ὑποχρεοῦνται νὰ πέμψωσί τι διὰ τὸ συμπόσιον τῶν γάμων. Ἐν Κρήτῃ στέλλουσιν ἓνα κριὸν καὶ μία φουρνιά ψωμιά ¹⁾). Ἄλλαχοῦ κριὸν ἢ πρόβατον ζῶντα καὶ ταινίαις κεκοσμημένα, ἢ ἀπλῶς ἓν τέταρτον προβάτου ²⁾). Ὁ Ζῆδρος ³⁾), λέγει δημοτικόν τι ᾄσμα,

Ὁ Ζῆδρος κάνει τὴ χαρά, χαρὰ γιὰ τὸν ὑγιό του,
κ' ἐκάλεσε τὴν κλεφτουριά, τὰ δώδεκα πρωτάτα,
τὸ Λάπα δὲν ἐκάλεσε, τὸ μαῦρο ψυχοπαῖδι.

Ὅλοι παγαίνουν κάλεσμα ⁴⁾ κριάρια μὲ κουνδούνια
κι' ὁ Λάπας πάει ἀκάλεστος μὲ ζωντανὸ ἀλάφι,
'ς τ' ἀσῆμι καὶ 'ς τὸ μάλαμα καὶ 'ς τὸ μαργαριτάρι ⁵⁾).

Οἰκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι τὰ δῶρα ταῦτα, ἢ καλέσματα ὡς τὰ ἀποκαλεῖ τὸ ἀνωτέρω ᾄσμα, εἰσὶν ἀνάλογα τῇ λαμπρότητι τῶν γαμηλίων τελετῶν καὶ τῇ καταστάσει τῶν προσκεκλημένων. Ἐν Ἀλδανίᾳ οἱ προσκεκλημένοι φέρουσι μίαν κουλούραν, μίαν τσίτσα κρασί καὶ ὀλίγα χρήματα ἢ χρηματικὴ ποσότης συνίσταται εἰς 20 παράδες μέχρι 10 γροσίων· οἱ δὲ συγγενεῖς, οἵτινες δὲν φέρουσιν ἄλλο τίποτε εἰς τὸν γάμον, δίδουσι 10—20 γρόσια ⁶⁾). Ἡ συνήθεια τῶν καλεσμάτων ὑπάρχει καὶ ἐν Νορμανδίᾳ τῆς Γαλλίας ἐνθα, ὅταν πτωχὸς τις νυμφεύηται, προσκαλεῖ πάντας σχεδὸν τοὺς προσκεκλημένους, ὧν ἕκαστος δεχόμενος τὴν πρόσκλησιν ὀφείλει ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ νὰ φέρῃ ἄρτον,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

κλήμενοι τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς, οἱ δὲ τὴν κουλούραν εἰς τὴν οἰκίαν τούτου καὶ τὸν συνοδεύουσιν εἰς τὴν νύμφης (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Ηεζυλάκου, ἱερέως). Ἄλλοι τρόποι προσκλήσεως κατὰ τόπους: Ὀλύμπια 1896 Α', 244 (Τσίτσα· Ἄργους). Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 127. 128. (Βυσσοκά Καλαδρύτων). Κουκουλιὲ Οἰνουνητικὰ σ. 98. Ἐπιθεώρ. πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ 1882 Γ', 58 (Σεβεδίκος Δωριβορ). Λαμπροῖδου Ἠπειρ. μελετ. Γ', 57. Ζ', 22. Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 365 (Βελθεντός). Ἐστία 1883 ΙΕ', 359 (Καταφύγιον Ὀλύμπου). Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 138—9 (Μακεδονία). Γουσιῶν Πάγγαιον 58. 59 (Λακκοβίγια Μακεδονίας). Ἀκρόπολις φιλολογικὴ 1888 σ. 791 (Βιτώλια). Γάσπαρη Ἀμοργός σ. 66. Wescher-Μαυωλακάκη Δωρ. Ψήφ. Καρπάθου σ. 56. 57. Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 722 (Κύπρος). Η. Γ. Μακροῦ Κατιρλί σ. 94. Ρ. Ἐλευθεριάδου Συναός σ. 78. Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 35. 38. Ξενοφάν. 1905 Β', 286 (Σύλατα). Αὐτ. 1906 Γ', 166 (Βουρζούριον)]].

1) *Bybilakis* αὐτ. [[Κατὰ τι κρητικόν ᾄσμα, παρά *Jeannarakí* σ. 175 ἄρ. 232, ὁ προσκεκλημένος κομίζει πέρδικας, ἀγρίμια κ' «ἓνα ψωμί ἀσῆμι»]]. Ἐν Μήλῳ τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου ἕκαστος τῶν συγγενῶν φέρει 12 ἄρτους, 1 ἄρνιον καὶ ἀγγεῖον μέγα πλήρες οἴνου (Νεοελλ. Ἀνάλ. Α', 353). [[Πρὸλ. Ἄρκ. Ἐπ. 1903 σ. 73. Ἐπιθ. πολ. φιλ. 1882 Γ', 58]].

2) *Fauriel* σ. XXXV. 66. Βλ. καὶ *Μαρούσου* Τραγούδια ἔθνικα Α', 76.

3) Περὶ τοῦ ἄρματωλοῦ τούτου βλ. *Βαλαωρίτου* Ἀθανάσιον Διάκον σ. 179—181 [[=Ποιήματα (1891) Β', 374 κέ. (1907) Γ', 283 κέ.]]. *Fauriel* Chants pop. I, 65—7. *Μαρούσου* Α', 75—6.

4) Κάλεσμα, ἄλλαχοῦ κέρασμα.

5) *Fauriel* αὐτ. σ. 68. *Ζαμπελ.* Ἄσμ. δημ. σ. 704. *Passow* Carm. pop ἄρ. 16 α. 16 (βλ. καὶ ἄρ. 15 σ. 15). *Μαρούσου* Α', 77.

6) *Hahn* Alban. Stud. I, 144.

κρέας, ὡά, δι' ὧν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον συντηρεῖται τὸ ζεῦγος τῶν νεανύμφων¹⁾.

Ὁρισμένην τινὰ ἡμέραν, συνήθως τὴν Πέμπτην ἢ τὴν Παρασκευὴν²⁾ συγγενεῖς ἐκατέρωθεν συνελθόντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ, πορεύονται εἰς τὰ ὄρη πρὸς ὕλοτομίαν τῶν ξύλων, δι' ὧν θὰ φουρνίσωσι τοὺς ἄρτους τοῦ γάμου. Λύραι καὶ αὐλοὶ προηγούνται τῆς εὐθύμου συνοδείας, ἣτις ἀπέρχεται ἐν πομπῇ, ἀνά πᾶσαν πλατεῖαν ἱσταμένη καὶ στήνουσα χορόν. Μετὰ τὴν ὕλοτομίαν γεῦμα ἄφθονον καὶ οἶνος ἀποζημιούσι τοὺς ἐργασθέντας, οἵτινες ἐπανακάμπουσιν εἰς τὸ χωρίον ἄδοντες καὶ ὀρχούμενοι³⁾. Ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι νέοι ἄγαμοι συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ ὑπάγουσι τὴν Παρασκευὴν νὰ κόψωσι τὰ τοῦ γάμου ξύλα, καινουργῆ σχοινία φέροντες ὅπως τὰ φορτώσωσι⁴⁾, καὶ μετὰ τὴν ἐκ τοῦ δάσους ἐπιστροφὴν γίνονται αἱ εἰς τὸν γάμον προσκλήσεις. Ἐν Ἀλβανίᾳ ἡ Πέμπτη τῆς πρὸς τῆς Κυριακῆς τοῦ γάμου ἐβδομάδος εἶναι ἡ ἡμέρα τῆς ὕλοτομίας (*dit' ε' δροῦβειτά δάσμε*) καὶ κατ' αὐτὴν ἐκ μέρους τῆς νύμφης προσκαλοῦνται νὰ κόψωσι τὰ ἀναγκαιοῦντα εἰς τὸν γάμον ξύλα, κράζοντες τοῦ προσκαλοῦντος «*ἴνι φτουάρε περ δρου δάσμε*». Τὴν πρωτὴν τῆς αὐτῆς ἡμέρας αἱ προσκληθεῖσαι γυναῖκες ἀπέρχονται τραγωδοῦσαι εἰς τὸ δάσος κρατοῦσαι εἰς τὰς χεῖρας μακρὰ ξύλα (*βίγε*), εἰς ἃ προσδέουσι θάμνους ἢ ἐρυθρὸν μανδήλιον, ἐπιστρέψασαι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν πετώσιν εἰς τὴν αὐλὴν τὸν θάμνον καὶ κάθηνται εἰς παρατεθὲν συμπόσιον.

Μετὰ τὴν ὕλοτομίαν φέρουσιν εἰς τὸν οἶκον τὸν ἀπαιτούμενον σίτον διὰ τὰ συμπόσια τοῦ γάμου, ὅπως τὸν ἀλέθωσι, καὶ ὁ τοῦ γάμου σίτος ἀλέθεται κατὰ προεπιμνησθεῖσαν, παραβλεπομένην τῆς σειράς τῶν ἄλλων⁵⁾. Ἐν Ἀλβανίᾳ τὴν

1) Musée des familles 1840—1846 t. XI p. 27. [[Παρ' ἀρχαίοις βλ. *Becker-Göll Charicles III*, 369. *Hermann Privat-Recht*, s. 272. Μυσία τῆς συνηθείας εἰς ἐθνομῶδη ἄσματα: Βελβεντοῦ ἐν Ἀρχαίοις νεωτ. ἑλλ. γλώσσῃς Α', β' σ. 114 ἀρ. 1. 2. Κύπρου ἐν *Λουκά Φιλολ. ἐπισκ.* σ. 85. *Σακελλαρίου Κυπρ.* Α', 723]].

2) *Wachsmuth Das alte Griech. im neuen* σ. 85: «Den Donnerstag und Freitag wird der für die bevorstehende Feier erforderliche Bedarf an Holz eingeholt, für die Braut von Weibern». [[Ἐν Βυσσοκᾷ τῶν Καλαβρῶτων τὴν Πέμπτην ἢ ὕλοτομία (Δελτ. Ἰστ. Ἑταιρ. Α', 127), «μίαν ἢ δύο ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου» ἐν Κύθῳ (*Βαλλήνδα Κυθῶν* σ. 112), τὸ Σάββατον ἐν Δόβριανῇ Ἠπείρῳ (Δωδώνη 1896 σ. 119—120), τρεῖς ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου ἐν Καρπάθῳ (*Wescher-Mανωλακία Δωρικὸν ψήφισμα Καρπάθου* σ. 57). Βλ. προσέτι περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου: *Λάσκαρη Λάστα* σ. 100. *Λαμπρόδου Ἠπειρ.* μελατ. Ζ' 22. *Παπαδοπούλου Γενική περιγραφή Νισύρου* 1909 σ. 60. *Ξενοφάν.* Δ', 234 (ἐν *Λιθισίῳ*)]].

3) Ἐρατῶ Α' σ. 114.

4) *Buchon* ἐνθ. ἀν. σ. 233: «Le vendredi, dès le matin, les parents non mariés du futur partent du village, portant sur l'épaule une grosse corde toute neuve, tressée presque toujours avec les filaments de l'aloès; ils vont dans la forêt voisine ramasser le bois nécessaire aux apprêts du repas. La corde neuve est destinée à retenir le bois en faisceau sur l'épaule. Souvent, dans les familles riches, on se contente de quelques branchages ramassés et rapportés au son de la musique et avec des chansons appropriés à la cérémonie».

5) *Hahn* ἐνθ. ἀν. I, 144.

6) [[Τὴν Τετάρτην καθαρισμὸς καὶ κοσκίνισμα τοῦ σίτου ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἄδομένων ἄσματων⁶⁾

πρὸ τοῦ γάμου Δευτέραν ὑπάγουσιν εἰς τὸν μύλον, ἢ δὲ Δευτέρα ἐκείνη Δευτέρα τῶν ἀλεύρων καλεῖται (γενν' ε' μέλιτ) ¹⁾.

Ἐν Λευκάδι κατὰ τὴν Δευτέραν ἢ Τρίτην τῆς ἐβδομάδος, καθ' ἣν ὠρίσθη ὁ γάμος, δύο κοράσια ἐκ τῶν εὐειδестέρων τοῦ χωρίου, ἀνδρικὰ ἐνδεδυμένα καὶ φέροντα εἰς τὴν ζώνην πιστόλιον, ζυμώνουσι τὰ καλούμενα κουλλούρια ²⁾ τοῦ γάμου. Ἐκ τῆς αὐτῆς δὲ ζύμης κατασκευάζουσι καὶ μέγα τι ἄλλο κουλλούριον, καλούμενον *πρωτόπλαστον*, ὅπερ περιτυλίσσουσιν ἐρυθρᾷ μετάξῃ, καὶ τηροῦσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νυμφίου μέχρι τῆς τελετῆς τοῦ γάμου ³⁾. Μετὰ ταῦτα ἢ τὴν πρὸ τοῦ γάμου Κυριακὴν ⁴⁾, στέλλουσιν ἐκ μέρους τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν νόμφην τὴν λεγομένην *κουλλούραν τῆς νύφης*, ἣν πρέπει νὰ κομίσῃ παῖς ἀμφιθαλῆς (οὗ ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ζῶσι, *μαννοκυρουδάτης*) ⁵⁾.

εἶτα ἀποστέλλεται πρὸς ἄλλοισιν (*Καθηλώρου* Ἀρκ. Ἐπετ. 1906 σ. 182). Ἐν Βουρδουρίῳ τὴν Παρασκευὴν συνηλικιωταὶ τοῦ γαμβροῦ ἐκοπάνιζον τὸν σίτον (*Ξενοφάν.* Γ', 166). Περὶ τοῦ ἐθίμου τῶν *μικρῶν καὶ μεγάλων ἀλεομάτων* ἐν Τήλῳ βλ. Ζωγρ. Ἀγ. Α', 265—6. Ἐν Κύπρῳ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου γίνεται τὸ πλύσιμον τοῦ σίτου πρὸς κατασκευὴν τοῦ ἄρτου, ὅπερ συνίσταται «ἐκ σίτου κοπανισμένου, κρέατος, λίπους, τυροῦ τετριμμένου καὶ ἀρωμάτων» (*Σακελλαρίου* Κυπρ. Α', 720 πρὸβλ. καὶ Β', 769. *Λουκᾶ* Φιλολ. Ἐπισκ. σ. 80). Ἐν Διδισίῳ τὴν Τετάρτην ἐκοπάνιζον τὸν σίτον, ἐπὶ αὐτῇ κατασκευάζετο τὸ *κασκέκι*, φαγητόν τι μεμιγμένον μετ' αἰγείου κρέατος (*Ξενοφάν.* Α', 245—6).

1) *Hahn* ἐνθ. ἀν.

2) Ἡ λέξις ἀρχαία : «*Κόλλιξ ὁ ἄρτος, ὅθεν καὶ καλεῖται ἀπὸ τοῦ κολοβόν*» λέγει ὁ Σουπλάς ἐν λ. καὶ ἀλλαγῇ : «*Κουλλούρια, τὰ καλεῖται ἐν τῇ ἐκείνῃ ἐποχῇ. Τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ ἄρτων καὶ ἐπὶ ταπεινῶν φαρμάκων λέγεται*» : καὶ τὸ «*Κόλλιξ ὁ ἄρτος μικρὸς*» καὶ «*Κουλλούριον, εἶδος μελιττούτης*» «*κουλλούρια*» : *Δημιῶν* ἀνατομικὸν ἱστορικόν. Περὶ τῆς ἱσραήλων ἀνατροφῆς 129 σ. 86 Rig. (Ὁ ἐν Μονάχῳ κώδιξ φέρει *κουλλούρια* ed. Hercher. Ἀρχαιότερον δὲ τι ἱσραηλοσόφιον ἀντὶ κουλλούρια ἔχει σφαιράξ). βλ. καὶ Ἐτυμολογ. Μέγα σ. 536. Ἀριστοφ. Εἰρήν. 122. Βασιλειῶν Β', ε', 19. γ', 6 δις. Γ', ιθ', 3 καὶ Ἑλλόν ἐν *Boissonade Anecd. graeca* τ. III σ. 221.

3) Ἐφημερίς Φιλομαθῶν ἔτ. ΙΓ' 1868 σ. 1687. ΚΠ. Σύλλ. τ. Η' σ. 410—411. [[Ἔστια 1877 Δ', 701. Πρὸβλ. καὶ Λαογρ. Α', 310. Ποικίλλει κατὰ τόπους ἢ ἡμέρα τῆς παρασκευῆς τοῦ ἄρτου ἢ τῶν *κουλλουριῶν* τοῦ γάμου, ὡς καὶ τὰ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἐπιζόμενα. Μαρτυρία βλ. *Λάσκαρη* Λάστα σ. 100. *Κουκουλιὲ* Οἴνουνητικά σ. 95. Ἐπιθ. πολιτ. καὶ φιλολ. 1882 Γ', 58 (Σεβεδίκος Δωρίδος). Ἐβδομάς 1889 φυλλ. 25 σ. 3 β (Ἀκαρνανία). *Λαμπροῖδου* Ἠπειρ. μελετ. Ζ', 22. Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 364 (Βελθευτός). *Λουδοβουλοῦλου* Ἀνέκδ. συλλ. σ. 178—180 (Καρυαὶ Καδακλή). Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 138 (Μακεδονία). *Γουσίου* Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα σ. 58 (Λακκοβίγια). Ἔστια 1883 ΙΕ' 358—9 (Καταφύγιον Ὀλύμπου). Ἀκρόπολις φιλολογ. 1888 σ. 791 (Βιτώλια). Θρακ. Ἐπετ. 1897 σ. 192 (Σαράντα Ἐκκλησίαι). Ἐπιθ. Κ[πόλ. 12 Ἰαν. 1889 (Ἀπολλωνιάς [βαλουκεῖρ ;]). *Wescher-Mανωλακάκη* Δωρ. φήφ. Καρπάθου σ. 56. Ἐν Βουρδουρίῳ τὴν Παρασκευὴν παρασκευάζοντο ἄρτοι καὶ τρόφιμα τοῦ γάμου (*Ξενοφάν.* Γ', 165), ἐν δὲ Γιάννιτοσ τῆς Καλαμάτας ἀπὸ τῆς Πέμπτης προσέρχονται οἱ συγγενεῖς εἰς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης πρὸς κατασκευὴν γλυκυσματων (Ν. Σιών 1907 Γ', 1119). Ἐν Κῦθῳ τὸ ἔθιμον τοῦ προζυμοῦ ἐξέλιπε (*Βάλληδα* Κῦθν. σ. 111). Παρασκευὴ ἄρτων παρὰ Βουλγάρους: *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1915 σ. 337]].

4) *Wachsmuth* ἐνθ. ἀν. σ. 83.

5) [[Εἰς πλείστας πράξεις κατὰ τὸν γάμον χρησιμοποιεῖται ἀμφιθαλῆς (παῖς ἢ παρθένος). Μαρτυρία : *Καραγιάννη* Δεισιδ. δοκίμιον σ. 270, ιβ', γ'. *Wescher-Mανωλακάκη* Δωρ.

Ὅπως ζυμώσῃσι τὸν ἀπαιτούμενον διὰ τὸν γάμον ἄρτον ὑπάγουσι τρεῖς νεάνιδες συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ, αἱ ὠραιότεραι τοῦ χωρίου, ἵνα κομίσωσιν ἐκ τῆς πηγῆς ἀμίλητο νερό ¹⁾. Καὶ αἱ τρεῖς, ἐνδεδυμένοι τὰ καλύτερα ἐνδύματά των καὶ φέρουσαι ἐπὶ κεφαλῆς τὰς λαγήνους των, ὀφείλουσι νὰ μὴ προφέρωσιν οὐδὲ λέξιν ἀπὸ τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ μέχρι τῆς πηγῆς. Φθάσαι ἐκεῖ ῥίπτουσι νομίσματά τινα εἰς τὸ ὕδωρ, ἐπικαλούμεναι τὰς Μοίρας, πληροῦσι τὰς στάμνους των καὶ ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν οἰκίαν τηροῦσαι τὴν αὐτὴν σιγὴν, διότι κακὸν θεωροῦσιν οἰωνὸν καὶ μίαν μόνον ἂν ἐκστομίσωσι λέξιν. Τὸ ὕδωρ τοῦτο χρησιμεύει ὅπως ζυμωθῇ τὸ προζύμι, δι' οὗ θὰ κατασκευασθῶσιν οἱ ἄρτοι τοῦ γάμου ²⁾. Ἡ ἀδελφὴ τοῦ γαμβροῦ, ἐὰν ἔχη τοιαύτην ἄγαμον, ἢ ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει μία παρθένος ἐκ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν ἐπιφορτίζεται νὰ ἀναπύσῃ τὸ προζύμι, ἐνῶ αἱ ἄλλαι συγγενεῖς τοῦ νέου, εἰς δύο στίχους τεταγμένοι, τραγωδοῦσιν ἄσματα κατάλληλα τῇ περιστάσει· μεθ' οὗ δειπνοῦσι καὶ χορεύουσι μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ³⁾. Ἐν Ἀλβανίᾳ ἐκείνη, ἣτις ἀναπιάνει τὸ προζύμι πρέπει νὰ εἶναι νέα, ἢς ἀμφότεροι οἱ γονεῖς ζῶσιν ⁴⁾.

Ἐν Κερασούντι ἀπὸ τῆς Πέμπτης ⁵⁾ ἢ τῆς Παρασκευῆς ἄρχεται νὰ παίξῃ ἡ λύρα (τουρκιστὶ κεμεντσέ) καὶ στήνονται χοροί. Ἀπὸ τῆς αὐτῆς δ' ἡμέρας ἡ

ψῆφ. Καρπάθου σ. 57. 59. Πλάτων 1881 Η' 141, 1'. Ἐστία 1882 ΙΔ', 582. Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 127. 128. 129—30. Ζωντ. Ἄγ. Α' 213 σ. 27. Λίσσακη Λάστα σ. 103. Γ. Παπαδημητρίου Γεν. παρ. Κισίου σ. 60. Σκαρ. ἤμερ. 1904 σ. 310. Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 365. Ξενοφάν. Ζ' 19. 20. καὶ κατωτέρω. Ἐν Κοστανίᾳ Κορινθίας ὑπάρχει πρόληψις ὅτι «τὰ μαλλιά τοῦ κρομμίου καὶ τῆς νύμφης πρέπει νὰν τοὺς τὰ κρατῆ ἴνας ἀπὸ πίσω πού νὰ χῆ μάννα καὶ κατὰ τὴν νύμφην νὰ τελειώσῃ τὸ στεφάνωμα, γιὰτί ὑστερώτερα τοὺς πέφτουν καὶ τὰ παιδιά γίνονται κακοδιάδικα» (Κατ' ἀνακοίνωσιν Ι. Κωστοπούλου, δημοδ. 1888). Πρὸς. καὶ Ῥωμαίων ἐν Λαογρ. Ζ', 361. Παρ' ἀρχαίοις ἀμφιθαλεῖς παῖδες ἢ παρθένοι ἐν θρησκευτικαῖς τελεταῖς, κατ' ἐπιγραφὴν Μαγνησίας ἐν *Dittenberger Sylloge* ² 553 στ. 19. Βλ. καὶ *Hermann Privatalt.* σ. 275 καὶ σὺμ. 7. *Rosbach Röm. Ehe* σ. 138 καὶ *C. Pascal Studi di antichità e mitologia*, Mil. 1896 σ. 38 καὶ Παρὰ Βουλγάρους : *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1915 σ. 338. 342. 343]].

1) Βλ. τὰ περὶ Κληθόνων [[ἐν Παρθενῶν Α', 578]].

2) [[Ἐν Ἀρκαδίᾳ παῖς ἀμφιθαλῆς οὐχὶ μονογενῆς κομίζει τὸ ὕδωρ ἐν ἀπολύτῃ σιγῇ καθ' ὃν χρόνον δὲ λαμβάνεται τὸ ὕδωρ τοῦτο διὰ τὴν γαμήλιον ζύμη, συγγενῆς τοῦ μελλονόμενου ῥίπτει ἀργυροῦν νόμισμα ἐπὶ τῆς μαρμαρίνης τῶν ὑδάτων σκάφης, ὅπερ ἀμιλλῶνται τίς νὰ συλλάβῃ διὰ τῶν χειλέων του (Ἀρκ. Ἐπετ. 1906 σ. 183)].

3) *Buchon La Grèce continentale* σ. 233. [[Ἐν Λακκοδικίῳ τῆς Μακεδονίας τὸ πρωτόγνωμο ζυμώνεται τὴν Πέμπτην ὑπὸ ἀμφιθαλοῦς παρθένου καὶ τριῶν πρωτοστεφάνων γυναικῶν, ἀδομένων διαφόρων ἁσμάτων. Εἶτα δι' ἀλεύρου προσπαθοῦσι ν' ἀλευρώσῃσι τὸν γαμβρόν ἢ τὴν νύμφην ἢ τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ συγγενεῖς τῆς νύμφης καὶ τὰνάπαλιν (Γουσίον Ἡ κατὰ τὸ Πάγγαιον χώρα σ. 58). Ἐν Βελδεντῇ ὁ γάμος ἀρχίζει κυρίως τὴν Τετάρτην μὲ τὰ ἀλείμματα : γυναῖκες καὶ παρθένοι ἀδοῦσαι ἀσπρίζουσι τὰς οἰκίας τῶν μελλονόμενων, πᾶς δὲ ἀσθενικὸς ἐμφανιζόμενος ἐκεῖ ἀλείφεται μὲ μικρὰν ποσότητα ἀσβέστου (Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 364)].

4) *Hahn Alban. Stud* I, 144.

5) [[Ἐν Κύπρῳ τὴν Πέμπτην συγκαλοῦνται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἵνα σταθώσῃσι τὸ κροβάτι, μετὰ τοῦτο δὲ γίνεται τὸ πλούμισμα (Λουκᾶς σ. 78)].

νύμφη εισέρχεται εἰς τὸν νυμφῶνα, ὅστις εἶναι παραπέτασμα κλειτὸν γωνίαν τινὰ τοῦ δωματίου. Ἔρχονται δὲ ἤδη καὶ πολλαὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι, προσφέρουσαι εἰς τὴν νύμφην διάφορα δῶρα οἷον ἐνδύματα, ζώνην, ὑφάσματα καὶ τὰ τοιαῦτα· πρὸς δὲ καὶ τὴν τουρκιστὶ καλουμένην κινά, δι' ἧς καλλωπίζουσι τὴν νύμφην κατὰ τὸν τρόπον τῶν τουρκισσῶν γυναικῶν βάφουσαι τὰς χεῖρας αὐτῆς ¹⁾. Τὴν Παρασκευὴν πέμπουσι καὶ ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ τοιαύτην, ἣν κομίζει συγγενῆς συνοδευμένη καὶ ὑπ' ἄλλων, καὶ ὑπὸ λύρας. Πάλαι φέρουσά τις τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης τὴν βαφήν ταύτην ἐπὶ κεφαλῆς ἐχόρευεν ἐν τῇ αἰθούσῃ, τῆς λύρας παιζούσης. Τὴν ἐσπέραν βάφουσι διὰ τῆς κινᾶς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας τῆς νύμφης, ἐνῶ γυναῖκες ἄδουσι τραγούδιά τινα, ὧν ἐνὸς ἢ περιλήψεις εἶναι τοιαύτη τις : «Σὺ ἀπέρχεσαι πλέον ἀπὸ τῆς οἰκίας ταύτης· σὺ πλέον εἰς τὴν οἰκίαν ταύτην δὲν ἔρχεσαι, καὶ ἂν ἔρχεσαι, πολὺ δὲν δύνασαι νὰ διαμένῃς»· καὶ τύπτουσι μικρὰ τύμπανα (τοτρκιστὶ τέφ) ²⁾, ὅλη δ' αὕτη ἢ πράξις λέγεται κινάγματα ³⁾. Ταῦτα ἐν Πανδώρα πρὸ ὀκτωκαιδεκαετίας [[ἐβδομηκονταετίας]] περιγράφει ὁ Βαλαδάνης ὡς ἐθιζόμενα ἐν Κερασσοῦντι. Ἄγνοοῦμεν δ' ἂν μέχρι τοῦδε τηροῦνται.

Ἐν γένει δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας τελοῦνται τὰ προεόρτια τοῦ γάμου ἐν χοροῖς καὶ εὐθυμίαις ⁴⁾· ἐν Κρήτῃ συνάγονται αἱ παρθένοι τοῦ χωρίου εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης διὰ νὰ στολίσωσι τὸν νυμφικὸν θρόνον· καὶ τοὺς μὲν τοίχους καλύπτουσι μὲ καινουργεῖς σινδόνας, ἐπὶ τῶν ἑστῶν θέτουσιν ἄρτους, φύλλα λεμονέας, πορτοκαλλέας, μύρτου καὶ δαφνίας, σφουραι συγχρόνως διάφορα τραγούδια πρὸς ἑπαῖνον τῶν νεονύμφων ἀναθίσιν δὲ τῶν προσκεκλησίων

1) Καὶ πρὸς τοῖς χριστιανοῖς ἐν Συρίᾳ ὅμοιος καλλωπισμὸς (ΚΠ. Σύλλ. Η', 496).

2) Τὸ μουσικὸν τοῦτο ὄργανον ὁμοιάζει τὰ μέγιστα πρὸς τὸ κύμβαλον τῶν διονυσιακῶν θεοτήτων καὶ τῶν ὀπαδῶν τῆς Κυβέλης.

3) Πανδώρα τ. Θ' σ. 510. [[Ἐν Μακεδονίᾳ μίαν ἐβδομάδα πρὸ τῆς στέψεως στέλλονται εἰς τὴν νύμφην οἱ μπογαῖς, δηλ. τὰ δῶρα τοῦ γαμβροῦ, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπάρχει καὶ μπογιά κατὰ ἢ ὀκτὰ λεγομένη, διὰ τῆς ὁποίας βάφεται ἡ κόμη τῆς νύμφης (Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 138). Ἐν Τοιβέρι (Ἄργους) ἡ νύμφη κρατεῖ ἐπὶ τῶν γονάτων μέγα ταψὶ πλήρες κινά, αἱ δὲ προσερχόμεναι γυναῖκες βάφουσι τὰ νύχια τῶν εἰς τὴν κινά, ρίπτουσαι εἰς τὸ ταψὶ μίαν πεντάραν ἢ δεκάραν ἢ καὶ περισσότερα καὶ εὐχόμεναι «καλὰ στέφανα» (Ὀλύμπια 1896 Α', 253). Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἀθήναις ἐγένετο τὸ λεγόμενον κατὰ-γκεγκέσι, περὶ οὗ βλ. Ἐστίαν 1882 τ. ΙΔ' σ. 582. Ἐν Θεσσαλίᾳ προσφέρεται ἐν τινὶ ἐγγείῳ ἢ ὀκτὰ εἰς τὰ ἔχοντα ξανθὴν τὴν κόμην κοράσια, δι' αὐτῆς δὲ βάφουσι τὴν κόμην τῶν, τινὰ δὲ καὶ τοὺς ὄνυχας τῶν χειρῶν (Κατ' ἀνανοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου 1900. Πρὸς καὶ Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 128). Ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις τὴν Πέμπτην γίνεται τὸ βάψιμον τῆς κόμης τῆς νύμφης (Θρακ. Ἐπετ. 1897 σ. 192). Ἐν Λέσβῳ τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου συγκεντρῶνται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης νεάνιδες, αἰτινες βάφουσι τοὺς ὄνυχας αὐτῆς διὰ κινά, ψάλλουσαι καὶ σχετικὸν ᾠσμα (Georgakis et Pineau Folk-lore de Lesbos σ. 315—6). Τὴν αὐτὴν ἡμέραν εἰς τινὰ μέρη τῆς Κύπρου μετὰ τὸ λουτρὸν γίνεται τὸ σχετίσμα, ἤτοι ἀλείφουσι διὰ σχετᾶς (κινά) τὴν κόμην, τὰς παλάμας καὶ τοὺς ὄνυχας τῶν τῆς χειρῶν καὶ ποδῶν τῆς νύμφης, παιανίζούσης μουσικῆς (Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 726)].

4) Ἀρτωσιάδου Κρητικῆς σ. 9. [[δ' ἐκδ. ἐν Χανίοις 1899 σ. 15]].

τῆς παστάνδος θέτουσι τρία ἡμικύκλια ἀπὸ βάτον καὶ φύλλα μύρτου ¹⁾ συμβολικῶς διὰ τούτων διαφόρους ἰδέας ἐκφράζουσαι, περὶ ὧν κατωτέρω θέλει γίνεαι λόγος. Ἄλλὰ καὶ ἡ τοῦ γαμβροῦ οἰκία στέφεται δι' ἀνθέων καὶ ῥόδων, πολλάκις δὲ καὶ ἕλαι αἱ τοῦ χωρίου οἰκίαι, ὅταν ὁ γάμος εἶναι ἐπίσημος ²⁾. Τὸ ἔθος τοῦτο τοῦ ἀναστέφειν τὰς θύρας εἶναι ἀρχαῖον· «οἰκέται δὲ περικύκλω δραμόντες, λέγει ὁ Πλούταρχος τελετὴν τινὰ γάμου περιγράφων ³⁾, ἀνέστεφον ἐλαίᾳ καὶ δάφνῃ τὰς θύρας, οὐ μόνον τὰς τῆς Ἴσμηνοδώρας, ἀλλὰ καὶ τὰς τοῦ Βάκχωνος».

Τὴν πρώτην τοῦ Σαββάτου σφάζουσι πανηγυρικῶς τὰ διὰ τὸ συμπόσιον τοῦ γάμου ἀπαιτούμενα ζῷα ⁴⁾. Ἐν Λευκάδι σφάζουσι τράγον, καὶ ρίπτουσι πυροβόλον, διακηρύσσοντες οὕτω τὴν ἑναρξιν τοῦ γάμου· οἱ δὲ ἀκούοντες λέγουσιν· αἱματώθῃ ὁ γάμος ⁵⁾. Ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι σφάζουσι κατὰ τὴν μεσημβρίαν τὸν βοῦν, τὴν ἀγελάδα καὶ τὰ πρόβατα, ἅτινα ἀπὸ τῆς Πέμπτης ἔχουσιν ἐτοιμάσει ⁶⁾. Ταῦτα ἀναλογοῦσι πρὸς τὰ προτέλεια τῶν ἀρχαίων, καθ' ἃ ἐτελοῦντο θυ-

1) *Λογομύθη* Κρητικά σ. 28. [[Εἰς τὴν διακόσμησιν χρησιμοποιοῦνται καὶ παντοῖα ἀνθὴ ἢ ὀπῶραι τῆς ἐποχῆς (Παρνασσός 1879 Γ', 956. Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 726), συνήθως δὲ καὶ κισσός (Γουσίον Ἡ κατὰ τὴν Πάγγαιον χώρα σ. 59—60. Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 140). Ἐν Λιδίῳ ἢ ἀνατολῆς τῶν ἰσθμῶν τοῦ γάμου ἐγένετο ἐν πομπῇ τὴν Παρασκευὴν (Ξενοφάν. Δ', 234). Καὶ ἡ ἐπιτεταμένη θύρα τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ ἐδαφνοστολιζέτο ἐν Παραμυθίᾳ τῆς Ἠπείρου. Ἡ ἐπιτεταμένη εἰσερχομένη ὄφειλε γὰρ διακοσπεῖσθαι τὰς θύρας τῆς οἰκίας (Νεολόγος ἐπιστολὴ ἐπιθεωρ. 1892 Α', 664). Καὶ ἀλλαγῶν τοῦ Languedoc στολιζοῦσι διὰ στεφάνων μύρτου καὶ δάφνης τὴν θύραν τῆς κατοικίας τῶν νεόνυμφων (Note Coutumes etc. σ. 199)].

2) *Ἀντιωνιάδου* Κρητικῆς σ. 66. [[σ. 73]] :

Πᾶσα δ' ἡ κόμῃ ὅμοι' ἐσπάζει φαιδρὰ καὶ συγγαίρει
εἶναι μὲ μύρτα παντοῦ στολισμένα τῆς θύρας τὰ ἄνω

.....
Μίαν δὲ θύραν στεφάνῃ μὲ ῥόδα πολλὰ στεφανώνει
εἶναι νυμφίον τὸ στέμμα, κ' ἡ νύμφη αὐτοῦ καταβαίνει.

3) *Πλουτάρχ.* Ἐρωτικὸς § 10.

4) *Wachsmuth* ἔθν. ἀν. σ. 86. [[Τὴν δεξιὴν ἐν Βυσοῦν: ΔΙΕ. Α', 128]].

5) Ἐφημ. Φιλομαθ. 1868 τ. ΙΓ' σ. 1687. ΚΠ. Σόλλ. Η', 411. [[Ἐστία 1871 Δ', 701]].

6) *Buchon* ἔθν. ἀν. σ. 233 κέ. : «Le jeudi, on va en pompe choisir dans le troupeau le boeuf le plus gras ou la vache la meilleure, et les moutons destinés au repas de la noce ; on garnit leurs cornes et leur tête de guirlandes de fleurs ; puis, au son de tous les instruments, on les amène dans le village, on leur fait faire le tour de la paroisse en accompagnant leur marche de chants et de danses et on vient les placer en grande pompe dans l'étable... Le samedi, au moment où le soleil annonce midi, on se rend processionnellement à l'étable. On pare le boeuf destiné à la noce, on lui dore les cornes, on les entoure de guirlandes de fleurs ; on lui fait faire de nouveau, au bruit de la musique, le tour du village, et on l'amène dans la cour de la maison du marié, au milieu de laquelle on a planté solidement un poteau. Le boeuf est attaché à ce poteau par une corde toute neuve, pendant que les assistants, hommes et femmes, se tiennent alentour chantant la chanson du jour ; puis un homme, habillé de vêtements tout blancs, se présente, brandit son long cou-

αίαι και δωρεαί ¹⁾. Τὴν ἐσπέραν ἐν Λευκάδι ἐτοιμάζουσι σημαίαν τινά, καλουμένην σημαίαν (μπαϊράκι) τῆς παρθενίας ²⁾, ἣτις φαίνεται ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὴν παλαιότερον ἐν Ζαγορίῳ πρὸ τῆς νυμφικῆς συνοδίας περιεγομένην σημαίαν, ἐφ' ἧς ἦτον ἀπεικονισμένη ἰδίως ἡ Παναγία, ὡς ἔμβλημα παρθενίας ³⁾. Καὶ ἀλλαχοῦ ὁμοίως συνηθίζεται ἡ νυμφικὴ πομπὴ νὰ ἔχη σημαίαν ἰδίαν, καίτοι μηδεμίαν ἐγκρύπτουσαν συμβολικὴν σημασίαν. Ἐν Φέρραις ἡ συνοδία ἡ πορευομένη πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης ἔχει σημαίαν ἐρυθρὰν περίχρυσον, ἣν κρατεῖ εἰς τῶν πλησιαστικῶν συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατοικίᾳ τῆς νύμφης θέτουσιν ὡς σημαίαν μανδῆλιόν τι εἰς δένδρον τῆς αὐλῆς ἢ ἄλλο προεξέχον μέρος ⁴⁾.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην λούουσι τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νύμφην ⁵⁾. Καὶ εἰς μὲν τοὺς τόπους ἐνθα ὑπάρχει λουτρῶν ἀπέρχεται εἰς αὐτὸν ὁ γαμβρὸς μετὰ τοῦ παρανύμφου καὶ ἄλλων πολλῶν συγγενῶν καὶ φίλων, ἀδόντων καθ' ὁδὸν

teau et le lui enfonce adroitement dans la nuque, à la jonction de la moëlle épinière, aussi prestement que le ferait le plus habile matador des Castilles. Le boeuf tombe à l'instant au bruit des cris de joie ; en un clin d'œil le cou est tranché, la peau enlevée, et le boeuf est dépecé en quatre parties, qui, placées sur un linge blanc, sont portées solennellement dans le lieu destiné aux provisions de la noce. Le même soir, on donne un grand repas dans la maison du futur à tous les invités, et la nuit se passe en chants et en danses. [Τὸ ἀλλοίωσεν ἐν Λακωνίᾳ ἔσται κατὰ τὴν σφαγὴν τῶν σφαγίων διὰ τὸν γάμ. βλ. ἐν Πανδώρα Κ', 113].

1) Ἀχιλλ. Τατ. Δευκίπη καὶ Κλειτοφ. Β', 12. Γοηγορ. Ναζιανζην. Στηλ. Α' σ. 68. Πρὸλλ. Πολυδεύκ. Γ', 58. Bloomfield ad Aeschyl. Agamemn. στ. 64.

2) Ἐφημ. Φιλομ. ἐνθ. ἀν. ΚΠ. Σόλλ. ἐνθ. ἀν. [[Ἐστία 1877 Δ', 701]].

3) Λαμπροῦδου Ζαγοριακά σ. 180. [[Ἡπειρ. μελετ. Ζ', 22—3. Ἐν Παραμυθίᾳ ἡ σημαία φέρει ἐπὶ λευκοῦ πεδίου ἐρυθρὸν σταυρὸν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς I. X. ΝΙΚΑ ἢ τὸν καθολικὸν ἅγιον Γεώργιον (Νεολόγου ἐξδομ. ἐπιθεώρ. 1892 Α', 664. Πρὸλλ. καὶ Λαμπροῦδου Ἡπειρ. μελετ. Γ', 57. Ἐστία 1883 ΙΕ', 359)].

4) ΚΠ. Σόλλ. Η', 548. [[Ἐν Βυσοκᾷ τῶν Καλαβρῶτων ἀμφιθαλῆς πρωτεξάδελφος τοῦ γαμβροῦ μετὰ καὶ ἄλλων φίλων καὶ συγγενῶν παραλαμβάνουσι τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ σημαίαν, εἰς ἣν προσαρτῶσι μανδῆλιον ὀρωθῆν ὑπὸ τῆς νύμφης· εἰς τὴν αἰχμὴν δὲ τοῦ κοντοῦ ἐμπήγουσι μῆλον (Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 128). Ἀλλαχοῦ τεμάχιον ἐρυθροῦ ὑφάσματος ἀντικαθιστᾷ τὸ φλάμπουρο (βλ. ἀνωτέρω σ. 240, 2. Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 180). Ἐν Λιθισίῳ 8 ἡμέρας πρὸ τοῦ γάμου ἐοτήντο ἐκ τῆς καπνοδόχης τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ κοντὸς μήκους 4—5 μέτρων φέρων εἰς τὸ ἄκρον τριῶν εἰδῶν μετάξιν μανδῆλια καὶ ἐν πορτοκάλι· οὗτος ἐλέγτο *σερβελελί* καὶ ἐοῆμαινε ὑπαρξιν γάμου (Ξενοφάν. Δ', 233). Ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης, ἐν Καρυαῖς Καθακλῆ, τὸ Σάββατον παρεσκευάζετο παρόμοιος κοντὸς, ὀνομαζόμενος *μηλιά* (Λουλουδοπούλου αὐτ.) Φλάμπουρο παρὰ Βουλγάρους βλ. Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1915 σ. 339. 340]].

5) Πούλιος Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων σ. 31. Λαμπροῦδου Ζαγορ. σ. 180. [[Περιγραφὰς τῶν κατὰ τὸ λούσιμο τοῦ γαμβροῦ βλ. Ἐστία 1882 ΙΔ', 581. Κουμανοῦδη Στράτης Καλοπίχειρος 179. Ὀλύμπια 1896 Α' 253—4. Ξενοφάν. Γ', 166. Τὴν Παρασκευὴν ἐλούετο ὁ γαμβρὸς ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας (Ξενοφάν. Β', 285), τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς ἐν Σιάννα τῆς Ῥόδου (αὐτ. Ζ', 49), τὴν πρώτην τῆς Κυριακῆς ἐν Καρυαῖς Καθακλῆ (Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 186) κ. ἄ.]].

καὶ παιζούσης τῆς λύρας. Ἐν τῇ λουτρῶνι οἱ συνοδεύοντες τὸν γαμβρὸν οἰνοποτοῦσιν, ᾄδουσι καὶ χορεύουσι. Τὰ τραγούδια ἐξακολουθοῦσι καὶ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν¹⁾. Ὅπου δὲ λουτρῶν δὲν ὑπάρχει, λούουσιν οἵκαδε τὴν κεφαλὴν μόνον τοῦ γαμβροῦ, ἐνῶ αἱ παριστάμεναι γυναῖκες ᾄδουσι διάφορα ᾄσματα, ὧν ἐν παρατιθέμεθα ἐνταῦθα :

Περναῖμε ἔπο τριανταφυλλιά,
ἐπέσαν τὰ τριαντάφυλλα, τὰ κόκκινα καὶ τ' ἄσπρα
κ' ἐπῆγαν νὰ τὰ μάσουνε, ῥοδόσταμο νὰ κάνουν'
νὰ λούσουν νύφη καὶ γαμπρὸ
καὶ πεθερὰ καὶ πεθερό,
νὰ γενοῦν συμπεθεριό²⁾.

Οὕτω περίπου ἐκτελεῖται καὶ τὸ λουτρὸν τῆς νύμφης³⁾. Ἐν Κύπρῳ συμμετέχουσι καὶ αἱ παράνυμφοι ἐνίοτε καὶ βοηθοῦσιν εἰς τὴν καθαριότητα τῆς μελλονύμφου. Φέρουσι δ' ἐπ' ὤμων τὸ ὕδωρ τοῦ λουτροῦ τούτου ἐκ τῶν παρακειμένων κρηνῶν πλείσται κόραι διὰ τῶν ὑδριῶν αὐτῶν⁴⁾. Τὸ ἔθιμον τοῦ λούεσθαι τοὺς μέλλοντας νὰ νυμφευθῶσιν εἶναι ἀρχαῖον⁵⁾· τὸ ὕδωρ συνήθως ἡντλεῖτο ἐξ ὠρισμένων πηγῶν, ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ Ἴλισσοῦ, ἐν Θήβαις ἐκ τοῦ Ἴσμηνοῦ⁶⁾, ἐκομίζετο δὲ ὑπὸ συγγενέος τινος κόρης ἢ παιδός⁷⁾.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

1) Πανδώρα Θ', Δ10.

2) Λασιώτου Συλλογὴ Δημ. κ.μ. σ. 178. Βλ. καὶ αὐτ. σ. 40.

3) Πανδώρα Θ', 510 : «Τὸ Σαββάτου ἀπέργεται ἡ νύμφη εἰς τὸ λουτρὸν κεκαλυμμένη διὰ καλύπτρας, μετὰ συγγενῶν καὶ φίλων συνοδευομένη μέχρι τινός ὑπὸ λύρας, ὅπου λούεται, ᾄδουσῶν τῶν μετ' αὐτῆς». *Guys Voyage littéraire en Grèce* τ. I σ. 254 : «Aujourd' hui, la veille des noces, la jeune mariée est menée au bain comme en triomphe, et plusieurs femmes l' accompagnent». Βλ. καὶ *Sonnini Voyage en Grèce* τ. II σ. 134. [[Πιττακός 1878 σ. 202. Ἔστια 1882 ΙΔ', 581. Περιγραφὰς λουτροῦ καὶ κομμώσεως νύμφης βλ. *Κουμανοῦδη* Στρ. Καλοπίχ. σ. 176. II. Γ'. *Μακροῦ* Κατρίλι σ. 94. Ὀλύμπια 1896 Α', 253. Ξενοφάν. Γ', 167. Τὴν Τετάρτην ἔλουον τὴν νύμφην καὶ τὴν Παρασκευὴν διὰ λουτροῦ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις (Θρ. Ἐπ. 1897 σ. 193), τὴν Πέμπτην ἐν Μακεδονίᾳ (Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 138), τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου ἐν Βουσακῇ Καλαδρότων, τὰ δὲ κοράσια παραμένουσι ἵνα λουσθῶσι μετὰ τῆς νύμφης (Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 128). Τὴν αὐτὴν ἑσπέραν καὶ ἐν Σιάννᾳ Ῥόδου ἡ νύμφη λούεται καὶ κτενίζεται ὑπὸ νεανίδων καμαρωτῶν καλουμένων (Ξενοφάν. Ζ', 49)].

4) *Λουκάς* σ. 84. [[*Σακελλαρίου* Κυπρ. Α', 725. Ἐν Λάστα τὴν Κυριακὴν τὸ πρῶτον μεταβαίνουσι εἰς τὴν βρύσιν, ὅπως λάδωσιν ὕδωρ διὰ τὸ λούσιμο, τὸ κτένισμα καὶ τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ (*Λάσκαρη* Λάστα σ. 104). Ὁμοίως καὶ ἐν Οἰνοῦντι (*Κουκουλὲ* Οἶν. σ. 95—6)].

5) [[Βλ. *Hermann Privatalt.* σ. 270. *Iv. Müller Gr. Privatalt.* σ. 447 c. *Roscher's Lex.* I, 2100. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἴνδοις ὑπαινιγμοὶ μόνον ἐν τῇ *Atharva Veda* : Μεταξὺ τῶν γαμηλίων τελετῶν ἡ ἀντλησις ὕδατος διὰ λουτρὸν, ὅπερ εἶχε διττὸν σκοπὸν, τὴν κάθαρσιν καὶ τὴν προφύλαξιν ἀπὸ μαγγανειῶν (*Haas ἐν Weber's Ind. St.* V, 278. Πρὸς καὶ σ. 304. Τὸν αὐτὸν διττὸν σκοπὸν εἶχε καὶ τὸ κτένισμα καὶ ἡ κόμμωσις (αὐτ. σ. 278). Ὡς πρὸς τὸ λουτρὸν νύμφης βλ. προσέτι αὐτ. σ. 198. 294 κέ. 304. 381—2]].

6) *Πολυδ.* Γ', 43. *Εὔροι.* Φοίν. 347 καὶ *Σχολ.* αὐτ.

7) Ἀρτοκρατίων λ. λουτροφόρος. Βλ. καὶ *Θουκυδ.* Β', 15. *Becker Charicles* III,

ΑΘΗΝΩΝ

Μετά τὸ λουτρὸν κτενίζουσι τὴν κόμην τῆς νύμφης ¹⁾ αἱ φίλαι τῆς ²⁾ ψάλουσαι μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἀκόλουθα ᾄσματα :

Ἐχεις μαλλιά τετροάξανθα, ἔς τοῖς πλάταις σου ῥιμμένα,
ποῦ σ' τὰ χτενίζουν οἱ ἄγγελοι μὲ τὰ χροσαῖ τὰ χτένια ³⁾

Χρουσάοργυρό μου χτένι κ' ἔλεφαντινό,
σῶρ' ἀγάλι' ἀγάλια, νὰ μὴν κόψης τρίχα,
γιατὶ τὴν ἔχω χάρη ἀπ' τὸν καλὸ νουνό μ' ⁴⁾.

Τὸ κτένισμα τῆς νύμφης, τὸ εἶδος τῆς κομμώσεως αὐτῆς οὐχὶ ἐπουσιώδη κατεῖχον θέσιν καὶ ἐν τοῖς γαμηλίοις ἐθίμοις τῶν Ρωμαίων ⁵⁾.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἐν Κερασσοῦντι ἔρχονται εἰς τῆς νύμφης ἱερεῖς, διάφοροι συγγενεῖς καὶ ὁ παράνυμφος κομίζοντες ἀπὸ τοῦ γαμβροῦ δῶρόν τι, συνήθως σταυρὸν ἀργυροῦν ἢ χρυσοῦν καὶ φλωρίον ἀνταλλάσσονται δὲ καὶ τὰ πρότερον δεδομένα δακτύλια, ἐπιθεβαιουμένου καὶ αὐθις τοῦ ἀρραβῶνος ⁶⁾.

Τὴν Κυριακὴν ⁷⁾ γίνεται τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ καὶ τοῦ κουμπάρου ὑπὸ

300 κέ. [[Becker-Göll Charicl. III, 364 κέ]]. *Νεοελληνικὸν Γέν. περ. Νισύρου* Gen. περ. Νισύρου Alt. II, 557. [[Πρβλ. καὶ R. Schmidt De Hymenaeo σ. 66 κέ.]].

1) Τὸ πλέξιμον τῆς νύμφης (Πανδώρα Θ', 510).

2) *Μακροβιβλίον* ἐνθ. ἀν. σ. 88.

3) *Εὐλαμπ. Ἀμάραντος* σ. 48. *Marcellus Charicl. ἐπ. peuple en Grèce* II, 170. *Rassow* σ. 457 ἀρ. 622, 1. *Kind Μνημόσυρον* σ. 10.

4) *Χασιώτης* σ. 197, 15. Ὅμοια ᾄσματα βλ. ἐν *Πανδώρα* I B', 599 (Ῥόδου). Κ', 113 (Λακωνία). Πρόσθετε καὶ τὸ [[ἀνωτέρω ἐν σ. 43 παρατιθέμενον]] Θεσσαλικὸν ᾄσμα, περὶ οὗ ὁ *Fauriel* (II, 233) σημειοῖ ὅτι ᾄδεται τὴν παραμονὴν τοῦ γάμου ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης, «pendant que ses jeunes compagnes la peignent et lui nattent les cheveux», [[πρὸς δὲ τὰ ἐν Ἑστίᾳ 1883 I E', 62 (Ῥόδου), *Κουκουλὲ Οἰνοντι.* σ. 96, *Georgeakis et Pineau Le Folk-lore de Lesbos* σ. 316 (ἐν γαλλ. μεταφράσει) κ.τ.λ. Δύο ἐπίσης παινέματα τῆς μελλονύμφου, ὅταν τὴν κτενίζουν βλ. ἐν *Βλαστοῦ Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ* σ. 42. Περιγραφὴν κομμώσεως νύμφης ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας βλ. ἐν Ἑστίᾳ 1882 I A', 593. Ἐν Λακκοδικίοις : *Γουσιόν* ἐνθ. ἀν. σ. 59. Κόμμωσις νύμφης παρ' ἀρχαίοις Ἰνδοῖς βλ. *Haas* ἐν *Weber's Ind. St.* V, 202. 215—6. 278, 279, 385. 405—6]].

5) *Marquardt Röm. Privatalt.* I, 43—44.

6) *Πανδώρα* Θ', 510.

7) [[Ἑσπερολ. Σκόκου 1910 σ. 365—6. Ἑθν. Ἀγωγή 1901 σ. 140. *Λουλουδοπούλου* ἐνθ. ἀν. σ. 181. *Γουσιόν* ἐνθ. ἀν. σ. 59. *Ξενοφάν.* Δ', 234. Ἑστίᾳ KZ', 47]]. Εἰς τινὰ μέρη τὴν ἑσπέραν τοῦ Σαββάτου : Ἑφημ. Φιλομ. ἐνθ. ἀν. ΚΠ. Σόλλ. Η', 411. [[Ἑστίᾳ 1877 Δ', 701]]. *Fauriel* τ. I σ. XXXV : «La veille de la noce, durant la nuit, les conviés se rendent, les uns chez le père de la fiancée, les autres chez celui du fiancé ; et l'on s'apprête, dès-lors, de chaque côté, à la grande cérémonie. Un jeune homme, garçon pour l'ordinaire, et qui doit exercer, dans la cérémonie du jour, les fonctions du paranymphé, y prélude en faisant la barbe au futur. Cette opération se fait avec beaucoup de sérieux et d'appareil, en présence des jeunes filles conviées». [[Πρβλ. καὶ *Παπαδοπούλου Γεν. περ. Νισύρου* σ. 61. Δεστ. Ἰστ.

ΑΘΗΝΩΝ

νέου ἀγάμου, ψαλλομένων τῶν ἀκολουθῶν τραγωδίων ¹⁾ :

Ἄργυρὸ ξουράφι καὶ μαλαματένιο
τραυὰ γαλι-γάλι σὲ γαμπροῦ κεφάλι,
τρίχα μὴν ἀφήσης καὶ τὸν ἀσκημίσης,
καὶ τὸν ἀσκημίσης ἔς τὰ πεθερικά του ²⁾.

Μπαρομπέσης εἶν' ὁ πλάτανος, γαμπρὸς τὸ κυπαρίσσι,
καὶ νύφη τὸ κροῦ νερὸ ἀπὸ καθάρια βρούση ³⁾.

Ἀπάνου ἄσὲ ψηλὸ βουνόν, αἰτὸς ἐρορήχνη τὴν φωνήν·
Βουνά μου, χαμηλώσετε, δένδρη μου, κλίνετε κορφαῖς,
ὁ κὺρ γαμβρὸς ξυρίζεται κλπ. ⁴⁾

Ἐταιρ. Α', 529. Ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας τὸ ξύρισμα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῶν συγγενῶν ἐγένετο τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου. Καὶ ἐν Κύπρῳ ἢ κουρά τοῦ μελλονόμενου γίνεται τὴν πρωΐαν τοῦ Σαββάτου κατὰ τὸν Λουκᾶν (σ. 83), μετὰ μεσημέριαν δὲ κατὰ τὸν Σακελλῆσιον (Κυπρ. Α', 725). Ἐν Κόθῳ τὸ ξύρισμα τοῦ ξυρίσματος ἐξέλιπε (Βάλληρδα Κόθῳ, σ. 112). Περιγραφὴν τῶν κατὰ τὸ ξύρισμα ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας βλ. ἐν Ἐοσίᾳ 1882 ΙΔ', 591. Ξύρισμα γαμβροῦ καὶ γαλιτῶν ἄσμα παρ' Ἀρμενίοις βλ. ἐν Zeitschr. f. cesterr. Volksk. X, 103—1. Περὶ Ἑβραίων Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1915 σ. 338]].

1) Σημειωτέον ὅτι εἰς ἐκάστην περίετον τοῦ γάμου ψάλλοντο κατὰλληλὰ ἄσματα (καὶ καὶ *Famlet* I σ. XXXVI), ἀπ' ἐνὸς μὲν τὴν επικρατοῦσαν χάραν καὶ εὐθυσίαν ἀπεικονίζοντα καὶ διὰ τῆς πομπῶδους αὐτῶν ἐπιτάσεως ἐπιφάνιστα πως καὶ μεγαλοπρεπεστέραν ἀναδεικνύοντα πᾶσαν τῆς τελετῆς λεπτομερείαν, ἀπ' ἑτέρου δ' ἐξηγοῦντα καὶ διασαφηνίζοντα τὸν συμβολικὸν χαρακτήρα τῶν διαφόρων γαμπρῶν ἑθίμων. Τὰ τοιαῦτα ἄσματα εἶναι πολυπληθέστατα, οὐχὶ δὲ σπανίως ἐν αὐτοῖς εὐρησθῆναι πολύτιμοι μαργαρίται γνησίου καὶ ὑψηλοῦ ποιητικοῦ αἰσθητικῶς ἐπιτυχῶς ἐμιμήθη ταῦτα ὁ Ζαμπέλιος ἐν τῇ ἀξιολογησιᾷ αὐτοῦ μυθιστορηματι, τοῖς Κρητικοῖς γάμοις, περιγράφων τελετὴν γάμου ἐν Κρήτῃ. Κατὰ τὴν Κρητικὴν μέλισσαν [[τῆς Ἐλπίδος Μελαίνης, 1873]] (σ. 60) [[β' ἐκδ. 1888 σ. 39]] ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ πλεῖστα τῶν τοιούτων ἄσματων, μάλιστα δὲ τὰ ἐγκωμιαστικά τοῦ νομφίου καὶ τῆς νύμφης, αὐτοσχεδίως ψάλλονται ὑπὸ τῶν παιζόντων τὴν λύραν καὶ ὑπὸ γυναικῶν. Τραγοῦδια τοῦ γάμου ἐδημοσιεύθησαν ἐν πολλαῖς συλλογαῖς δημοτικῶν ἄσματων, [[ὧν ἀναγραφὴν ἴδε ἐν παρεκβολικῇ σημειώσει]]. Τοῖς ἄσμασι τούτοις ἀναλογοῦσι τὰ ἀρχαῖα ἄσματα τοῦ Ἑμναίου καὶ τὰ ἐπιθαλάμια. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τὰ νῦν φθόμενα, ἐκτὸς ὀλίγις ἐξαιρέσεων, ἰδίως τινῶν κατὰ τοὺς χοροὺς ἀδομένων ἀστειῶν, εἰσὶ σεμνά καὶ μηδὲ ὑπαινεγμοὺς αἰσχροὺς ἐνέχοντα· ἐνθ' παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰ τοῦ Ἑμναίου ἄσματα ἦσαν μὲν ἐν μέρει σοδάρᾳ καὶ θρησκευτικῷ χαρακτήρῳ, τὰ πλεῖστα ὅμως ἦσαν ἀστεία, ἄσελγη καὶ ἄσεμνα (βλ. *Schoemann* Gr. Alt. II, 558 καὶ τὰς εἰς τὸν Ἀριστοφάνη παραπομπὰς αὐτοῦ) ἐπίσης καὶ τὰ ἐπιθαλάμια. Ἄσεμνα ὁμοίως ἦσαν καὶ τὰ παρὰ Ῥωμαίους ὑπὸ τῆς συνοδείας τῆς φεροῦσης τὴν νύμφην ψαλλόμενα (*Marquardt* ἐνθ. ἀν. I, 51. *Rosbach* Die Röm. Ehe 1853 σ. 341).

2) Χασιώτης σ. 40, 1.

3) Ἐφημ. Φιλολ. 1868 τ. ΙΓ' σ. 1687. ΚΠ. Σύλλ. Η', 370. [[Ἐοσία 1877 Δ', 701]].

4) Πανδῶρ. Θ', 510. Ἐν Ἀραχόδῃ Λακωνίας ψάλλουσι τὸ ἀκόλουθον, ἐταν λούουν καὶ ξυρίζουν τὸν γαμβρόν·

Φέρετε μου τὸ χρυσὸ ῥάνι καὶ ὀλόχρυσο λεγένι,

Κτενίζοντες δὲ τὸν γαμβρὸν ἄδουσιν :

Ἄργυρό μου χτένι καὶ μαλαματένιο,
τραύα γάλι-γάλι σὲ γαμπροῦ κεφάλι¹⁾.

Μετὰ τοῦτο ἄρχεται ὁ καλλωπισμὸς τοῦ γαμβροῦ, ὅστις καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἴσως ἐγένετο²⁾. Στολιζεται δὲ ὁ γαμβρὸς ἐνδύμενος ἢ αὐτὸς ἢ ὑπὸ τοῦ παρανύμφου τὰ γαμπριάτικὰ του, ἐνῶ κύκλῳ τραγουδοῦσιν οἱ περιϊστάμενοι³⁾. Ἐν Κερασσοῦντι τὸν γαμβρὸν ζωννύει ὁ παράνυμφος, ἀφοῦ ὁ πατήρ, ἢ ἐν ἐλλείψει τούτου ὁ πρῶτος τῶν συγγενῶν συνεπτυγμένην περιφέρῃ τρίς τὴν ζώνην περὶ τὸν γαμβρὸν. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ στολισματος πρῶτον μὲν οἱ γονεῖς, εἶτα δὲ καὶ οἱ συγγενεῖς ἀσπαζόμενοι τὸν γαμβρὸν δίδουσιν αὐτῷ δῶρόν τι ἀσπάζονται δὲ καὶ τὸν παράνυμφον· ἔπειτα χορεύουσι τὸν χορὸν κοτσαγκέλι, ἐν τῇ μέσῳ τὸν γαμβρὸν καὶ τὸν παράνυμφον ἔχοντες, καὶ ἄδοντες⁴⁾.

Κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης καιρὸν, ἀλλὰ μετὰ μείζονος ἐπιμελείας καὶ φρον-

νὰ λούσωμεν τὸν κύρ γαμβρὸν καὶ τὸν καμαρωμένον.

Ποῦ ναῦρω ἀργυροζούραφον καὶ ὀλόχροσην λουρίδα,

νὰ μαρομπερίσω τὸ γαιτροὺ καὶ τὸν καμαρωμένον.

Φέριε μου ἀργυροζούραφο καὶ ὀλόχροσην λουρίδα,

νὰ μαρομπερίσουν τὸν γαιτροὺν καὶ τὸν καμαρωμένον.

Ποῦ πέρι ἢ πόλη μακρονό, ποῦ περὶ ἢ πόλη ἀσάγα : (Πανδώρα Κ', 113).

1) Χασιώτης σ. 40, 3.

2) Πρβλ. Πλουτάρχ. Ἑρωτικ. 10 : «ἅμα τὸ αἰ γυναικες ἐν τῷ αὐτῷ τῷ ἀλαμύθῳ ἐπαιροῦσασιν περιβεβληθὸν ἱμάτιον γαμπρικόν».

3) Πανδώρα Θ', 510. Ἑρατώ Α', 113 ἐνθα παρατίθενται ἐγγυγκίτες δὲ παστολογίαι καλούμεναι ἄδουσι διστιχὰ τινα, δι' ὧν παστολόγοι τὸν γαμβρὸν. Ἡ λέξις παστός δισσώθη ἐν Κρήτῃ (ἐνθα καὶ ἄσματα παστικά [[βλ. κατωτέρω]]), ἀλλαχοῦ δὲ τῆς Ἑλλάδος μόνον ἐν τῇ παροιμίᾳ «ὄσα πάρη ἢ νύφη 'ς τὸν παστό».

4) Πανδώρα. Θ', 510—511. [[Ἐν Κύπρῳ οἱ μὲν ἄνδρες συρρέουσι περὶ τὸν νυμφίον, αἱ δὲ γυναῖκες περὶ τὴν νύμφην καὶ ἐνδύουσιν αὐτοὺς ὑπὸ τὸν ἦχον ἄσματων (Λουκάς σ. 84. Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 726). Ὁμοίως ἐν Δόδριανῇ τῆς Ἠπείρου (Δωδώνη 1896 σ. 119), Καταφυγίῳ Ὀλύμπου (Ἑστία 1883 ΙΕ', 359), Νισύρῳ (Παπαδοπούλου Γεν. περ. Νισύρου σ. 61), Καρπάθῳ (Wescher-Μαρωλακάκη Δωρ. ψήφ. Καρπάθου σ. 57) κἀ.]]. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίστασιν ἄδονται ἐν Ἠπείρῳ καὶ τὰ ἑξῆς :

Γαμπρέ μου, ποιὸς σ' ἀσματῶνει

μὲ τὴν εὐκὴ, μὲ τὴν εὐκὴ

Ἀφέντης μου μ' ἀσματῶνει

μὲ τὴν εὐκὴ, μὲ τὴν εὐκὴ». (Χασιώτης σ. 40, 4. [[Ἐθν. Ἀγωγή

1901 σ. 140]]). Βλ. καὶ Πανδώρα. Κ', 113 (Λακωνίας). [[Εἰς τὰ χωρία τῆς Κυζίκου «ὁ γαμπρὸς, τὴν ὄρα ποῦ τὸν ἀλλάζουν, πατάει μέσ' 'ς ἕνα σινὶ καὶ ἀφοῦ τόνα στολισοῦνα τόνα σηκώνουν μαζί μὲ τὸ σινὶ καὶ σπάνουν ἀπάνω 'ς τὸ κεφάλι του ἕνα πλατὺ φωμί ἐπὶ ταυτοῦ πλασμένο· τὸ ἴδιον κάνουν καὶ 'ς τὸ κεφάλι τῆς νύφης μετὰ τὸ στολισμα» (Κατ' ἀνακοίνωσιν Μ. Φιλήντα 1906). Καὶ ἐν Κατιρλί Βιθυνίας ἐπὶ ὁμοίου χαλκοῦ σκεῦους ἐνέδουν τὸν γαμβρὸν διὰ νὰ στερεώσῃ τὸ στέφανον (Π. Γ. Μακρῆ Κατιρλί σ. 94). Πρβλ. καὶ Rouse ἐν Folk-lore 1896 VII, 145. Ἐν Καρτσόλ Τιρνάδου πρὶν ἢ στολισθῆ ὁ γαμβρὸς αἱ γυναῖκες χορεύουσι τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, κρατοῦσαι ἐκάστη ἀνά ἕν (Κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου 1900). Ἡ ἐναρξίς καὶ ἡ λήξις τοῦ στολισμοῦ τοῦ γαμβροῦ ἀγγέλλεται διὰ παρεολισμῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ (Ἑβδομάς 1889 φ. 25 σ. 4 α)].

τίδος ¹⁾), στολίζουσι καὶ τὴν νύμφην ἐν τῇ οἰκίᾳ τῶν γονέων της ²⁾). Ἡ παρά-
 νυμφος ἐνδύει αὐτὴν τὰ νυφιάτικά της, τὴν ὠραιότεραν δῆλον ὅτι ἐνδυμασίαν
 της ³⁾), τὴν ὁποίαν ἐπὶ πολὺν καιρὸν φυλάττει ἢ νύμφη κατὰ τὰς ἐπισήμους
 μόνον ἡμέρας φέρουσα αὐτήν. Ἐκτὸς τούτου ἐπιχρῖουσι τὰς παρειάς της ἐνίστε
 διὰ ψιμμουθίου, ὡς εἶδομεν ὅτι συνηθίζεται καὶ ἐν Κερασσοῦντι, ὁ δὲ τοιοῦτος
 καλλωπισμὸς πολλάκις γίνεται διὰ τρόπου καὶ φιλοκαλίας λίαν παραδόξων ⁴⁾
 ἐνδύουσαι δὲ τὴν νύμφην ἄδουσιν :

“Ὀντας σ’ ἐγέννα ἢ μάννα σου, ὄλα τὰ δέντρο’ ἀνθοῦσαν,
 καὶ τὰ πουλάκια ’ς τοῖς φωλιαῖς κ’ ἐκεῖνα κελαῖδοῦσαν
 καὶ ἔταν τὴν στολίζωσιν :

“Ὀντας σ’ ἐγέννα ἢ μάννα σου, ὁ ἥλιος ἐκατέβη
 καὶ σ’ ἔδωκε τὴν εὐμορφιά, καὶ πάλι μετανέβη

1) [[Πρὸς. καὶ τὴν παροικιῶδη φράσιν]] σὰ νύμφη στολισμένη.

2) Ἐρατώ Α', 114. *Fauriel* I σ. XXXV : «Dans le même temps, les compagnes de la fiancée, réunies chez elle, l'aident à faire sa toilette de noce, la vêtissent de blanc, et lui couvrent le visage d'un long voile blanc aussi, et de l'étoffe la plus fine». [[Βλ. καὶ Γ. Α. Κοιλιῆ Ἰστ. τῆς νήσου Ἰθέρης σ. 202. Λουλουδοποιεῖς Ἀνάκλ. συλλ. σ. 182. Γοναίου Πάργου σ. 59. Ἐξδομάς 1889 φ. 25 σ. 3 γ. Ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ (Ε', 1203 κέ.) οἱ καλοκαίριος ἐπιχρῖται τὴν Ἀρτεοῦσαν]].

3) Περιγραφὴν ἐνδυμασίας νύμφης ἐν Μέρᾳ βλ. ἐν *Stephanopoli Voyage en Grèce* τ. II σ. 9. Ζαχορίου ἐν Χρυσῶν τ. Δ' σ. 11. [[Μακεδονικῶν Μακεδονίας ἐν Γοναίου Πάργου σ. 59. Ἰθέρης ἐν Κοιλιῆ Ἰστ. τῆς νήσου Ἰθέρης σ. 202. Ἐξδομάς 1889 φ. 25 σ. 3 γ. Ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ (Ε', 1203 κέ.) οἱ καλοκαίριος ἐπιχρῖται τὴν Ἀρτεοῦσαν]].

4) Περιγραφὴν ἐνδυμασίας νύμφης ἐν Μέρᾳ βλ. ἐν *Stephanopoli Voyage en Grèce* τ. II σ. 9. Ζαχορίου ἐν Χρυσῶν τ. Δ' σ. 11. [[Μακεδονικῶν Μακεδονίας ἐν Γοναίου Πάργου σ. 59. Ἰθέρης ἐν Κοιλιῆ Ἰστ. τῆς νήσου Ἰθέρης σ. 202. Ἐξδομάς 1889 φ. 25 σ. 3 γ. Ἐν τῷ Ἐρωτοκρίτῳ (Ε', 1203 κέ.) οἱ καλοκαίριος ἐπιχρῖται τὴν Ἀρτεοῦσαν]].

4) *Buchon* La Grèce contin. σ. 237 : «Quant à son teint (de la mariée), il était impossible d'en juger, car elle était fardée comme la plus précieuse marquise de la cour de Louis XV. Au-dessus de ses deux sourcils étaient peints deux petits cercles d'or; au dessus des yeux était tracée une ligne bleuâtre qui les agrandissait encore; sur ses joues étaient répandues d'épaisses couches de rouge, et cà et là de petites mouches... [qui] sont un ornement et un trait de beauté fort appréciés en Grèce, et on ne manque jamais, dans les chansons populaires, de décrire les mouches qui parent les joues, le cou, les épaules et le sein des belles qu'on veut louer. Celles de la jeune fiancée de Méra étaient fort habilement posées». [[Περιγραφὴν παραδόξου φιλοκαλίας στολισμοῦ νύμφης ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας βλ. ἐν Ἐστία 1883 ΙΔ', 582. 592 κέ. Διὰ κηροῦ ἠγιασμένου, ἔν κεννίζουσι, βάφουσιν ἐν Κύπρῳ τὰ βλέφαρα τῆς νύμφης (*Σακελλαρίου* Κυπρ. Α', 726). Ἐν Ἰωαννίνοις κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐστολίζετο ἢ νύμφη διὰ ψιμμουθίου τὸ ἑσπέρας τῆς παραμονῆς (*Προπύλαια* I. *Βλαχογιάννη* Α', 143). Περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῆς συνηθείας μαρτυρεῖ τὸ ἔξῃς χωρίον : «Τῆς γὰρ μνηστειᾶς φημιζομένης ἐκείνην οὐκ εἶχον ὀφθαλμοὺς καὶ περιδέριον, νίτρον τε καὶ κομμωτικὰ ἐπιτρίμματα καὶ ὅσα βλεπόμενα οἶδεν ἐπισπᾶσθαι νυμφίων ὀφθαλμοὺς πρὸς πλείονα τῆς ἐρωμένης ἔρωτα» (*Ἰω. Πετροῦ Βίος* Συμείων τοῦ ἐν τῷ θαυμαστῷ ὄρει I σ. 9 *Engelbert Müller*, γραφεὶς πιθανῶς οὐχὶ μετὰ τὸν I' αἰ.). Παραμόρφωσις, ψιμμουθίου κττ. παρὰ Βουλγάρους : *Zeitschr. Ver. Volksk.* 1915 σ. 338]].

καί ἔταν τὴν ἀποστολίωσι :

Σήμερα λάμπ' ὁ οὐρανός, σήμερα λάμπ' ἡ μέρα,
σήμερα στεφανώνεται αὐτός τὴν περιστέρα ¹⁾.

Κατὰ τι ἀρχαιότατον ἔθιμον ²⁾, διατηρούμενον ἔτι παρ' ἅπασι σχεδὸν τοῖς
εὐρωπαϊκοῖς λαοῖς, ἡ νύμφη καλύπτεται διὰ πέπλου λεπτοτάτου ³⁾ χρυσοῖς ποι-

1) *Passow* σ. 457. *Kind* Μνημόσυρον σ. 22.

2) Τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ἔθιμου τεκμηριοῖ ἡ διατήρησις αὐτοῦ παρὰ τοῖς πλείστοις λαοῖς. Σκοπὸν δ' εἶχαν ἡ χρῆσις τοῦ πέπλου, νομίζομεν, νὰ προφυλάττῃ τὴν νύμφην ἐκ τῆς δυσχεροῦς θέσεως, ἐν ἣ θὰ εὕρισκετο δειλὴ καὶ αἰδήμων παρθένος, τὸ πρῶτον ἐκτιθεμένη εἰς τὰ βλέμματα πάντων. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν, καὶ μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ προσώπου αὐτῆς, ἡ νύμφη ὑποχρεοῦται νὰ *καμαρώνῃ*, ἤτοι νὰ νεύῃ ἀεὶ πρὸς τὰ κάτω τοὺς ὀφθαλμούς. [[Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ πέπλου πρβλ. *Samter* Familienfeste σ. 36 καὶ *Wünsch* ἐν *Hess. Bl. f. Volksk.* 1903 σ. 80—1. *Rev. de l'hist. d. relig.* 1903 τ. 47 σ. 88. Αὐτ. 1906 τ. 54 σ. 228 (ἐκ βαβυλωνιακῶν δοξασιῶν). *C. Fries* Kl. Beiträge zur griech. u. altoriental. Mythologie, Leipz. 1911 σ. 20 καὶ *Dieterich* Mutter Erde ² 1913. ³ 1925 σ. 102. *Roscher's* Lex. III, 1192 σημ. *Reinach* Cultes, mythes et religions I, 310. Γενικῶς: *Pley De lanae in vestimentorum ritibus usu* (RGVV XI, 2) Giessen 1911 σ. 45. *Gubernatis* Usi matricum, 1878 σ. 161—3 (ii, 6 Gli sposi velati)]. Ὁ νυμφικὸς πέπλος ἦν ἐν γένει καὶ ἀπὸ τῶν Ἑβραίων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Γενέσεως. [[Βλ. καὶ *Herzog* Realeencyklop. f. protestant. Theolog. u. Kirche III, 664]]. Παρὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνας τὸ κάμαρον, λεπτοφυὲς θερμὸν ἑσθῆμα, ἐκκαλύπτειν ἐντὶ πέπλου νυμφικῆ, ὡς μαρτυρεῖ *Εὐαγγέλιον τῆς Νύμφης* (τ. Γ σ. 301 καὶ *Περὶ τοῦ θεριστροῦ* βλ. καὶ *Seiler* εἰς Ἑλληνιστὶς 1911 σ. 311)· «καρδόλαιον νυμφικόν ἐστὶ τὸ θέριστρον, συγκαλύπτον μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου». Σημειωτέον προσέτι ὅτι θέμιστρον μεταφράζουσιν οἱ Ὁ' (Γεν. ΚΔ', 65) τὴν ἑβραϊκὴν τὴν σημαίνουσαν τὸ φόρεμα, δι' οὗ αἱ ἀνατολίτιδες γυναῖκες καλύπτουσι τὸ πρόσωπον καὶ μέρος τοῦ σώματος. Τοῦ νυμφικοῦ πέπλου μέμνηται καὶ ὁ *Διόχολος* (Ἀγαμέμν. 1177—8): «καὶ μὴν ὁ χρησιμὸς οὐκέτ' ἐκ καλυμμάτων ἐστὶ δεδωρῶς νεογάμου νύμφης δίκην». Ὁ δὲ *Λουκιανὸς* ἀναφέρει (*Συμπόσ.* 8 σ. 423) ὅτι ἡ νύμφη «πάνυ ἀκριβῶς ἐγκεκαλυμμένη» κατεκλίνετο ἐν τῇ συμποσίῃ παρ' ἰδιαιτέραν τράπεζαν μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν. [[Βλ. καὶ *Hermann* Privatalt. σ. 272. *lv. Müller* Gr. Privatalt. σ. 446 b. 447 d]].

3) *Fauriel* I σ. XXXV. Πρβλ. Πανδῶρ. Θ', 512. *Πουλίον* Περὶ τῆς καταγ. τῶν Ἑλλήνων σ. 32. Ἐν Μάνῃ καὶ παρὰ τοῖς Ἑλληναλθανοῖς ὁμοῦς καλύπτεται διὰ χονδροῦ μαλίνου ὑφάσματος, *μπόλιας* (πρβλ. *Buchon* ἐνθ. ἀν. σ. 237 καὶ 238. [[*Ukert* Bild. v. Griechenl. σ. 212]]). [[Ἐν Ἰθρᾷ ἐπίσης *μπόλια* ὠνομάζετο ἡ νυμφικὴ καλύπτρα, ἣτις ἦτο λευκὴ, κεντημένη μὲ μαῦρα στίγματα εἰς τὰς δύο αὐτῆς ἄκρας καὶ εἶχε φούνταις καὶ κρόσια (*Γ. Α. Κοιζῆ* Ἰστ. Ἰθρᾶς σ. 202). Δι' ἀδιαφανοῦς ἐπίσης πέπλου ἐκαλύπτετο ἡ νύμφη ἐν Ἀμισῷ τοῦ Πόντου (*Δελτ. Ἰστ. Ἑτ. Α'*, 529) καὶ ἐν Βουρδουρίῃ, καλουμένου *δουβάκ* (*Ξενοφάν. Γ'*, 167), διὰ λεπτοῦ δὲ, καλουμένου *κιβράκι*, ἐν Σουλᾶτοις Καππαδοκίας (ἀτ. Β', 286. *Φαρασοπούλου* Τὰ Σύλατα σ. 37) καὶ Σινασῷ (*Ἀρχ. Σαρατιίδου* Σινασός σ. 80. Πρβλ. καὶ *P. Ἐλευθεριάδου* Σινασός σ. 80). Ἐν Οἰνόῃ τοῦ Πόντου *μαφόρι(ν)* τὸ, ἐκαλεῖτο ὁ πέπλος δι' οὗ ἀπεκρύπτετο ἡ νύμφη ἀπὸ τὴν κοινὴν θέαν κατὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς ἐξόδου μέχρι τῆς ἀφίξεώς της εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν στέψιν (Ἡ ἐν Οἰνόῃ διάλεκτος. Γλωσσ. Ἑταιρ. 1903). Ἄλλαι ὀνομασίαι τοῦ πέπλου: *ἀστανά* ἐν Λιθισίῃ Λυκίας (*Ξενοφάν. Δ'*, 235), *ἄλια* ἐν Μαλακοπῇ (ἀτ. 431), *παρθενικὸ* ἐν Διξούρι (κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Δ. Παγώνη) κ.τ.λ.]].

κίλμασι κεκοσμημένου και ἐρυθροῦ τὰ πολλά'). Ὁ πέπλος οὗτος ἐπὶ πολὺ καλύπτει τὸ πρόσωπόν της, μόλις δὲ μετὰ τὸ τέλος τοῦ συμποσίου τοῦ γάμου ἢ τοῦ χοροῦ ἀφαιρεῖ αὐτὸν ὁ παράνυμφος, και παρουσιάζει διὰ πρώτην φοράν τὸ πρόσωπον τῆς νύμφης εἰς τοὺς παρόντας²⁾).

1) Κόκκινη σκέπη σιναξελιδικη=mit goldenen Tressen verbrämt (*Bybilakis Neugriechisches Leben* σ. 34). Ἐν Λέσβῳ ἕνεκα τοῦ χρώματος τούτου λέγεται φνίκα, ἴσως ἐκ τοῦ φοινίκα, φοινικίς (Πανδώρα II', 471).—*Hahn Alban. Stud.* I, 196 : «Bei den Neugriechen ist es (τὸ κάλυμμα) ein feuerrother durchsichtiger Frauenschleier mit Goldfransen gehüllt». Βλ. και *Wachsmuth Das alte Griechenl. im neuen* σ. 89. [[Πρὸς. και *Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ.* συλλ. σ. 189. Ἔθν. Ἀγ. 1901 σ. 156. *Γουσίου Πάγγ.* σ. 59. Θρ. Ἐπ. 1897 σ. 193. *Σακελλάριου Κυπρ.* Α', 734. Παλαιότερον ἐν Πολίτσειανη πρὸς τῇ κορώνῃ, ἣτις ἀνήκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐφόρουσιν αἱ νύμφαι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάλυμμα χρυσοσφαινον, ὡς και ἐρυθρὰν χλαμύδα (*Λαμπρίδου Ἠπειρ.* μελετ. Ζ', 25). Ἐν Μαλακοπῇ Μ. Καππαδοκίας πέπλον χρώματος ἐρυθροῦ, πρασίνου ἢ κυανοῦ, διαπεσοικιλμένον διὰ τριχάπτων και μικρῶν τρεμουσῶν ἐκ λευκοσιδήρου, ὅστις ἐκάλυπτε ἔχει μόνον τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ και τὸ πρόσωπον (*Ξενοφάν.* Δ', 429)]. Ἐν Ἀλβανίᾳ συνηθίζεται ὁ ἐρυθρὸς νυμφικὸς πέπλος, ἐν Σκόδρα μάλιστα καθήκει μέχρι ποδῶν (*Hahn ἔθν. ἀν.* σ. 145. 196. Βλ. και *Dora d' Istria Περί τῶν ἐν Ἀνατολῇ γυναικῶν βιβλ.* IV ἐπ. 4 τ. I σ. 258 μεταφρ. Σκουζέ). Ὅμοιον ἦν τὸ τῶν Ρωμαίων flammeum (*Rosbach Die Röm. Ehe* σ. 276. *Μαυραϊδίου Röm. Altert.* I, 43 σημ. 208). Ἐρυθρὸν δὲ φαίνεται ὅτι ἦτο και τὸ ἐλληνικὸν θέριστρον, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς Παλατ. Ἀνθολογίας (Γ', 254,3) «τάχ κόκου βαφθέντα και θέριστρα (βούνοις) θέριστρα» και ἐκ τοῦ Ἀχιλλέως Τάτιου (Λευκιπ. και Κλειτοφ. Β', τ. 2) «ἀπό τῆς κόρης τὰ πρὸς τὸν γάμον περιδέραιον μετ' ἁλβανῶν πρασίνων, ἐσθῆτα δὲ πρὸς τὸν γάμον». [Βλ. και *N. Schmitt De Hymenaeo* σ. 38 κέ. Παρὰ Βουλγάρους : *Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1915 σ. 340]].

2) *Fauriel* I σ. XXXVI : «De retour à la maison de l' époux, et après quelques autres menues cérémonies, le cortège se met à table, à l' exception de la nouvelle mariée qui reste debout et toujours voilée. Mais vers le milieu du banquet, le paranymphe s' approche d' elle, dénoue le voile qui la cachait, et, pour la première fois, en ce moment, tous les assistants la voient à visage découvert». Βλ. και τ. II σ. 231 : «et c' est pendant cette cérémonie que les convives et assistants chantent le troisième morceau (τὸ ἐπόμενον ᾄσμα), dont le motif est d' avertir la jeune épouse des travaux et des devoirs qui l' attendent dans sa nouvelle position».

Ἡ περιστεροῦλα ἢ νύμφη μας
κάθειται ἔς τὸν πόσο, και τραγουδᾷ
κι' οὐδὲ νιὸν φοβᾶται, οὐδ' ἄγωνον,
μόν' τὴν ἀνδραδέσφην τὴν πύρινην,
ὅπου τὴν σηκώνει πολλὰ ταχύ
—Σήκον, κυρὰ νύμφη, ὅτ' ἔφεξε,
πότε θὰ ζυμώσης ἐννιά ψωμιά ;
νά ξεπροβοδήσης ἐννιά βοσκούς,
και νά καρτερέσης ἄλλους ἐννιά ;

(*Fauriel* II, 238. *Passow* σ. 456 ἀρ. 619).

[[Κατὰ τὸ γεῦμα, τὸν χορὸν και τὸ δεῖπνον κεκαλυμμένη ἦτο ἡ νύμφη ἐν Μαλακοπῇ (*Ξενοφάν.* Δ', 431)]. Ἐν Ζαγορίῳ τὴν νυμφικὴν καλύπτραν φέρει ἡ νύμφη μέχρι τοῦ πρώτου μετὰ τὸ στεφάνωμα δημοσίου χοροῦ, και τὴν ἀφαιρεῖ ὕστερον ἐν τισὶ μὲν χωρίοις ὁ ἴδιος γαμβρός, συνήθως ὁμοῦ παῖς τις συγγενῆς, εὐχόμενος τὴν εὐχὴν «πέντε υἱοὺς και μιά μη-

Τὰ πρὸ τῆς ἱεροτελεστίας. Τὰ κατὰ τὴν ἱεροτελεστίαν τοῦ γάμου καὶ τὸ νυφῶπαρμα παραλλάσσουν κατὰ τόπους· καὶ ἀλλαγῶ μὲν παραλαμβάνουσιν οἱ τοῦ γαμβροῦ συγγενεῖς τὴν νύμφην, τὴν φέρουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐκεῖθεν τελεσθέντος τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ· ἀλλαγῶ ἢ ἱεροτελεστία γίνεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὁπόθεν ὁ γαμβρὸς παραλαμβάνει καὶ φέρει αὐτὴν εἰς τὴν οἰκίαν του· εἰς ἄλλα τέλος μέρη, κατ' ἐξοχὴν δὲ εἰς τὰς πόλεις, γίνεται ἐπίσης ἢ ἱεροτελεστία ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης, ὁ γαμβρὸς ὅμως δὲν παραλαμβάνει αὐτὴν ἀμέσως, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν μακροῦ ἢ βραχέως χρονικοῦ διαστήματος, ὀριζομένου κατὰ τὰς περιστάσεις¹⁾. Σημειωτέον ὅμως ὅτι πολλάκις καὶ εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ἅπαντες οἱ τρόποι οὗτοι συνηθίζονται, ἢ δὲ χρήσις αὐτῶν κανονίζεται ὑπὸ τῆς ἐκάστοτε ἀνάγκης. Ἐν-

λιά» (Ι. Λαμπροῦ Ζαγοριακὰ σ. 181). Ἐν τισι χωρίοις τῆς Μέσᾳ Μάνῃς ἐκαλύπτετο ἀπὸ τοῦ πατρικοῦ οἴκου μέχρι τοῦ τοῦ γαμβροῦ διὰ μακροῦ πέπλου (μπόλια) κατερχομένου μέχρι τῶν γονάτων. Ὅταν ἔφθανον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἐκάθητο πάντοτε κεκαλυμμένη εἰς μίαν γωνίαν, ἔχουσα πλήρη τὴν ποδιὰν αὐτῆς καρύων· ἕκαστος τῶν παρευρισκομένων τὴν ἐπλησίαζε καὶ τῇ ἠῦχετο νὰ ἀποκτήσῃ «ἐννιά γιουὺς καὶ μία κόρη». Ἡ νύμφη τότε προσεβάλλουσα ἐκ τοῦ πέπλου τοὺς δακτύλους αὐτῆς τῷ ἔδιδε καρύδια· εἰς δὲ εἶχε τὴν φροντίδα νὰ πληροῖ καρύων τὴν ποδιὰν κενουμένην. [[Πλείονα συναφῆ πρὸς τὸ ἔθιμον τοῦτο βλ. ἐν Λαογρ. Συμμ. Β' σ. 266—7]]. Τέλος ἀπὸ πάντες οἱ παρευρισκόμενοι ἐπηύχοντο τὴν νύμφην, ὁ γαμβρὸς ἀνυπόμονος νὰ ἴδῃ τὴν ποδιὰν τοῦ παρώτρυνε τοὺς ἄλλους νὰ τὴν ἀποκαλύψουσιν, ἐκφωνῶν· «Ἐμπαιμπούμενὰ ἔθελον νὰ ἰδοῦμε τί διάττος (διάβολος) ἐνε!» Τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐξέλιπε νῦν. [[Ἐκ ἐν Λαογρ. τῆς Γορτυνίας ἐξεμπομπουμένη τὴν νύμφην ἔπενθερος ἀγῶνης ἢ, ἐν ἑλλοίᾳ τούτου, ὁ μεγαλύτερος ἀδελφὸς (Πασακιοῦ Λαογρ. σ. 108)]. Ἐν Κάρωις Καβαλλὴ τὴν τρίτην ἡμέραν μετὰ τὴν στέφιν ἀφήρει τὴν σκέπην τῆς νύμφης ὁ νοῦνος (Λαογρ. σ. 189). Ἐπί τρεῖς μῆνας, ἐν Σινασφ, φορεῖ τὸ κιβράκι ἢ σιμάρι, ἀλλάσσουσα κατόπιν τοῦτο μετὰ τὸ πωλάδι, λευκὸν κεφαλόδεσμον ἀφήνοντα ἐλεύθερον τὸ πρόσωπον (Ῥίζου Ἐλευθεριάδου Σινασός σ. 80), ἐν Κύπρῳ δὲ ἐν ἔτος ὀλόκληρον τὴν κουρούκλιαν λεγομένην, τὴν ὁποίαν ἐπίσης φορεῖ καὶ ὁσάκις τίχτει (Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 734). Ἐπ' ἀόριστον, ἐν Μαλακοπῇ τῆς Μ. Καπαδοκίας, ἔφερν ἡ νύμφη τὸν πέπλον, μέχρις ὅτου ἤθελε δόξαι τῷ πενθερῷ ἢ τῷ πενθερᾷ αὐτῆς ἢ τῷ παρανύμφῳ, ἀντικαθισταμένου τότε δι' ἐτέρου καθημερινοῦ (Ξενοφάν. Δ', 429). Κάλυψις προσώπου νύμφης παρὰ Βουλγάρους: Zs. Ver. Volksk. 1915 σ. 334. 337]].

1) [[Ἐν Μεσογίᾳ καὶ ἀλλαγῶ. Ἡ γυνὴ μένει κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ, αἰσχύνην δὲ φέρει, εἰάν μείνῃ ἔγκυος πρὶν ἢ τὴν πάσῃ ὁ ἄνδρας τῆς. Ἐν τοῖς δήμοις Φελλόης, Νωνάκριδος καὶ Κράθιδος τῶν Καλαβρῶτων, καὶ ἐν τοῖς δήμοις Αἰγείρας καὶ Ἀκράτας τῆς Αἰγιάλειας (κατ' ἀνακοίνωσιν Χ. Π. Κορύλλου), ἅμα τελειώσουν αἱ διαπραγματεύσεις καὶ μείνωσι τὰ μέρη σύμφωνα, τελεῖται μετ' ὀλίγον καὶ ὁ γάμος, δηλ. μόνον τὸ μυστήριον· ὁ δὲ γαμβρὸς ἀμέσως μετὰ τὴν τέλει τοῦ μυστηρίου ἀναχωρεῖ ἐκ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης καὶ σπανίως ἐπανέρχεται ἐκείνος· εἰάν δὲ που τὸν συναντήσῃ καθ' ὁδὸν ἢ νύμφη, φεύγει ταχέως ἢ κρύπτεται. Μετὰ παρέλευσιν χρόνου ἱκανοῦ πρὸς προετοιμασίαν τῆς προικῆς τῆς νύμφης καὶ τῶν λοιπῶν χρεωδῶν, πολλάκις μετὰ 6—12 μῆνας, προσκαλεῖται ὁ γαμβρὸς, καὶ τότε πηγαίνουν καὶ παίρνουν τὴν νύμφην μετὰ μουσικῶν ὀργάνων καὶ τῆς λοιπῆς πανηγύρεως. Τὸ τοιοῦτον ἔθιμον μετέφερον καὶ εἰς τὴν ἑπαρχίαν Πατρῶν οἱ ἐκ τῶν ἀνωτέρω δήμων ὀρμώμενοι ἔποικοι εἰς τοὺς μεταξὺ τῶν γάμους. Ὅμοιον ἔθιμον καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Κρήτῃ (Ἐφορος παρὰ Στραβῶνι Γ', δ', 20 σ. 482). Ὅτι ἢ in domum deductio ἦτο ἢ κατακλείς τοῦ γάμου βλ. Leist Gräco-ital. Rechtsge-schichte σ. 65]]

ταῦθα δὲ περιγράφομεν τὴν πρώτην συνήθειαν, καὶ διότι ἐστὶν ἢ μᾶλλον ἐν χρήσει καὶ διότι κατὰ τὰς λοιπὰς οὐδὲν τελεῖται ἰδιαίτερον.

Μετὰ λιτὸν πρόγευμα ¹⁾ τὴν πρῶταν τῆς Κυριακῆς συγγενεῖς καὶ φίλοι τοῦ γαμβροῦ ἀποτελοῦντες πολυπληθῆ συνοδίαν, συμπεθεριό ²⁾ ἢ ψίκι ³⁾ καλυμμένην πορεύονται ὅπως παραλάβωσι τὴν νόμφην ⁴⁾. Μουσικὰ ὄργανα παίζονται καθ' ἑλγὴν τὴν ὁδόν, καὶ τραγουδιστάδες, ἀοιδοὶ ἐξ ἑκατέρων τῶν φύλων, ᾄδουσι διάφορα ᾄσματα, ὡς τὰ ἐπόμενα :

Ἐ τὸ κίνημά σου, σταυραῖτέ, ἔς τ' ὄριον σου καβαλίκι ⁵⁾
φέρνεις τὴν ῥοῦσα πέροδικα καὶ χαμαῖδὴ τρυγόνα,
φέρνεις τὰ ἄστρο πρόβατα, φέρνεις τὰ ἄστρο γίδια.

Ἐκίνησε τὸ κάτεργο καὶ πάει τὸ κυπαρίσσι
ποιὸς εἶν' ἄξιος καὶ γλήγορος νὰ πάη νὰ τὸ γυρίσῃ ;

1) *Buchon* La Grèce continentale et la Morée σ. 234. [[*A. Παπαγιωάννου* ἐν Ἄρκαδ. Ἐπετ. 1903 σ. 73 (ἐν Μεγαλοπόλει). *Λάσκαρη* Λάστα σ. 106]].

2) [[*Συμπεθερικὸ* ἐν Καταφυγίῳ Ὀλύμπου (Ἔστια 1883 ΙΕ', 359), ἄσκέρι ἐν Καρθαῖς Καθακλῆ (*Λουλουδοπούλου* Ἀνέκδ. συλλ. σ. 186). Ἐν Λέσβῳ παρὰ τῶν «συνοδεύειν τινα ἐν πομπῇ π. χ. θὰ παρλάξεν τὴν νόμφην καὶ τὸν ἄστρο» (*Kretschmer* Der heutige lesbische Dialekt στ. 453)].

3) Ἐκ τοῦ λατινικοῦ obsequium ἢ obsequium ἢ ἡν εὐχρηστος παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς : «ὄψικιον» (*Κουρηνὸς* π. κτισμάτων σ. 79 Ἐπιτ.). [[«ὄψικιον» (*Νοτοδομήμι* Α' 112 σ. 11 *Leipzig*) «ἀψικιον» ἀκολουθία γαμβροῦ (Ἀγγελοῦ Ἀπολλωνίου στ. 533 σ. 285 *Wagner*). Βλ. καὶ *Du Cange* στ. 1072 λ. ἀψικίον. *Σύμα* Βυζαντ. θέατρ. σ. κε']]. Obsequium, obsicium ἢ τῶν βασιλέων καὶ μεγάλων πρό πάντων ἀκολουθία. Βλ. *Fabroti* Glossarium ad Cedrenum λ. ὄψικιον ἐν *Byzant. Patrol. gr.* τ. 122 στ. 1386. [[Ἐν Γιάννινα Καλαμάτας ψίκι λέγεται πίττα μετὰ ἀμνοῦ, κομιζομένη ὑπὸ τῶν συγγενῶν εἰς τῆς νόμφης τὴν Κυριακὴν τοῦ γάμου (Ν. Σιών Γ', 1119)].

4) [[*Μαρτυρίας* περὶ τοῦ ἐθίμου τῆς πομπῆς πρὸς παραλαβὴν τῆς νόμφης ἢ καὶ τοῦ κουμπάρου βλ. : Ὀλύμπια 1896 Α', 263. Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 129. *Καρκαβίτσα* Λυγερῆ 1896 σ. 147 (β' ἐκδ. 1920 σ. 141 κέ.). *Λάσκαρη* Λάστα σ. 103, 106. Ἐβδομάς 1889 φ. 25 σ. 4. Δωδώνη 1896 σ. 120—1. *Λαμπροῦ* Ἡπειρ. μελετ. Γ', 57 (εἰς τὴν συνοδίαν δὲν εἶναι γυναῖκες). Ζ', 23. Ἔστια 1883 ΙΕ', 359. Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 365, 366. Ἔθν. Ἀγωγή 1901 σ. 140. *Γουσίου* Πάγγαιον σ. 60 κέ. Θρ. Ἐπετ. 1897 σ. 194. *Λουλουδοπούλου* Ἀνέκδ. συλλ. σ. 186—7. *Κανελλάκη* Χιακὰ Ἀνάλ. σ. 140. *Π. Γ. Μακρῆ* Κατιρλί σ. 96. Ξενοφάν. Β', 286. Περιγραφή πομπῆς ἐν δημ. ᾄσματα : Ἀραβαντινοῦ σ. 284 κέ. ἀρ. 471, 472. *Χασιώτη* σ. 138 ἀρ. 9. ΚΠ. Σύλλ. Ζ', 224 β. Ζωγράφ. Ἀγ. Α', 67, 24. Καὶ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς τῆς Σικελίας πομπή : *Pitrè* Usi e costumi II, 68. Πρὸ τῆς ἐκκινήσεως τῆς συνοδίας πρὸς παραλαβὴν τῆς νόμφης, ἐν Κρήτῃ τελεῖται ἢ τελετὴ τῆς ζόγιας, περὶ ἧς βλ. Ἐλπίδος *Μελαινῆς* Κρητ. Μέλισσα 1873 σ. 57—9 (β' ἐκδ. 1888 σ. 36—8). Οἱ ἀποτελοῦντες τὴν γαμήλιον πομπὴν λέγονται ἐν Κρήτῃ γαμηλιώταις, ἐν Χίῳ γαμοφόροι καὶ γαμοῦσοι (Λεξ. Ἀρχ. Δ', 11—12. Πρὸλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 251, 6). Ἐν Ματσούκῃ (τοῦ Πόντου) αἱ συμμετέχουσαι τῆς γαμηλίου πομπῆς, τοῦ γαμοστοῦλου καλουμένου, καθ' ἣν μεταφέρεται ἡ νόμφη ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας εἰς τὴν τοῦ γαμβροῦ, ἐλευχεμόνου περιβαλλόμεναι εἶδος λευκῆς καλύπτρας, ἢ ὁποία κατήρχετο ὀπισθεν μέχρι τῶν κάτω ἀκρων (*A. A. Παπαδοπούλου* Ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμός τῆς ἀσιατ. Ἑλλάδος 1919 σ. 132)].

5) Τοῦτο λέγεται ὅταν ἐπιπποσ ὁ γαμβρὸς πορεύεται.

Περπάτει ἄστροί, περπάτει ἀυγή, περπάτει νιὸ φεγγάρι,
περπάτει μῆλο κόκκινο, κυδῶνι μυρισμένο·
κ' ἐγὼ κονιά σου ἔρχομαι μὲ δυό, μὲ τρεῖς χιλιάδες
μὲ τοῦ παπάνου τοὺς ὑγιοὺς καὶ τοὺς καμαρωμένους ¹⁾

Κίνα, δένδρι μ', κίνα,
κίνα, κυπαρίσσι,
πάν' νὰ φέρῃς νύφη
φροῦντα καρποφύλλι.

Καλότυχη μούθ μάννα,
ὀπῶστειλες τὸν ἥλιο
νὰ φέρῃ τὸ φεγγάρι
νὰ λάμπῃ τοῦ σπιτιοῦ σου,
κι' ὅλης τῆς γειτονιᾶς σου.

Ἐσύ 'σαι πύργος μὲ γυαλιά, ἀθρέφτης μὲ τσαρκέφια (πλαίσιον)
ἔσύ 'σαι τ' ὠραιότερο ἀπ' ὅλα σου τ' ἄφροφια.

Γαμπρέ μου, τ' εἶσαι ῥοῖιδινος καὶ ὀφρῖθας ²⁾ σ' ἰδρουμένος,
καὶ τὰ παλληκαράκια σου βαρεῖα ³⁾ ἀκαταπινόμενα ⁴⁾.

Ὅταν ἡ κατοικία τῆς νύμφης εἶναι μακρὰν εἰς ἄλλο χωρίον, ἡ συνοδία
τοῦ γαμβροῦ πορεύεται ἔφιππος· τὴν συνοδίαν καὶ τὴν τάξιν, ἣν τηρεῖ κατὰ
τὴν ὁδοπορίαν, περιγράφει λεπτομερῶς ὁ Βουλιώτης ⁴⁾. Ἄμα φθάσῃ εἰς τὴν

1) Ἐφημερ. Φιλολομ. 1869 1Z' σ. 1756. Πανδώρα Κ', 113.

2) Φαιός ἵππος (gris). Ἡ συνήθεια τοῦ ὀνομάζειν τοὺς ἵππους ἐκ τοῦ χρώματός των
ἦν ἐν χρήσει καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

3) Χασιώτης σ. 41—42 ἀρ. 5—8.

4) Buchon ἐνθ. ἀν. σ. 234—235: «Le dimanche, après un repas général du
matin, on se dispose à partir en grande pompe pour conduire le futur à sa
future, et ramener celle-ci dans la demeure de son époux. A la tête du cor-
tège sont placés les papas aux longues barbes, montés sur de bons mulets;
derrière eux s'avancent à cheval les archontes du village et les grands pa-
rents, moins le père du marié, qui reste à la maison et délègue pour ce jour-là
ses fonctions au *nounos* ou compère; puis, après les notabilités, vient la masse
des conviés, généralement vêtus de blanc en Roumélie, et presque tous montés
sur des chevaux ou des ânes. En dernière ligne s'avance à pied le futur, la
mangoura de berger en main, comme signe de son noble état de pasteur. A
ses côtés marchent aussi ses deux assistants: à sa droite, le *nounos* ou parrain
qui remplace son père; à sa gauche, le frère-fait (*adelphopoiëtos*), remplissant
l'office du garçon de nocés dans nos campagnes; il porte et fait flotter au-
dessus de la tête de son ami une bannière sur laquelle est brodée une vaste
croix grecque, et qui est couverte de guirlandes de fleurs. La marche est fer-

οίκιαν τῆς νύμφης ὑποδέχονται τὴν συνοδίαν οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης αἱ δὲ τῆς νύμφης γυναῖκες ἐξερχόμεναι εἰς προὔπαντησιν τοῦ νυμφίου ᾄδουσι πολλάκις τὸ ἑξῆς :

*Καλῶς ἔρχεται, πῶρχεται
τοῦ ῥήγα γυιός, τ' ἀρχόντ' ὁ γυιός ¹⁾.
Κάτι πολὺ ἀργήσετε
συμπεθεροί, συμπεθεροί ²⁾,*

αἱ δὲ παρακολουθήσασαι τὸν γαμβρὸν γυναῖκες ἀποκρίνονται:

*Μᾶς ἄργησαν κι' ἀργήσαμεν,
συμπεθεροί, συμπεθεροί
ἦταν ἡ τσέργα 'ς τὸ νερὸ
καὶ τὰ σκ'λαρίκια 'ς τὸ χρυσ'κό,
συμπεθεροί, συμπεθεροί ³⁾.*

Τότε ψάλλουσιν ἐξ ὑπαικοῦ καὶ τὰ ἀκόλουθα ᾄσματα :

*Μὲ γειά σ', γαμπρέ μ', τὰ ροῦχα σου νὰ τὰ καλοφορέσης
μὲ γειά σου καὶ τὴ νιόνυφη νὰ τὴν καλοκερδίσης.*

*A Πῶς πρόπ' ἡ φοῦνια ἢ κόκκινη 'ς τὰ πράσινα λιβάδια,
ἔτο' πρόπει καὶ ὁ γαμβρός 'ς τὴ μέσ' τὰ παλληκάρια.*

*B. Πῶς πρόπ' ἡ φοῦνια ἢ κόκκινη 'ς τὰ πράσινα λιβάδια,
ἔτο' πρόπει καὶ ἡ κόκκινη 'ς τὴ μέσ' τὰς κοκκινάδας ⁴⁾.*

Ὁ γαμβρὸς εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον τῆς νύμφης ὀφείλει νὰ θέσῃ πρῶτον τὸν δεξιὸν πόδα εἰς τὴν φλιάν τῆς θύρας, ὡς πράττει καὶ ἡ νύμφη ἅμα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ εἰσέρχεται, περὶ οὗ κατωτέρω θὰ ὁμιλήσωμεν, ἐνιαχοῦ δὲ

mée par toutes les jeunes filles non mariées du village, à pied, avec leurs plus beaux atours et chantant tout le long du chemin la chanson de la mariée. L'air, le mouvement et les paroles de cette simple et gracieuse chanson me rappellerent nos chants populaires du Béarn et ceux de Bretagne dans les mêmes occasions». [Ἐν Κύπρῳ ὁ γαμβρὸς μεταβαίνει ἐφιππος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν εἰς τὴν κώμην τῆς νύμφης, συνοδεύει δὲ αὐτὸν ἡ ναολαία μετὰ τυμπάνων καὶ μουσικῶν ὀργάνων· ἀλλ' εὐθὺς ὡς φθάσῃ ἐκεῖ, οἱ προὔπαντῶντες αὐτὸν συγγενεῖς τῆς νύμφης ἀπαιτοῦσι νὰ εἰσέλθῃ πεζός εἰς τὴν κώμην, καθότι θεωρεῖται κακὸν εἴαν ξένος νυμφίος εἰσέλθῃ ἐφιππος. Οἱ περὶ τὸν γαμβρὸν ἀνθίστανται καὶ συνάπτεται πάλιν πεισματώδης καὶ πολλάκις αἱματηρὰ (Λουκά Φιλ. ἐπισκ. σ. 87 κέ. Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 727). Περιγραφὴν ἐφιππου συνοδίας ἐν Μεγαλοπόλει βλ. Δ. Παπαγιωάννου ἐνθ. ἀν. σ. 73—5. Ἐν Μακεδονίᾳ: Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 156. Ἀκρόπολις φιλολ. 1888 σ. 792 (Βιτώλια). Ἐν Ἀμμοῦ: Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α', 530 (ἐφιπποὶ καὶ παρθένοι πεπλοφόροι—παρανυφασάδες)].

1) Χαισιώτης σ. 42 ἀρ. 9.

2) Αὐτ. σ. 46 ἀρ. 25.

3) Αὐτ. σ. 46—47.

4) Αὐτ. σ. 47. [Ἔσματα ᾄδόμενα ἐν Ῥόδῳ «ὅταν ἐφικεύουν τὴ νύμφη 'ς τὴν ἐκκλησία» βλ. ἐν Νέᾳ Ζωῇ Ἀλεξάνδρ. 1909 τ. Ε' σ. 237]].

καί νά διαβῆ ἄλμυτι κούφῳ καινόν πολύτιμον ἐφάπλωμα ἐστρωμένον ἐκεῖ ¹⁾· ὁ πενθερός δωρεῖται αὐτῇ τότε ἀκίνητόν τι κτῆμα ἐμβατήκιον καλούμενον, ὡ ἀνωτέρω ἐποιησάμεθα μνεῖαν ²⁾).

Ὁ γαμβρός παραλαμβάνει τότε τήν νύμφην καί, πολυπληθοῦς συνοδίας ἀκολουθοῦσης, πορεύεται εἰς τήν ἐκκλησίαν ³⁾. Εἰς τινά μέρη τότε γίνεται ὁ ἀποχωρισμός τῆς νύμφης ἀπό τῶν γονέων τῆς, ἀλλαχοῦ ὅμως μετὰ τήν ἱεροτελεσίαν τοῦ γάμου, ὥστε ἐκεῖ περὶ αὐτοῦ θά ὁμιλήσωμεν. Ἔως οὗτου δὲ φθάσωσιν εἰς τήν ἐκκλησίαν, ἔνθα οἱ πάντες περιμένουσι, λέγουσι πρὸς αὐτήν διαφορα τραγούδια· ἂν τυχόν δὲν ἔχη μητέρα, λέγουσι:

Νά ταν ἦ γῆ καφασωτή, νά χε καὶ παραθύρια,
νά σ' ἔβλεπεν ἦ μάννα σου ἔς τὰ μάτια καὶ ἔς τὰ φρούδια ⁴⁾.

Ὅταν δὲ πλησιάσωσιν εἰς τήν ἐκκλησίαν ἄδουσι:

Ἰκκλησιά μου κουκλουτή,
κουκλουτή καμαρωτή,
ὅπως δέχτι' κες τὰ κιργιά
τῆ μεγάλη Πασχαλιά,
δέξου καὶ τὸ νιόγαμπρο,
δέξου καὶ τὴ νιόνυφη ⁵⁾.

Ἐπὶ γυνυμικῇ οὕτῳ συνοδία πορεύεται εἰς τήν ἐκκλησίαν ἀπανταχόθεν· κατόπιν αὐρρέουσιν ἕνα ἴδωσι τὴν νύμφην· ταυτοῦτο περίεργον δὲ τὸ θέαμα νομίζεται, ὥστε καὶ παροιμιακῆ ὑπάρχει ἐκφρασίς «ὅσον εἶναι καμία νύφη», ἐπὶ τῶν μετὰ σπουδῆς τρεχόντων νά ἴδωσι πρῶτον ἀνάξιον λόγου. Καί ἄσμα δὲ ὑπὸ τῆς συνοδίας ψάλλεται τὴν συνθήθειαν ταύτην ὑπαινιττόμενον, τὸ ἐξῆς:

Α. Τρέχουν τὰ νερά, τρέχουν οἱ βρούσες,
τρέχουν ἄρχοντες νά ἰδοῦν τὴ νύφη,
τ' ἀρχοντιόπουλα καὶ τὴν ξιτάζουν·
ἄχ, νυφοῦλά μου καμαρωμένη,

1) Ἐρατὼ Α', 115.

2) [[Βλ. σ. 240 καὶ σημ. 4. Πρόσοθες καὶ *Wescher-Marwολακάκη* Δωρ. ψήφ. Καρπ. σ. 58]].

3) [[Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας πρώτη μετέβαιναν εἰς τήν ἐκκλησίαν ἡ συνοδία τῆς νύμφης, ἣτις ἀφῆνετο ἐκεῖ μετ' εὐαρίθμων συγγενῶν, ἡ δὲ λοιπὴ συνοδία μετέβαιναν ὅπως παραλάβῃ καὶ τὸν γαμβρόν (Ἐστία 1882 ΙΔ', 594). Ἐν Σουλῶσις ἰδίᾳ μετέβαιναν ὁ γαμβρός μετὰ τῶν συντέκνων, ἡ δὲ νύμφη ἐν πομπῇ (Σ. Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 37). Χωριστὰ ἀπὸ τῆν ἄλλην συνοδίαν καὶ ὀλίγα λεπτά μετὰ ταύτην μετέβαινον ἐν Βουρδουρίῳ ὁ πατήρ καὶ οἱ ἄλλοι στενοὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης (Ξενοφάν. Γ', 170). Ἐν Καρπάθῳ οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης παραλαμβάνουσι τὸν γαμβρόν (*Wescher-Marwολακάκη* σ. 57)].

4) Πανδώρα ΙΓ', 471.

5) Χασιώτη σ. 47 ἀρ. 28.

ποιός σὲ μάθαινε καὶ καμαρώνεις ; ¹⁾

B. Νηῦρα πεθερὸ καμαρωμένο

κ' ἔμαθα κ' ἐγὼ καὶ καμαρώνω ²⁾.

Ἐν τῇ γνωστῇ περιγραφῇ τῆς ἀπεικόνισεως τελετῆς γάμου ἐν τοῖς ἠρωϊκοῖς χρόνοις ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος δὲν παρέλιπε καὶ τὴν λεπτομέρειαν ταύτην:

νόμφας δ' ἐκ θαλάμων... ἠγίνεον...

.....αἱ δὲ γυναῖκες

ιστάμεναι θαύμαζον ἐπὶ προθύροισιν ἐκάστη ³⁾.

Διερχομένης τῆς συνοδίας διὰ τῶν ὁδῶν, ἀπὸ τῶν παρακειμένων οἰκιῶν ραίνουσι τὴν συνοδίαν ἐν γένει, κατ' ἐξοχήν δὲ τὸν γαμβρὸν καὶ τὴν νόμφην, εἰς σημεῖον εὐτεχνίας καὶ πλοῦτου, δι' ὀρύζης ⁴⁾, βαμβάκοςπόρου, τρωγαλίων,

1) Ἡ νόμφη καμαρώνει, ἦτοι μένει πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς χαμαὶ νεύουσα, καὶ κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν οἰκίαν. [[Πρβλ. καὶ Γ. Α. Κριεζῆ Ἰστ. Ἰδρας σ. 202. Λαμπροῦδου Ἠπειρ. μελετ. Ζ', 23. Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 728. Βραδέως καὶ σιμνοπρεπῶς, ἔχουσα ἡμικλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς πορεύεται ἡ νόμφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐν Λακκοδικίῳ Μακεδονίας, τὸ προσκοιτῆρ. ἐκ τούτου βᾶδισμα καλεῖται *καμάρωμα* (Γονοῖον Πάγγαιον σ. 60). Ἐν Κατιρλί Ἑβραῖος κατὰ τὸ καμάρι, τὸ ὁποῖον ἐγένετο μετὰ τὸ ἀλλασμα, ἡ νόμφη ἐκάθητο μὲ κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐσταυρωμένας τὰς χεῖρας ἐπὶ τὸ στήθος, μὴ τολμῶσα νὰ κινηθῇ, μὴ νὰ ἀνοίξῃ ἐὰν ἐδαίκνυε σημεῖόν τι ἤτοι, σφοδρῶς κλακρύνετο καὶ ἐβουρραμίζετο (Σ. Γ. Ἰστορ. Κατιρλί σ. 95—97). Ἐν φερόμας παλαιοῦ, ὅπως τὸ καμάρωμα ἢ ἐντελές, κἀλλοῦσι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς διὰ κόλλας, οὕτω δὲ κρατεῖ αὐτοὺς πάντοτε κλειστοὺς (ΚΠ. Σόλλ. Η', 548). Τὸ καλῶς καμαρώνειν θεωρεῖται προτέρημα τῆς νόμφης· ἐν Μάνῃ λέγεται καὶ τὸ ἐξῆς ἄσμα :

Νύμφη μου τριά καμάρωσω, τριά κάστρα σου χαρίζω,

τὴν Πόλη καὶ τὴ Βερεϊτά, τὴ Χιὼ μὲ τὰ καράβια

καὶ τὴν Κωσταντινούπολη μὲ τὰ μαγογοιτάσια. (ΚΠ. Σόλλ. Η', 501—5

ἀρ. 27). [[Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν πρόκειται νὰ πάρῃσι τὴν νόμφην ἐν μέσῃ Μάνῃ, αὕτη ἐγείρεται τὴν νύκτα ἐν τῷ πατρικῷ οἴκῳ καὶ προγευματίζει, ἐπειδὴ καμαρώνουσα δὲν δύναται νὰ φάγῃ τὴν ἐπίλοιπον ἡμέραν. Ἐν Σιάννῃ Ῥόδου αἱ νεάνιδες αἱ λούζουσαι καὶ κτενίζουσαι τὴν νόμφην λέγονται *καμαρωτίσαις* (βλ. ἀνωτέρω σ. 260, 3). Ἐνδειξιν καμαρώματος παρ' ἀρχαίους βλ. ἐν *Λουκιαν.* Ἡρόδοτ. ὁ σ. 835]].

2) *Χασιώτης* σ. 45 ἀρ. 23. [[Παρόμοιον ἄσμα Βελδαντοῦ βλ. ἐν Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ. γλ. Α', β', 114 ἀρ. 4]].

3) Ἰλιάδ. Σ, 492—6.

4) Τὸ καταχάειν ὄρυζαν ἔχει συμβολικὴν ἔννοιαν στηριζομένην ἐπὶ τῆς ὁμοιότητος τῆς λέξεως ὄρυζι μὲ τὴν λέξιν ὀρίζωειν· ραίνουσι λοιπὸν τοὺς νεογάμους διὰ νὰ ὀρίζωσιν, νὰ γίνωσι μακρόβιοι καὶ εὐδαίμονες (Πρβλ. *A. Pap. Vrete Memoria su di alcuni costumi tuttora esistenti nell' isola di Leucade, Napoli 1825* σ. 37). Τοῦτο ἐπιβεβαιῶσι καὶ τὸ ἀκόλουθον δημοτικὸν τοῦ γάμου διστιχον (*Χασιώτης* σ. 48 ἀρ. 33) :

Σπείρε ὄρυζι νὰ ὀρίζωσις

καὶ κραιθάρι νὰ φουτρώωσις.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας στηρίζεται καὶ ἐν ἔθιμον εἰς τινὰ μέρη τῆς μέσῃ Μάνῃς συνηθισμένον. Ὅταν προπέμπωσι τὴν νόμφην, τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ὁ πατήρ μέλλει νὰ ἀποχωρισθῇ τῆς θυγατρὸς του παραδίδων αὐτὴν εἰς τὸν γαμβρὸν, ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νόμφη, κρατοῦντες

λεπτῶν νομισμάτων, μυρτοφύλλων, ἀρωματικοῦ ὕδατος καὶ τῶν τοιούτων. Τοῦτο δὲ γίνεται καὶ ἔτι νύμφη εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ¹⁾).

τὰς χεῖρας ἀλλήλων, θέτουσι τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ τινος ἐδραίου βράχου (πέτρα ριζομαῖα)· τότε ὁ πατήρ, ἢ ὁ πλησιέστερος συγγανὴς τῆς νύμφης τούτου ἀποθανόντος, εὐχεται αὐτοῖς νὰ μείνωσι σταθεροὶ καὶ μακρόβιοι ὡς ὁ λίθος ἐκεῖνος, καὶ τέλος ὑπενθυμίζει τῇ νύμφῃ τὰ συζυγικά αὐτῆς καθήκοντα. [[Καὶ ἐν Τοιδέρι (*Αργούς) ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη πατώσιν ἐπὶ μεγάλου λίθου τοποθετηθέντος πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ ἐπεύχεται :

Ὅταν τὸ βράχοιτὸ γερὸ νὰ εἶσιτε στερωμένοι
καὶ ὅσο ζοῦτε τὰ βουνὰ νὰ ζήσετε 'ς τὸν κόσμο

(Ὀλύμπια 1896 Α', 268). Ἐν ἀρχαίᾳ Ἰνδίκῃ ἡ ριζομαῖα πέτρα ἀπετάλει μίαν τῶν κυριωτέρων ἱεροτελεστιῶν τοῦ γάμου, σύμβολον ὑπερνικῆσεως παντός ἐχθρικοῦ ἐμποδίου εἰς τὸ μέλλον (*Weber's Ind. Stud.* V, 318). Çânkhâyana I, 13, 12 (αὐτ. σ. 311). Λέγει ὁ γαμβρὸς: «Ἐμπρός, πάτησε ἀπάνω 'ς τὴν πέτρα' γερὴ νὰ σαι σάν καὶ τούτη τὴν πέτρα. Πάτησε ἐκείνους ποῦ σ' ἐχθρεύονται· νίκησε ἐκείνους ποῦ σὲ μάχονται». Ὁμοίως καὶ ἄλλα Σούτραι. Pâraskara I, 7, 1 (αὐτ. σ. 357). Açvalâyana I, 7, 6 (αὐτ. σ. 365). Gobhila II, 2, 3. 4 (αὐτ. σ. 372). «Ὅταν πατῆ τὸν λίθον ἡ νύμφη καὶ ὁ γαμβρὸς λαμβάνη τὴν χεῖρά της» «Βάζω τὴ γερὴ καὶ πιστὴ πέτρα γιὰ τὰ παιδιά σου 'ς τὸν κόρφο τῆς θείας γῆς· πάτησέ τη μὲ χαρὰ καὶ ἀναγάλιαση. Καὶ ὁ Σαβιτάρ νὰ σοῦ χαρίζῃ πολλὰ χρόνια» (*Abharvasamhitâ XIV*, 47 κέ. αὐτ. σ. 201. Πρὸς τὸν ἀὐτ. σ. 214, 294—5). Ἐν τῷ νομῷ τῶν Κάτω Ἀλπεων τῆς Γαλλίας ἀπὸ τῆς cérémonie religieuse, le plus proche parent du mari conduit l' épouse vers une pierre de forme conique qu' on designe sous le nom de *pierre de forme conique* et le marié s' y assied, posant le pied droit dans une entaille à gauche dans la pierre et tenant le gauche suspendu. Il est dans cette position qu' il reçoit les félicitations et les embrassements des membres des deux familles. Le prêtre ou le curé s' eux lui place alors un anneau au doigt» (*Nové Coutumes, mythes et traditions des provinces de France* σ. 7. κέ. Βλ. καὶ *Monnier Traditions populaires comparées* 1854 σ. 792 κέ). Περὶ πέτρας ριζομαῖας βλ. καὶ *Folk-lore* 1902 σ. 234 κέ. [Ἐπίθεσιν νεογνοῦ εἰς πέτραν ριζομαῖαν βλ. ἀνωτέρω σ. 220]]. Ἐν Ἀλβανίᾳ φαίνεται τοὺς νεονύμφους, ἅμα εἰσερχομένους εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἡ μήτηρ αὐτοῦ δι' ὀρύξεως, εἰς σημεῖον εὐτεχνίας καὶ πλοῦτος (*Hahn Alb. Stud.* I, 146), ἐν δὲ τῇ Ἰνδία ἔρρανον μὲ πεφυγμένην ὄρυξιν τοὺς ἀπερχομένους εἰς μάχην (Βαλαβαράτα βιβλ. II κεφ. ii διστ. 7. βιβλ. V κεφ. iii διστ. 14 μετ. Γαλανοῦ), [[καὶ ὑπὸ τοῦ συζύγου ἐτίθεντο εἰς τὴν χεῖρα τῆς νύμφης πεφυγμένοι κριθαὶ καὶ ὄρυξιν καὶ κατσοκεδάζοντο μετ' εὐχῆς ὑπὲρ εὐδαιμονίας τοῦ οἴκου (*R. Schmidt Beitr. z. ind. Erotik*, 1902 σ. 675 κέ. Βλ. καὶ σ. 681), ὁ δὲ νυμφαγωγὸς ἐξ ἀγγείου καινουργοῦς πλήρους ὕδατος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐνετίθεντο κλώνες δένδρου ἀρσενικόν ἔχοντος ὄνομα καὶ ὀπὸν καὶ φύλλα καὶ τὸ ὁποῖον ἐκράται ἀνὴρ σιωπῶν πρὸ τῆν ἐστίν, ἔρρανε τοὺς νεονύμφους (αὐτ. σ. 680—2)]].

1) *Sonnini Voyage en Grèce et en Turquie* 1801 τ. II σ. 134: «Κατὰ τὴν στιγμήν καθ' ἣν οἱ νεόνυμφοι ἐξέρχονται τῆς οἰκίας των ἢ τῆς ἐκκλησίας, ἅμα εὐλογηθῆσι, ρίπτουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν σπόρους βάμβακος, ἢ χρήματα δὲν εἶναι πλούσιοι, ἐπευχόμενοι οὕτω εὐτυχίαν καὶ μακροβιότητα». *Χουρμούζη Κρητικά* σ. 28—29: «ῥαίνουσι τοὺς νυμφίους μὲ βामβακόσπορον, μυρτοφύλλα καὶ πορτοκαλλόφυλλα». Σκ. *Βυζαντιῶν Λεξικόν* τῆς καθ' ἡμᾶς ἀλληνικῆς διαλέκτου 1835. β' ἐκδ. 1857 ἐν λ. φαίνω: «ἡ λέξις διεσώθη μόνον εἰς τοὺς γάμους, ὅπου φαίνουσι τοὺς νεονύμφους μὲ λεπτά νομισματα, μὲ ρόζι, βामβακόσπορον, ζαχαρωτά κλπ.». *Bybilakis Neugriechisches Leben* σ. 34: «Die angekommene Gäste werden nun vorerst mit καλορριζικα (Rosinen) und στρα-

Ἡ συγγήθεια αὕτη διειτηρήθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ¹⁾).

γάλια und mit Wein in Fühle bewirthet» καὶ σ. 37—38 : «Wir sammeln auf diesem Gange die aus allen Fenstern auf ihr und ihrer Gäste Haupt herabfallenden *καλορρίζικα* (Bonbons auch τὸ κόσκινον genannt)». Ἐρατὸ τ. Α' σ. 115 : «παρθένοι βραίνουσι τοὺς μελλονόμφοι καὶ τὸ περιϊστάμενον πλῆθος μὲ ἀνθη, μῦρα καὶ βαμβακόσπορον, τοῦτο δὲ ὡς εὐπορίας σύμβολον». *Wachsmuth* Das alte Griechenl. im neuen σ. 92 : «Dabei werden aus allen Fenstern von Verwandten und Freunden Geldstücke, Reis, Baumwollensaamen, Zuckerwerk, auch *Nüsse* herabgeworfen». (Μὲ καρύδια βραίνουσι καὶ οἱ Βλάχοι : *Sulzer* παρὰ *Wachsmuth* αὐτ. [[Πρβλ. καὶ *Zeitschr. österr. Ver. f. Volksk.* III, 372 (Βλάχοι Βουκοβίνας). Ἐπίσης ἐν *Gaillac* τῆς Γαλλίας (*Nore Coutumes etc.* σ. 91. Πρβλ. καὶ *Quitard* *Proverbes franç.* σ. 225 κέ.). Ὡς πρὸς τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τῶν καρύων ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ καὶ τῆς συνθέσεως αὐτῶν πρὸς ἰδέας ἔρωτος καὶ γάμου βλ. ἐν ἐκτάσει *W. Mannhardt* *Frö-Donar* ἐν *Zs. f. deutsche Mythologie* III, 95—101]). Ἀνωϊάδου Κρητικῆς σ. 66 (δ' ἐκδ. σ. 73) :

«Νύμφη γλυκεῖα, μικρὰ ἐπεβόων κοράσια, ζῆσε
 ἔτη πολλά, κ' εἰς ἡμᾶς γὰ παρέχῃς ἀφθόνως τὸν πλοῦτον».
 Ἄμα δὲ ἀνθη πολλά καὶ εὐώδεις ἐροάντιζον ἕδωρ,
 τρέφοντ' ἐλιὶδ' ἀμοιβῆς κερματίων χαλκῶν, ὅταν λύση
 χαιρῶν γαμβρὸς βαλαντίου παγίος τὸ εὐλυτον δέμα.

Πανδώρα Θ', 511 : «Ρίπτεται δ' ἐπ' αὐτῆς ἡμίσιον ἀπὸ τῶν οἰκιῶν συγγενῶν καὶ ἄλλων, τῶν βουλομένων, ... ὅταν δ' ἔλθωσι πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ὁ πατήρ ρίπτει ἀπὸ θυρίδος ἐπὶ τοὺς νεονόμφοι ὄρουζιαν καὶ γαμβρῆσαν». Πανδώρα II', 471 : «Μόλις δὲ φθάσωσι εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ρίπτουσιν ἀμέσως ἀπὸ θυρίδος ἢ καὶ ὄρουζιαν πολλήν τε διὰ τῶν ἀκρίων σηματοῦται ἐπὶ τὸ πλοῦτος καὶ ἡ ἀπόδειξις μετὰ τοῦ γαμβροῦ συνεπιπέφθηται». Ἐν Κυζίκῳ βραίνουσι κατὰ τὴν ἱεροτελεσίαν, ὅταν ἐπιληθῆται τὸ Ἡσαῖα χόρευς (*Λουκά* σ. 89 [[καὶ εἰς ἄλλας περιστάσεις : *Σακελλαρίου* *Περσ.* λ. 725])). Ἐν Λευκάδι «ἐπὶ τῆς στέγης τῆς οἰκίας τοῦ νυμφίου ἵσταται παῖς φέρων κούρην πλῆρες βαμβακοσπόρου καὶ ὄρουζιου, ἐξ ὧν ριπίζει (;) τὴν κεφαλὴν τῆς προσκεκλημένης νύμφης» (ΚΗ. Σύλλ. Η', 411. [[Ἐστία 1877 Δ', 701]]). [[Τὴν Πέμπτην τὸ ἀπόγευμα αὐτόθι, ὅτε γίνονται τὰ *καρφώματα* τῶν στρωμάτων, ἢ μήτηρ τῆς νύμφης, ἢ ταύτης μὴ ζώσης ἢ πλησιωτέρα συγγενῆς, τοποθετεῖ ἐντὸς αὐτῶν μέγα κουλλοῦρι, τὸ πρωτόπλαστο, καὶ συγχρόνως ρίπτει ἀμύγδαλα, κάρυα, λεπτοκάρυα, σταφίδα, σῦκα καὶ κουφέτα. Μεθ' ὃ ἐκάστη τῶν προσκεκλημένων προσέρχεται καὶ ρίπτει ἐκ τῶν αὐτῶν εἰδῶν, οὕτω δὲ μετ' ὀλίγον σχηματίζεται σωρός. Τὸ στρώμα ράπτεται προσωρινῶς. Τὸ δ' ἀπόγευμα τῆς Δευτέρας, διανεμομένων τῶν καρπῶν εἰς ὅλους τοὺς προσκεκλημένους, ράπτονται στερεῶς τὰ στρώματα καὶ στρώνεται ἡ νυμφικὴ κλίνη (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Δάλλα γυμνασιάρχου). Κατὰ τὸν χορὸν τοῦ Ἡσαίου, ἐν Κυζίκῳ καὶ τοῖς πλησιοχώροις, ἐρρίπτοντο ὑπὸ στενῶν συγγενῶν γυναικῶν τοῦ κουμπάρου ρύζι, κουφέτα καὶ φιλοὶ παράδες, μάλιστα ἀσημένιοι (Κατ' ἀνακοίνωσιν Μ. Φιλίγγα). Ἄλλας μαρτυρίας, κατὰ τόπους, βλ. εἰς τὰς ἐν τέλει τῆς παρούσης μελέτης *συμπληρωματικὰς σημειώσεις*]].

1) «Ἔθος ἦν Ἀθήνησιν, ὅτε νεώνητος οἰκέτης εἰσάγοιτο εἰς τὴν οἰκίαν, τὸν δεσπότην ἢ τὴν δεσποιναν ἰσχύων καὶ καρύων πλῆθος καταχεῖν αὐτοῦ, ἃ καταχύσματα ἐκάλλον» (*Σουῖδ.* λ. καταχύσματα. Βλ. καὶ *Σχολ.* Ἀριστοφάν. *Πλοῦτ.* 768. *Λημοσθ.* π. *Στεφάνου* σ. 617. Ἀριστοκρατίων ἐν λ. *Θεμίστιος* XXIII σ. 294 c. Ἀριστοφ. *Πλοῦτ.* 768. [[*Πτολεμαίου* Περὶ διαφορᾶς λέξεων ἐν *Hermes* 1887 XXII, 401]]). «ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων προσδευόντων καὶ ἐπὶ τῶν θεωρῶν τοῦτο γίνεσθαι, ὅτε πρῶτον τοῦτον ἐποίησεν ἢ ἀπλῶς τῶν ἐφ' ὧν οἰωνίσασθαι τι ἀγαθὸν ἐβούλοντο καὶ τοῦ νυμφίου παρὰ τὴν ἐστίαν τραγήματα κατέχεον, εἰς σημεῖον εὐετηρίας ὡς καὶ Θεόπομπός φησιν ἐν Ἡδυχάρει :

"Αμν φθάσωσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τοποθετοῦνται πρὸ τῆς ὠραίας πύλης ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη, καὶ ὀπισθὲν τῶν ὁ κουμπάρος καὶ ἡ σύζυγός του, καὶ ἄρχεται ἡ ἱεροτελεστία τοῦ ἀρραθῶνος καὶ μετ' αὐτὴν ἡ τοῦ στεφανώματος ¹⁾.

φῆσθε σὺ τὰ καταχύσματα
ταχέως κατάχει τοῦ νυμφίου καὶ τῆς κόρης

σῳζεται δὲ τὰ καταχύσματα ἀπὸ φοινίκων, κολλύβων, τρωγαλίων καὶ ἰσχάδων καὶ κάρων, ἅπερ ἤρπαζον οἱ σύνδουλοι» (Σουῖδ. αὐτ. Ἰούχιος, Φώτιος Λεξ. σ. 145, 6—17). Ὁμοια εἶσι, κατὰ τὸν Κοραῆ, τὰ γεμίσια, καταχύσματα ἐπὶ τῶν προδιβαζομένων εἰς τὰ σχολαία παιδῶν (Κοραῆ Ἔτακτα Γ', 55). [[Διὰ ζαχαρωτῶν ῥαίνονται οἱ παῖδες, ὁσάκις ἀλλάζωσι ταῖς φυλλάδαίς (M. X. Ἰωάννου Θεσμοὶ σ. 46)]].—Καὶ παρὰ Ρωμαίοις οἱ παῖδες κατέχεον κάρνα, ἴσως, ὡς οὐχὶ λίαν πιθανῶς παρατηρεῖ ὁ Marquardt (Röm. Privatalt. I, 51—52), ὅπως σημάνωσιν ὅτι παύει πλέον διὰ τὸν γαμβρὸν τῶν παιγνίων ὁ καιρὸς. [[Παρ' ἀρχαίοις βλ. προσέτι Hermann Privatalt. σ. 275. Becker-Göll Charicles III, 376. Bruckner ἐν Ath. Mitth. 1907 σ. 83—4. Πρβλ. καὶ Gruppe Griech. Mythol. σ. 1423—4. Reisch ἐν Pauly-Wissowa Realenc. I, 847. Παρὰ Ρωμαίοις: Rossbach Röm. Ehe σ. 104. 226]]. Ἐν Πολωνίᾳ φαίνει ὁ πατήρ τοὺς μελλονύμφους διὰ κόκκων κρήνης, σημαινόντων ἀφθονίαν τῶν γεωργικῶν καρπῶν, ἣν ἐπεύχονται αὐτοῖς (Dora d'Istria Αἱ γυναῖκες ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Βιβλ. Β', ἐπιστ. 11, σ. 230 μεταφρ. Σκουζέ), ἐν Ῥωσίᾳ δὲ διὰ τοῦ φυτοῦ βρυωνίας, εἰς σημεῖον ὅτι ὁ βίος κτήτων θὰ διέλθῃ εὐθύμως (Gerebtzoff Hist. de la civilisation en Russie, I, σ. 41, καὶ Dora d'Istria αὐτ.), [[Παρ' ἄλλοις λαοῖς, ὡς καὶ γενικῶς βλ. εἰς τὰς ἐν τῇ ἐπισημαστικῇ σημειώσεσι]].

1) Πικρὰ λέγονται τὰ περὶ ἱεροτελεστίας, στεφάνου, κουμπάρου τοῦ ἀρραθῶνος, καὶ τοῦ ποτηρίου καὶ κυκλικῶν χοροῦ, ὧν πληρεστέρα ἀναπτύξις ἐγένετο ἐν τῇ περὶ Γαμηλίων συμβόλων διατριβῇ (βλ. Λαογρ. Σύμμ. Β', 219—25, 263—267)]. Περιγραφὴν τῆς ἱεροτελεστίας τοῦ γάμου βλ. ἐν Baird Modern Greece 1864 σ. 88 καὶ Lebrun Voyage au Levant 1714 σ. 153: «Le mariage des Grecs se fait de la manière que nous allons dire: on mène l'épouse dans une chambre à part après qu'on l'a bien parée, afin que les parens et les amis l'aillent voir. Après qu'elle a été trois ou quatre heures dans cet état, ses compagnes et ses bonnes amies viennent pour lui tenir compagnie, et elles se placent auprès d'elle, les unes à sa main droite et les autres à sa gauche. Alors on va querir le Papas ou Prestre grec, et l'on met dans la chambre un siège ou une petite table pour servir d'autel, et sur cette table une planche ou tableau, où est représenté quelque Saint. Tout auprès il y a deux anneaux ou deux petites couronnes faites de laine, et enfin on y met deux cierges allumés. Après on fait venir l'époux dans la chambre, et on lui donne le haut bout de la mariée... Alors l'époux et l'épouse viennent devant le Prêtre lequel avant que de lire le formulaire fait fumer, tant sur eux que sur tous les assistants, de l'encens ou quelques autres parfums. Cependant tous les assistants marmottent quelques prières, et font plusieurs signes de croix comme s'ils prioient pour ceux qui entrent dans l'état du mariage; après quoi le Papas leur lit le formulaire, et les marie, prenant premièrement l'anneau de dessus de l'autel, et après l'avoir benit et fait plusieurs signes de croix, il le met au petit doigt de la main droite de l'époux, et puis au petit doigt de l'épouse, ce qu'il réitère jusqu'à trois fois tant à l'un qu'à l'autre. Il fait la même chose des deux petites couronnes, qu'il leur met sur la tête. Lorsque cela est fait, ils s'entre-donnent la main, et on leur présente un verre de vin dont ils boivent chacun une gorgée et le

Ἐν Λευκάδι πρὶν ἢ ὁ ἱερεὺς ἀρχίσει τὴν τελετὴν, ὁ νυμφίος πατεῖ τὸν δεξιὸν πόδα τῆς νύμφης ¹⁾, καὶ διὰ χρυσοῦ, ἢ ἀργυροῦ νομίσματος σταχυρώνει αὐτὴν εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ στήθος· ἀκολουθῶς τίθησι τὸ νόμισμα ἐκείνο εἰς τὸ στόμα τῆς, ὁπόθεν αὕτη τὸ λαμβάνει καὶ τὸ φυλάττει ²⁾.

Ἐν Οἰναίῳ, πόλει τοῦ Εὐξεινίου Πόντου, μετὰ τὴν στέψιν νέος τις, ἀφοῦ ἐν τῇ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας ἰστάμενος διανείμῃ οἶνον τοῖς παρευρισκομένοις, θραύει τὸ σκεῦος παρὰ τοὺς πόδας τῶν νεονύμφων ³⁾· ὡς δὲ εἶδομεν ἐν τῇ τοῦ Lebrun διηγήσει (σ. 275, 1), ὁ ἱερεὺς δίδων τὸν οἶνον τοῖς νεονύμφοις ἔθραυε τὸ ποτήριον ⁴⁾· ἐν τισὶ χωρίοις τῆς Πελοποννήσου (Βλαχοχώρια) χέουσι ὑψηλὰ ὕδωρ περιεχόμενον ἐν λαγγίνῳ ἐπὶ καλῷ οἴωνῳ, καὶ ρίπτουσι ἔπειτα ὀπισθῆν των τὴν λάγγινον. Αἱ τοιαῦται συνήθειαι προήλθον ἴσως ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι δὲν πρέπει νὰ γίνηται ἄλλη τις οἰαδὴποτε χρήσις παντὸς σκεύους, οὐ ἐγένετο χρήσις εἰς ἐπίσημόν τινα περίστασιν ⁵⁾. Ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἀσιατικὴ, εἰς πολλὰς δὲ περιστάσεις ἐφαρμόζεται παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἀνατολικῶν λαῶν ⁶⁾.

Ἀποχωρισμὸς τῆς νύμφης. Ἄμα ἐξέλθωσι τῆς ἐκκλησίας ἀποχωρίζεται ἡ νύμφη τῶν γονέων καὶ συγγενῶν τῆς· εἰς τινα μέρη ὁ ἀποχωρισμὸς γίνεται

Parrain aussi. Quand le vœu est fait, le Pape le jette et le casse, et puis il leur étend une espèce de voile ou morceau d'étoffe de soie sur la tête, et les fait danser ou faire quelques mouvements semblables. Après que toutes ces cérémonies sont faites, les hommes se retirent et les femmes aussi, et ils s'en vont chacun à part se remarier et faire les Noces. La compagnie est fort grande».

1) [[Ἐὰν «ἡ νύμφη πατήσῃ τὸν γάμβρον, σημαίνει ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ἔχη τοῦτον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῆς» ἐν Κρήτῃ (Κρητ. Ἀστὴρ Δ', 667). Ὡς πρὸς τὴν δοξασίαν ταύτην βλ. Sartori Sitte u. Brauch, Lpz. 1910 I, 87. Πρβλ. καὶ Zs. Ver. Volksk. 1915 σ. 28, 25. Παρὰ Βουλγάρους αὐτ. σ. 333]].

2) Ἐφημ. Φιλομ. 17' σ. 1687. ΚΠ. Σύλλ. Η', 411. [[Ἐστία 1877 Δ', 701. Πρβλ. καὶ Λαογρ. Συμμ. Β', 224—5, 2 (ἐν τέλει τῆς σημειώσεως). Τὴν ἐπομένῃν τοῦ γάμου, ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ νύμφη λαμβάνει διὰ τῶν ὀδόντων ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ γαμβροῦ χρυσοῦν νόμισμα, ὅπερ τῇ προσφέρει οὗτος ὡς δῶρον (Ἐθν. Ἀγωγ. 1901 σ. 158). Ὁμοίως ἐν Λάσπῃ, μετὰ τὸ ξημπουμπόλωμα ὁμοίως ὑπὸ τοῦ πενθεροῦ (βλ. ἀνωτέρω σ. 266—7, 2), λαμβάνει ἡ νύμφη ἀπὸ τοῦ στόματος τούτου διὰ τοῦ στόματος ἀργυροῦν νόμισμα, σημαδι ἀγάπης καὶ σεβασμοῦ (Λάσκαρη Λάστα σ. 108—9). Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἀθήναις, δοάκις συνέπιπτε νὰ συναντηθῶσι δύο γαμήλια συνοδαί καθ' ὁδόν, αἱ νύμφαι ἐπροχώρουν καμαρώνουσαι ἢ μὲν πρὸς τὴν δὲ καὶ κρατοῦσαι εἰς τὸ στόμα ἀργυροῦν νόμισμα (παρὰν), προσεγγίζουσαι δὲ τὰ χεῖλη των, ἀντήλλασσον τῇ βοήθειᾳ τῶν ὀδόντων τὸ νόμισμα, τῶν συνοδευόντων ἀπευθινομένων εὐχὰς (Ἐστία 1882 ΙΔ', 595)].

3) Πανδώρα Θ', 519.

4) [[Ἄλλας μαρτυρίας περὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐνιαχοῦ ἐθίμου τῆς θραύσεως τοῦ ποτηρίου βλ. ἐν Λαογρ. Συμμ. Β' σ. 237, 261]].

5) [[Πρβλ. αὐτ. σ. 261]].

6) Ἀπλῶς χάριν περιεργείας ἀναγράφομεν παρὰ πλησίαν τινὰ συνήθειαν τῶν Ἀθηγγάνων, οἵτινες κατὰ τοὺς γάμους ρίπτουσι ὑψηλὰ πήλινον ἀγγεῖον κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν συντριμμάτων αὐτοῦ τὰ ἔτη τῆς συζεύξεως ὀρίζοντες (Φρασεῖτης ἐν Πανδώρα ΙΒ', 509).

κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς νύμφης ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ¹⁾, καὶ εἰς ἄλλα μέρη οἱ γονεῖς καὶ ἡ συνοδία τῆς νύμφης ὑπάγουσι μέχρι τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ, ὁπόθεν ἀναχωροῦντες τὴν δευτέραν τοῦ γάμου ἡμέραν ψάλλουσιν :

*Ἦρθαν ἔξη, πάνουν πέντε,
καὶ τὸν κάλλιο τὸν κρατοῦνε,
γιὰ νὰ στρώνη, νὰ ξεστρώνη,
νὰ τιμάη τὸν πεθερό της,
νὰ τιμάη τὴν πεθερά της ²⁾.*

Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν γονέων ψάλλουσι καὶ τὸ ἐπόμενον ᾄσμα :

- A. Φέγ' ἡ μαννοῦλά τ'ς, φέγει μὲ τὴν καρδιά καμμένη,
φέγ' ἀφεντούλης τ'ς, φέγει, 'ς τὰ δάκρυα γιουμισμένος.
B. Σ' ἀφήνω τὴν καλονυχτιά, λαμπάδα μου γραμμένη,
κ' ἐγὼ πάνω 'ς τὸ σπίτι μου μὲ τὴν καρδιά καμμένη ³⁾.

Τὴν συγκινητικὴν σκηνὴν τοῦ ἀποχωρισμοῦ περιγράφει ὡς ἀκολούθως ὁ Σπ. Ζαμπέλιος ⁴⁾, εἰς οὗ τὴν λεπτομερῆ καὶ γλαφυρὰν περιγραφὴν ὀλίγας μόνον σημειώσεις προσθέμεθα.

«Μετὰ τὴν ἱερὰν Εὐχὴν τοῦ Στεφανώματος ἢ ἀπόθη, τοὔτεστιν ἡ κόρη, ἢ νεόνυμφος, ὑπὸ δύο τῶν ὠραιτέρων παρθένων ἢ νεονύμφων συνοδευομένη,

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1) [[Κατὰ τὴν ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἔξοδον τῆς νύμφης ἡ ἀποχαιρετήσῃ αὐτὴν δι' ὑποκλίσεως τρεῖς ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις (Θρησκ. Πρακτ. 1897 σ. 193). Ὁμοίως καὶ ἐν Καταφυγίῳ Ὀλύμπου, ἀφοῦ προηγουμένως ἱσταμένη πρὸ τῆς θύρας ἠσπάζετο τὴν χεῖρα πάντων τῶν ἐξερχομένων ('Ἐστία 1883 ΙΕ', 360). Ἐν Μακεδονίᾳ ἱσταμένη εἰς τὴν κλίμακα καὶ στρέφουσα πρὸς ἀνατολὰς κάμνει τρεῖς βαθεῖας ὑποκλίσεις (προσκύνημα), ὅταν δὲ πρὸκηται νὰ ἐξέλθῃ τῆς αὐλείου θύρας, νέοι κρατοῦντες δοχεῖα πλήρη ὕδατος ἐκκενοῦσιν αὐτὰ πρὸ τῶν ποδῶν τῆς ('Ἐθν. Ἀγ. 1901 Δ', 156). Καὶ ἐν Λακκοδικίῳ τῆς Μακεδονίας ἐπὶ τῆς κλίμακος ποιεῖ τρεῖς ἐθαφιαῖας ὑποκλίσεις καὶ διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς λακτικίῳ ποτήριον πλήρες οἴνου (Γουσίου Πάγγ. σ. 60). Ἐν Βουρδουρίῳ μετὰ τὰς τρεῖς ὑποκλίσεις ἠσπάζετο τὰς χεῖρας τοῦ τε πενθεροῦ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς (Ξενοφάν. Γ', 169—170). Ἐν Μαλακοπῇ Μ. Καππαδοκίας κατὰ τὴν ἔξοδόν τῆς ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας ἀπεχαιρέτα τοὺς οἰκίους μὲ κατάλληλα κλαυθμηρὰ ᾄσματα, ἠσπάζετο τὸ κατώφλιον καὶ ἄμα τῇ εἰσόδῳ τῆς εἰς τὸν περίβολον τῆς ἐκκλησίας, διευθυνομένη εἰς τοὺς τάφους τῶν προγόνων τῆς προσκύχτο καὶ ἀπεχαιρέτα τὰς σκιὰς αὐτῶν ἄδουσα ἐπίσης κλαυθμηρῶς (αὐτ. Δ', 429)].

2) Χασιώτης σ. 49 ἀρ. 35. Ἐπειδὴ ἐν τῇ περικοπῇ τῆς πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῆς (κεφ. Ε', 22—33), τῇ ἀναγινωσκομένῃ κατὰ τὴν ἱεροτελεστείαν τοῦ γάμου, διαγράφονται τὰ καθήκοντα τῆς γυναίκος, ὀφειλοῦσης νὰ ὑποτάσσεται τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς καὶ νὰ φοβῆται αὐτόν (Ε', 22, 33), ὅταν ἐξέρχονται τῆς ἐκκλησίας αἱ συνοδεύουσαι τὴν νύμφην γυναῖκες ἄδουσιν ἐπίσης τὰ ἑξῆς :

*Τᾶκουσε, κυρὰ νύμφη, τί λέει τὸ βαγγέλιο,
τί λέει τὸ βαγγέλιο, τί μολογᾷ τὸ γράμμα.*

Τίμα τὸν πεθερό σου, τίμα τὴν πεθερά σου. (Χασιώτ. σ. 47 ἀρ. 29).

3) Αὐτ. σ. 49 ἀρ. 36.

4) Σπ. Ζαμπέλιου Πόθεν ἡ κοινὴ λέξις τραγουδῶ 1859 σ. 45—46.

προέρχεται κεκυφύια καὶ κατὰ βῆμα πρὸς ἄμφω τοὺς γονεῖς, ὅπως λάβῃ τὴν εὐλογίαν καὶ ἀσπασθῇ τὴν δεξιάν αὐτῶν ¹⁾).

»Τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ χορὸς τῶν κορασιῶν διχοτομεῖται, τὰ δὲ μουσικὰ ὄργανα τονίζουσιν εἰς ἦχον λυπηρὸν τοὺς ἀποχαιρετισμούς. Διὰ τούτων, ἡ μὲν νόμφη προσαγορεύει τοὺς γονεῖς καὶ ἱκετεύει τὴν ἄφρσιν τῶν προηγουμένων ἀμαρτημάτων, οὗτοι δέ, ἀφοῦ παραινέσωσι τὴν θυγατέρα, ἐπεύχονται αὐτῇ πάντα τῆς γῆς τὰ ἀγαθὰ ²⁾).

1) Ἐν Ἀραχόβῃ τῆς Λακωνίας ᾄδεται τὸ ἐπόμενον ᾄσμα :

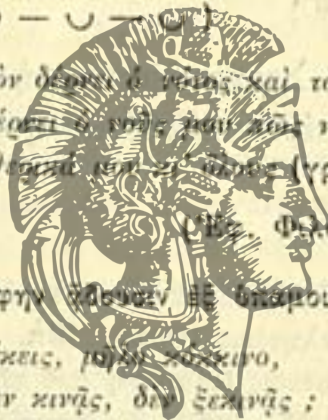
Ἄγιοσυμπεθέροι κι' ἄγιοκουρσεμένοι,
γιὰ κοντοσταθῆτε, κοντοκαρισεῖτε,
γὰ πατήσω σκάλα, γ' ἀνεβῶ 'ς τὴ σέλλα,
γ' ἀποχαιρετήσω τοὺς γλυκοὺς γονεῖς μου,
τὰ γλυκά μ' ἀδέφια καὶ τοὺς συγγενεῖς μου.
Γιὰ 'βγα, μαννοῦλά μ', γιὰ 'βγα, γιὰ 'βγα γὰ ἰδῆς τὸν πύργο

(τὸ μέτρον διεφθαρμένον· πιθανῶς διορθωτέον : Γιὰ 'βγα, μάννα μ', γιὰ 'βγα, γὰ γὰ ἰδῆς τὸν πύργο, τοῦ ᾄσματιοῦ τούτου μέτρον ἔχοντος τρίμετρον τροχαῖκόν ἀκατάληκτον

— ∪ — ∪ — ∪ || — ∪ — ∪ — ∪

πῶς τὸν δεῖξαι ἔπειτα καὶ τὸν κυματίζει,
ἔτσι δέσπει τοὺς γονεῖς γὰ χαιρετήσω
τὰ πεθερικά μου 'ς ἰδῆς (γρ. καὶ) τοὺς συγγενεῖς μου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΛΟΓΟΝ

Ἐν Ἠπειρῷ εἰς τὴν νόμφην ᾄδουσιν ἐξ ὑπαμοιδῆς :

- A. Τί στέκεις, μῆλο κόκκινο,
καὶ δὲν κινῆς, δὲν ξεκινῆς ;
B. Ὅλου γὰ τὸ ἀφέντη μου
καὶ δὲν κινῶ, δὲν ξεκινῶ.
A. Τί στέκεις, μῆλο κόκκινο,
καὶ δὲν κινῆς, δὲν ξεκινῆς ;
B. Ὅλου γὰ τὴ μαννοῦλά μου
καὶ δὲν κινῶ, δὲν ξεκινῶ (Χασιώτης σ. 42 ἀρ. 10).

καὶ :

- A. Φέγα, θύγον μ', φέγα,
φέγ' ἀχ' ταῖς ἀνλαῖς μου, (δὲς
σύθε 'ς ταῖς δικαῖς σου.
B. Φέγω, μάννα μ', φέγω,
μὴ μὲ παραταίωρης,
φέγ' ἀχ' ταῖς ἀνλαῖς σου,
πάνω 'ς ταῖς δικαῖς μου.
Βαί, χουσό μ' ἀταῖρι,
γιὰ κοντοκαρισεῖ
γ' ἀποχαιρετήσω
τὸν καλὸ πατέρα
τὴν καλή μου μάννα (Αὔτ. σ. 43 ἀρ. 14).

2) Ἐν Ἀλαγονίᾳ Μεσσηνίας, ὡς ἐκ μέρους τῆς νόμφης ἀναχωρούσης ᾄδεται τὸ ἑξῆς :

»Νυφούλ', αὐτοῦ ποῦ θὲ νὰ πᾶς εἰς τὰ πεθερικά σου
σὰ δέντρο' ὀλόρθη νὰ σταθῆς, σὰ δύσμο νὰ μυρίσης,
σὰν ἄλικη γαροφαλιά νὰ τοὺς μωσχοβολήσης!

»Ἐν ὄνόματι τῆς μητρός, συγκεκινημένης οὔσης, ἐκφωνεῖ ἐτέρωθεν ὁ
χορός

»Δεκάξη χρόνια ἐπότιζα μηλίτσα ἔς τὴν αὐλή μου·
τώρα μου τήνε παίρνουνε, ἄς πάγη ἔς τὴν εὐχή μου ¹⁾.

»Τότε, ἐπὶ τῇ εὐχῇ τῶν γονέων, ἡ μὲν νεόνυμφος θρύπτεται τὴν καρδίαν, τρέπεται εἰς δάκρυα καὶ γογγυσμούς, οἱ δὲ γονεῖς συνθρηνοῦσι· κλαίουσι δὲ καὶ ἀδελφαί, καὶ ἐξαδέλφαι, καὶ ἑταῖραι, καὶ γείτονες ²⁾. Ἄλλ' ὁ θρῆνος ἀποβαίνει γενικῶς ἐν μέσῳ τοῦ γάμου, ἀλλὰ κοπετὸς ἐκρηγνύεται πανταχόθεν, καθ' ἣν στιγμὴν ἡ ἀρτίγαμος ἀποχαιρετίζει τοὺς συγκεκλιμένους διὰ τοῦ χοροῦ, ὡς ἐξῆς :

»Ἀφήνω ἔγειά τῆς συνοδιᾶς, καὶ σᾶς μου φιλενάδαις,
παγαίνω ἔς ἄλλη γειτονιά καὶ ἔς ἄλλους μαχαλάδες!
Ἔχετε ἔγειά γειτόνισσαις καὶ νοικοκυραπούλαις,
παγαίνω ἔς ἄλλη γειτονιά, ἔς ἄλλους γειτοροπούλαις! ³⁾.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Εὐχήσου με, μαροῦλιά μου, εἶπα ὅτι εὐχή σου,
ποῦ φεύγ' ἀπὸ τὰ στήθη μας καὶ γὰρ ὁ δὲν σπύτι
—Μὲ τὴν εὐχή μου, κόρη μου, καὶ ὁ Θεὸς ἔσ' ἐπ' προκόρη.
—Εὐχήσου με, πατέρα μου, τώρα ἔτι πατέρα μου κλπ.

ΑΘΗΝΩΝ

Αἱ αὐταὶ δ' εὐχαὶ ἐπαναλαμβάνονται καὶ παρ' ὄλων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας (ΚΠ. Σύλλ. Π', 505, 29. Ὅμοιον Δευκάδος: αὐτ. σ. 411).

1) Ἀλλαχοῦ :

Ἄσπρη κατάσπρη ζαμπακιᾶ (ἢ μπαμπακιᾶ), ποῦ εἶχα ἔς τὴν αὐλή μου,
τ'ν ἐσκάλιζα, τ'ν ἐπότιζα, νεῖχα χαρὰ μεγάλη,
τὴν ἔθρεφα τὴ ζάχαρη, τὴν πότιζα τὸ μύσχο,
κ' ἦρθε ξένος· κι' ἀλλόξενος, ἦρθε καὶ μου τὴν πῆρε.

(Χασιώτης σ. 44 ἀρ. 17. [[Πρβλ. καὶ Πολίτου Ἐκλ. ἀρ. 141 Α']]).

Ἡ : Ἄνοιξαν οἱ ἔφρα οὐρανοί, τὰ δώδεκα βαγγέλια
κ' ἐπῆραν τὸ παιδάκι μου μέσ' ἀπ' τὰ δυνό μου χέρια

(Pássow σ. 458 ἀρ. 702, 6).

2) Πρβλ. καὶ *St. Sauveur Voyage etc.* τ. II σ. 44. *Fauriel* τ. I σ. XXXV. [[Ἄκρπολις φιλολογ. 1888 σ. 792. Ἐθν. Ἀγ. 1901 Δ', 156. Ξενοφάν. Β', 286. Ἐν Βουρδουρήν ἔθεωρεῖτο ἐντροπή νὰ μὴ κλαίῃ ἡ νύμφη, ὅθεν πολλαὶ προσεποιῶντο μᾶλλον ἢ ἔκλαιον πράγματι (αὐτ. Γ', 169). Προσποιητοὶ κλαυθμοὶ νύμφης καὶ ἐν Κ. Λιατόντε Καθρ. τῶν γυναικῶν, Λιφία 1766 Α' σ. 339. Παρ' ἄλλοις λαοῖς: *R. Schmidt Beitr. z. indisch. Erotik*, Lpz. 1902 σ. 680. *Zs. Ver. Volksk.* 1904 σ. 289. 384. 1915 σ. 334. 337. *Rev. de l' hist. d. relig.* 1910 τ. 62 σ. 200]].

3) Ἡ : Ἀφήνω ἔγειάν ἔς τὸ μαχαλά καὶ ἔγειάν ἔς τοὺς ἐδικούς μου,
ἀφήνω καὶ ἔς τὴ μάννατ μου τρία γυαλιὰ φαρομάκι

»Πρὸς ὃν ἀποχαιρετισμὸν ὁ χορὸς, ἐκ τοῦ ἀπέναντι μέρους ἀπαντῶν, ἐπα-
νειλημμένως ψάλλει :

»Σύρε, νυφοῦλα, ἔς τὸ καλὸ, καὶ ἔς τὴν >αλὴν τὴν ὥρα,
ὄθεν περάσῃς νὰ ἔβγουνε τριαντάφυλλα καὶ ῥόδα 1)».

Τὴν θλίψιν τῆς μητρὸς ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ τῆς θυγατρὸς τῆς κατὰ τοὺς
γάμους ἀναφέρει καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τοῖς ἐξῆς, ἔνθα δεῖκνυται ὅτι τὸ αἰσθημα
τοῦτο ἀρχαίῳθεν ἦν ἔμφυτον τῷ ἑλληνικῷ λαῷ :

Ἄποστολαὶ γὰρ μακάριαι μὲν, ἀλλ' ὅμως
δάκνουσι τοὺς τεκόντας, ὅταν ἄλλοις δόμοις
παῖδας παραδιδῶ πολλά μοχθήσας πατήρ 2).

Παραδίδουσιν ἀκολούθως τὴν νύμφην τῷ γαμβρῷ 3), ἐνῷ ὁ χορὸς τραγου-
δεῖ τὸ ἀκόλουθον ᾄσμα :

Παρακαλῶ σε, κῆρ γαμπρέ,
τὴ νύφ' ὅπου σοῦ δίνουμε,
μὴ τὴν μαλώσῃς τίποτε
τὴν ἔχ' ἀφέντης τ' εἰς μοναχὴ
κ' ἢ μάννα τ' εἰς ἀκριβώτερον,
τὴν ἔστειλαν τ' εἰς Βενετιά
νὰ πὰν τὰ μὲν γράμματα,
καὶ ποῦ μὲν τὸν ἔμαθε
μοῦν ἔμαθε καὶ συμπιαζε
τ' ἀστὴρ τοῦ Ἰσθμοῦ Ἀχαιοῖν,
τ' ἀστὴρ μὲν τ' ἀστὴρ ἐμάλωσαν
κ' ἢ Πούλια τὰ ξεχώριζε 4).

τό να νὰ πίνῃ τὸ ταχὺ τ' ἄλλο τὸ μεσημέρι,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ ταῖς πύσημαῖς ἡμέραις

(*Fauriel* II, 236. *Passow* σ. 456 ἀρ. 618. [[Πρβλ. καὶ Ἑθν. Ἀγ. ἐνθ. ἀν.]]).

Ἡ: Ἐχετε ἡγιά, γειτόνισσαις, καὶ σεῖς γειτονοπούλαις,
κ' ἐγὼ πάνω ἔς τὸ σπῆτι μου μὲ τὴν καρδιά καμμένη

(*Χασιώτης* σ. 45 ἀρ. 19. Πρβλ. καὶ *Πανδώρα* IA', 449). Περὶ τοῦ πρώτου σημείου τὰ ἐξῆς
ὁ *Fauriel* (τ. II σ. 234) «I.e second se chante au moment où la fiancée quitte la
maison paternelle pour se rendre, avec son cortège, à l' église, et de là chez
son mari. C'est proprement l' adieu de la fiancée à ses voisins et à ses proches».

1) Ὅμοιον καὶ ἐν Λευκάδι (ΚΠ. Σύλλ. Η', 411).

2) *Εὐριπίδ.* Ἰφιγ. Αῦλ. 687.

3) [[Πρὸ τῆς στέψεως ἐγίνετο ἡ ἐπίσημος παράδοσις τῆς νύμφης ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς
εἰς τὸν πατέρα τοῦ γαμβροῦ ἐν Βουρδουρίῳ (Ξενοφάν. Γ', 169). Ἐν Λάστα Γορτυνίας μετὰ
τὴν στέψιν παρεδίθετο ἡ νύμφη ὑπὸ τῶν συγγενῶν τῆς εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ,
δίδοντας τοῦ στενωτέρου ἐξ αὐτῶν ἀσημένιο (νόμισμα) εἰς τὸν στενώτερον συγγενῆ τῆς νύμ-
φης, ὅπερ οὗτος ἔδενεν εἰς τὸ μαντήλι τῆς (Λάσκαρη Λάστα σ. 107). Ἐν Μεγαλοπόλει ἡ
παράδοσις ἐγίνετο ἐκ μέρους τῶν ἀδελφῶν καὶ οἰκείων τῆς νύμφης, ζητούντων τὸ λεγό-
μενον χαράτσι· καὶ τότε ὁ γαμβρὸς ἔρριπτε χάλκινα κέρματα δύο ἕως τριῶν δραχμῶν κατὰ
πρόσωπον τῆς νύμφης, διὰ νὰ εἶναι ὡς ἐπιστεύετο, πάντοτε αὕτη μὲ χρήματα εἰς τὴν τρέ-
πην τῆς καὶ διὰ τὸ καλὸ (Κανδηλώρου Ἀρχ. Ἐπετ. 1903 σ. 76)].

4) *Χασιώτης* σ. 42 ἀρ. 11.

Οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ παραλαμβάνουσι τὴν νόμφην, ἣτις ποιεῖ ἀσθενῆ
τινα ἀντίστασιν, ὡς καὶ οἱ γονεῖς τῆς 1). Ἐν Εὐβοίᾳ δὲ ὁ γαμβρὸς παραφυ-
λάττει τὴν νόμφην ὅπως αἰφνιδίως τὴν ἀρπάσῃ 2). Ἐν Φέρραις, ὅπως ἐκδη-
λωθῆ ὅτι βιαίως ἀποσπᾶται τῆς πατρικῆς ἐστίας ἢ νόμφη, ὀφείλει ὁ γαμβρὸς
νὰ κατενέγκῃ κατὰ τῆς θύρας τῆς πενθερικῆς οἰκίας λάκτισμα προσερχό-

1) *Buchon* La Grèce continentale σ. 238 : «lorsque le repas est terminé, la fiancée se lève de son escabelle, entourée de sa mère et de ses parents, et s'avance jusqu'à la porte intérieure. Le fiancé l'attend en dehors, soulève la portière, saisit le bras de sa fiancée qui résiste mollement, et il l'arrache comme de force de la maison paternelle. Ses parentes, pendant ce temps, remplissent les fonctions du chœur antique et adressent, au nom de leur compagne, des adieux à sa mère, à son père, à ses frères et sœurs, parents et voisins, et elle demandent aussi en son nom la bénédiction de tous». Τὴν ἀντίστασιν ταύτην ὑπαινίσσονται καὶ τὰ ἐξῆς ᾄσματα :

Ἦλιε ἀνέβαινε περικατήβα,
κάτσε 'ς τὸ θρονί, δός μας τὴ νόμφη
ὄλοι βούλονταν νὰ μᾶς τὴ δώσουν
κι' ἀφεντιούλης τῆς δὲν μᾶς τὴ δώσαν
ὄλοι δύνονταν νὰ μᾶς τὴ δώσουν
κι' ἡ μαννοῦλά τῆς δὲν μᾶς τὴ δώσαν

(Ἰακωβίτης σ. 43 ἀρ. 12).

Μοῦσι κατελάττειν ἡμιτακία τῆς ἐστίας τῆς ἀντιμον,
τὴ σκάλια, τὴν πότιζα, τὴν τῆρα τῆς ἀντιμον

Μὰ ὄθε ξένος κι' ἀπόξενος, ποῦ καὶ ποῦ τὴν πῆρε.

—Κούψε με, μάννα, κούψε με, τὰ ἄλλα μὲ πᾶρη ὁ ξένος.

—Τί νὰ σὲ κούψω, μάτια μου, ποῦ σὺ τοῦ ξένου εἶσαι

τοῦ ξένου φόβια φόβεσε, τοῦ ξένου δακτυλίδια,

γιατὶ τοῦ ξένου εἶσαι καὶ σὺ, κι' ὁ ξένος θὰ σὲ πᾶρη.

(Ἄλαγονίας. ΚΠ. Σύλλ. Η', 505, 28).

2) *Hahn* Alb. Stud. I, 196. [[Καὶ εἰς πολλὰ μέρη τῆς νοτιοανατολικῆς ἰθιῶς Μακε-
δονίας ἢ ἀρπαγὴ τῆς νόμφης γίνεται ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ κατόπιν συνεννοήσεως αὐτοῦ μετὰ
τῶν γονέων τῆς (Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 158. Πρβλ. καὶ *Abbott* Maced. Folk. σ. 150).
Ἐν Κρήτῃ «τοῦ νομφίου ἀπερχομένου πρὸς τὴν νόμφην, χορὸς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτῆς σχημα-
τίζεται, ἕτερος δὲ περὶ αὐτὸν ἐκ τῶν τοῦ νομφίου καὶ ἀρπάζεται αἰφνης ἢ νόμφη ἀπερχο-
μένης δὲ ᾄθουσι : Ἐπήραμέν το τὸ πουλί, | ὅπου κηλάδιε 'ς τὴν αὐγή | ἐπήραμεν τὴ ὄ-
δαρά | κι' ἀσχίμασε ἡ γειτονιά» (Ἐφημ. Φιλομ. 1858 σ. 447). Πλαστή συμπλοκὴ ἐν Μάνη
συμβολίζουσα ἀρπαγὴν τῆς νόμφης (Ἐβδομ. 1887 ἀρ. 25 σ. 2 γ). Ὁμοίως ἐν Κἀτῳ Ἄλπει
(*Nore Coutumes etc.* σ. 8· πρβλ. καὶ σ. 9), ἐν Ἰταλίᾳ (*Arch. per le trad. popol.*
1900 σ. 464), παρὰ Βουλγάρους (*Zs. Ver. Volksk.* 1915 σ. 333). Ἐν γαμηλίῳ ᾄσματι
Καταφυγίου Ὀλύμπου (Ἐστία 1883 ΙΕ', 359 ε) ὁ γαμβρὸς καλεῖ τὰ παλληκάρια τοῦ νὰ
τὸν βοηθήσουν νὰ πατήσῃ τρία χωριά : «κι' ἄσπρα ἂν πάρωμε, δικὰ σας θὰ ναι, | κόρη ἂν
πάρωμε, δική μου θὰ ναι». —Μὴ συγκατατιθεμένων τῶν γονέων εἰς τὸν γάμον, σὺχ! σπανίως
ἀπάγεται ἢ νέα (Ἰάσκαρη Λάστα σ. 114 κέ. Ἀκρόπολις φιλολ. 1888 σ. 791. Λονδου-
δοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 175. Πρβλ. καὶ *Καρκαβίτσα* Λυγερῆ σ. 103—4. β' ἐκδ. 1920
σ. 99—100). Ἐν Χιμάρᾳ ὁ ἀπάγων φέρει τὴν νέαν εἰς ἑτέρου χωρίου τὸν προῶχοντα, καὶ
τίθεται ὑπὸ τὴν προστασίαν τούτου. Ἡ ἄρνησις τῆς προστασίας θεωρεῖται ἐπίμμεπτος
(*Ζωγράφ. Ἀγ. Α'*, 207)]].

μενος ¹⁾. Ἐκ τῆς συνηθείας τοῦ ν' ἀνθίσταται ἡ νόμφη προήλθε καὶ ἡ παροιμία τραυᾶτέ με κι' ὡς κλαίω, κι' ἂν κλαίω τί σᾶς κάνω ; ²⁾ ἧτις δὲν λέγεται μὲν εἰς τοὺς γάμους, ὡς τινες ἐνόμισαν, ἀλλ' ἐφαρμόζεται ἐπὶ τῶν προσποιουμένων ὅτι ἀρνοῦνται πράγμα τι, ἕπερ ἐκ καρδίας ἐπιθυμοῦσιν. Ὡς δὲ καὶ ἡ συμβολικὴ ἀγορὰ τῆς νόμφης (ἡ coemptio τῶν Ρωμαίων), περὶ ἧς ἀνωτέρω ὁμιλοῦμεν, καὶ τὸ ἔθιμον τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς προϊστορικῆς ἐποχῆς, ὅτε οἱ ἄνδρες ἠγόραζον ἢ ἠρπαζον τὰς συζύγους αὐτῶν ἐντεῦθεν παράστασις τις τούτου διετηρήθη ἐν τε τῇ σπαρτιατικῇ πολιτείᾳ ³⁾ καὶ ἐν Ρώμῃ ⁴⁾ πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνδρός· καίτοι δ' ἀπολέσαν σχεδὸν πᾶσαν συμβολικὴν σημασίαν σώζεται ἔτι αὐτὸ μόνον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Βλάχοις ⁵⁾, τοῖς Κιρκασίοις ⁶⁾ καὶ εἰς που ἄλλοθι ⁷⁾.

Ἡ συνοδία τῆς νόμφης ἀπέρχεται ⁸⁾ ψάλλουσα θριαμβευτικῶς ἄσματα ἐκ-

1) ΚΠ. Σύλλ. Η', 548. [[Ἐν Ῥεβεννοχωρίοις Θεσσαλίας ὁ γαμβρὸς ἐμφανιζόμενος πρὸ τῆς πενθερικῆς οἰκίας ἐξέβαλλε μάχαιραν καὶ ὀρμῶν ἐφιππος παρὰ τὴν θύραν ἐκτόπα αὐτὴν ἢ τὰς κεράμους τῆς στεγῆς (Κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Β. Γιαννακοπούλου 1900)].

2) *Benizélon* Παροιμ. δημώδεις σ. 325 ἀρ. 592. *Wachsmuth* σ. 89. *Fauriel* τ. I σ. XXXV κέ. : «mais, en certains endroits, la douleur de la fiancée s' exprime par une formule d' usage, qui est devenue proverbiale, pour caractériser un chagrin de bienséance, à propos d'une chose que l' on désire au fond du cœur. Dans ce dernier cas, le paraganonien dit au cortège venu pour chercher la fiancée : «Laissez-la donc, puis-je vous prie». Alors celle-ci répond : «Empenez-moi d' ici, et laissez-moi pleurer». Βλ. καὶ *Arch. Voyage en Syrie* σ. 27. [[Κρητ. Ἀστὴρ 30 Ἀπριλ. 1907 σ. 90 ἐν Κασσῶ]. Πρβλ. καὶ *Waitz Anthop.* I, 360. II, 388. Παραλλαγὰς τῆς παροιμίας εἰς τὸ ἀνέκδοτον μέρος τῶν Παροιμιῶν ἐν λ. κλαίω ἀρ. 57—9. 63—7]].

3) Βλ. *Schwemann Gr. Alterth.* I, 289. II, 561. [[Ἄρπαγὴ παρ' ἀρχαίοις : *Hermann Privatalt.* σ. 272. *lv. Müller Gr. Privatalt.* σ. 446 b. *Becker-Göll Char.* III, 368. *Roscher Juno u. Hera* σ. 76—7. Τοῦ αὐτοῦ *Lex.* I, 2100· πρβλ. καὶ 2264 κέ.]].

4) Πρβλ. *Festus* σ. 289 a καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρπαγῆς τῶν Σαβίνων παρθένων. [[*Marquardt Röm. Privatalt.* I, 50]].

5) *Hahn* ἐνθ. ἀν. I, 196. *Dora d' Istria A'* ἐπ. 3 τ. I σ. 38.

6) *Montemont* ἐν *Hist. des voyages* τ. V σ. 18.

7) [[Παρὰ Σλάβοις : *Zs. Ver. Volksk.* 1906 σ. 222 (πρβλ. καὶ *Rimbaud La Russie épique* σ. 93, ὅτι ἐν τοῖς ἀρχαίοις Ῥωσικοῖς ἄσμασι πολλάκις γίνονται μναῖα τοῦ γάμου δι' ἀρπαγῆς τῆς νόμφης). Βουλγάροις : *Zs. Ver. Volksk.* 1915 σ. 333—7. Ἐν τῷ δουκάτῳ τοῦ Berg : *Αὐτ.* 1900 σ. 171. Ἐν Κοροικῇ : *Rev. trad. pop.* 1897 σ. 521. Ἐν Πολωνίᾳ (πραγματικὴ καὶ πλαστικὴ) : *Waitz Anthrop.* VI, 126, Μελανησίᾳ : *αὐτ.* σ. 633. Ἐν Ταττῇ : *Rev. trad. pop.* 1900 σ. 162. Παρ' ἀγροῖς καὶ ἡμιαγροῖς λαοῖς : *J. Lubbock Entstehung der Civilisation* κεφ. 3 σ. 85 κέ., ἐν Εὐρώπῃ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς νεωτέρους χρόνους *αὐτ.* σ. 96 κέ. Γενικῶς περὶ τοῦ ἔθιμου βλ. *Gubernatis Usi nuziali* σ. 179—182 (ii, 15 : Il rapimento della sposa). *Waitz* ἐνθ. ἀν. I, 360. 516. *Peschel Volkskunde* σ. 235 κέ. *Dargun Das Mutterrecht und die Rauféche*, Breslau 1883. *Rev. de l' hist. des relig.* 1903 τ. 47 σ. 85. 88. *Van Gennep* *αὐτ.* 1910 τ. 62 σ. 325. Βλ. καὶ *Arch. f. Religionswiss.* 1899 σ. 356]].

8) [[Ἐν Μαλακοπῇ πρὸ τῆς μεταβάσεως ἐκ τόν οἶκον τοῦ γαμβροῦ, ἡ συνοδία ὄφειλε νὰ διέλθῃ πρὸ τῶν οἰκιῶν τοῦ παρανόμου καὶ τῶν πλησιεστέρων συγγενῶν τοῦ γαμβροῦ, ἐνθα προσεφέροντο εἰς τὴν νόμφην δῶρα (Ξενοφάν. Δ', 430). Ἐν Μεγαλοπόλει θεωρεῖται

φράζοντα τὴν χαρὰν ἐπὶ τῇ ἀρπαγῇ τῆς ὠραίας πέριδικας ¹⁾ ὑπὸ τοῦ χρυσοῦ αἵτου, ὡς εἰκονικῶς ἀποκαλοῦσι τὴν νόμφην καὶ τὸν γαμβρόν ²⁾. Ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου οἱ τῆς νόμφης συγγενεῖς αἰτιῶνται τοὺς γονεῖς διότι ἀφήγουσιν οὕτω τὸ τέκνον των. Ἀνάθεμά σε, ἄδουσι πρὸς τὴν μητέρα τῆς νόμφης ἀπευθυνόμενοι,

Ἀνάθεμά σε, μάννα μου, καὶ σέν' καὶ τ'ς προξενιαῖς σου,
ποῦ κάλεσες τοὺς ξένους νὰ πάρουν τὸ παιδί σου,
νὰ πάρουν καὶ τὸ βιό σου, νὰ πιοῦν καὶ τὸ κρασί σου ³⁾.

Ὅταν εἰς ἄλλο χωρίον κατοικῆ ὁ γαμβρός, ἀναβαίνει ἢ νόμφη, ὡς καὶ ἡ λαιπή συνοδία, εἰς ἵππον, οὗ τὰς ἡνίας κρατεῖ νέος ἄγαμος ⁴⁾. Ὁ Guys ἀνα-

κλὸν ἐπανερχομένη ἢ συνοδία νὰ σταυρώσῃ πρὸς τὸν δρόμον, ὅν ἠκολούθησεν ἐρχομένη (Ἀρχαῖ. Ἐπετ. 1903 σ. 78). Ὁμοίως καὶ ἐν Ζατούνη (Κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Κασιμάτη 1894)].

1) [[Καὶ ὁ Θεόδωρ. Πρόδρομος (Ἀμάραντος ἐν Not. et extr. d. manuscrits VIII, 2 σ. 126) πρὸς πέριδικα καὶ κυπάρισσον ἐν ἀνακρεοντεῖω ἄσματι παραβάλλει τὴν νόμφην]].

2) Ὑ τοῖταις ταῖς αὐλαῖς, ἔς τοῖταις ταῖς πόρταις,
Ἡλιος ἔλαμψε καὶ αἰτὸς ἐμπήκε,
κόρην ἄπαξε καὶ πίσω βγήκε.

(Χασιώτης σ. 14 ἀρ. 15. Πρβλ. καὶ ἀρ. 16).

Ἐπήραμε τὴν πέριδικα τὴν περὶ τὸν γαμβρόν
καὶ ἀφήκαμε τὴν γειτονιά σου γόρρα καὶ χόρρα.

(Passow σ. 458 ἀρ. 622, 5. Bybilakis σ. 38. Ἐπίδαρος Μελίτης Κρητ. Μέλισσα 1878 σ. 62. [[1888 σ. 40. Πολίτου Ἐκλ. ἀρ. 144 Β']]). Μικρὸν περὶ ἀλλάσσει διστιχον παρὰ Jeannarakí σ. 202 ἀρ. 264' μετὰ τοῦτο ψάλλουσι καὶ γόρρα, τὸ γνωστόν ἐκεῖνο οὗ πολλαὶ παραλλαγαί, [[ὧν ἀναγραφὴν βλ. εἰς Πολίτου Ἐκλ. 75 Β']] τὸ ἀφηγούμενον περὶ τοῦ συλληφθέντος αἰχμαλώτου τριῶν ἡμερῶν γαμβροῦ, ὅστις μετὰ πολλῶν ἐτῶν δουλείαν μαντεύσων ὅτι νομφεύεται ἢ σύζυγός του ἀναστενάξει, στέκεται τὸ καράδι καὶ ἀνευρίσκει εἶτα αὐτὴν (Jeannarakí ἀρ. 264. 265).

Ἐπήραμε τὴ γόρρα, ἐποῦ 'κανε τὰ γόδα,
καὶ ἀφήκαμε τὴ γειτονιά σου γόρρα καὶ χόρρα.

Πρὸς τὴν μητέρα τῆς νόμφης :

Ἐπήραμε τὴν πέριδικα τὴν περὶ τὸν γαμβρόν
καὶ ἀφήκαμε τὴ μάννα τῆς κλιτῆ καὶ χολιασμένη.

(Ἰασεμίδης ἐν μεταφράσει τοῦ Ἐγχειριδίου τῆς θρησκείας καὶ μυθολογίας τῶν Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων τοῦ W. Stoll 1865 σ. 75).

Ποιὸς ἦταν ὁ προξενητὴς ποῦ νὰ 'χε φάη κανίλλα,
π' ἀντάμωσε χρυσὸν αἰτὸν μὲ κάσγια πελιστέρα
ἢ πελιστέρα ἦταν χρυσοῦ καὶ αἰτὸς περιγραμμένος,
παίρνει νερό ἔς τὰ νύχια τῆς καὶ χιόνι ἔς τὰ φτεροῦ τῆς.

(Χασιώτης σ. 45 ἀρ. 20).

3) Χασιώτης σ. 45 ἀρ. 21.

4) [[Ἐν Κύπρῳ ὁ γαμβρός θέτει ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τὴν νόμφην εἰς τὰ ὀπίσθια τοῦ ἵππου του (Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 728)]].

φέρει δτι εἰς πολλὰ χωρία ἢ νόμφη φέρεται ἐπὶ ἄρματος συρομένου ὑπὸ βουβάλων ¹⁾, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσυνηθίζετο ²⁾.

Ἡ συνοδία προχωρεῖ ἐν μεγάλῃ πομπῇ ³⁾, καὶ ἐν τῷ ἤχῳ πολλῶν μουσικῶν ὀργάνων ⁴⁾, περίεργον παρουσιάζουσα θέαμα, δταν μάλιστα κατέρχεται

1) *Guy's Voy. littér. en Grèce I*, 267 : « Dans les villages et à la campagne, la mariée est conduite, au son des instrumens, sur un charriot trainé par des buffles ». [[Βλ. καὶ Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 183. 188. Θρ. Ἐπετ. 1897 σ. 194]].

2) *Πανσαν.* Θ', γ', 1 : « Ἦσαν ἐφ' ὅτῳ δὴ πρὸς τὸν Δία ὠργισμένην ἐς Εὐβοίαν φασὶ ἀναχωρῆσαι· Δία δὲ ὡς οὐκ ἔπειθεν αὐτήν, παρὰ Κιθαιρῶνα λέγουσιν ἐλθεῖν δυναστεύοντα ἐν Πλαταιαῖς τότε· εἶναι γάρ τὸν Κιθαιρῶνα οὐθενὸς σοφίαν ὑστερον· οὗτος οὖν κελεύει τὸν Δία ἄγαλμα ξύλου ποιησάμενον ἄγειν ἐπὶ βοῶν ζεύγους ἐγκεκαλυμμένον, λέγειν δὲ, ὡς ἄγοιτο Πλαίταιαν τὴν Ἀσωποῦ· καὶ ὁ μὲν ἔπρασσε κατὰ τὴν παραίνεσιν τοῦ Κιθαιρῶνος. Ἦρα δὲ ἐπέπυστό τε αὐτίκα, καὶ αὐτίκα ἀφίκετο. Ὡς δὲ ἐπλησίαζε τῇ ἀμάξῃ, καὶ τοῦ ἀγάλματος τὴν ἐσθῆτα περιέρρηξεν, ἤσθη τε τῇ ἀπάτῃ ξόανον εὐροῦσα, καὶ διαλλαγὰς ποιεῖται πρὸς τὸν Δία ». Τὸν μῦθον τοῦτον παρέλαβεν καὶ ὁ Πλανούδης εἰς τὸν ὑπ' αὐτοῦ συγγραφέντα βίον τοῦ μυθογράφου Δισώπου.

3) *Guy's* ἐνθ. ἀν. σ. 254 : « On voit aujourd' hui, dans la marche des Grecs, la même pompe, le même cortège, et la même musique. Elle est ouverte par des danseurs, par des instrumens, et par des chanteurs qui entonnent l' épithalame. La mariée, chargée d'ornemens, les yeux baissés, et soutenue par des femmes, ou par deux de ses frères, marche avec une lenteur affectée qui doit la gêner beaucoup. On s'empresse jusqu' à l'impatience pour la voir ». *Πανσαν.* Κρητικὸς οὐτὸ (δ' ἐκστ. σ. 72—73).

Κι' ἔφθαν' ἐκεῖ συνοδία τῆς τῆς ἐμπρὸς καὶ κατόπιν
ἔπλευον πλῆθος πολὺν γυναῖκα καὶ λαμπροὺς ἡμίονους,
οὓς τῶν ἀνδρῶν αἱ παλάμαι ἄρμεις μετὰ τάχους ἐποίουν,
πλήτιουσαι μ' ἡσυχον τρόπον τὰ νῶτα κτηγῶν τοημόνων.
Ἐφερον πέπλους μετὰξῃς μὲ χρῶμα πορφύρας αἱ νέαι,
κι' ἅπαντες ἄσματα ἦδον, ὑμνοῦντες συζύγων τὴν πίστιν,
ὄλβιον ἔρωτος τέλος καὶ γῆρας λευκαῖνον τὰς τοίχας.

Buchon σ. 228—9 : « je distinguai une cinquantaine d' hommes à cheval, puis d' autres hommes à pied rangés autour d' une bannière flottante ; un nombreux cortège des femmes terminait la marche ». σ. 238 : « Douze gardiens, choisis dans la famille de la mariée, sont chargés de l' accompagner et de la confier au mari, ainsi que l' eût fait la mère, aussitôt que la cérémonie religieuse qui suit l' arrivée du cortège est accomplie. Le cortège, deployant la même pompe qu' à son arrivée, emmène aussi la fiancée et ses douze gardiens dans le village et à la demeure du marié ».

4) *Wachsmuth* Das alte Griechengl. im neuen σ. 93. [[Ἡ συνοδία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν ἄσμασι καὶ ἤχῳ ἀλύδων ἐπορευέστο :]] *Πρβλ.* Ἰλιάδ. Σ, 494—5. [[*Πολυδ.* Δ', 80. *Schæmann* Gr. Alt. ² II, 558. *Περὶ ἀγωγῆς νόμφης παρ' ἀρχαίοις βλ.* *Becker-Göll* Charicl. III, 370 κέ. *Iv. Müller* Gr. Privatalt. 446 b. *Hermann* Privatalt. 272 κέ. *Παρὰ* Ρωμαίοις συνοδία φέρουσα τὴν νόμφην εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ μετ' ἀλλήτων καὶ ξαδούχων : *Marquardt* Röm. Privatalt. I, 50—51. *Πομπή* γαμήλιος καὶ ἄσματα παρ' Ἑβραίοις : *Herzog* Realenc. III, 664]].

ἐξ ὀρέων ¹⁾). Ὅταν εἶναι νύξ, καὶ τοῦτο συνήθως συμβαίνει καθ' ἣν περίστα-
σιν ἢ τοῦ στεφανώματος ἱεροτελεστία τελεῖται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης,
προπορεύονται δαδουχοὶ ²⁾), ἔπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὑπὸ τὸ φῶς δάδων
ἦγον γάμους ³⁾). Ἐν δὲ τῇ Κερασσοῦντι ἔταν ἡ νύμφη πηγαίνῃ εἰς τὴν ἐκκλη-
σίαν, προπορεύεται γραῖά τις γυνὴ λαμπαδηφοροῦσα, παραμάννα ἢ παρα-
νύμφισσα καλουμένη ⁴⁾) νομίζομεν δὲ ὅτι καὶ αἱ κατὰ τοὺς γάμους ἀπτόμεναι
λαμπάδες ἔχουσι τινα ἀναλογίαν πρὸς τὰς δάδας τοῦ ὑμεναίου ⁵⁾). Ὁ *Guy*s

1) Βλ. Ἴόνιον ἀνθολογίαν σ. 400. Ζαμπελίου Ἄσμ. ἔγμ. σ. 753. *Tomaseo Canti*
popol. IV, 135. *Passow* σ. 335 ἀρ. 456 :

Θωρεῖς ἐκεῖνο τὸ βοννὸ ποῦ ναι ψηλὸ καὶ μέγα ;
ἀπὸ ἕκει κατεβάσανε τῆς ὄσφραυύλας γάμο,
μὲ τετρακόσια δυ' ὄσφανα, μὲ χίλιους συμπεθέρους
οἱ συμπεθέροι 'ς τὰ χουσὰ κι' ὄλοι καθαλαροῖ,
κ' ἡ νύφη 'ς τὰ μεταξωτά, γαμπρὸς 'ς τὰ κατηφένια.

Πρβλ. καὶ ΚΗ. Σὺλλ. Ζ', 224 β.

2) *Guy*s ἔνθ. ἀν. : «Le brillant flambeau de l' hyménée, ce flambeau, si
connu, si célèbre, ... n' a pas été oublié par les Grecs modernes. On le porte
devant les nouveaux époux, et dans la chambre nuptiale, où il brûle, jus-
qu' à ce qu' il soit entièrement consumé. Ce serait même un mauvais présage,
s' il venoit à s' éteindre par quelque accident. On s' occupe-t on avec autant
de soin que les Vestales en avoient pour le feu sacré. (Βλ. καὶ *Mathieu* I. 2
Trouille et ses différents groupes 1857 I. 201) Ἡ κορὴ δὲ *Nach* μὲν ἔνθ. ἀν.)
θεωρεῖ φερόσῃ τὰ ἀνωτέρω τοῦ *Guy*s. Ἐστὶ καὶ μετὰ τοῦ γυν. εἰς πολλὰ μέρη ἐπικρατεῖ ἡ
ταυτὴ συνήθεια.

3) Ἰλιάδ. Σ, 492 :

Νύμφας δ' ἐκ θαλάμων δαΐδων ἔπι λαμπαδηφόρων
ἦγνον ἀνὰ ἄστυ, πολὺς δ' ὑμέταιος ὄρωσι.

Βλ. καὶ Ἀριστοφάν. Εἰρήν. 1317 κλπ.

4) Πανδώρα Θ', 511. [[Ἐν Ἀνδρῶν παραπέμφῃ ὀνομάζεται ἡ συνοδαύουσα τὴν νύμφην
παρθένος (*Dieterich Sprache u. Volksüberl. d. südl. Sporaden* σ. 232), *παρογένυμφοι*
δὲ ἐν Πογώνι Ἠπείρου αἱ συνοδεύουσαι τὴν νύμφην τρεῖς γυναῖκες, αἵτινες παραμένουσιν
ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γαμβροῦ μέχρι τῆς ἐπαύριον τοῦ γάμου (*λαμπριδίου Ἠπειρ. μελετ. Ζ'*,
23—4' *φιλιάκτιοι* ἐν Κουρέντοις : αὐτ. Γ', 57). Ἐν Ἀριστοφ. *παρανυφῶδες* αἱ ἔφιπποι
πεπλοφοροῦσαι γυναῖκες καὶ παρθένοι αἱ συνοδεύουσαι τὸν γαμβρὸν κατὰ τὴν εἰς τὴν
οἰκίαν τῆς νύμφης μετάδασίν του (*Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α'*, 530), *παρωσιόλια* δ' ἐν Μακεδονίᾳ
δύο οἰθῶσαι καὶ ἀκίνητοι παρθένοι ἑκατέρωθεν τῆς νύμφης ἱστάμεναι εἰς τὸ *τυφοσιόλι* (Ἐθν.
'Αγ. 1901 σ. 140)].

5) Λαμπάδας μετεχειρίζοντο εἰς τοὺς γάμους τῶν καὶ οἱ Ρῶματοι (*Πλουτάρχ. Κεφαλ.*
Ρῶμ καταγρ. 2). [[Ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἐκθ. βασ. ταξ. σ. 204, 20. 208, 18
Bonn γίνεται μνεῖα κηρῶν κατὰ τὴν στέφιν. Κηροῦς ἀναφέρει καὶ Ἀκολουθία τοῦ γάμου
ἐν κώδ. Ἐθν. Βιβλιοθ. ἀρ. 849 τοῦ 12' αἰ. : «καὶ δίδωσι (ὁ ἱερεὺς) αὐτοὺς (γρ. αὐτοῖς,
τοῖς νεονύμφοις) κυροῦς ἀπτομένους» (φ. 1). «εἶτα ἀλλάσσουν ἐκ τρίτου (τοὺς δακτυλίους),
ὁμοίως καὶ τὰ κηρία» (φ. 1 β). «Εἰσέρχονται ἐν τῷ ναῷ μετὰ κηρῶν ἀπτομένων, προπο-
ρευομένου τοῦ ἱερέως μετὰ θυμιατοῦ» (φ. 5). Δῆδες παρ' Ἑβραίοις : *Hezog Realenc.*
f. protent. Theol. III, 664. Γενικῶς : *Hock Gr. Weihegebräuche* σ. 111. *Samter*
Geburt, Hochzeit u. Tod σ. 75. Λαμπάδες ἰσομεγέθειαι ἀναστήματι ἐν Ἰκαρίᾳ : *Σταμα-*

ἀναφέρει προσέτι ¹⁾ ὅτι εἶδε σωζομένας εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς γάμους τὰς ἀρχαίας λαμπαδηδρομίας ²⁾, παρεξηγήσας ἴσως παιδαριώδη τινὰ παίγνια τῶν φερόντων τὰς δᾶδας.

Καθ' ὁδὸν ψάλλουσι τὰ κατωτέρω ᾄσματα, ἀναλογοῦντα πρὸς τῶν ἀρχαίων τὸν ὕμναιον, ὅστις ἐπίσης καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐν ὁμοίᾳ περιστάσει ἐψάλλετο ³⁾.

Ἐδᾶ ᾠς τὸν ἐξεκινισμό, τρεῖς ποταμοὶ κινουσι,
ὁ γεῖς ὑπάει ἀνατολή, κί' ἄλλος ὑπάει δύση
κί' ὁ τρίτος ὁ καλύτερος σὲ περιβόλι μπαίνει,
ποτίζει δένδρ' ἀοῖθμητα, μηλιαῖς καὶ κυπαρίσσια,
μὰ μὴ μηλιά, γλυκομηλιά δὲν σώνει νὰ ποτίση.
Κινᾷ ἢ μηλιά καὶ φύγεται ⁴⁾ καὶ κίτρινοφυλλιάζει.
Ἄλλη μηλιά τήνε θωρεῖ, κί' ἄλλη μηλιά τῆς λέγει
«Μηλιά, εἰντά ᾄχεις καὶ φύγεσαι καὶ κίτρινοφυλλιάζεις ;
Μηλιά, νερὸ σοῦ λείφθηκε ἢ κλῶνος σοῦ τσακίσθη ;
—Μηδὲ νερὸ μου λείφθηκε γῆ κλῶνος μου τσακίσθη,
μ' ἀνδρόγυνο ᾠς τὸ βλάψιμον ⁵⁾ ᾠς τῆ ρίζα μου εὐλογήθη
κί' ἐμνώξασι ᾠς τοὺς κλῶνας μου νὰ μὴ ξεχωρισθοῦσι,
καὶ τώρα ξεχωρίζονται καὶ αὐτοὶ θὰ μαραθοῦσι » ⁶⁾.

πύλων Ἰκτρινοῦ σ. 109. Ἐν Σαλαμίᾳ, Καπικαλοῦσα τὴν κίτρινον τὸν γάμου κατὰ τὴν ἐπισκεψὴν τοῦ γαμβροῦ μεθ' ἀπάτη τῆς οὐ πενθερᾶ αὐτοῦ συνοδίας εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μελλονύμφου καὶ μετὰ μικρὰν θρησκευτικὴν ἱεροτελεσίαν, προσέφερε αὐτῇ ἢ πενθερᾷ τὰ νομοσιμμένα δῶρα, ἐν οἷς ἐπρώτῃσι μεγάλῃ τιμῆς κεκοσμημένη διὰ διαφόρων ποικιλοχρῶν ταινιῶν καὶ τεχνητῶν ἀνθέων κίτρου (Σενόραν. Β', 285). Δᾶδας ἀνημμένας προσφέρει καὶ ἐν Πογῶνι Ἡπίρου ἢ κουμπάρα τῇ νύμφῃ κατὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἃς ἢ νύμφη ρίπτει μετ' ὀλίγον εἰς τὸν κλίβανον (Λαμπροῦδου Ἡπειρ. μελετ. Ζ', 24)]].

1) *Guys* ἐνθ. ἀν. σ. 229 : «J' ai vu jouer encore, à un mariage grec, un jeu très ancien, qui se faisoit aux noces les plus distinguées. On portoit, en courant, des flambeaux et des torches jusqu' au but convenu entre les acteurs ; celui qui laissoit éteindre sa torche perdoit et payoit l' amende imposée par le Roi du jeu, au profit de celui qui portoit son flambeau allumé jusqu' au bout de la carrière».

2) Ἡροδότ. Γ', 105. Η', 98. Σχολ. Ἀριστοφ. Βατρ. 131. Ἑτυμολ. μ. λ. Δαήρ. Ἀποκρατίων λ. Λαμπάς. Πλάτων Πολιτ. σ. 328. [[*Pauly - Wissowa Realenc.* XII, 1 στ. 569—577 καὶ τοὺς αὐτόθι ἀναφερομένους συγγραφεῖς]].

3) Φωτ. Βιβλιοθ. κώδ. 239 σ. 321. Πρβλ. Ἰλιάδ. Σ, 490. Εὐστιάθ. εἰς Ἰλιάδ. Ε, 420. Πολυδεύκ. Γ', 41. Ἡσιόδ. Ἀσπ. Ἡρ., 273. Κατὰ τὸν Ἀριστοφάνην συνέχαιρον καὶ συνευφήμων οἱ ἀπαντῶντες νυμφικὴν συνοδίαν, ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν εἰς πολλὰ μέρη γίνεται : «εὐφημεῖν χρῆ καὶ τὴν νύμφην ἔξω τινὰ δεῦρο κομίζεῖν, | δᾶδας τε φέρειν, καὶ πάντα λαῶν ξυγαίρειν κάπικαλεύειν» (Εἶρ. 1317).

4) ξηραίνεται.

5) παράνομον.

6) Ἰασομίδης ἐνθ. ἀν. σ. 75—6. [[Παραλλαγὰς τοῦ ᾄσματος τούτου βλ. εἰς Πολίτων Ἑκλ. ἀρ. 127 σ. 292 α' ἐκδ. 325 κέ. β' ἐκδ.]]. Τὴν ἰδέαν περὶ τοῦ ξηρανθέντος δένδρου

Πρὸς δὲ καὶ τὸ ἐξῆς ἂν πολὺ ἀπέχουσιν αἱ οἰκίαι :

Ἡ Ἀγαπὴ μ' ἀπάντηξε κ' ἔδεονομούρισέ με ¹⁾.

— Ποῦ πάεις, ψεύτη τοῦ φιλιουῦ καὶ κομπωτῆ τ'ς ἀγάπης,

— Ἄν ἤμουν ψεύτης τοῦ φιλιουῦ καὶ κομπωτῆς τ'ς ἀγάπης,
πῶς μοῦ δωκες τὰ χεῖλη σου κ' ἐγλυκοφίλησά τα ;

— Κι' ἂν σοῦ δωκα τὰ χεῖλη μου κ' ἐγλυκοφίλησές τα,
νύχτιά 'το ποιὸς μᾶς ἔβλεπε, κι' αὐγὴ ποιὸς μᾶς ἐθώρχει ;

— Τ' ἄστρον τ'ς αὐγῆς τὸ λαμπυρὸ ἐκεῖνο μᾶς ἐθώρχει,
καὶ τ' ἄστρον ἐχαμήλωσε καὶ τό πε τοῦ θαλάσσου
καὶ τὸ θαλάσσι τοῦ κουπιουῦ, καὶ τὸ κουπὶ τοῦ ναύτη,
κι' ὁ ναύτης τὸ διαλάλησε 'ς ὅλην τὴν οἰκουμένην.

Κόκκινο χεῖλι ἐφίλησα κ' ἔβασπε τὸ δικό μου
καὶ 'ς τὸ μανιῆλι τό συρα κ' ἔβαψε τὸ μανιῆλι,
καὶ 'ς τὸ ποτάμι τό πλυνα κ' ἔβαψε τὸ ποτάμι,
καὶ τὸ ποτάμι πήγαινε 'ς ὁμορφο περιβόλι,
ποτίζει δέντρ' ἀορίθμητα, μηλιαῖς καὶ κυδωνίταις,
μὰ μὰ μηλιά, γλυκομηλιά δὲν φτάνει νὰ ποτίσῃ.

Κινᾶ ἢ μηλιά καὶ φύγεται καὶ κίτρινοφύλλαζει,
κι' ἄλλη μηλιά τήνε ῥωτάει ἀπ' ἄλλο κίτρινο :

— Τ' ἔχεις, μηλιά, καὶ φύγεσαι καὶ κίτρινοφύλλαζεις ;

μηλιά, νερὸ σοῦ λείφθηκε ἢ κίτρινοφύλλαξαι ;

γι' ἀνθρώπινον 'ς τὸ βλάτωμο 'ς τὴν ζωὴν σου ἐλογίζηται.

— Μηδὲ νερὸ μοῦ λείφθηκε... κτλ. ὡς ἀνωτέρω ²⁾.

Ὅταν πλησιάζωσιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, ἄδουσι συμβουλευόντες τὴν νόμφην :

Αὐτοῦ ποῦ ζύγωσες νὰ μῆης,

"Ἥλιος φεγγάρι νὰ φανῆς ³⁾.

ἀποτεινόμενοι δὲ πρὸς τὴν οἰκίαν ἄδουσι :

Παραθυρόκρια μου χουσά, παρμάκια μ' ἀσημένια,

ἐκ τῆς ἀθετήσεως τῶν ὑπ' αὐτὸ θεθέντων ὄρκων ἐξέφερε καὶ ὁ ποιητὴς Ἀχ. Παράσχος ἐν τῷ ποιηματίῳ «Ἀναμνήσεις» (ἐν *Εἰσην. Ἀσωπίου Ἀττικ. ἡμερολογ.* 1866 σ. 175. *Ῥηαίταρχου*) Παρνασσός 1868 σ. 610). Τὸ ᾄσμα σκοπεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ ἀμοιβαίαν πίστιν καὶ ἀγάπην εἰς τοὺς νεονύμφους, δεικνύον εἰκονικῶς τὰ κακά τῆς παραδίσεως τοῦ ὄρκου των.

1) μὲ ἐπέπληξε παραπονουμένην.

2) Ἰασεμίδης αὐτ. σ. 76. [[*Πολίτου Ἑκλ.* ἀρ. 125. 126. 127]]. Τὰ δύο ταῦτα ᾄσματα πολλάκις συγχέονται, ὡς φαίνεται καὶ ἐν Χρυσοαλλίδι (τ. Β' σ. 753), ἐνθα ἀτελεῖ ἐδημοσιεύθησαν. Οἱ δὲ στίχοι οἱ ἐκφράζοντες τὴν μεγάλην πορφύροτητα τῶν χειλέων τῆς ἐρωμένης διὰ τρόπον ὄλως εἰς τὴν ἀσιατικὴν ποίησιν ἰδιάζοντες, ἀπαντῶσι καὶ εἰς ἕτερον δημοτικὸν ᾄσμα (*Fauriel* II, 98. *Passow* σ. 357 ἀρ. 476). [[*Πρβλ.* καὶ τὴν σημείωσιν εἰς *Πολίτου Ἑκλ.* ἀρ. 126]].

3) Χασιώτης σ. 48 ἀρ. 30.

δεχθῆτε τὴ νυφοῦλά σας ποῦ ἔρχετ' ἀπ' τὰ ξένα,
 ποῦ ἔρχετ' ἀπ' τὴ μάνα της πολλὰ θαραπαμένη,
 ποῦ ἔρχετ' ἀπ' τ' ἀδέρφια της πολλὰ θαραπαμένη ¹⁾.

Ἀκολούθως δι' ἄσμάτων προσκαλοῦσι τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γαμβροῦ γον
 αὐτοῦ νὰ ἐξέλθωσιν ὅπως ὑποδεχθῶσι τὴν νύμφην. ²⁾ :

Ἐβγα, κυρὰ καὶ πεθερά,
 γιὰ νὰ δεχτῆς τὴν πέροδικα,
 νὰ τὴν ἰδῆς πῶς περπατεῖ,
 πῶς περπατεῖ λεβέντικα
 ἔχει τὴ μέση της λιανὴ
 σὰν τὸ καθάργιο τὸ βεργί,
 ἔχει καὶ τὸ κορμάκι της
 σὰν κυπαρίσσι ψηλωτό ³⁾.

1) Ἐφημ. Φιλομ. τ. ΙΖ' σ. 1756. Πανδώρα Κ', 113.

2) [[Ἐν Ἀμφίσσῃ, ὅτε φέρουσι τὴν νύμφην ἐξ ἄλλου μέρους, ἐπιπλὸς τις, προτρέχων
 τῆς συνοδίας, φθάνει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ δίδει εἰς τοὺς οἰκείους τὴν εἰδησιν
 ὅτι ἔρχεται ὁ γαμβρός μετὰ τῆς νύμφης, καὶ οἰκετοὶ τότε φιλοδωροῦσιν αὐτόν, τὸν σχα-
 ριάτην (Ἐφημ. Φιλομ. 1857 τ. Κ' σ. 198). Ἡ Καρκατσὸλ Τιρνάδου, ὅτε ἡ συνοδία τοῦ
 γαμβροῦ διευθύνεται πρὸς παραλίαν τῆς νύμφης, ἀποσπῶνται ἐξ αὐτῆς οἱ συχαριῆται,
 ἔφιπποι, ἢ πεζοὶ ἐάν ἡ ἀπόστασις εἴη μακρὰ, καὶ σπεύδουσι νὰ συγχαρῶσι τὴν οἰκογέ-
 νειαν. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τότε τῆς νύμφης προσερχοῦντο εἰς αὐτοὺς μανθάλιν λευκὸν καὶ οἶνον,
 ἐκ τοῦ οἴκου ἐπιτηρηζόμενοι καὶ οἱ οἰκίαι καὶ τοὺς λοιποὺς (κατὰ ἀνακρίσεις Κ. Β. Εὐγενίου
 πούλου 1900). Πρὸς. καὶ Θρ. [Ἐφημ. 1893 σ. 191]].

3) Χασιώτης σ. 48 ἀρ. 31. [[Ἐφημ. καὶ Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 157]]. Ἀλλαχοῦ λέγονται
 καὶ τὰ ἐξῆς ἄσματα :

Πρόβαλε, μάνα τοῦ γαμβροῦ καὶ πεθερὰ τῆς νύμφης,
 νὰ ἰδῆς τὸν ἀκοιβό σου γιὸ καὶ τὴ χωρῆ σου νύφη.

(Ἰασεμίδης ἔνθ. ἀν. σ. 76)

Πρόβαλε, μάνα τοῦ γαμβροῦ καὶ πεθερὰ τῆς νύμφης,
 ν' ἀποδεχτῆς τὸ νιὸ γαμβρὸ καὶ τὴν καινούργια νύφη.

— Χίλια καλῶς ἐκόπιασε τὸ ξένο 'ς τὸ χωριό μας,
 κ' ἐμεῖς τὸ καμαρῶνομε σὰν νὰ τον ἐδικό μας.

(Jeannarakī σ. 204)

Παρέβγα, μάνα τοῦ γαμβροῦ καὶ πεθερὰ τῆς νύμφης,
 νὰ ἰδῆς τὸν πεπανό σου γιὸ, τὴν πεπανή σου νύφη.

— Νύφη, κι' ἂν εἶσ' ἀρχόντισσα, κι' ἂν εἶσ' ἀρχοντοπούλα,
 ὤηξε φλωριά 'ς τὴν πόρτα σου, λογαίρα 'ς τὴν αὐλή σου.

(Μάνης)

Sortez, sortez, heureuse belle-mère

pour recevoir cette jolie perdrix,

qui s'avance avec pas léger et cœur léger,

et vient se placer dans une jolie cage,

où elle chantera et chantera mélodieusement,

de manière à vous donner longue joie

et à ce que vous vous félicitez de votre bonheur, etc.

(Buchon σ. 239)

ἀποτείνουσι δὲ καὶ συμβουλάς πρὸς τὴν νύμφην περὶ τοῦ τρόπου τῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ συζύγου τῆς καὶ ἐν γένει περὶ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου ¹⁾). Ἐνταῦθα δ' ἀνάγεται καὶ ἡ παροιμία *Νύφη μου, ὄχι καθὼς ἔμαθες, ἀλλὰ καθὼς ἤρθες* ²⁾), νοοῦσα ὅτι πρέπει νὰ συμμορφωθῇ καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰς συνηθείας τῆς νέας τῆς οἰκογενείας.

Ἐἴσοδος εἰς τὴν νέαν οἰκίαν. Κατὰ τὴν εἴσοδον τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ τελοῦνται πολλαὶ συμβολικαὶ πράξεις ³⁾ σκοποῦσαι νὰ ὑπομνήσωσιν αὐτῇ τὰ καθήκοντα, ἅτινα εἰς τὸ ἐξῆς ἀναλαμβάνει. Τὰς τοιαύτας πράξεις περιγράφομεν ἐνταῦθα, ὡς εἰς διαφόρους τόπους συνηθίζονται.

⁴⁾ Ἐν Ζαγορίῳ συντρίβουσι τὸ σάγμα τῆς ἡμιόνου, ἐφ' ἧς ἐφέρετο ἡ νύμφη ⁴⁾.

- 1) Ἐδῶ ποῦ ἤρθες, νυφοῦλα μου, ὄδω 'ς τὰ πεθερικά σου,
οὐκ κνυπαρίσοι νὰ σταθῆς, οὐκ βέργα νὰ λυγίσῃς,
οὐκ μοιτραπῆς βενέτικος νὰ μᾶς συχοκεράσῃς.
Γιὰ τίμα τὴν τὴν πεθερά, νὰ σοι καλὴ νυφοῦλα,
γιὰ τίμα τὸν τὸν πεθερό, νὰ σοι καμαρωμένη,
τίμα τ' ἀνδρός σου τὴ σεισιὰ νὰ σοι καμαρωμένη.

(Ἐφημ. Φηγεῖν καὶ Πανδώρα ἐνθ. ἀν.)

Ἔμπα, νύφη, 'ς τὸ κρεῖσσον
πάρε μῆλο, πάρε ὄσπρον,
πάρε ἄσπερό σταφύλι,
τὸ ἄσπρον τὴν πεθερά σου
νὰ ὀρσοί 'ς τὸν πεθερό σου,
ἀντροδέσφι ἀντροξαστέρι.

(Κασσιώτης σ. 48 ἀρ. 32)

Ἐβγα, μαννοῦλα τοῦ γαμπροῦ καὶ πεθερά τῆς νύμφης,
νὰ ἰδῆς τὸν ἀκριβό σου γιό, μὰ πέρικα ποῦ φέρνει.
— Καλῶς ἤρθε κ' ἡ ἀνοιξη, τ' ὁμορφο καλοκαῖρι,
καλῶς ἤρθε κ' ὁ νύγαμπρος μὲ τὸ χρυσό του ταῖρι.
Νύφη μου, ξάστερο νερό καὶ ξέλαμπρο φεγγάρι,
τὸ ἰταῖρί σου ναι ζηλευτό κ' ὁμορφοπαλληκάρι.
Ἐν τὸ σπῖτι τὸ πεθερικό, 'ς τὴ γειτονιά ποῦ ἤρθες,
οὐκ κνυπαρίσοι νὰ σταθῆς, οὐκ δέντρο νὰ ῥιζώσῃς,
καὶ οὐκ μῆλιά γλυκομηλιά ν' ἀνθίσῃς, νὰ καρπίσῃς,
νὰ κάμῃς τοὺς ἐννιά ἔγιοὺς καὶ μὰ γλυκομηλίτσι.
Ἄν θέλῃς, νύφη, νὰ χαρῆς μέσ' 'ς τοῦ γαμπροῦ τὸ σπῖτι,
ῥῆξε φλωριά 'ς τὴν πόρτα σου, κ' ἀσημι 'ς τὴν αὐλή σου
καὶ 'ς τὰ πορτοπαράθυρα ῥῆξε μαργαριτάρι.

(Ἄλαγονίας. ΚΠ. Σύλλ. Η', 505, 30. [[Πρβλ. καὶ Πολίτιον Ἐκλ. 145]]).

2) Βενιζέλου Παροιμ. σ. 173, 71. [[ΠΠ. νύφη 40. Πρβλ. καὶ βρισκω 8 τ. Γ' σ. 268]].

3) Πρβλ. ἐκτός τῶν ἐνταῦθα ἀναφερομένων ἀρχαίων ἐθίμων Πλουτάρχ. Γαμ. παραγγ. 1. 2. 27. Ρωμαϊκ. κεφάλ. 1. 2. 87. [[Βλ. καὶ Hermann Privatalt. σ. 275. 276. Πράξεις κατὰ τὸν γάμον συμβολικὴν ὑποκρύπτουσαι ἔνοιαν ἐν Γαλλίᾳ : *Nore Coutumes* etc. σ. 7]].

4) Γ. Λαμπροῦ Ζαγοριακά σ. 183.

κατὰ Πλούταρχον ¹⁾ «ἐν Βοιωτία καίουσι πρὸ τῆς θύρας τὸν ἄξονα τῆς ἀμάξης, ἐμφαίνοντες δεῖν τὴν νύμφην ἐμμένειν ὡς ἀνηρημένου τοῦ ἀπάξοντος» ²⁾).

Ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐλέχθη, κοσμοῦσι τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, ὅπως καὶ παρ' ἀρχαίοις, διὰ φύλλων λεμονέας, πορτοκαλέας, μύρτου καὶ δάφνης· ἐκτὸς τούτων θέτουσιν εἰς τὴν κλίνην στεφάνους ἐκ βάτου καὶ ἄρτους· ἐννοοῦσι δὲ διὰ μὲν τῶν φύλλων ὅτι τῶν νεονύμφων ἡ ἀγάπη πρέπει νὰ εἶναι εὐώδης ὡς αὐτά, διὰ δὲ τῆς βάτου τὴν πολυγονίαν καὶ διὰ τοῦ ἄρτου τὴν εὐτυχίαν ³⁾).

Ἡ πενθερὰ παρουσιάζει τῇ νύμφῃ ἐν πινάκιον περιέχον μέλι, διὰ τοῦ ὁποίου αὕτη χρίει ἐμβάπτουσα τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὴν θύραν τετράκις τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ σταυροειδῶς σχηματίζουσα· τοῦτο δὲ ἐννοεῖ ὅτι ἡ νύμφη πρέπει νὰ ᾗ προσηγῆς καὶ γλυκεῖα ὡς τὸ μέλι ⁴⁾). Ἐν Κρήτῃ

1) Πλούταρχ. Κεφαλ. Ρωμ. καταγρ. 29. [[Βλ. καὶ *Becker-Göll Charicl.* III, 372]].

2) [[Ἐν Καρυαῖς Καβακλῆ μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ θραύσῃ τὸν ἄξονα τῆς ἀμάξης, ἐφ' ἧς ἐπέβαινον οἱ νεόνυμφοι (*Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 185*). Ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις ἐκλεπτον τὸν ζυγὸν ἢ ἓνα τῶν τροχῶν, ὃν παρέδιδον ἀντι ἀμοιῆς (Θρακ. Ἐπ. 1897 σ. 191). Ἀλλὰ καὶ οἰονδήποτε ἄλλο ἀντικείμενον ἐκλεπτον οἱ συγγενεῖς τοῦ γαμβροῦ ἐκ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης, κατὰ συνήθειαν ἀναφερομένην ὑπὸ *L. Viola* ἐν *Παρνασσῷ* 1880 Δ', 266, διότι ἐνόμισαν ὅτι συναποκομιζουσα ἡ νύμφη ἐν οἰονδήποτε ἀντικείμενον, μετέφερε «τὴν εὐτυχίαν, τὴν γαμρὰν καὶ τὴν εὐεστοῦ ἀπὸ τῆς μιᾶς οἰογενεῖας εἰς τὴν ἄλλην». Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τοῦ γάμου κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης, οἱ συνοδεύοντες αὐτὸν ἐκλεπτον ὄρηθρα, κήσας καὶ ἰνδιάνοις, ὅπως μετὰ τὴν ἐξέλιξιν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἔτινων τὸν ἄξονα (*Κοττά 1882 ΙΔ', 595*). Ἐν Ἐπιδαύρῳ οἱ σταυρίζοντες τὸν γαμβρὸν ἤρασαν τὰ ἄγρια τὰ μεταχειριζόμενα, ὡς καπνοσυστήματα, κερματολόγια κ.τ.τ. (*Ξενοφάν. Γ', 169*)]].

3) *Λουλουδοῦς. σ. 28.*

4) Ἀτ. σ. 29. *Büchler* σ. 238. *Παροικιαὶ* σ. 95. [[*Ross Erinnerung* σ. 60. ΔΙΕ Α', 131 (ἐν Βυσοῦ καὶ Καλαδρύτων). Ἐν Κρήτῃ βλ. *Λαογρ. Σύμμ. Β', 240, 3.* Ὁμοίως ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἡ νύμφη ἔχριε σταυροειδῶς τὸ ἀνώφλιον, τὰς δύο πλευρὰς καὶ τὸν οὐδὸν τῆς θύρας τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ, οὗτος δὲ διὰ μαυρομάτικου μαχαιρίου ἐχάρασσε τρεῖς τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, ὅπου ἡ νύμφη ἤλειψε μέλι, καὶ εἶτα ἐνεπήγγυε τὴν μάχαιραν εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς θύρας (*Κοττά 1882 ΙΔ', 595.* Πρβλ. καὶ αὐτ. 1877 Δ', 559 α, ἐνθα γίνεται μνηεῖα ὅτι ἐν Κρήτῃ τοὺς τρεῖς σταυροὺς ἐχάρασσαν οἱ παρευρισκόμενοι ἄνδρες). Ἐν Καρυαῖς Καβακλῆ ἐμβάπτουσα ἡ νύμφη τὸν δεξιὸν εἰς μέλι προσφερόμενον αὐτῇ ὑπὸ παρθένου ἔχριε σταυροειδῶς τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν (*Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 185*), ἐν δὲ Βιτωλίαις διὰ τοῦ λειχανοῦ ἐμβάπτουμένου ἐσοχημάτιζε σταυρὸν εἰς ἐξωτερικὴν γωνίαν τῆς οἰκίας καὶ ἐδέχετο τρεῖς συγκρούσεις τῆς κεφαλῆς τῆς πρὸς τὸν τοῖχον, δι' οὗ ἐδηλοῦτο ὅτι ὤφειλε νὰ εἶναι προσκεκολλημένη εἰς τὸν νέον οἶκόν τῆς (*Ἀκρόπολις φιλολ. 1888 σ. 792*). Διὰ μέλιτος χρίει ἡ νύμφη τὴν θύραν τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ ὡσαύτως ἐν Οἰνοῦντι (*Κουκουλὲ Οἰνοῦντ. σ. 100*) καὶ ἐν Παραμυθίᾳ τῆς Ἠπείρου (*Νεολόγου ἐβδομ. ἐπιθ. 1892 Α', 664*), ἐν δὲ Καρπάθῳ παρθένοι πρωτότοκοι ἀμφιθαλεῖς τοὺς παραστάτας τῶν οἰκιῶν (*Wescher-Marwολακίη Δωρ. φήφ. Καρπ. σ. 57*). Πρβλ. καὶ κατωτέρω σ. 291 σημ. 3, 4. Ἐν Λέσβῳ τὴν 1ην Μαΐου γραῖα σταυρώνει μὲ μέλι τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν καὶ τὰ μέτωπα τῶν γυναικῶν διὰ νὰ εἶναι ὡς τὸ μέλι εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀνθρώπων (*Rev. tr. pop. 1893 VIII, 327*)]]. Κατὰ τὸν Πλούταρχον (*Γαμ. παραγγ. 1.* Πρβλ. Σόλ. § 20) «ὁ Σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μῆλου κυθωνίου καταφαγοῦσαν, αἰνιττόμενος, ὡς εἶπεν, ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν, εὐάρμοστον εἶναι πρώτην καὶ ἡδέϊαν». Σημειωτέον δὲ ὅτι συνήθως μεταχειριζόμεθα

νά κόρη προσφέρει τῇ νύμφῃ νά γευθῇ πλακοῦντα ἐκ μέλιτος, καρύων καὶ σησάμου, εὐτεχνίαν διὰ τούτου ἐπευχομένη ¹⁾, ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσυνθηζέτο ²⁾). Παρὰ δὲ τοῖς νομαδικοῖς φύλοις τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἀλείφει ἡ νύμφη τὸ κατώφλιον μὲ βούτυρον, τὴν ἀφθονίαν, ἣν ἡ οἰκία τοῦ συζύγου τῆς προσφέρει, ἐννοοῦσα ³⁾, ὡς καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἡ νύμφη ἤλειφε τὸ κατώφλιον μὲ λίπος χοίρου ἢ λύκου ⁴⁾.

Εἰς τὰ αὐτὰ μέρη ἡ νύμφη ῥίπτει εἰς τὴν οἰκίαν σίτον, πρὸς ἐκδήλωσιν τῆς

τὴν ἔκφρασιν μέλι στάζει ἡ γλῶσσά του ἐπὶ προσηνοῦς καὶ στωμύλου ἀνδρός. [[Περὶ τῆς παροιμιώδους ταύτης ἔκφρασεως βλ. ΠΠ. Δ', 45 λ. γλῶσσα 47, ἐνθα ἀναγράφονται αἱ ἀνάλογοι μεταφοραὶ τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ὡς καὶ πολλαὶ ἐκ τῶν νεωτέρων γλωσσῶν]].

1) *Bybilakis* σ. 38. *Wachsmuth* σ. 95—6. Ἀντωνιάδου Κρητικῆς σ. 66 (δ' ἐκδ. σ. 73) :

εὐθυμος δὲ πενθερὰ κατασπάζει' αὐτήν (τὴν νύμφην) εἰς τὰ χεῖλη,
κόρην αὐτήν εἰς τὸ μέλλον καλοῦσα κι' ἀκούουσα μήτηρ.

Φέρεσι πινάκιον, ἐνθα εἰς μέλι μ' ἀδάμαντος χρῶμα
εἶναι καρύων τὸ ἔνδον· αὐτὸ δ' ἡ παρθένος κατόπιν
μόνη 'ς τοὺς νέους αὐτῆς συγγενεῖς χοιρέντως προσφέρει,
ἵνα γευθέντες γίνκεταιν ὡς μέλι τὴν βλέπονν ἐν οἴκῳ.

Αὐθις δὲ χοίρει τετρακίς μ' αὐτὸ τῆς οἰκίας τὴν ἄνοιαν.

Καὶ ἐν Κυθῆροις: *Saint-Sauveur Voyage etc.* τ. 12 σ. 100: «Elle (ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ) fit ensuite partager aux époux un petit pain fait de farine de blé de Turquie, pétri avec du miel, en prononçant ces mots: *Preussiez-vous, comme les abeilles, qui portent continuellement du miel* ἀποστολῆς τῆς ἀφθονίας, ποιεῖτε ὡς τὸ μέλι τῶν ἀποστολῶν». [[Περὶ τῆς ἐκτέλεσεως τοῦ γαμβροῦ τοῦ ἀποστολῆς. Συμμ. Β', 240 καὶ σὺμμ. 3, ἰδίως σ. 266—7, εἰς ἃ πρόσθετος καὶ τὰς ἐξῆς μαρτυρίας: Ἐστία 1882 ΙΔ', 595 (Ἀθηναὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας). ΔΙΕ. Α', 131 (Βουσοκὰ Καταβολῶν). Ὀλύμπια 1896 Α', 269 (Ταϊβέρι Ἄργους). Ἐπιθ. πολιτ. καὶ φιλολ. 1882 Ι', σ. 1 (Καθεδρικός Δωριζός). Ἐβδομάς 1889 Γ' φ. 25 σ. 46 (Ἀχαλῶρος). Πιττακός 1878 σ. 203. Καὶ ἐν Γιάννιτοσ τῆς Καλαμάτας κατὰ τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἵσταται τις εἰς τὴν θύραν κρατῶν γλύκωμα, δι' οὗ ταγίξει τοὺς νεονύμφους (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελημάχου ἱερέως). Ὁμοίως εἰς τοὺς ὄρεινους δῆμους τῆς Μαντινείας ἡ πενθερὰ κρατοῦσα ἀγγεῖον πλήρες μέλιτος καὶ ἀμυγδάλων δίδει ἀνά ἓν μελιτωμένον ἀμύγδαλον εἰς τοὺς νεονύμφους καὶ τὸν κουμπάρον, ἐνθ' ἡ κοράσια ψάλλουσι τὸ μέλωμα τῆς νύμφης (Κατ' ἀνακοίνωσιν Ν. Τριανταφυλλάκου). Ἀνά μία χουλιανὰ μέλιτος προσφέρεται καὶ ἐν Κοροικῇ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἱεροτελεστίας ὑπὸ ἀπκσῶν τῶν γυναικῶν τοῦ χωρίου εἰς τοὺς νεονύμφους ὑποχρέους νά τὸ φάγωσι (Rev. trad. pop. 1894 IX, 466)].

2) [[Βλ. τὰς μαρτυρίας ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 240, 2]].

3) *Buchon* σ. 238. *Heuzey Le Mont Olympe et l'Acarnanie* σ. 278. [[Ἐν Καταζήκῳ (παρὰ τὰς Φέρας), πρὶν ἢ εἰσελθῇ ἡ νύμφη εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλείφει διὰ βουτύρου τὰς παραστάδας τῆς θύρας ἐν σχήματι σταυροῦ (ΚΠ. Σύλλ. Η', 548 β), ἐν Μακεδονίᾳ δὲ διὰ βουτύρου καὶ μέλιτος τὸν οὐδὸν καὶ τὰς παραστάδας τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου (Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 157)].

4) *Servius ad Vergil. Aen. IV, 19, 458. Plin. Hist. Nat. XXVIII, 9. [[Festus l. uxor. Donat. ad Terent. Hecyr. act. I sc. II, 60. Isidori Orig. IX, 7. Πλουτάρχ. Ρωμ. κεφ. 31. Marquardt Röm. Privatalt. I, 52. Brisson de ritu nuptiali σ. 193. Καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ἡ νύμφη ἔχριε διὰ βουτύρου τὸν ἄξονα, τοὺς τροχοὺς καὶ τοὺς βόας τῆς ἀμάξης ἐπιλέγουσα ἐδάφια τῆς Ῥιγβέδας (Cānkḥāyana I, 15 3 κέ. ἐν Weber's Ind. Stud. V, 314). Περὶ ἐπαλείψεως τῶν παραστάδων διὰ μέλιτος ἢ βουτύρου βλ. Samter Familienfeste σ. 80 κέ. πρὸλ. καὶ σ. 3]].*

ἀφθονίας, καὶ ἡ πενθερὰ περνᾷ εἰς τὰς χεῖράς τῆς δύο κουλλούρια διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν¹⁾. Ἐν Λευκάδι ὀφείλει ἡ νύμφη νὰ καταφέρῃ τρία κτυπήματα πελέκως, ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς δοθέντος, ἐπὶ τῶν τεσσάρων μερῶν τῆς θύρας²⁾ καὶ ἀλλαχοῦ ἡ πενθερὰ δένει τοὺς νεόνυμφους μὲ ἡνία ἔππων, διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἀδιάσπαστον καὶ ἀχώριστον τοῦ συζυγικοῦ βίου³⁾.

Εἰς πολλὰ μέρη ἡ νύμφη εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν ἀνάρπαστος διὰ νὰ μὴ πατήσῃ ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας, ὅπερ κακὸς δῖωνός θεωρεῖται, ὅπως καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ἄλλοτε⁴⁾. Ἐνίοτε θέτουσι κάπητα, ἢ κόσκινον, ἢ τάπητα ἐπὶ

1) *Buchon* σ. 238—9. [Ἐν Ἠπειρῷ εἰσερχομένη ἡ νύμφη σπαίρει ῥύζι διὰ νὰ ῥιζώσῃ καὶ κριθὴν διὰ νὰ τεκνοποιήσῃ γλήγορα (*Z. Ἄγ. Α'*, 14, 18'). Βλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 272, 4. 273, 1. Κουλλοῦραν θέτει ἡ πενθερὰ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης ἐν Βελθενῶν (Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 368). Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης ἐν Καρυᾷ τοῦ Ὀλύμπου (Λαογρ. Σύμμ. Β', 266). Ἐν Καταφυγίῳ τοῦ Ὀλύμπου ἐπιτίθεται ἄρτος καὶ τολύπη ἐρίου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης ὑπὸ μεσήλικος γυναικὸς ἐπὶ εὐτεκνία διακρινομένης (Ἔστία 1883 ΙΕ', 361). Ἄρτον ἐξυμωμένον μετὰ μέλιτος κόπτει ἡ νύμφη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς πρὸ τῆς θύρας τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ ἐν Λακκοδικίῳ τῆς Μακεδονίας (*Γουοίου Πάγγ.* σ. 61). Πρβλ. καὶ Ἐπιθ. πολιτ. καὶ φιλολογ. 1882 Γ', 59 (ἐν Σεβεδίκῳ Δωρίδος). Ἄλλας μαρτυρίας παρὶ τοῦ ἐθίμου νὰ κόπτεται ἄρτος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ γαμβροῦ ἢ τῆς νύμφης βλ. ἐν Λαογρ. Σύμμ. ἐνθ. ἀν. Περὶ καὶ διαστοῦ Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 142. Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 186 (οἱ μερόπαισι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν θλῶσιν ἐν πρωτόγονοιο καὶ τὸ διαμοιράζονται). Κατὰ τὴν *L. Folia* (ἐνθ. ἀν.) ἐν τισὶ χωρίοις εἰσερχομένη ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ρίπτει ἑπὶ τοῖς πύλοις τῆς τρεῖς ἄρτους κομνηθέντας ἐπ' αὐτῆς ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου, εἰς δὲ τὴν κεντρικὴν τῆς θύρας ἐμπηγνύει μάχαιραν. Ἐν Παράμυθῳ τῆς Ἠπειροῦ ἡ νύμφη ρίπτει κουλλοῦραν ἐπὶ τῆς στέγης τῆς χαμηλῆς πάντοτε οἰκίας (Νεολόγου ἐδομ. ἐπιθ. 1892 Α', 66). ἐν δὲ Πογώνι κατατεμαχίζει κουλλοῦραν προσφερθεῖσαν αὐτῇ μετὰ πινακίου πλήρους ἄρτυος ὑπὸ παιδὸς καὶ διασκορπίζει τὰ τεμάχια καὶ τὴν ὄρουσαν εἰς τοὺς συνηγμένους πρὸ τῆς οἰκίας. Ἡ δὲ πενθερὰ τὴν ὑποδέχεται προσφέρουσα δύο λαγῆνους οἴνου καὶ δύο ἄρτους (*Λαμπροῖδου Ἠπειρ. μελετ. Ζ'*, 24)].

2) *A. Pap. Vreto Memoria* etc. σ. 38. Κάμνουσι δὲ τοῦτο κατὰ τὸν Βρετὸν «per esprimere la permanenza, che dovrete fare in casa di suo marito». [Πρβλ. καὶ Ἐφ. Φιλομ. ΙΓ', 1687. ΚΠ. Σύλλ. Η', 411. Ἔστία 1877 Δ', 701 (βλ. τὸ χωρίον κατωτέρω σ. 294 σημ. 3). Ἐν Καρυαῖς τῆς ἐπαρχ. Καβακλῆ κατὰ τὴν εἰσοδὸν τῆς νύμφης καὶ ἐνθὸς γίνεται ὑπὸ τοῦ νοῦνου ἡ καταγραφὴ τῶν δώρων αὐτῆς, ὑπαγορευόντος τοῦ πενθεροῦ τῆς, εἰς τῶν παρευρισκομένων διὰ πελέκως κτυπᾷ στῦλον τῆς οἰκίας τρίς, «ἐξορκίζων τοιοῦτοτρόπως πᾶν κακὸν πνεῦμα ἐκ τῆς οἰκίας» (Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ. συλλογὴ σ. 184). Καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄρτης πρὶν ἢ εἰσελθῆ ἡ νεόνυμφος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, προχωρεῖ εἰς ἐκ τῶν ἀκολουθούντων αὐτὴν καὶ κτυπᾷ διὰ πελέκως ἐπὶ τῆς θύρας σταυροειδῶς λέγων μεγαλοφώνως: *Κόβω, κόβω. —Τί κόβεις; ἐρωτῶσιν οἱ λοιποί.—Τὸν ἀσιτία τῆς νύμφης* (*Σεραφεῖμ Δοκίμιον Ἱστορ. περιλήψεως Ἄρτης* σ. 186—7. Πρβλ. καὶ *Ῥωμαίων ἐν Λαογρ. Ζ'*, 357). Βιαιῶς, δι' ὀρμητικῆς ὠθῆσεως ὑπ' αὐτῆς τῆς θύρας, εἰσέρχεται ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας (Ξενοφάν. Β', 286) καὶ ἐν Σινασφ (*Ῥίζου Ἐλευθεριάδου Σινασός* σ. 78. *Ι. Ἀρχελάου Σαραντίδου Σινασός* σ. 80)].

3) *Wachsmuth* σ. 95.

4) *Plaut. Casina* πρ. IV σκ. 4, 1. *Πλουτάρχ.* Ῥωμαϊκ. κεφαλ. 29 σ. 271 c: «Διατε τὴν γαμουμένην οὐκ ἐῴσιν αὐτὴν ὑπερβῆναι τὸν οὐδὸν τῆς οἰκίας, ἀλλ' ὑπεραίρουσιν οἱ προπέμποντες; πότερον, ὅτι τὰς πρῶτας γυναῖκας ἀρπάσαντες, οὕτως εἰσὴνεγκαν, αὐταὶ

χοσκίνου, ἄτινα ὑποχρεοῦται νὰ ὑπερπηδήσῃ¹⁾ ὅταν δ' ἡ νόμφη ἀναβᾶσα τὴν κλίμακα μέλλῃ νὰ προβῇ, πρέπει νὰ προτείνῃ τὸν δεξιὸν πόδα ἵνα ἡ ἡ εἰσοδος αἰσία (καλορρίζικος)²⁾ ἡ δὲ συνήθεια αὕτη παρέμεινεν ἐξ ἀρχαίων ἑοξασιῶν³⁾.

δὲ οὐκ εἰσῆλθον ; ἢ βούλονται δοκεῖν εἰσιέναι βιαζομένας, οὐκ ἐκούσας, ὅπου μέλλουσι διαλύειν τὴν παρθενίαν ; ἢ σύμβολόν ἐστι τοῦ μηδὲ ἐξιέναι δι' αὐτῆς, μηδὲ καταλιπεῖν τὴν οἰκίαν, εἰ μὴ βιασθεῖν, καθάπερ καὶ εἰσῆλθε βιασθεῖσα ; » [[*Servius ad Verg. Bucol. VIII, 24. Isidor. Orig. IX, 7. 12. Lucan. Pharsal. II, 358. Rossbach Untersuchungen über die röm. Ehe 1853 σ. 360. Becker Gallus II, 17. Marquardt Röm. Privatalt. I, 52. Πολλαχοῦ τοῦ Languedoc ἡ νόμφη διέρχεται κούφῳ ποδί τὸ κατώφλιον, νομίζουσα ὅτι οὕτω θὰ εἶναι κυρία ἐν τῇ οἴκῳ (Nore ἐνθ. ἀν. σ. 63). Καὶ ἐν Γασκώνῃ ἀνάρπακτος εἰσέρχεται (Musée des familles 1840 VII, 331). Ἄλλας μαρτυρίας περὶ τῆς συνήθειας τῆς ὑπερβάσεως τοῦ κατωφλίου βλ. ἐν Mélusine I, 439. Zeitschr. Ver. Volksk. 1915 σ. 341, 2. Παρ' Ἰαθαίοις καὶ Σουδανοῖς βλ. Arch. f. Religionsw. 1908 σ. 133. Γενικῶς : W. Crooke The lifting of the Bride ἐν Folk-lore 1902 σ. 226 κέ. 238 κέ. (Πρβλ. καὶ Hessische Blätter für Volkskunde 1903 σ. 16*). Samter Geburt, Hochz. u. Tod σ. 136 κέ. Rev. de l' hist. des religions 1898 τ. 37 σ. 413. Zs. Ver. Volksk. 1915 σ. 26, 14. Βλ. καὶ Haas ἐν Weber's Ind. Stud. V, 203. Ὁ Zachariä ὑποθέτει ὅτι σημασίαν ἔχει οὐχὶ ἡ μὴ πάτησις τοῦ κατωφλίου, ἀλλ' ἡ μεταρσίωσις τῆς νόμφης, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ τοῦ γαμβροῦ. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ λείψανον τοῦ δι' ἀρπαγῆς γάμου, ἀλλὰ καὶ ὁ γαμβρὸς ἀνυψοῦται (Arch. f. Religionswiss. 1908 σ. 136). Πρβλ. καὶ τὴν συνήθειαν τοῦ νὰ πηδῶσιν ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νόμφη ὑπὲρ λίθου (W. Crooke ἐνθ. ἀν. σ. 227 κέ.)].*

1) Douglas Resemblance between the ancient and modern Greeks 1813 σ. 112. Soultzi Voyage en Grèce et en Turquie τ. II σ. 136. Bybilakis σ. 39 (πασσαλίθης). Guys τ. I σ. 260 : «La mariée, chez les Grecs, est encore soutenue par des femmes, ou par les hommes qui l'accompagnent, et à la porte du mari il se fait une autre cérémonie aussi ridicule que le passage du seuil qu'il ne falloit pas toucher. Dès que la mariée arrive, on étend un tapis sur un crible, et on la fait marcher dessus, en entrant chez son mari. Si le crible, sur lequel elle ne manque pas de s'appuyer fortement, ne crevoit pas sous ses pieds, on auroit contre elle des soupçons qui allarmeroient son epoux ; mais il est tranquille et content, après l'épreuve du crible». [[Ἐν Καρυαῖς τῆς ἐπαρχίας Καθακλή (Φιλιππούπολις) «πλησίον ἀλλήλων ἰστάμενοι οἱ νεοστεφεῖς καὶ εὐρισκόμενοι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τάπητος σύρονται βιαίως πρὸς τὰ ἐντὸς χωρὶς νὰ θέσωσι τὸν πόδα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς» (Λουλουδοπούλου Ἀνέκδοτος συλλογὴ σ. 185). Ἐν Μαλακοπῇ τῆς Καππαδοκίας ἡ νόμφη προσκυνοῦσα τρεῖς ἡσπάζετο ἐπίσης τρεῖς τὸ κατώφλιον (Ξενοφάν. Δ', 430). Καὶ ἐν Ἰκονίῃ γονυπετοῦσα ἡσπάζετο τὸ κατώφλιον (Ἔστια 1889 KZ, 47), ἐν δὲ Καλαμωτῇ Χίου τὸ δεξιὸν μέρος τῆς θύρας (Καλλιμάχη Χιακ. ἀνάλ. 140, 3). Ἐν Σινασφῷ ἐποίει τρεῖς ἐδαφιαίας ὑποκλίσεις πρὸ τῆς θύρας (I. Ἀρχελαῖου Σαραντίδου Σινασός σ. 80). Ὁμοίως καὶ ἐν Λακκοδικίῳ Μακεδονίας (Γουσίου Πάγγ. σ. 61). Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 277 σημ. 1]].

2) Πανδώρα Θ', 511. I. Λαμπροῖδου Ζαγοριακά σ. 182. [[Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 157. Ἡμερολ. Σκόκου 1910 σ. 368 (ἐν Βελδεντῷ). Περὶ τῆς συνήθειας ταύτης βλ. Samter Familienfeste σ. 3. Πρβλ. καὶ R. Schmidt Beiträge zur indischen Erotik σ. 689]]. Ἐκ τῆς συνήθειας ταύτης προῆλθον καὶ αἱ παροιμίαι «Νύμφη πάτα μὲ τὸ δεξι» καὶ «Νύμφη, τὸ δεξι ποδάρ' ἐμπρός.—Δὲν ἔχω σκοπὸ νὰ πολυκαθήσω» (Βενιζέλλ. Παροιμ. 173, 72—3). [[Π. Π. λ. νύμφη 41. 42]].

3) Ὁ Πυθαγόρας διέτασσε νὰ εἰσέρχωνται εἰς τοὺς ναοὺς διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδός καὶ νὰ ἐξέρχωνται διὰ τοῦ ἀριστεροῦ (Ἰαμβλιχ. β. Πυθαγόρ. 28).

Ὅταν εισέλθῃ ἡ νύμφη εἰς τὴν οἰκίαν, ἐν μὲν Οἰναίᾳ τοῦ Εὐξείνου πόντου θουσιάζουσιν ἀλέκτορα ¹⁾, ἐν δὲ Ζαγορίῳ κριόν ²⁾, ἀρχαίον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔθιμον ἀκολουθοῦντες.

Εἰς τὴν θύραν κεῖται ὄνιον ἀρότρου καὶ ἄλλα γεωργικὰ ἐργαλεῖα, ἐφ' ὧν πατεῖ ἡ νύμφη, δεικνύουσα ὅτι θὰ συμμετέχῃ τοῦ λοιποῦ ἔλων τῶν ἐργασιῶν ³⁾,

1) Πανδώρα Θ', 519. [[Καὶ ἐν Κύπρῳ ὁ γαμβρὸς σφάζει ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ὄρνιθα (Λουκάς σ. 89—90. Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 727). Ὅμοίως καὶ ἐν Τήνῳ (Κατ' ἀνακοίνωσιν Στυλιανῆς Καραλῆ 1888 καὶ Ἀδ. Ἀδαμαντίου)]]].

2) *I. Λαμπροῖδου Ζαγοριακά* σ. 183.

3) *Saint-Sauveur Voyage pittoresque etc. dans les isles* τ. III σ. 366 : «Après toutes les formalités d'usage, l' épouse fut conduite chez son mari par un nombreux cortège de parens et amis des deux familles. Au devant de la porte de la maison, on avoit placé divers instrumens d' agriculture liés ensemble, et une charrue dont le soc étoit tourné en dehors. La mère de l' époux se présente pour recevoir sa bru. Cette réunion, lui dit-elle, vous indique l' obligation où vous êtes de partager avec votre mari les travaux de la campagne; vos mains doivent conduire cette charrue dont le soc est pour vous la première marche d' entrée dans cette maison; et en même tems, elle lui tendit la main, et l' aida à monter sur le soc». *Bybilakis* σ. 38 : «Bei ihrem Eintritt ins Haus wird das am Eingange liegende Pflugscharenisen (γυνὴ noch heutzutage gennant), von den jungfräulichen Häusern der Braut betreten». Ἐφημ. Φιλομαθ. 17' σ. 1687. [[ΚΠ. Σὺλλ. Η', 414 β. Ἐπετ. 1876 σ. 701 Λευκάδος]] : «Παρά τῆ θύρᾳ δὲ ἐκτίθενται διάφορα γεωργικῆς ἐργασίας ἐν οἷς διαπρέπει τὸ ὄνιον (χυδ. γενί), εἰς δὲ τῶν οἰκείων προσφέρει τῇ νύμφῃ πέλεκυν. Ἐπὶ τῷ πέλεκυ τρεῖς τὴν θύραν σταυροειδῶς πατεῖρα συγκροτῶντες τὸ παρακείμενον ὄνιον». Ἐπιπέδον καὶ ἡ παρουσία βάρκῃ ἡ νύμφη μαστὸν τῆς τῆς πόρτας, [[περὶ ἧς, ὡς καὶ περὶ τοῦ ὄρνιθου βλ. ὅσα σημειοῦνται ἐν ΠΠ. Γ', 281. Πρόσθετες καὶ *Ρωμαίου* Τὸ ὄνι κατὰ τὸν γάμον ἐν *Λακκοδικίσι*, 346—368, ὅστις καὶ περὶ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἔθιμου πραγματεύεται ἐν σ. 347 (πρβλ. καὶ σ. 356). Ἄλλαι μαρτυρίαι : *Γουσίου* Πάγγ. σ. 61 (ἐν *Λακκοδικίσι*). Εἰς τινὰ μέρη τῆς Μακεδονίας ἡ νύμφη πατεῖ ἐπὶ σιδηροῦ ἀντικειμένου (Ἐθν. Ἀγ. ἐνθ. ἀν.). Ἐν Σεβεδίκῳ τῆς Δωρίδος ἐπὶ μαχαιρίου, δι' οὗ ἐποίησε προηγουμένως ἐντομὰς εἰς τὴν θύραν (Ἐπιθ. πολιτ. φιλολ. 1882 Γ', 59). Σημειωτέον ὅτι ἐνιαχοῦ καὶ ὁ γαμβρὸς πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πενθεροῦ τοῦ σταυρώνει διὰ μαχαιριδίου τὴν θύραν, τρεῖς ἐν Γιάννιτσᾳ Καλαμάτας (Νέα Σιών Γ', 1119), τετράκις ἐν Μεγαλοπόλει (Ἀρκ. Ἐπετ. 1903 σ. 75), ἐν δὲ Καλαμωτῇ Χίου διασκελίζει ἀξίνην (*Καρολλάκη* Χιακ. ἀνάλ. σ. 140, 3). Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 290, 4. Ἐν Ἡλιδί διέρχεται ἡ νύμφη κἀτωθεν μαυρομάνικου μαχαιρίου, ἐμπηχθέντος εἰς τὸ ὑπέρθυρον (*Καρκαβίτσα* Λυγερῆ, 1896 σ. 166.β' ἐκδ. σ. 162). Ἐν Λάσκα τῆς Γορτυνίας ἡ νύμφη «ἐπιανώτανε ἀπὸ τὸ σιδερένιον κἀδουρα τῆς πόρτας» (*Λάσκαρη* Λάστα σ. 108). Ὑνὶ μετὰ δρεπάνου καὶ πίττας ἐντός σάκκου λαμβάνει εἰς χεῖράς τῆς ἐν Μεγαλοπόλει (Ἀρκ. Ἐπετ. 1903 σ. 78). Μετὰ θυμιάματος ἐπὶ ὄνιου ὑποδέχεται τὸν γαμβρὸν ἐν Καρπάθῳ ἡ μήτηρ τῆς νύμφης (*Wescher-Mavrolakákη* Δωρ. ψήφ. Καρπ. σ. 58). Περὶ τοῦ ἐπιχωριάζοντος εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἰταλίας ἔθιμου νὰ διδῆται εἰς τὴν νύμφην ἢ νὰ εὐρίσκη αὕτη σάρωθρον βλ. τὰ ἐν ΠΠ. Γ', 281, εἰς ἃ πρόσθετες ὅτι καὶ ἐν Βερώνῃ παρά τὴν εἰσοδὸν τῆς οἰκίας τίθεται σάρωθρον πρὸς διάγνωσιν τῆς φιλεργίας, ἐὰν τὸ σηκώσῃ, ἢ τῆς ὀκνηρίας τῆς νύμφης (*Arch. per le trad. popol.* 1899 σ. 123, 11. Πρβλ. καὶ αὐτ. 1905 σ. 292). Ἐν Γασκωνίᾳ τὴν νύμφην ὑποδέχεται εἰς τὴν θύραν ἡ προμάμη, προσφέρουσα εἰς αὐτὴν σάρωθρον, σημεῖον τῶν μελλουσῶν ἐνασχολήσεων τῆς (*Musée des familles* 1840 VII, 331). Εἰς τι χωρίον παρὰ τὸν Ἀχελφὸν προσφέρεται δράκι καὶ ῥόκα πλήρης βάμβακος (Ἐβδομ. 1889 φ. 25 σ. 4 β)]]].

καὶ κτυπῶσα ἀκολούθως σταυροειδῶς ῥόδι ἐπὶ τῆς θύρας σκορπᾷ τοὺς κόκκους ἐντὸς τῆς οἰκίας πρὸς ἐπίτευξιν γονιμότητος ¹⁾, διότι τὸ ῥόδι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐθεωρεῖτο σύμβολον τοῦ γάμου καὶ τῆς εὐτεχνίας ²⁾· ἐν Λευκάδι μετὰ τοῦτο τῇ προσφέρεται ἀγγεῖον πλήρες ὕδατος, ἐξ οὗ πιούσα τρίς ἐκ τριῶν διαφόρων μερῶν, χύνει τὸ λοιπὸν εἰς τὰ ὀπίσω ³⁾.

1) Ἐφημ. Φιλομαθῶν ΙΓ', 1687. [[ΚΠ. Σύλλ. Η', 411. Ἐστία 1877 Δ', 701]]. Χουρμούζης σ. 29. Ἀντιωνιάδου Κρητικῆς σ. 66 [[δ' ἐκδ. σ. 73]]. Πανδῶρ. ΙΓ', 471. [[Ῥόδι ἔθραυεν ἡ νύμφη ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλλίου ἐν Ἰκονίῳ (Ἐστία 1889 ΚΖ', 47). Ἐν Κύπρῳ ἔρριπτεν αὐτὸ κατὰ τοῦ ἀνωφλίου, κατὰ μὲν τὸν Λουκᾶν (σ. 89) ὁ γαμβρὸς διαχεόμενον ἐπὶ τῆς νύμφης, κατὰ δὲ τὸν Σακελλάριον (Κυπρ. Α', 728) συγγενῆς τις καὶ ἐσκορπιζε ἔμπροσθεν τῶν νεονύμφων. Ἀλλαχοῦ ἡ νύμφη ῥίπτει μεθ' ὁρμῆς χαμαὶ ἢ ἐντὸς τῆς οἰκίας ῥόδι (βλ. Ἀρκ. Ἐπετ. 1903 σ. 79. Ν. Σιών Γ', 1120. Ἐδδομ. 1889 φ. 25 σ. 4 6), εἰς δ' ἐν Μεσσηνίᾳ ἐμβάλλονται ἐνίοτε ἀργυρᾶ ἢ χρυσᾶ νομίσματα. Ἐν Κρήτῃ «ὅταν μετὰ τὴν στέφιν ὀδηγῶσι τοὺς νυμφίους εἰς τὴν κατοικίαν των, πρὸ αὐτῶν εἰσέρχεται τις, σκορπᾷ εἰς ὄλην τὴν οἰκίαν ἐν ῥόδι καὶ λέγει ὡς ἐσκορπίσε τὸ ῥόδι τοῦτο εἶται νὰ σκορπίσωσι (νὰ ἔλθωσι) καὶ τὰ καλὰ ἰδῶ μίση» (Κρητικὸς Ἀστὴρ Δ', 667). Ἐν Λάστα τῆς Γορτυνίας ἡ νύμφη ἐπάτα ἐπὶ τοῦ κτωφλίου μετὰ τὸ δεξιὸν πόδι ῥόδι, «σημάδι ἐμόνοιας» (Λάσκαρη Λάστα σ. 108), ἐν Τήλῳ δὲ (Ζωγράφ. Ἀγ. Α', 266) καὶ ἐν Λιδισίῳ (Ξενοφάν. Δ' 207) συμφορῶν οἱ νεόνυμφοι. Ἀντὶ ῥοδίου ἄλλοτε πατῆ ἡ νύμφη μῆλον ἢ κυδῶνι (ἐν Λευκάδι καὶ Ζατούνη τῆς Γορτυνίας, κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Κασομάτη 1894). Μῆλον, εἰς τὴν ἐπιτεθῆ νομίσματα, ῥίπτεται ὑπὸ τῆς νύμφης ἐν τῇ μέσῃ συνηθροισμένῳ γυναικῶν, ἐκείνη δ' ἤτις κατορθώσῃ νὰ τὸ κέρει κολύσσει αὐτὸ ὡς αἶσαν (Λουλουδοποιεῖον Ἰ. Οὐράκη σ. 187). Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μετέθεσιν τοῦ γαμβροῦ πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης ἐναγοῦ παρόμοια συνηθίζονται οὕτω, ἐν μὲν Σιάννᾳ Ῥόδου ἡ πενθερὰ θέτει παρὰ τὸ κτωφλίον ῥόδι, ὅπερ οὗτος ὑποχρεοῦται νὰ θρυμματίσῃ διὰ τῶν ποδῶν (Ξενοφάν. Ζ', 49). ἐν δὲ Καρπάθῳ διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς πατεῖ καὶ κατασυντρίβει ὁ γαμβρὸς ῥόδι ἀποσπασθέντος εἰς μίαν τῶν γωνιῶν τοῦ ἐν τῇ εἰσόδῳ στρωθέντος ἐπίτηδες ἐφαπλώματος (Wescher Μακρολακάκη Δωρ. ψήφ. Καρπ. σ. 58). Ἐν Καταφυγίῳ τοῦ Ὀλύμπου ὁ γαμβρὸς σταθεὶς πρὸ τῆς θύρας χαιρετᾷ διὰ τριῶν κλίσεων τῆς κεφαλῆς, καὶ ῥίπτει ἐπ' αὐτῆς μῆλον (Ἐστία 1883 ΙΕ', 360)].

2) Βλ. Welker Griech. Götterlehre τ. II σ. 319. [[Τὰ ῥόδια ὀνομάζει «ἐρωστίας αἰσία σύμβολα» ὁ Θεόδωρος Ὑσακητὸς (τέλη ΙΓ'—ἀρχ. ΙΔ' ἐκατ.) ἐπ. 83 ἐν Notices et extraits de manuscrits τ. VI σ. 41, ὅστις πολλάκις, ὡς ἐκ τῶν ἐπιστολῶν του φαίνεται, προσφέρει τῷ βασιλεὶ ἀριθμὸν τινα ῥόδιων συμβολικῶς διάφορα ἐπευχόμενος οὕτω]].

3) Ἐφημ. Φιλομαθῶν ἐνθ. ἀν. [[ΚΠ. Σύλλ. Η', 411—2. Ἐστία ἐνθ. ἀν. σ. 702. Καὶ ἐν Μακεδονίᾳ ἡ νύμφη μετὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς ἀνέρχονται τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας κρατοῦσαι ὁμοῦ δοχεῖον, ἐξ οὗ χύνουσιν ὕδωρ καθ' ὄλην τὴν ἀνάβασιν (Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 157. Πρβλ. καὶ Γουσίον Πάγγ. σ. 61). Ἐν Λάστα τῆς Γορτυνίας ἡ νύμφη εἰς τὸ προαύλιον χύνει σταυροειδῶς ὕδωρ ἀπὸ κανάτι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς (Λάσκαρη σ. 107)· ὁμοίως καὶ ἐν Μεγαλοπόλει (Ἀρκαδ. Ἐπετ. 1903 σ. 78). Ὑδωρ χυνόμενον εἰς ἄλλην περίστασιν βλ. ἀνωτέρω σ. 276. Εἰς τοὺς Καραγκούνηδες ἐπικρατεῖ ἡ συνήθεια νὰ λακτίξῃ ἡ νύμφη κατὰ τὴν εἰσόδον τῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ λάγνηνον πλήρη ὕδατος, διὰ νὰ φέρῃ τὸ ποδαρικό τῆς ἀφθονίαν. Ὁμοίως καὶ ἡ ὑποκρινόμενη τὴν νύμφην λακτίζει τὴν λάγνηνον τοῦ κλήθονα (Ἐστία 1890 Α', 268 6, 7). Ἐν Λακκοδικίῳ τῆς Μακεδονίας λακτίζει ἡ νύμφη διὰ τοῦ δεξιοῦ ποδὸς τῆς ποτήριον πλήρες οἴνου, ὅταν ὁμοῦ ἐξέρχεται ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας (βλ. ἀνωτέρω σ. 277, 1)]. Ἐν Ζαγορίῳ ἐπικρατεῖ καὶ ἡ συνήθεια τοῦ νὰ εἰσάγηται ἡ νύμφη μετὰ τοῦ γαμβροῦ εἰς ὑπόγειόν τι, ὅπου ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ γόνατος ἐκάστου ἐπιτίθενται τρεῖς κόκκοι αἴτου, οὗς πρῶτος ὁ νυμφίος, χωρὶς νὰ στηριχθῆ, ἀφαιρεῖ διὰ τῆς γλώσσης του ἀπὸ τοῦ γόνατος καὶ μασσᾷ, κατόπιν δ' ἡ νύμφη ἢ πρᾶξις αὕτη ὑποδεικνύει ὅτι μόνον

Εὐωχίαι καὶ διασκεδάσεις. Ἀφοῦ ὅλα ταῦτα ἀκριδῶς ἐκτελεσθῶσιν, εἰσέρχονται ἅπαντες ¹⁾ κάθηνται δὲ ἡ νύμφη μετὰ τὸν γαμβρὸν εἰς τὴν νυμφικὴν παστάδα, πλουσίους ὑφάσμασιν ἐστρωμένην, νεάνιδες δὲ κύκλῳ ἄδουσιν ἄσματα πασιτικὰ ἐν Κρήτῃ λεγόμενα ²⁾, ἀναλογεῦντα δὲ πρὸς τῶν ἀρχαίων τὰ ἐπιθαλάμια. Στρώννυνται ἀκολούθως αἱ τράπεζαι, συνήθως μετὰ δύο, εἰς ὧν τὴν μίαν κάθηνται οἱ ἱερεῖς, οἱ παράνυμφοι καὶ οἱ προὔχοντες τοῦ χωρίου, εἰς δὲ τὴν ἄλλην οἱ λοιποὶ ³⁾, ἐνίοτε δὲ τρεῖς, μία διὰ τοὺς ἄνδρας, ἑτέρα διὰ τὰς γυ-

δι' ἰδρώτων καὶ ἀγώνων θὰ πορίζονται τὰ πρὸς τὸ ζῆν (*Λαμπροῖδου Ζαγοριακὰ σ. 188*).
 [[Ἐτερον ἔθιμον, ἐπιχωριάζον εἰς τὴν Πελοπόννησον ἰδίως, εἶναι νὰ εἰσάγονται οἱ νεόνυμφοι εἰς τὴν οἰκίαν διὰ μανδηλίου ἢ τσεμπέρας. Οὕτω ἐν Μεσογῆνῃ καὶ Καλαμάτῃ εἰσάγει αὐτοὺς ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ περιβάλλουσα ἀμφοτέρων τοὺς ἀγκύνας διὰ μεταξίνου μανδηλίου. Ἐν Βυσοῦκῃ τῶν Καλαβρύτων γυνὴ ἢ κόρη συγγενῆς τοῦ γαμβροῦ (*ΔΙΕ Α'*, 181). Ἐν Οἰνοῦντι ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ, ἐάν δὲν εἶναι χήρα, προσδέουσα τὰς χεῖρας ἢ τὰς κεφαλὰς τῶν νεονύμφων φέρει αὐτοὺς πρὸς τὴν θύραν (*Κουκουλὲ Οἰνουντ. σ. 99—100*). Μετὰ τῶν νεονύμφων συνέλκεται ὑπὸ τῆς μητρὸς τοῦ γαμβροῦ καὶ ὁ κουμπάρος ἐν Μεγαλοπόλει (*Ἄρκ. Ἐπετ. 1903 σ. 79*) ὁμοίως καὶ ἐν Ἀνδριταίνῃ διὰ μεταξίνου μανδηλίου ἢ *τζεβρέ* (κατ' ἀνακοίνωσιν Π. Θεοδωροπούλου), εἰς δὲ τοὺς ὄρεινους δήμους τῆς Μαντινείας καὶ ἐνιαχοῦ τῆς Γορτυνίας καὶ διὰ πικροῦ ἢ σαλίου, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ καλύπτονται ὑπὸ τῆς μητρὸς. Ἐν Γιάννιτῃ Καλαμάτῃ καλύπτει αὕτη τοὺς νεονύμφους διὰ τσεμπέρας λευκῆς (*N. Σιών Γ', 1120*). Ἐν γὰρ τῇ παλαιᾷ τὸν Ἀχελῷον ἢ πενθερὰ σύρει ἐκ τοῦ λαιμοῦ διὰ μεταξίνου μανδηλίου τὸν νεόνυμφον πρὸς τὴν νύμφην κατὰ τὴν μετάδοσιν τοῦ πρὸς παραλαβὴν αὐτῆς, ἀμφοτέρω δὲ μετὰ τῆς στέλλῃ ὀδηγοῦνται εἰς τὰς ἐπιτήδεις κοσμητικὰς ἐδράς τῶν σφαιρῶν ἐκ τῆς ἐπιπέδου ἢ τοῦ κασιμαρῦλλου (*Πόδορας 1889 φ. 25 σ. 4*)]].

1) [[Ἐν Λευκάδι τότε ὀφείλουσι πάντες οἱ παρευρισκόμενοι νὰ συγχορεύσωσι μετὰ τῶν νεονύμφων τοὺς καλουμένους τρεῖς ἢ ἑπτά, ἄδοντες ζωηρῶς τὸ ἑξῆς πεντάστιχον:

*Ἔχω γνιό, κίτω χαρά,
 κὰν' ἡ νύμφη μας παιδιά,
 κίτω καστροφαιελιά,
 πέντε γνιούς καὶ μιὰ μηλιά
 κι' ἄλλη μιὰ ὄδακινιά.*

(*ΚΠ. Σδλλ. Η', 412*)]].

2) *Χουρμούζης σ. 29*, *Ὁ Bybilakis σ. 40* παραθέτει τὸ ἑξῆς:

*Νύφη μου, κυρὰ νύφη μου, πολλὴ νὰ ἴν' ἡ ζωὴ σου,
 κι' ὥστε νὰ σιέκη ὁ Βρούσινας (ἄρος), νὰ σιέκη τὸ κορμί σου κλπ.*

Βλ. καὶ *Ἀντωνιάδου Κρητ. σ. 66* [[*δ' ἐκδ. σ. 73*]]:

*Εἶτα δ' ἐντείνουν χορόν, καὶ τις φίλη παρθένος ἀρχίζει
 κάλλι τῆς νύμφης ὑμνοῦσα τὸν ἴδιον πόνον νὰ ψάλλῃ.*

[[Τοιαῦτα ἔσματα βλ. ἐν *Ἐλπίδος Μελαίνης Κρητ. Μελέσση 1873 σ. 61*, *1888 σ. 39* καὶ *Βλαστοῦ Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 141—2*. Καὶ ἐν Λέρῳ πασιτικὰ λέγονται τὰ τραγοῦδια τοῦ γάμου τὰ ἄδόμενα τὴν πρωτὴν μετὰ τὸν γάμον, πασιτὸς δὲ κατ' ἐπέκτασιν ὁ γάμος (*Οἰκονομοπούλου Λερισκὰ σ. 70*), ἀλλὰ καὶ «τοὺς ἔστησαν εἰς τὸν πασιτὸν» λέγεται διὰ τὸ «στήσιμον τῶν νυμφίων πρὸ τῆς τραπέζης, ὅπως τελεσθῆ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου» (αὐτ. σ. 93). Ἐν Καρπάθῳ «*παστολό(γ)ῶ, παστολό(γ)ισμα*, τὸ δι' ἄσμάτων ἐξυμνεῖν τοὺς νεονύμφους ἐν τοῖς γάμοις» (*Ζωγράφ. Ἄγ. Α', 325*). Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 263, 3]].

3) *Χουρμούζης* αὐτ.

ναίικας¹⁾ και ἄλλη εἰς τὴν αὐτὴν διὰ τοὺς προσερχομένους, ἐπειδὴ ἀπαίσιον θεωρεῖται νὰ μὴ συμμεθέξῃ ὁ βουλόμενος εἰς τὴν εὐωχίαν τῶν γάμων²⁾. Ἐν Ἀραχόβῃ πρὶν ἢ καθίσωσιν εἰς τὴν τράπεζαν καλοῦν ἓνα ἕκαστον κατὰ τὴν ηλικίαν καὶ τὴν τάξιν του δι' ἰδιαιτέρων ἀσμάτων³⁾. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ συμποσίου παραδίδονται εἰς μεγάλην εὐθυμίαν, οἷαν δύνανται νὰ διεγείρωσιν οἶνος καὶ ἐδέσματα ἄφθονα⁴⁾, καὶ ψυχικὴ διάχυσις, ἐπεύχονται δὲ μυρία καλὰ τοῖς νεονύμφοις καὶ τῷ κουμπάρῳ⁵⁾· τὸ συμπόσιον διαδέχεται χορὸς ζωηρός,

1) Τὸ ἔθιμον τοῦ ἰδιαιτέρως δειπνᾶν τὰς γυναῖκας εἶναι ἀρχαῖον, ὡς μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτέρω (σ. 265, 2) μνημονευθέντος χωρίου τοῦ Λουκιανοῦ (Συμπόσ. 8 σ. 423). Εἰρηόθω δ' ἐν παρόδῳ ὅτι προσφυέστερον ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὸ ἔθιμον τοῦτο τοῦ χωρίου τῶν ἀνδρῶν καθίξιν ἐν τοῖς συμποσίοις τὰς γυναῖκας ὁ Hahn (Alb. St. I, 197) πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ὁμοίου ἀλθανικοῦ ἔθιμου, ἀντὶ τῆς διηγήσεως τοῦ Ἡροδότου (Α', 146) περὶ τῶν Καίρων γυναικῶν· καὶ τοσοῦτη μᾶλλον καθ' ὅσον μνησὶν τούτου ποιεῖται καὶ ὁ Μένανδρος περ' Ἀθηναίῳ (ΙΑ' σ. 644 d):

τέτταρας ποιεῖν τραπέζας τῶν γυναικῶν εἰπά σοι,
ἐξ δὲ τῶν ἀνδρῶν, τὸ δεῖπνον δ' ἐντελὲς καὶ μηδενὶ
ἐλλιπέες· λαμπροὺς γενέσθαι βουλόμεθα τοὺς γάμους.

[[Βλ. καὶ Schoemann Gr. Alt. ³ II, 558 καὶ τοὺς ἀλλοὺς ἀναμνησθέντους συγγραφείς. Ἐν Σινασῶ ἡ νόμφη ἔτρωγεν ἰδιαιτέρως μετὰ τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς (I. Σαραντίδου Ἀρχαιολογία Σινασῶ σ. 81), ἐν δὲ Νισύρῳ εἰς τὸ γεῦμα καθίσαντες οἱ ἄνδρες (I. Παπαδοπούλου Γεν. περ. Νισ. σ. 63)]]

2) Πανδώρα IV' 471. Ἰδὸν περιηγητῶν συμπόσιον τῆς γυναικὸς κατὰ τὰς ἀρχαῖς τοῦ 14 αἰῶνος ὑπὸ τοῦ περιηγητοῦ Lebrun Voyage au Levant τ. III σ. 151: «Les mets, qui sont fort abondans, se servent dans de petits plats et l'on en change raisonnablement pendant le repas. Quand la compagnie est si grande, ils n'ont point de table, et comme ils s'asseient tous à terre, tous les conviés ont une serviette pour s'essuier les mains, qui est si longue, qu'elle s'étend à la ronde sur les genoux de toute la compagnie». Περὶ τοῦ χείρομάκτρου τούτου πισκίρι ἢ μεσάλα λεγομένου βλ. Hahn I, 145.

3) Ἐφημερ. Φιλομαθῶν ΙΖ' σ. 1757. Πανδώρα Κ', 114.

4) Ἐν Μέσα Μάνῃ, ὅπου μεγίστη ἀνυδρία ὑπάρχει, οἱ πλουσιώτεροι γάμοι διακρίνονται ἐκ τῆς ποσότητος τῶν δεξαμενῶν, ὡς διαθέτουσι πρὸς χρῆσιν τῶν προσκεκλημένων. «Lorsqu'un Cacavouglien se marie, λέγει ὁ Saint-Sauveur (Voyage historique, littéraire et pittoresque dans les isles du Levant τ. III σ. 369—370), l'affaire la plus importante est de sonder la citerne, partie principale de la dot qu'il donne à son épouse. Plus on a consommé d'eau dans le repas des noces, plus on passe pour riche. Cette prodigalité fait du bruit, et on ne manque pas d'instruire tout le canton de la quantité d'eau qui a été bue». Pouqueville Voyage en Grèce τ. V σ. 601. Σένου Ἡρωῖς τῆς ἑλλην. Ἐπαναστάσεως τ. Β' σ. 110—111. Ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα σημειοῦμεν ὅτι ἐν τῷ μυθιστορήματί του τούτῳ ὁ Σένος πολλὰς ἐσφαλμένας περὶ Μάνης εἰδήσεις ἔχει, ἐκ συγγραμμάτων εὐρωπαϊῶν περιηγητῶν ἀκριτῶς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀρυόμενος αὐτὰς.

5) Ἡ συνηθεστέρα πρόποις εἶναι «νὰ ζήσουν, νὰ καλογεράσουν»—«Εἰς ὑγείαν τοῦ κουμπάρου κλπ.». [[Ἐν Ἀκαρνανίᾳ: «Τοῦτο τὸ ποτηράκι τὸ πίνω εἰς ὑγείαν καὶ εὐτυχίαν τοῦ νεονύμφου, γειά τους καὶ χαρά τους, νὰ προκόψουν, καὶ εἰς τῶν ἀποδέλοιπων» (Κατ' ἀνακοίνωσιν Εἰστ. Στατῆου). Ἄλλας προπόσεις βλ. ἐν ΔΙΕ Α', 132. Λάοκαση Λάοισα σ. 109. Πιττακόφ 1878 σ. 203—4. Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 139. Βλαστοῦ Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ.

καθ' ὃν πρῶτον ἤδη χορεύει ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης, ἄδων :

Τώρα δοξάζω τὸ Θεὸ
ποῦ πιάνω χέρι δροσερό ¹⁾,

ἐνῶ ἐξ ἄλλου μέρους καὶ οἱ περιϊστάμενοι, πρὸς αὐτὸν ἀποτεϊνόμενοι, ἄδουσιν :

Αὐτὸ τὸ χέρι ποῦ κρατεῖς,

—Γιωργάκη, Γιωργάκη,—

για μὴν τὸ παρασφίγγης,

Γιωργάκη, ἔτσι νὰ ζήσης²⁾

γιατὶ τ'ν ποιοῦν τὰ δάχτυλα

—Γιωργάκη, Γιωργάκη—

ἀπὸ τὰ δαχτυλίδια,

Γιωργάκη, ἔτσι νὰ ζήσης ³⁾.

«Μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ χοροῦ καὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πλήθους, φέρεται ἡ νύμφη ὑπὸ τῆς μητρός της εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον ³⁾, πρὸς τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ ἐπιτάξῃ τὴν πρὸς τὸν ἄνδρα ὑποταγὴν καὶ ἀφοσίωσιν, καὶ παραστήσῃ αὐτῇ τὸν ἱερὸν σκοπὸν τοῦ γάμου, ἐξέρχεται. Ταύτης ἐξεληούσης ἔρχεται ὁ γαμβρὸς ὑπὸ τῆς μητρός του καὶ αὐτὸς ὀδηγούμενος, πρὸς τὸν ὅποιον, ἀφοῦ ἐπιτάξῃ τὴν πρὸς τὴν γυναῖκα ἀγάπην καὶ φρόνησιν, ἀπομακρύνεται, χωρὶς διόλου νὰ εἰσέλθῃ ἐνθα ἡ νύμφη ἤδη εὐρίσκεται. Μετὰ δύο ἢ τρεῖς ὥρας ἀρχεται πάλιν ἡ συρροὴ τῶν ἀνθρώπων ὁ δὲ γαμβρὸς, ἀφοῦ πρῶτον ἡ ἰδία αὐτοῦ μήτηρ πλύνῃ καὶ ἐνδύσῃ αὐτὸν καὶ θέσῃ εἰς τοὺς κάλτσους του τὸ φυλακτικὸν ὅπως μὴ μαγευθῇ καὶ βασκανθῇ, ἐξέρχεται εἰς ὑποδεξίωσιν αὐτῶν. Τὰ αὐτὰ καὶ εἰς τὴν νύμφην ἐκ μέρους τῆς μητρός αὐτῆς καὶ τῆς πενθερᾶς γίνονται, πρὶν ἢ ἐμφανισθῇ ἐν τῷ μέσῳ τῶν γυναικῶν» ⁴⁾.

Ἄλλὰ τὸ κύριον τοῦ γάμου συμπόσιον ἐν Κάσῳ γίνεται ἄλλην ἡμέραν μετὰ τὴν τοῦ γάμου Κυριακὴν, ἑορτὴν συνήθως. Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην μάγειροι προσκαλοῦνται οἱ ἐπιτηδειότεροι, χοῖροι καὶ βόες οὐκ ὀλίγοι θύονται, δι' ὧν παντοδαπὰ παρασκευάζονται ὄψα· οἱ κλίβανοι ἐτοιμάζουσιν ἄρτους διὰ τῶν ὡς ἀνωτέρω εἶρηται ὕλοτομηθέντων ξύλων, καὶ ἐν γένει πᾶσα φροντίς καὶ προσπάθεια καταβάλλεται, ὅπως εὐχαριστηθῶσιν οἱ τιμήσοντες τὸν γάμον ἐκ τε τῆς

127 κ.έ.]]. Παρ' Ἑλλανοῖς «ρόφοῖνε κήφοῖνε ἢ τρασιγοῦχοῖνε!»—νὰ ζήσουν καὶ νὰ περάσουν εὐτυχισμένα (*Hahn Alb. St. I, 145*), ἀνταποκρίνονται δὲ «Πολύχρονος», χαιρετισμὸς ἐκ τῶν βυζαντινῶν χρόνων παραμείνας, περὶ οὗ ἰσοῦ τί λέγει ὁ *Henry de Valenciennes* (*Continuation de la Chronique de Geoffroi de Ville-Hardoin* σ. 294 Buchon): «Et quant li emperères entra en Thèbes, dont peussies oir un si grant *polucrone* de Palpas et d' Alcontes, et d' ommes et de fames».

1) Πανδώρα ΙΑ', 449.

2) Χασιώτης σ. 49 ἀρ. 34.

3) [[Εἰσαγωγή ὑπὸ πενθερᾶς εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον παρ' ἀρχαίους: *Hermann Privaltalt.* σ. 275. Ἐν Πυργίῳ Χίου ὠδήγουν τὴν νύμφην οἱ γονεῖς, ὁ κουμπάρος, ὁ σὺντροφος καὶ ἡ συντρόφισσα (*Κανελλάκη Σιακά ἀνάλ.* σ. 141)].

4) Ἐν Λέσβῳ. Πανδώρα ΙΓ', 471—2.

ἀφθονίας καὶ τῆς λαμπρότητος. Ἦδη πᾶς τις ἔρχεται μετὰ τῆς οἰκογενείας του τὴν λαμπροτέραν περιδεδλημένος ἐσθῆτα· ἐκάστη γυνὴ δὲ κομίζει σίτου μῶδιον. Ἐφοῦ ἱκαναὶ φθάσωσιν εἰς τὸν οἶκον τῆς χαρᾶς καὶ εὐχρηθῶσι τοὺς νυμφίους, σχηματίζουσι χορόν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ καὶ ἐν τῷ ὑπαίθρῳ. Περὶ δὲ μεσημβρίαν παρατίθεται ἡ τράπεζα ¹⁾, τάβλα καλουμένη, ὅπου οἱ γαμηλιῶται καθέζονται χωριστὰ τῶν γυναικῶν. Πέντε καὶ ἕξ οἶκοι δὲν χωροῦσι τοὺς συμπότας πολλάκις. Καὶ οἱ μὲν γέροντες κατέχουσι τὴν καλυτέραν θέσιν τῆς τραπέζης, οἱ δὲ νεώτεροι συγγενεῖς τῶν νυμφίων οἰνοχοοῦσιν. Εἶναι ἀληθῶς τὸ συμπόσιον τοῦτο εὐχάριστον ἀρχαῖκόν, εἰκὼν τῶν ὀμηρικῶν συμποσίων ζῶσα. Οἱ γεραίτεροι ἄδουσιν ἄσματα, κατ' ἀρχὰς μὲν περιστρεφόμενα εἰς ἐπαίνους καὶ εὐχὰς ὑπὲρ τῶν νυμφίων, κατὰ μικρὸν δὲ ἀναπολοῦντα τὰς νεανικὰς αὐτῶν ἡμέρας, καθ' ἃς καὶ οὗτοι ποτὲ εὕρισκοντο εἰς θέσιν παραπλήσιον τῇ τῶν νυμφίων. Τῶν νεωτέρων δὲ τὸ ἄσμα ἀποπνέει ἔρωτα, χαρὰν, ἐλπίδας. Ἐφοῦ δὲ χορτασθῶσιν ἄπαντες καὶ σίτου καὶ οἴνου, εὐχρηθῶσιν εἰς τοὺς νυμφίους, καὶ τραγωδήσωσιν, ἐγείροντα· καὶ ἀπέρχονται εἰς μέρος τι ὑπαίθρον ὀμαλὸν καὶ εὐρύχωρον, ὅπου σχηματίζουσι χορόν· ἐνταῦθα πρόκειται νὰ εὐφημισθοῦν οἱ νυμφεῖοι, καὶ πᾶς εἰς τὸν γάμον ἐλθὼν ὀφείλει νὰ χορεύσῃ, ὥστε ἕνεκα τούτου σχηματίζεται κύκλος τεράστιος. Περὶ τὴν δευτέραν μετὰ μεσημβρίαν νεανεῖαι καὶ παρθένοι ἀπέρχονται, οἱ μὲν συνοδεύοντες τὸν γαμβρὸν, αἱ δὲ τὴν νύμφην· σχηματίζουσι δὲ δύο πτέρυγας, οὕτως εἰπεῖν, ὡς πτερνίσσονται καὶ μουσικοὶ προηγοῦνται, καὶ οὕτω προσέρχονται εἰς τὸν χορόν· εἰς ἕν λαμβάνει μέρος ὁ γαμβρός καὶ ἡ νύμφη παρ' αὐτῷ, ἡ σύζυγος παρ' τῷ συζύγῳ, ὁ ἀδελφὸς παρ' τῇ ἀδελφῇ, καὶ οὕτω καθεξῆς πᾶσα τάξις καὶ ἡλικία. Οἱ λυρισταὶ καὶ οἱ αὐληταὶ εὕρισκονται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου, ὡς καὶ τινῶν ἄλλων περιέργων θεατῶν πλῆθος, οἵτινες δὲν δύνανται νὰ χορεύσωσιν. Ἐκαστος λυριστῆς προσέρχεται εἰς τὸν γαμβρὸν καὶ τὸν ἐπαινεῖ, εὐφημίζει, ἰστοροῦν ἐνώπιον αὐτοῦ, εἶτα δὲ εἰς ἄπαντας τοὺς χορευτὰς, παρ' ὧν λαμβάνει δῶρα· ἐπομένως προσφέρονται γλυκύσματα, ὧν τὸ ἐγχώριον εἶναι ἄλευρος μετὰ μέλιτος συμπεφυρμένος, ζυμόμελι καλούμενον. Ἐφοῦ δὲ οἱ λυρισταὶ γονατίσωσιν ἐνώπιον ὄλων, οἱ χορευταὶ λάθωσιν ὄλοι· ζυμόμελι, διαλύεται ὁ χορός, τοῦ γαμβροῦ πρώτου ἀπερχομένου μετὰ τῆς νύμφης ²⁾.

1) Ἀντωνιάδου Κρητικῆς σ. 7 [[δ' ἐκδ. σ. 14]] :

Τράπεζαν στρώνονουσιν ἄλλοι, μακρὰν ὡς κατάστιον πλοίων
λίθων ἐπάνω σανίδας ἐρείδοντες· κ' ἔδρας

φέρουσι παχείας δοκούς, ἑκατέρωθεν θέτοντες ταύτας.

Πέριξ δὲ πάντες καθίζουσι, ὅποσοι κληθέντες εἰς γάμον,

ἔφερον τράγον ἢ ἄσπρα ἢ ἄσπρων πεντάδα μιγάδων,

εἶτε καὶ οἶνον γλυκὸν τῆς Κισσαίου τ' ἀμπέλινον νᾶμα.

Ἄσματα ψάλλουσι κατόπι, ἀρχαίων ὕμνων μελωδίαν,

ἢν τινα ζῶσαν εἰσέτι τῆς Κρήτης τὰ ὄρη τηροῦσι.

2) Ἐρατῶ Α', 116—8. [[Ὅτι γάμος δὲν νοεῖται ἄνευ εὐωχιῶν καὶ διασκεδάσεων μαρτυροῦσιν ἱκαναὶ παροιμίαι, ὧν ἀναγραφὴν βλ. ἐν ΠΠ. λ. γάμος, καὶ δὴ ὑπ' ἀρ. 15. 16. 23. 30. 33. Ἐσφάντωσις μετὰ τὸ στεφάνωμα ἀναφέρεται καὶ ἐν Βαλθάνδρῳ στ. 1035 σ.]

Τὰ συμπόσια τοῦ γάμου ἐσυνηθίζοντο παρά τοῖς ἀρχαίοις ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἢ Ἀθηνᾶ παρ' Ὀμήρῳ ἐρωτᾷ τὸν Τηλέμαχον ἅμα εἶδε τὸ θορυβῶδες τῶν μνηστήρων συμπόσιον :

Τις δαίς, τις δ' ὄμιλος ὄδ' ἔπλετο ; τίπιτε δέ σε χροεώ ;
εἰλαπίνη, ἦε γάμος ; ἔπει οὐκ ἔρανοι τάδε γ' ἐστίν ¹⁾

καὶ ἄλλαχού ἀναφέρεται ἐστίασις, ἣν ὁ Μενέλαος ποιεῖ ἐπὶ τῷ γάμῳ τῶν τέκνων του ²⁾. Γνωστὰ δὲ τὰ παρά Γάλλοις ὅμοια, τὰ festins des noces καλούμενα ³⁾.

159. 1336—7 σ. 168 Legrand, ἐν *Πειρίτῳ* Διγεν. στ. 2101 κέ. σ. 196 Λάμπρου· συμπόσιον γάμου ἐν Στάθῃ πρ. Γ' στ. 360 κέ. σ. 166 Σάθα (βλ. καὶ στ. 551 σ. 175). Περιγραφὰς τῶν κατὰ τὰ συμπόσια τοῦ γάμου ἐπιζομένων βλ. ἐν περιοδικῷ Ὀλύμπια 1896 Α', 269 (Τσιβέρι· Ἄργους). *Γουσίον* Πάγγ. σ. 61. *Χιακ. Χρονικ. (Ἀμάντου)* 1911 Α', 83 (Παρπαριᾶς Χίου). *Σταματιάδου Ἰκαριακά* σ. 110. *Γαβαλιᾶ Σίκινος* σ. 43, καὶ μετὰ τῶν κατ' αὐτὰ ἀδομένων ἀσμάτων : Ἐστία 1883 ΙΕ', 361 (Καταφυγίου Ὀλύμπου). Ἡμερ. Σκόκου 1910 σ. 368 (Βελθεντοῦ). *Λουλουδοπούλου Ἀνέκδ.* συλλ. σ. 185—6 (Καρῶν Καβακλή). Ἐν Σειθεδίκῳ Δωρίδος ἡ νύμφη κερνᾷ τοὺς συνδαιτυμόνας (Ἐπιθ. πολιτ. φιλολογ. 1882 Γ', 59)· ὁμοίως καὶ ἐν Λακκοβικίῳ *Μακεδονίᾳ* (Ἰουσίον ἐνθ. ἀν.), ἐν δὲ Κατιρλί Βιθυνίας ὁ γαμβρός (Π. Γ. Μακροῦ Κατιρλί σ. 36). Ἐν Λάστα Γορτυνίας τοῦ συμποσίου προεδρεῖται ὁ κουμπάρος (Λάσκαρη Λάστα σ. 109). Ἐν Νεφέρῳ δὲ τὴν θέσιν τοῦ συμποσιάρχου κατεῖχεν ὁ ἐκάστοτε ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, ὅστις φεῖται νὰ εὐλογῆσιν πάντα τοὺς συνδαιτυμόνας (Γ. Παπαθανασίου Δελ. περὶ Νεφέρου σ. 63). Οἱ προσκεκλημένοι τῆς νύμφης ἐναχωροῦντες μετὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εἰσοδὸν τῶν νεονύμφων, δὲν συμμετέχουσιν εἰς τὸ γαμήλιον συμπόσιον ἐν Μακεδονίᾳ (Ἐθν. Ἄρ. 1901 Δ', 157). Ἐν Κύπρῳ τὸ γενικὸν συμπόσιον παρατίθετο τὴν μεσημβρίαν τῆς Δευτέρας, τὴν δὲ Τρίτην εἰς τοὺς Ἰερεῖς (Λουκά σ. 94)].

1) Ὀδυσσ. α, 225.

2) Ὀδυσσ. δ, 3 κέ. [[Μαρτυρία: περὶ γαμήλιου τραπέζης παρ' ἀρχαίοις Ἑλλήσι: *Πλουτάρχ.* Συμποσ. προβλ. Δ', γ', 2 σ. 667 a. *Becker-Göll Charicles* III, 356. 368 κέ. 380 κέ. *Schoemann Gr. Alt.* ² II, 558. 560. *Hermann Privataltert.* 271. 272. *Iv. Müller Gr. Privataltert.* 446 b. 447 c. d. Παρὰ Ρωμαίους: *Marquardt Röm. Privatalt.* I, 49—50. Παρὰ Βυζαντινοῖς: *Ῥάλλη καὶ Ποιτῆ Σύνταγμ.* Ε', 387. 388. Παρ' Ἰνδοῖς: *Haas* ἐν *Weber's Ind. Stud.* V, 326. Περὶ τῆς σημασίας τοῦ γαμήλιου συμποσίου βλ. *Rev. de l' hist. des relig.* 1910 τ. 62 σ. 325 κέ. Γενικῶς: *Gubernatis Usi nuziali* σ. 199—209 (ii, 22. *Cibi e banchetti nuziali*)]].

3) [[Ἐν Landernau τῆς Βρετανίας ἕκαστος τῶν κεκλημένων φέρει τὸ φαγητόν του (*Note Coutumes* σ. 194). Βλ. καὶ *Rev. de l' hist. d. relig.* 1910 τ. 62 σ. 327. Γαμήλια γεύματα ἐξ ἐράνου ἐσυνηθίζονται καὶ παρά τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ. Οὕτω ἐν χωρίῳ παρὰ τὸν Ἀγελῶν οἱ κεκλημένοι κομίζουσι τὰ τρόφιμα διὰ τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου (Ἐδδομ. 1889 φ. 25 σ. 4 β—γ), ὡς καὶ διὰ τὸ τῆς παραμονῆς (αὐτ. σ. 3 β—γ). Ἐν τοῖς περὶ τὰ Βιτῶλια χωρίοις κατὰ τὸ συμπόσιον τῆς ἐσπέρας τῆς Κυριακῆς οἱ προσκεκλημένοι ἔφερον ἄρτον μέγαν ἐψημένον ὑπὸ τὴν γάστραν, ἐν ταψί μετὰ μαγειρεύματος ἐκ κρέατος ἢ ἐξ ἰχθύων καὶ τὴν τσούτραν (Ἀκρόπολ. φιλ. 1889 σ. 791). Καὶ ἐν Κύθνῳ οἱ κεκλημένοι προσήρχοντο παρασκευασμένον ἔχοντες φαγητόν τι πρὸς τῷ ὑπὸ τῶν νεονύμφων παρατεθειμένῳ (*Βάλληδα Κυθν.* σ. 112). Ἐν Ἰκαρίᾳ τὰ τρόφιμα ἐκομίζοντο ὑπὸ τοῦ κουμπάρου καὶ τῶν συγγενῶν (*Σταματιάδου Ἰκαριακά* σ. 109). Τὰ προσφερόμενα ἐν Παρπαριᾷ Χίου ὑπὸ τῶν κεκλημένων μικρὰ χρηματικὰ δῶρα (ἀπὸ ἐνός γροσίου μέχρι μετζητιῦ), εἰταν ἀσπάζονται τοὺς νεονύμφους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐξοδύονται τὴν ἐσπέραν εἰς τὰ παιχνίδια καὶ τὸν χορόν

Ἡ Δευτέρα διέρχεται ἐν χοροῖς καὶ διασκεδάσεσιν ¹⁾ ἐν Κρήτῃ λούουσιν ὅτε γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη τοὺς πόδας εἰς κρήνην καὶ συνέλκουσιν ἀμφοτέρωι πίτταν· ὁ λαβὼν τὸ μεγαλύτερον τεμάχιον θὰ εἶναι εὐτυχέστερος καὶ θὰ ζήσῃ περισσότερον ²⁾.

Τὴν τρίτην ἡμέραν φίλοι καὶ συγγενεῖς τῆς νύμφης τὴν παραλαμβάνουσι καὶ τὴν φέρουσιν εἰς τὴν πηγὴν ἢ τὸ φρέαρ, ὅπου πανηγυρικῶς ἀντλοῦσιν ὕδωρ ³⁾. Ἀλλαχοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν γίνονται τὰ πρὸς τοὺς νεονύμφους

εἰς δὲ τὸ τραπέζι τοῦ ἀντίγαμου τρώγονται ὄρνιθες ἀφαιρεθεῖσαι ἀνά μία ἐξ ἑκάστου αὐτῶν (Χιαν. Χρονικά Α', 83). Παρὰ τοῖς Βλάχοις τὸ συμπόσιον τῶν γάμων εἶναι εὐτελέστατον (Ἐπιτάλ. παρὰ Βικέλα Διαλέξ. σ. 309—310)].

1) *Wachsmuth* σ. 99. Κακῶς ὁ *Wachsmuth* ἀναφέρει ἐγερτικά ἄσματα, ἐνθ' ὅσα δὲν εὐπάρχουσι, τὸ δὲ ὑπ' αὐτοῦ ἀναφερόμενον *Τώρα τὰ πουλιά, τώρα τὰ χελιδόνια* κλπ. δὲν ἄρεται εἰς τοιαύτην περίστασιν. [[Τὸ ἄσμα τοῦτο περιλαμβάνεται καὶ ἐν *Πολίτου* Ἐκλογαῖς (ἀρ. 147 Α'), ἐνθα σημειοῦται ὅτι ἄρεται κατὰ τὰς ἐσθινὰς ὥρας. Πρβλ. καὶ *Λαογρ.* Α', 318. Καὶ ἐν Κύθω τῇ ὑπεραίᾳ τοῦ γάμου, πρώτης ἐτι οὔσης, οἱ γαμιῶται μετὰ μουσικῆς ἐλθόντες ἄδουσι πρὸ τοῦ νυμφῶνος τὰ *ξυπνητούρια* (*Βάλληρα* Κυθν. σ. 113).—Κατὰ τὸν ἐπακολουθοῦντα τὸ γαμήλιον γεῦμα χορὸν, ἐν Λακκοδικίσις τῆς Μακεδονίας ὁ γαμβρὸς συνεχόρευε μετὰ τῆς νύμφης, τοῦ κουμπάρου καὶ τῶν γονέων (*Γουαίση* Παγγ. σ. 61). Εἰς τὴν δυτικὴν Μακεδονίαν ὁ χορὸς γίνεται εἰς πλατειάν τινα· καὶ τὸν αὐτὸν πρῶτον μὲν ὁ πενθερὸς καὶ ἡ πενθερά, ἔπειτα δὲ ὁ γαμβρὸς καὶ ἡ νύμφη (*Ἐθν.* Δ. 1901 σ. 157). Ἡ μήτηρ τοῦ γαμβροῦ προσῆρχε τοῦ χοροῦ ἐν Μαλακοπῇ Μ. Καππαδοκίας (*Ἐθν.* Δ. 430). Ἐν ὑπαίθρῳ γίνεται ὁ χορὸς καὶ ἐν Κύθω ὁ δὲ γαμβρὸς πρῶτος τοῦ χοροῦ τῶν εὐρων τὴν νύμφην (*Ἐθν.* Δ. 112—3). Ἐν *Λαογρ.* πρῶτον γαμβρὸς καὶ νύμφη, μετὰ τὸν γαμβρὸν καὶ συγγενεῖς καὶ εἶτα οἱ λοιποὶ (*Γασπαρη* Ἀμοργ. σ. 411). Ἐν *Ἰκαρίᾳ* χορεύει ἕκαστος πρῶτον μετὰ τοῦ νυμφίου, εἶτα μετὰ τῆς νύμφης καὶ κατόπιν μετὰ τῆς παρανύμφου (*Σταματιάδου* Ἰκαρ. σ. 109· βλ. καὶ αὐτ. σ. 112—3 παρασταθὴν τῶν κατὰ τὸν χορὸν καὶ ἄσματα). Εἰς πλατειάν τινα γίνεται ὁ χορὸς ἐν Νισύρῳ καὶ κατ' ἀρχὰς ὁ πρῶτος παρανύμφος χορεύει τὴν νύμφην μετὰ τοῦ γαμβροῦ εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος τοῦ χοροῦ (*Γ. Παπαδοπούλου* Γεν. περιγρ. Νισύρου σ. 62· βλ. καὶ αὐτ. σ. 64—7 : χορὸς κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ ἄσμα κατ' αὐτόν). Ἐν *Σαράντα* Ἐκκλησίαις εἰς τὸν χορὸν ἄπαξ μόνον ἐλάμβανε μέρος ἡ νύμφη καὶ ἕκαστος τρεῖς γύρους (Ἰκαρ. Ἐπ. 1897 σ. 193). Ἐν *Καρυαῖς* Καβακλή γίνεται καὶ χορὸς μετημφισομένων (*Λουλουδοπούλου* Ἀνέκδ. συλλ. σ. 188)].

2) *Ἀντιωνιάδου* Κρητηγ. σ. 69 κέ.

3) *Fauriel* I σ. XXXVI—XXXVII: «Le troisième jour, les parentes et les amis de la mariée vont la prendre chez elle, en grande pompe, pour la conduire à la fontaine du lieu. En y arrivant, elle remplit d'eau un vase neuf qu'elle a apporté à cet effet, et jette dans la fontaine différentes provisions mêlées avec des miettes de pain; après quoi commencent les danses en rond autour de la fontaine. Ces danses sont censées le dernier acte des fêtes du mariage, et la contrainte jusque-là obligée des deux époux cesse enfin». *Wachsmuth* σ. 100: «Den dritten Tag bildet den Schluss der gesammten Festlichkeiten noch eine eigenthümliche Feier, welche folgendermassen vor sich geht. In festlichem Zuge wird die Neuvermählte nach der Quelle oder dem Brunnen geführt, woraus sie in Zukunft ihren Wasserbedarf zu entnehmen hat. Dieser Akt ist so obligatorisch, dass er auch dann nicht unterlassen werden darf, wenn zufällig das Wasser dasselbe bleibt als das war, aus welchem die Vermählte bisher geschöpft hat. An der Quelle angekommen muss sie diese feier-

δῶρα, ὡς ἀνωτέρω διελάβομεν. Ἐν Λευκάδι τὴν πρώτην τῆς Τρίτης, ἐξαρτήσαντες τὸν νυμφικὸν χιτῶνα τῆς νύμφης (φέροντα ἤδη τὰς κηλίδας τῆς παρθενίας) εἰς τὴν κορυφὴν σημαίας, πορεύονται πάντες εἰς πηγὴν ἢ φρέαρ· ἐκεῖ δὲ πλύναντες τὸν χιτῶνα, καὶ φαγόντες τὸ πρωτόπλαστον κουλλούριον, δίδουσι τέλος εἰς τοὺς γάμους ¹⁾ ἐν Μάνῃ συνηθίζουσι νὰ πυροβολῶσι τὸν χιτῶνα

lich begrüßen und in hohler Hand aus ihr trinken; dann wirft sie einige Geldstücke, auch verschiedene Esswaaren in dieselbe hinein. Hierauf folgt ein von Gesang begleiteter Rundtanz um die Quelle». "Ομοια συνηθίζουσι καὶ οἱ Ἄλδανοὶ (*Hahn Alb. St. I, 147*). [[Καὶ ἐν Γιάννιτοφ Καλαμάτας τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν ὁδηγεῖται ἡ νύμφη εἰς τὴν βρύσιν τοῦ χωρίου, παρευρισκομένων πολλῶν συγγενῶν, ἰδίως γυναικῶν· ἔχουσι μαζί των ἐν ψωμί, τυρί καὶ ἀγγεῖον οἴνου, ἡ δὲ νύμφη δεδεμένη ἐντὸς μανδηλίου αἶτον, ὄρουζαν, σταφίδας καὶ τινα κερμάτια, ἅτινα ρίπτει εἰς τὴν πηγὴν καὶ νίπτεται, οἱ δὲ παῖδες βουτῶν νὰ πάρουν τὰ χρήματα. Εἶτα τρώγουσιν ὅλοι τὸ ψωμίον, τὸν τυρόν καὶ πίνουνε τὸ κρασί, τὸ δὲ κενωθὲν ἀγγεῖον τοῦ οἴνου πληροῦσιν ὕδατος, ἐξ οὗ κατὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν οἰκίαν εἰς γαμίτζει δύο ποτήρια, ὧν τὸ ἐν δεξιῇ εἰς τὸν γαμβρόν, τὸ δ' ἄλλο εἰς τὴν νύμφην. Μετὰ τὸ ὕδωρ τοῦτο καταβρέχουσιν ἀλλήλους διὰ νὰ εἶναι ὀρεοσφοὶ πάντοτε (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελημάχου, ἱερῆος). Βλ. καὶ Ν. Σιών Γ', 1120. Πρὸβλ. καὶ Λαμπροῖδου Ἑπειρ. μελετ. Ζ', 25. Δωδώνη 1896 σ. 119. ΚΗ. Σύλλ. Η', 549. Ἑλλάδος Μελαίνης Κρητ. Μελισσοῦ 1892—3 (β' ἐκδ. σ. 40). Βλαστοῦ Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 139—140. Ἐν Μακεδονίᾳ τὴν Τετάρτην τὸ πρωτὴν ἡ νύμφη λαβοῦσα ἀγγεῖον περιέρχεται ἀπάσας τὰς κρήνας τοῦ χωρίου καὶ ἀττίζει ἐξ ἑκάστης ὀλίγον ὕδωρ (Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 158). Ἡ ἀντληθὴς ὕδατος ἀντίστασιν ἐπιτελεῖται μετὰ τὸν γάμον ἡμέραν, κατὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν Σιάτῃ Ἰκονίου. Πρὸβλ. καὶ Σύλλ. Η', 257 καὶ ἐν Σιάτῃ Π. Ἐλευθερομάδου Σάσσαρ σ. 91. Ὑπερ. Σαράντου Συνασσοῦ σ. 87] εἰς παράλληλα βλ. ἐν *Zs. f. Ethnologie* 1909 σ. 671. Ἐν Στερνίτῳ Γορτυνίας «ὅταν θὰ ἐπὶ γαίαν ἡ νύμφη γιὰ νερό, θὰ ἐπὶ γαίαν ἕνα παιδί κοντὰ» (κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Κασσιμάτη), ἔρριπτε δὲ, ἐν Λάστῃ, εἰς τὸν ὄρθρον ἄργυρον κέρμα (25—100 λεπτ.), τὸ ὅποιον ἔπαιρνε τὸ παιδί. (*Λάσκορη Λάστα* σ. 112). Πρὸβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 256, 2. Ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐθίμου βλ. *Wünsch* ἐν *Strena Helbigiana* 1900 σ. 342—3. Περὶ προσφορᾶς εἰς πηγὰς ὑπὸ νύμφης πρὸβλ. καὶ *Grimm Deutsch. Myth.* ⁴ σ. 484 κέ. 497]].

1) Ἐφημερίς Φιλομαθῶν ΙΓ' σ. 1687. ΚΗ. Σύλλ. Η', 412. [[Ἔστι 1877 Δ', 702. Πολλαχού συνηθίζετο ἡ ἐπίδειξις τῶν σημείων τῆς παρθενίας (πρὸβλ. καὶ τὴν ἐπομένην σημείωσιν. Βλ. καὶ Ἐβδομ. 1887 ἀρ. 25 σ. 2 γ ἐν Μάνῃ): Ἐν Τσιδερὶ Ἀργους τὴν ἐπαύριον περιφέρουσι ταῦτα ἐπὶ δίσκου ἀνθοστολιστοῦ εἰς τοὺς συμπαθεῖρους, οἵτινες ρίπτουσιν ἐπ' αὐτοῦ δῶρον τι ἢ ἀργυρὰ κέρματα (Ὀλύμπια 1896 Α', 286). Καὶ ἐν Λάστῃ τῆς Γορτυνίας κερνάγατε οἱ κεκλημένοι τὰ ἐπιδεικνυόμενα εἰς αὐτοὺς σημάδια (*Λάσκορη Λάστα* σ. 109). Εἰς τινα χωρία τῆς Λευκάδος τὴν Τρίτην μετὰ τὸν γάμον περὶ τὴν 10ην π. μ. ὑπὸ τὴν συνοδίαν τῶν προσκεκλημένων καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων ἐφέρετο ἐπὶ δίσκου κεκαλυμμένου διὰ μεταξίνου μανδηλίου τὸ αἱματωμένον ὑποκάμισον τῆς νύμφης εἰς τὴν μητέρα αὐτῆς (κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Δάλλα, γυμνασιάρχου· κατ' ἄλλην ὁμοίως εἶδησιν, ἐν *Λογογρ. Α'*, 318, ἐκρεμάτο τὴν πρώτην τῆς Δευτέρας εἰς τὴν θύραν τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου). Ἐν Γιάννιτοφ Καλαμάτας ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἐκτεθειμένον εἰς κοινήν θέαν κατὰ τὴν δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν, ἐνόσφ διήρκει ἡ εὐωχία (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελημάχου). Ἐν Μισσηνικῳ Καρδίτῳ μετὰ τὸν γάμον συνεχροτεῖτο συμβούλιον γραῖδίων πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀσπρорούχων τῆς νύμφης (παρὰ Α. Λαδιᾶ). Ἡ παράνυμφος, ἐν Σαράντῃ Ἐκκλησίαις, ἐπεσκέπτετο τὴν ἐπιδοσκὰν τοῦ γάμου τὴν συζυγικὴν κλίνην καὶ, ἂν μὲν εὑρισκεν ἐπὶ τῶν σινδόνων κηλίδας αἵματος, διεκήρυττε τὴν ἀγνότητα τῆς νύμφης, εἰδ' ἄλλως ἐπατρέπετο τῷ γαμβρῷ νὰ καταλίπη ταύτην, ὡς σπιλωθεῖσαν προηγουμένως (παρὰ Στ. Ψάλτου). Τὸ

τοῦτον ¹⁾, καὶ ἐν Κερκύρα, ὡς διηγεῖται ὁ Saint-Sauveur ²⁾, τὸν ἔθετον ἐπὶ τραπέζης ἐν μέσῳ γλυκυσμύτων καὶ ψιαλῶν οἴνου καὶ ἐχόρευον περίξ αὐτῆς ³⁾.

Καὶ κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐξακολουθοῦσι τὰ συμπόσια καὶ αἱ διασκεδάσεις ⁴⁾, ὁ δὲ γαμβρὸς οἴκουρεϊ, διότι κακὸν νομίζεται νὰ περάσῃ τριῖσρα-

ἔθρον τοῦ ἐπιδεικνύειν τὸ ὑποκάμισον τῆς νύμφης ἀναφέρεται καὶ ἐν Βελθάνδρῳ στ. 1041 κί. (*Ellissen Analekten* τ. V σ. 108. Βλ. καὶ σ. 218).

1) [[Εἰς τὰ παρὰ τὸν Ταβγέτον χωρία διαρκοῦντος τοῦ γαμηλίου συμποσίου ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς νύμφης ἀποσύρονται εἰς τὸν νυμφικὸν θάλαμον. Μετὰ τοῦτο, θέτει ὁ γαμβρὸς ἐντὸς δίσκου ἢ κανίστρου τὸ ἀματωμένον ἐσώδρακον τῆς νύμφης καὶ παραδίδει αὐτὸ εἰς τὴν μητέρα του, ἢ τὴν πενθερὰν του, ἢ τὴν συμπενθερὰν τοῦ συνοικεοῦ. Αὕτη μεταδίδει εἰς τοὺς δαιτυμόνας, οἵτινες τὸ κερῶνε, ἦτοι ῥίπτουσιν εἰς τὸν δίσκον κοσμήματα ἢ χρήματα· τὰ χρήματα εἶναι δῶρον εἰς τὴν περιφέρουσαν τὸν δίσκον. Κατόπιν οἱ δαιτυμόνας πυροβολοῦσι τὸ ἐσώδρακον, πετώντες αὐτὸ εἰς τὸν ἀέρα καὶ σηματοδοτοῦντες αὐτὸ (Κατ' ἀνακοίνωσιν Ξενοφ. Στελλάκη). Καὶ ἐν Μαλιτοῖνα Λακεδαιμόνος ἐπυροδόλουν τὴν Δευτέραν τὸ ὑποκάμισον τῆς νύμφης (Κατ' ἀνακοίνωσιν Δ. Γραφειάδου). Ἐν Καλαβρύτοις, καθ' ἣν ὥραν ἐγαρθῆ τῆς κλίνης ὁ γαμβρὸς, ῥίπτουσιν ἕνα τουφέκι, εἰς σημεῖον ὅτι ἡ νύμφη εὐρέθη παρθένος (Κατ' ἀνακοίνωσιν Α. Κωνσταντινοπούλου). Διὰ πυροβολισμῶν ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ ῥιπτομένων ἐξηγγέλλετο ἡ παρθενία τῆς νύμφης καὶ ἐν Γιάννινα Καλαμάτας (κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελμάχου), ἐν Στραζῆ Ἑλλάδι (Ἡμερολ. Σκόκου 1908 σ. 94) ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις (κατ' ἀνακοίνωσιν Σταμ. Φάλτου), ἐν Κοσταλλορίζῳ (Παναγιώτης 1878 Β', 885), ἐν Κύπρῳ (*Λοκὰ Φιλολ. ἐπισκ.* σ. 93) κ. ἄ. Οἱ συγγενεῖς, ἐπὶ ἐκέρῳ κέρῳ, ἀνταπῆντων διὰ πυροβολισμῶν ἐν Τσιδέρι Ἄργους (Ἰολύμπια ἐνθ. ἐν 1, τ. 2, σ. 2) ἐπισημαστικῶς τῆς τιμότητος τῆς νύμφης πυροβολισμῶς ὑπεδέχοντο ἐν χερσὶ καὶ ἔστηνον εἰς τὰ γαμματολόγια καὶ ἀποδίδοντες ἑκάστη τῆς Λευκάδος (κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Λαλιῆ), ἐν Λάσση τῆς Κορυφῆς (*Λάσση Λάσσα* σ. 111) κ. ἄ]].

2) *Saint-Sauveur Voyage* τ. II σ. 41. [[Ἐν ἑσπέρῳ οἱ παράνυμφοι ἀποκοιμίζοντες ἐκ τοῦ νυμφικοῦ θαλάμου τὰς σινδόνας ἐχόρευον αὐτὰς ἐπὶ τῶν κεκλημένων (*Λοκὰς ἐνθ. ἀν.*)]].

3) [[Ἐν Μεσσηνίᾳ, Φιλιατροῖς, Μεγαλοπόλει κ.τ.λ. τὴν δευτέραν μετὰ τὸν γάμον ἡμέραν οἱ συγγενεῖς τῆς νύμφης ἐν συνοδίᾳ βιολίων καὶ ᾄδοντες ἢ χορεύοντες περιήρχοντο τὴν πόλιν, κακαλυμμένοι τὴν κεφαλὴν διὰ λευκοῦ μανδηλίου, ὑποδηλοῦντες τὴν ἀποδειχθεῖσαν τῆς νύμφης ἀγνότητα (Κατ' ἀνακοίνωσιν Ἀδ. Ἀδαμαντίου). Ἐν Κύθνῳ ὑπῆρχεν ἡ παιγνῶδης συνήθεια νὰ *σαμαρώνουν* τὴν ἐπιούσαν τὸν παράνυμφον, πρὸς ὑπόδειξιν ὅτι κατελύθη ἡ παρθενία τῆς νύμφης (*Βάλληνα Κυθν.* σ. 113). Περὶ ἐλέγχου τῆς ἀγνείας τῆς νύμφης παρ' ἄλλοις λαοῖς ὡς καὶ γενικῶς βλ. εἰς τὰς ἐν τέλει τῆς παρούσης μελέτης συμπληρωματικὰς σημειώσεις]].

4) [[Βλ. καὶ *Γαβαλὰ Σίκινος* σ. 43—4. Ἐν Γιάννινα Καλαμάτας μετὰ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ καὶ τὰς εἰς τὸ *νυφοστόλι* εὐχὰς ἄρχεται ἡ εὐωχία παρατεινομένη μέχρι τῆς νυκτός, ὅταν θ' ἀπέλθωσιν οἱ νεόνυμφοι εἰς τὸν κοιτῶνα· οἱ δὲ προσκεκλημένοι, πρὸ πάντων οἱ ἔχοντες *κανίστοι* (θηλ. κρέας, μίαν πίτταν καὶ δύο ὀκάδας οἴνου) πρέπει νὰ μείνωσι μέχρι τῆς τρίτης ἡμέρας εὐθυμοῦντες (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελμάχου). Ἐν Μακεδονίᾳ διὰ μὲν τοὺς ξένους αἱ ἐσορταὶ τῶν γάμων λήγουσι συνήθως τὴν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς, διὰ δὲ τοὺς συγγενεῖς ἐξακολουθοῦσι μέχρι τῆς πρωΐας τῆς Τετάρτης (*Ἐθν. Ἀγωγή* 1901 σ. 157), καὶ κατὰ τὸν *Abbot* (*Maced. Folkl.* σ. 156) παρατείνονται ἐπὶ ἐκτόκληρον δεκαπενθήμερον. Ἐν τοῖς ἐπὶ τὰ Βιτώλια χωρίοις αἱ ἐσορταὶ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων παρὰ τῷ γαμβρῷ ἤρχοντο ἀπὸ τοῦ Σαββάτου καὶ ἔληγον τὴν Τρίτην, αἱ δὲ τῆς νύμφης τὴν Δευτέραν (*Ἀκρόπολ. φιολ.* 1888 σ. 791). Οἱ χοροὶ καὶ τὰ τραγοῦδια διαρκοῦσιν ὀλόκληρον ἐβδομάδα συνήθως ἐν Παρπαριζῷ Χίου (*Χιανὰ χρονικά Ἀμάντου* 1911

τον¹⁾. Ὁ Rouqueville περιγράφων τὴν τρίτην ἡμέραν τοῦ γάμου ἐν Κορίνθῳ καὶ Μεγάρῳις κατὰ τὸ 1816, λέγει ὅτι ἡ κραιπάλη ἔφθανεν εἰς τὸν ἔσχατον βαθμόν, οἱ δὲ συνδαιτυμόνες τόσον εἶχον μεθύσει, ὥστε ἔπινον εἰς τὰ ὑποδήματα των (babouches). Ὁ νομός, ὅστις διευθύνει τὰ τοῦ συμποσίου, δὲν διέτασσε πλέον, καὶ ἄφηγε τοὺς συνδαιτυμόνας νὰ πράττωσιν ὅ τι ἤθελον· παραβάλλει δ' ἐπὶ τέλος τὴν ἡμέραν ταύτην μετὰ τὰς ἀλογίας τῶν ἀρχαίων²⁾. Τὰς τοιαύτας παρεκτροπὰς ἴσως ἔχουσα ὑπ' ὄψιν ἡ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος (397 μ. Χ.) ἐκάνει νισε τὰ ἐξῆς : «Ὅτι οὐ δεῖ Χριστιανοὺς εἰς γάμους ἀπερχομένους βαλλίσειν ἢ ὀρχεῖσθαι, ἀλλὰ σεμνῶς δεῖπνεῖν ἢ ἀριστᾶν, ὡς πρέπει Χριστιανοῖς»³⁾.

Ὁκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν γάμον τελεῖται ὁ ἀντίγαμος ἢ ἡ ἀντίχαρα, ὅποτε εὐωχοῦνται οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι εἰς τὸν οἶκον τοῦ γαμβροῦ· τὸ συμπόσιον γίνεται δι' ἐξόδων του, ἐνῶ τὸ συμπόσιον τοῦ γάμου ὁ πατὴρ τῆς νύμφης παραχωρεῖ· ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ὁ ἀντίγαμος ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης δίδεται⁴⁾.

Α', 83). Ἐν Τήλῳ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας αἱ ἐστιάσεις καὶ οἱ χοροί, ἐπαναλαμβάνονται δὲ τὴν ὀγδόην καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν (Ζωγράφ. Ἀγ. Α', 266). Τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ γάμου ἡμέραν οἱ νεόνυμφοι ἀναλαμβάνουσι τὰς ἐργασίας των ἐν Τοιδέρι (Ὁλόμπια 1896 Α', 287). Καὶ ἐν Κρήτῃ κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα πολυτελέσταται ἦσαν αἱ ἐορταὶ τῶν γάμων, τὰ δὲ συμπόσια διήρκουν πρὸς ἕνα μῆνα· ὅθεν καὶ ἀστυνομικοὶ περιορισμοὶ προσκλήθησαν (βλ. Byzant. Zeits. 1901, III, 448. 463. 465, 23. 24). Ὁ κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετηρίδα τοῦ 2' αἰῶνος Σίλας Θεοφύλακτος ὁ Σιμοκάτης (Ἰστ. Α', 10 σ. 52 Bonn. 58 De Boor) ἱστορεῖ ἐπὶ κατὰ τοὺς γάμους τοῦ Μαυρικίου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Τιβερίου ἢ πόλεως ἡρώδη γυμνασθῆν ἐν ἡμέραις ἑπτὰ⁵⁾.

1) Ἐρατῶ Α', 118.

2) Rouqueville Voyage en Grèce 1820 κειφ. 109 σ. 130.

3) Λαοδικείας κανὼν 53 ἐν Σύνταγματι θεῶν κανόνων ἐκδ. Ῥάλλη καὶ Ποιή Γ', 219, [[βλ. καὶ τοὺς ἐρμηνευτὰς (αὐτ. σ. 220)· πρὸβλ. καὶ καν. 54 καὶ ἐρμηνευτὰς (αὐτ. σ. 220—1). Φωτίου νομοκάν. II', 24 (αὐτ. Α', 326). Ὅτι ἡ πράξις ὁ κανὼν μαρτυρεῖ ἐ Βαλασμών (αὐτ. Γ', 220)· βλ. καὶ]] Ματθ. Βλαστίσεως Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον Γ' κειφ. 7 (αὐτ. Γ', 163). [[Ἐκ τῶν ἐρμηνευτῶν (ἐνθ. ἀν.) μαρτυρεῖται χρῆσις κροτάλων ἢ κυρδάλων κατὰ τοὺς γάμους. (Πρὸβλ. καὶ ΠΠ. Γ', 376—7 λ. γάμος 39). Ἄλλα μουσικὰ ὄργανα κατὰ τοὺς γάμους παρά Βυζαντινοῖς : βλ. Νικήτ. Χωνιάτ. (σ. 655 Bonn, ἐν περιγραφῇ ἐορτασμοῦ γάμου ἐν Ἀντιοχείᾳ τῷ 1196) : «Ἦν οὖν, ὡς ἐν ταῖς τοιαύταις εἰθισταῖς τελεταῖς, ὁμάδος ἀνθρώπων θαλιαζόντων, κύμβαλά τε δι' ὅλης τῆς νυκτός ἐκείνης ἀλαλάζοντα καὶ τύμπανα περικτυπούμενα καὶ ὀρχησθαι τῷ πόδε παρεσσαλεύοντες καὶ χοροὶ γυναικῶν τοῖς ὕμνοις πρόσφορα ᾄδοντες» (κατὰ δὲ τὸ γγρ. τοῦ Μονάχου 250 : «καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν ἦν οὐναξίς τῆς ὅλης χώρας ἐκεῖ, κύμβαλά τε καὶ βούκινα καὶ τύμπανα δι' ὅλης ἡλλάδαζον τῆς νυκτός»). Κατὰ τοὺς γάμους τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου «σάλπιγγες ἤχησαν ἐπιπλεῖστον καὶ αὐλοὶ καὶ οὐρίγγες καὶ ὅσα πρὸς τέρψιν ἐξείρηται ἀνθρώποις» (Κωνσταντίνου Γ', 95 σ. 588 Bonn). Παίγνια θυμεικὰ : Ῥάλλη καὶ Ποιή ἐνθ. ἀν. Β', 356 κέ. Γ', 220. Ε', 388]].

4) Χουρμούζης σ. 29. Bybilakis σ. 47. Ἐρατῶ Α', 118. Πανδώρα Θ', 518. Ἀντιοκίου Κρητ. σ. 33. [[δ' ἐκδ. σ. 40. Λαμπροῦ Ζαγορ. σ. 184. Ἄλλαι μαρτυρίαι περὶ τῆς κατὰ τόπους τελέσεως τοῦ ἀντίγαμου μετὰ 8 ἡμέρας : Γ. Δ. Κριεζῆ Ἰστορ. Ἰστ. σ. 201 (ὅποτε καὶ παρεδίδοτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης ἢ ὑποσχεθεῖσα προῖε εἰς τὸν γαμβρόν). Βάλληδα Κυθν. σ. 113 (βλ. τοῦ αὐτοῦ Πάρεργα σ. 46). Γάσπαρη Ἀμοργός σ. 67. Λουκά Φιλολ. Ἐπισκ. σ. 95 (ἐν Κύπρῳ· βλ. καὶ Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 733). Τὴν ἐπομένην τοῦ γάμου ἐγένετο ὁ ἀντίγαμος ἐν Καρπάθῳ (Wescher-Mavroulakaki Δωρ. ψήφ.

Μετὰ εἴκοσιν ἢ τριάκοντα ἡμέρας ἀπὸ τοῦ γάμου στέλλονται εἰς τὸν παρά-
 νυμφον 15—20 ἄρτοι καθαροί, καὶ ἐν τῇ ἡμισυ ἄρνιον ψητόν, τὰ δὲ δῶρα ταύ-
 τα καλοῦνται ἐν Κρήτῃ μπόλια ἢ πέτσα ¹⁾· ἀλλαχοῦ πέμπουσιν εἰς τὸν κουμ-
 πάρον ὑποκάμισα καὶ ἄρνια ζωντανά.

Τὴν δευτέραν Κυριακὴν ἀπὸ τοῦ γάμου τὸ ἀνδρόγυνον ²⁾, διότι οὕτως εἰς
 τὸ ἐξῆς καλοῦνται οἱ σύζυγοι, ὑπάγουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὅπως λειτουργη-
 θῶσι, καὶ ἐπισκέπτονται ἀκολούθως τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς εἰς τὴν τελετὴν
 τοῦ γάμου παρευρεθέντας.

Συνήθης καιρὸς τῆς τελέσεως τῶν γάμων εἶναι ὁ χειμὼν ³⁾, τὴν ἐποχὴν

Καρπ. σ. 59), ἐν Σάμῳ (N. Ζαφειρίου Περὶ τῆς συγχρ. σαμίας διαλέκτου σ. 69)· ὁμοίως
 καὶ ἐν Λιδοίῳ, συνιστάμενος εἰς τὴν παραλαβὴν ἐκ τῆς οἰκίας τῆς νύμφης καὶ μεταφορὰν
 εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ τῶν χαλκῶν σκευῶν καὶ τῶν κιβωτίων, μεθ' ὧ ἐπηκολούθει
 χορὸς (Ξενοφάν. Δ', 235). Ἀντίχαρα ἐλέγετο ὁ πανηγυρισμὸς κατὰ τὴν ἐβδόμην μετὰ τὸν
 γάμον ἡμέραν, ἐν Πόντῳ ('Αρχ. νεωτ. ἑλλ. Α', γ', 103, ἐνθα καὶ ἐφτά, τὰ, ἐκαλεῖτο),
 ἐν Συνασφ' (P. Ἐλευθεριάδου Συνασός σ. 80. I. Ἀρχαίου Σαραντίδου Συνασός σ. 81), ἐν
 Συλάτοις Ἰκονίου (Ξενοφάν. Β', 278· πρὸλ. καὶ Σ. Φαρασοπούλου Τὰ Σύλατα σ. 39), ἐν
 Χίῳ (Κανελλάκη Χιακ. ἀνάλ. σ. 142· ἑλλ. καὶ Χιακὰ Χρονικά Β', 107, ὅτι εἰς Μεσσή-
 νιον καὶ ὀχιάδα καλεῖται), ἐν Καρυαῖς Καθακλῆ (Φαρασοπούλου Ἀνέκδ. συλλ. σ. 189,
 ἐνθα καὶ ἐπιστροφία). Συνήθης ἐπίσης ὀνομασία τοῦ ἀνδρόγυνου εἶναι καὶ (ἐ)πιστροφία, τὰ,
 ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Ἔστια 1882 ΙΔ', 596, ἐνθα καὶ
 ὀχτώμερα ἐκαλοῦντο), ἐν Ἡλίδι (Νουμᾶς 1908 σ. 296 γ', 6, γινόμενα μετὰ 8 ἢ καὶ
 περισσοτέρας ἡμέρας), ἐν Λάστῃ Κορτυνίας (Ἔστια 1882 Β', 112), ἐν Πηλείῳ (Ἔστια
 1882 Β', 114), ἐν Σακτισῷ (π' ὅτιον σ. 107· Αρχ. νεωτ. ἑλλ. Α', β', 101), ἐν Λακ-
 κηδικαῖς Μακεδονίας (πιστροφία, τοῦ γεύματος παραπέμπαντο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ κουμπά-
 ρου, εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ὁποῦ ἢ νύμφη διδόντο δῶρα, ἀντιδωρουμένη παρ' αὐτῆς :
 Γουσίου Πάγγ. σ. 62). Ἐν Οἰνοῦντι τὸ ἑσπέρας τῆς ἐπομένης τοῦ γάμου ὁ γαμβρὸς ἀπο-
 στέλλει εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ ἕνα ἄμνόν, μίαν κίτταν καὶ οἶνον, παραλαμβάνων δὲ
 τοὺς στενωτέρους τοῦ συγγενεῖς καὶ τὴν νύμφην μεταβαίνει ἐκεῖ καὶ διασκαδάζου· τὴν
 δ' ἐπομένην τὴν αὐτὴν φιλοξενίαν ὑποχρεοῦται νὰ παράσχω εἰς τοὺς συγγενεῖς τῆς νύμφης·
 αἱ δύο αὗται ἐπισκέψεις λέγονται πιστροφία (Κουκουλιὲ Οἰνοῦντ. σ. 100). Ἐπίσης ἐν Βυ-
 σωκῇ Καλαδρύτων τὴν ἐπαύριον τοῦ γάμου τελοῦνται τὰ ἐπιστροφία, ὅπως ἀναγγελοῦν εἰς
 τοὺς γονεῖς τῆς νύμφης ἢ ἀγνεία ταύτης (ΔΙΕ Α', 132). Τέλος πιστροφία ἐν Τοιδέρι ὀνο-
 μάζουσι τὰ γλυκύσματα, ἅτινα παρασκευάζουσιν οἱ συμπέθεροι καὶ τὰ φέρουν τὴν ἐπομένην
 τοῦ γάμου εἰς τοὺς νεονύμφους εὐχόμενοι εἰς αὐτοὺς «νὰ εἶναι στερεωμένοι» καὶ νὰ κάμουν
 «καλοὺς κληρονόμους» ('Ολύμπια 1896 Α', 286). Ἀντίγαμος παρά τοῖς Χριστιανοῖς τῆς
 Βορρητοῦ : ΚΠ. Σύλλ. Η', 496. Παρά τοῖς Νοτιοσλάβοις : Zs. Ver. Volksk. 1915 σ.
 337. Παρ' ἀρχαίους τὰ ἀπαύλια (Πολυθ. Γ', 39. Βλ. καὶ Hermann Privatalt. σ. 277)]].

1) Χουρμούζης σ. 29—30.

2) Περὶ τῆς λέξεως βλ. Τζέτζ. εἰς Δυκοφρ. 603. R. O. Müller Die Etrusker βιβλ.
 III κεφ. 2 σημ. 6 (τ. II σ. 21. 1828).

3) [[Ἐν Μακεδονίᾳ τὸ φθινόπωρον καὶ ὁ χειμὼν ('Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 138), καὶ δὲ
 ὁ περὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἀγ. Δημητρίου (26 Ὀκτωβρίου) χρόνος (Abbott Maced. Folkl.
 σ. 155). Ἐπίσης ἐν τοῖς περὶ τὰ Βιτώλια χωρίοις οἱ γάμοι τελοῦνται συνήθως κατὰ τὰ
 μέσα τοῦ φθινοπώρου ('Ακρόπολ. φιλολ. 1888 σ. 791), καὶ ἐν Λάστῃ καλότερος μὲν θεω-
 ρεῖται ὁ Ὀκτώβριος (Λάσκαρη Λάστα σ. 106, 9). Κατὰ τὸ θέρος τελοῦνται συνήθως οἱ
 γάμοι ἐν Καταφυγίῳ Ὀλύμπου ('Ἐστία 1883 ΙΕ', 357). Ἐποχαὶ γάμου τακταὶ παρά Βουλ-
 γάροις : Zs. Ver. Volksk. 1915 σ. 338]]].

δὲ ταύτην ἐθεώρουν κατάλληλον διὰ γάμους καὶ οἱ ἀρχαῖοι¹⁾, οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα Γαμηλιῶνα ἐπωνόμασαν διὰ τοὺς πολλοὺς κατ' αὐτὸν τελουμένους γάμους τὸν πρὸς τὸν Ἰανουάριον ἀναλογοῦντα μῆνα. Δὲν τελοῦνται δὲ γάμοι καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας τοῦ ἔτους νηστείας, διότι ἀπαγορεύονται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας²⁾. Προσέτι ὡς ἀπαίσιος καὶ δυστυχημάτων πρόξενος θεωρεῖται, ὡς ἐκ τινος δημωτικού ἄσματος ἐξάγομεν³⁾, καὶ ὁ κατὰ Μάιον γάμος⁴⁾ ὁμοίως καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἐνομιζέτο⁵⁾, καὶ μέχρι τοῦ νῦν εἰς πολλὰ ἔθνη ἢ πρόληψις αὐτῆ διειτηρήθη⁶⁾.

Εἰρωνικὰ ἄσματα σαρκάζοντα τὸν γαμβρὸν διὰ τὰς φροντίδας, ἃς ἀναλαμ-

1) Ἀριστοτέλ. Πολιτ. Ζ', 15. [[Βλ. καὶ *Becker-Göll Charicles III*, 360 κέ. *Hermann Privatalt.* σ. 269 κέ. *Iv. Müller Gr. Privatalt.* σ. 447 c]].

2) «Ὅτι οὐ δαί ἐν τῇ Τεσσαρακοστῇ γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν» (Λαοδικείας καν. 52 ἐν *Ράλλη καὶ Ποιλή Συντ.* Γ', 219). [[Βλ. καὶ Πατριάρχην Μανουήλ πρὸς τὸν Δυρραχίου (1240—5) αὐτ. Ε', 116.—Ὁὐδὲ ἐν Bagnes τῆς Ἑλβετίας τελοῦνται γάμοι κατὰ τὴν μεγάλην Τεσσαρακοστὴν (*Schweiz. Arch. f. Volksk.* 1912 σ. 222). Ἐν Σόμμη δὲν νυμφεύονται τὴν ἐβδομάδα τῆς ιωανῆς, διὰ νὰ μὴ ιωαννιοῦνται (*Ζωγρ. Ἀγ. Α'*, 213 § 33)].

3) *Passow Carm. pop.* σ. 338 ἀρ. 458. [[*Jeannarakī ἄσμ. κρητ.* σ. 225 ἀρ. 289]].

4) [[Βλ. γενικῶς *Δ. Παπαζῆν* ἐν *Ἑθ. ἑστ. ἀνθ.* 1867 ΙΕ', 1233. Ἐν Μακεδονίᾳ μετὰ παραλληλισμοῦ πρὸς ὁμοίαν πρόληψιν ἀλλοτῶν ἔθνων : *Abbott Maced. Folk.* σ. 155 κέ. Ἐν Κρήτῃ : *Κρητ. Ἀστὴρ Δ'*, 667. Ἐν Κύπρῳ : *Ἐθ. ἀνθ. ἀρ. 722*. Ὁ Μάιος καὶ ὁ Σεπτέμβριος θεωροῦνται ἀπαίσιοι ἐν *Ἑθ. ἀνθ. ἀρ. 1890 Α'*, 270, ἐν δὲ ἅσαστα πλὴν τῶν αὐτῶν τούτων μηνῶν καὶ Ἰούλιος θεωρεῖται ἀπαίσιος ἐν *Ἑθ. ἀνθ. ἀρ. 1890 Α'*, 270. Ἐπίσης ἀπομαρτυροῦν τὴν τέλει τῶν γάμων ἐν διαέκτῳ ἐνιαυτῷ (*Abbott ἑθ. ἀνθ. ἀρ. 1890 Α'*, 270). Ἐν Κύπρῳ οἱ γάμοι τελοῦνται μετὰ τὴν πανσέληνον (αὐτ. *Ἑθ. ἀνθ. ἀρ. 77*), ἐν δὲ Μακεδονίᾳ πληθοῦσι ἐν σελήνῃ (*Abbott ἑθ. ἀνθ. ἀνθ.*). Ἀποφράδες ἐκ τῆς πρώτης θεωροῦνται ἡ Δευτέρα (διότι ὁ γάμος δευτεροῦσι : αὐτ.), ἡ Τρίτη, ἡ Τετάρτη. (Βλ. καὶ *III. Γ'*, 382 λ. γάμος 51). Καὶ ἐν Λομβαρδίᾳ ἀποφράς θεωρεῖται ἡ Τετάρτη (*Bernoni Credenze popolari veneziane* 1874 σ. 58). Ὅμοίως ἐν Γερμανίᾳ, Ἑλβετίᾳ (βλ. *Schweiz. Arch. f. Volks.* 1917 XXI σ. 12, 33 καὶ τοὺς αὐτοὺς μνημονευομένους συγγραφεῖς)].

5) *Ovid. Fast. V*, 486 κέ. *Πλουτάρχ.* Ῥωμ. κεφαλ. 86 : «οὐ γαμοῦσιν οὖν ἐν τῇ Μαίῳ περιμένοντες τὸν Ἰούνιον, ὃς εὐθὺς ἐστί μετὰ τὸν Μάιον». [[Ὁ Ἰούλιος ἦτο μὴν ἀφιερωμένος τῇ Juno, ὡς ἐν Ἀθήναις ἐνυμφεύοντο τὸν Γαμηλιῶνα, ἀφιερωμένον τῇ Ἡρᾷ γαμηλιᾷ (*Roscher Juno u. Hera* σ. 66. βλ. καὶ σ. 92)].

6) «Noces de mai, noces mortelles» (Γαλλικὴ παροιμία : *Quitard Proverbes sur les femmes etc.* σ. 366). [[Καὶ ἄλλη ἀρχαία γαλλ. παροιμία : «Si le commun peuple dit vray | La mauvaise s' espouse en may» (*Leroux de Lincy Le livre des proverbes français* 1852 I, 71). Ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὸν Μάιον γάμοι δὲν γίνονται, διότι, ὡς λέγουσιν οἱ χωρικοί, εἶναι ὁ μὴν τῆς Μαρίας (*Ed. du Ménil ἐν Rev. archéol.* 1860 II, 93), ἢ ὁ μὴν τῶν ἐρώτων τῶν ὄνων (*Monnier Tradit. populaires comparées* 1854 σ. 289. *Zeitschr. f. deutsch. Mytholog.* II, 419—420. βλ. καὶ *Nore Contumes etc. des provinces de France* σ. 90). Ὅμοίως καὶ ἐν Νορμανδίᾳ ἀποφεύγουσι τοὺς γάμους κατὰ τὸν μῆνα τοῦτον, διότι τὰ γεννώμενα παιδία νομίζουσι ὅτι εἶναι ἐπιρρεπῆ εἰς παραφροσύνην (αὐτ. σ. 242). Καὶ ἐν Ἰταλίᾳ δὲν γίνονται γάμοι κατὰ τὸν Μάιον, ὡς ἀναφέρει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ΙΗ' αἰ. *Carmelli* (*Storia di varj costumi sacri e profani etc. Venezia* 1751 τ. II σ. 221)· ἐπίσης καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ (*Notes and Queries I*, 467 παρατιθ. ὑπὸ *Ed. du Ménil* ἐνθ. ἀνθ.). Διὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν νεωτέραν Ἀγγλίαν βλ. προσέτι *Ed. du*

ἔάνει, καὶ διὰ τὴν αἰφνιδίαν μεταβολὴν, ἣτις ἐν αὐτῷ συνέβη, μεταβληθέντι ἀπὸ ἀμερίμνου νεανίου εἰς ἐμφρόντιδα σύζυγον, ὑπάρχουσιν ὀλίγα, ὧν ἐν ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Βενιζέλου ¹⁾ καὶ τινὰ ὑπάρχουσιν ἀνέκδοτα.

ΠΑΡΕΚΒΟΛΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

[[*Ἀναγραφὴ τῶν συλλογῶν γαμηλίων ἀομάτων κατὰ χρονολογικὴν τάξιν μέχρι τοῦ 1918.*

1. *C. Fauriel* Chants populaires de la Grèce moderne. Paris 1825. τ. II σ. 233—243.
2. *N. Tommaseo* Canti popolari. Venezia 1842. τ. III σ. 92 κέ.
3. *Γ. Εὐλαμπίου* Ἀράραντος. Πετροῦπολις 1843. σ. 48—51 (ἐκ τοῦ Fauriel).
4. *J. A. Buchon* La Grèce continentale et la Morée. Paris 1843 σ. 239 (μετάφρ. 1 ἔσμ.).
5. *D. Sanders* Das Volksleben der Neugriechen. Mannheim 1844 σ. 104 (ἐκ τοῦ Fauriel).
6. Ἴωνιά. Ἀθήναι 1846 σ. 64.
7. *Th. Kind* Μνημόσυον. Leipzig 1849 σ. 20—22 (ἐκ τοῦ Fauriel).
8. Ἄντ. Μανούσου Τραγούδια ἔθνικα. Κέρκυρα 1850. Β', 100—2 (ὁμοίως).
9. *M. de Marcellus* Chants du peuple en Grèce. Paris 1851. τ. II σ. 170—5 (ὁμοίως).
10. Πανδώρα. Σύγγραμμα περιοδικόν. Ἀθ. 1854 τ. Α' σ. 136 ἄρ. 6 (1 ἔθνικόν).
11. Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν. Ἀθήναι 1857 τ. Γ' σ. 102 (1 γαμηλίον Λέσδου).
12. Πανδώρα 1858 τ. Γ' σ. 471 (1 γαμηλίον Κρήτης).
13. Πανδώρα 1859 τ. Θ' σ. 510. 511—2. 519 (ἀποστ. 3 ἔσμ.).
14. Σπυρ. Ζαμπελίου Πόθεν ἢ κοινὴ λέξις τῶν γαμηλίων. Ἀθ. 1859 σ. 46.
15. *Arn. Passow* Τραγούδια Ρωμαίκα. Lipsiae 1860 σ. 445—6 ἄρ. 596. 597 σ. 455—464 ἄρ. 617—620. 622—630. σ. 469—470 ἄρ. 637 (διάφορα ἔσματα καὶ διόστιχα ἐκ προγενεστέρων συλλογῶν, τὰ πλεῖστα δ' ἐκ τῶν κατὰ τοὺς χοροὺς τῶν γάμων ἀδομένων ἀστειῶν).
16. Τριαντ. Μπάρτα Ἀναμνήσεις φιλοπάτριδος. Παρίσιοι 1861 σ. 164 (1 ἔσμα).
17. Πανδώρα 1861 τ. ΙΑ' σ. 449 (1 ἔσμα καὶ 1 διόστ. Φιλιππουπόλεως).
18. — 1862 τ. ΙΒ' σ. 599—600 (Ῥόδου).
19. — 1863 τ. ΙΓ' σ. 471 (1 διόστ. καὶ 1 ἔσμα Λέσδου).
20. *C. Wachsmuth* Das alte Griechenland im neuen. Bonn 1864 σ. 88. 89. 98 (3 ἔσμ. ἐκ προγενεστέρων συλλογῶν ἐν γερμανικῇ μεταφράσει). σ. 99 (1 ἔσμα).
21. *H. W. Stoll* Ἐγχειρίδιον τῆς θρησκείας καὶ μυθολογίας τῶν Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων, μεταφρασθὲν ὑπὸ Περ. Ἰασομίδου. Ἀθ. 1865 σ. 75—6 (1 διόστ.).
22. *Γ. Χρ. Χασιώτου* Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἠπειρον δημοτικῶν ἀομάτων. Ἀθ. 1866 σ. 40—54. σ. 134 ἄρ. 3. σ. 197—200 (ἀρκετὰ τοῦ γάμου, ἐν οἷς κατέταξεν, ὡς ὁ Passow καὶ τινὰ ἀστειὰ τοῦ χοροῦ).

Mévil Etudes d' Archéologie σ. 121. Ἐν Ἀγγλίᾳ ἡ ἔννοια τῆς ἀπαγορεύσεως ἀπωλέσθη διὰ τοῦ χρόνου, ἀλλ' οὐχ ἤτιον ὑφίσταται ἔτι διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι ὑπῆρξε ποτὲ (*Tylor* Civilisation primitive κερφ. III τόμ. I σ. 82). Πρὸς καὶ *Abbott* ἐνθ. ἀν. Βλ. γενικῶς καὶ *Bächtold* ἐν Zeitschr. d. Ver. f. Volksk. 1913 σ. 108]].

1) Βενιζέλου Παροισμ. σ. 216.

23. *J. M. Firmenich-Richartz* Τραγούδια ρωμαϊκά. Berlin 1867 τ. II σ. 152—8 (ἐκ τοῦ *Fauriel* καὶ *Kind*).
24. *Μιχαὴλ Σ. Δελέκου* Δημοτικὴ Ἀνθολογία. Ἀθ. 1868 σ. 70—71 ἀρ. 5. σ. 139—146 (26 ἄσμ.).
25. Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν 1868 τ. ΙΖ' σ. 1687 (1 διστ. καὶ 1 ἄσμα Λευκάδος).
26. — 1869 τ. ΙΖ' σ. 1756—7 (καὶ ἐκ ταύτης Πανδώρα 1869 τ. Κ' σ. 113—4).
27. Ἄσπις, ἐφημερίς Σπάρτης 1869 καὶ Δρεπάνη, ἐφημερίς Ἀθηνῶν 1869 ἀρ. 1 (3 ἄσμ. Ἀλαγονίας).
28. *N. Δ. Βλαχάκη* Ἡ λισβία Σαπφώ. Ἀθ. 1870 σ. 195 (λόγιον).
29. *I. Λαμπρίδου* Ζαγοριακά. Ἀθ. 1870 σ. 159 (ἐκ τοῦ *Ζαμπελίου* ἐνθ. ἀν.). 185—9 (ἐκ τοῦ *Χασιώτου* σ. 40 κέ.).
30. *Θ. Οἰκονόμου* Γραμματικὴ τῆς τσακωνικῆς. Ἀθ. 1870 σ. 47—8 (1 τσακωνικόν).
31. *I. Κ. Δρακιώτη* Ὁ κώνωψ Ὀλύμπου καὶ Μακεδονίας. Ἀθ. 1870 σ. 165—7 (9 ἄσμ. Κασάνδρας).
32. Κρητικὴ Μέλισσα, ἐκδοθεῖσα ὑπὸ Ἑλπίδος Μελαίνης. Ἀθ. 1873 σ. 57—9, 61—2 (β' ἐκδ. 1888 σ. 36—40. Τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως : *Elpis Melena Kreta-Biene*. München 1874 σ. 50—6).
33. Ὁ ἐν Κ/πόλει ἑλλ. φιλολογ. Σύλλογος. Κ/πολις 1874 τ. Η' σ. 275—6 (1 Μαδύτου).
34. — σ. 411—2, 417 (10 ἄσμ. Λευκάδος συλλογῆς I. N. Σταματέλου, Βλ. καὶ ἀρ. 44).
35. — σ. 504—5 (5 ἄσμ. Μάνης καὶ Ἀλαγονίας συλλογῆς Ν. Γ. Πολίτου).
36. — σ. 595—8 (17 ἄσμ. Ραφιδῆς Θεσσαλίας συλλογῆς I. Κ. Παγούνη).
37. *Γ. Λουκᾶ* Φιλολογικαὶ ἐπισκευαὶ. Ἀθ. 1874 σ. 78 (1 ἄσμα). 78 κέ. (ἄλλα γὰρ μῆλια διηγηματικῆ).
38. Βύρων, μηνιαῖον περιοδικὸν ἀνεγερθεὶς. Ἀθ. 1874 τ. Α' σ. 237 (1 ἄσμα).
39. Ὁ ἐν Κ/πόλει ἑλλ. φιλολογ. Σύλλογος 1874 τ. Θ' σ. 341—6 (5 ἄσμ. Κασάνης καὶ Μαδύτων).
40. *E. I. Κ[ρητικίδου]* Σαμιακά ἔθνη. Ἐρμούπολις 1875 σ. 24, 25, 26, 27, 29.
41. Ἀθῆναιον. Σύγγραμμα περιοδικόν. Ἀθ. 1876 τ. Δ' σ. 92—100 (16 ἄσμ. ποιμένων τῆς Ὀθρυος=Ἑστία 1877 τ. Γ' σ. 387—390).
42. *Anton Jeannarakí* Ἄσματα κρητικᾶ. Leipzig 1876 σ. 202—4 ἀρ. 264, 265. σ. 212 ἀρ. 274 (παραλλαγή τοῦ ἐν Λουκᾶ Φιλολ. ἐπισκ. σ. 78). σ. 240—6 ἀρ. 302—5.
43. *N. Γ. Πεταλᾶ* Ἰδιωτικόν τῆς θηραϊκῆς γλώσσης. Ἀθ. 1876 σ. 15, 24, 35, 49, 57, 74, 85, 109, 117, 129, 136 (11 διστ.).
44. Ἑστία. Ἀθ. 1877 τ. Δ' σ. 701—2 (ἄσματα Λευκάδος συλλογῆς I. N. Σταματέλου τὰ αὐτὰ ὡς ἐν ἀρ. 34 ἐν ἄλλῃ τάξει).
45. *Bernhardt Schmidt* Griechische Märchen, Sagen und Volkslieder. Leipzig 1877 σ. 180—3 ἀρ. 40—43. σ. 192 ἀρ. 55.
46. Παρνασσός. Σύγγραμμα περιοδικόν. Ἀθ. 1878 τ. Β' σ. 883—5 (16 διστ. καὶ 5 ἄσμ. Καστελορριζου).
47. *P. Ἐλευθεριάδου* Συνασός. Ἀθ. 1879 σ. 79 (1 ἄσμα).
48. Ἴω. *Μιχαὴλ* Μακεδονικά. Ἐρμούπολις 1879 σ. 4—6, 8 (ἐκ προγενεστέρων συλλογῶν).
49. Πλάτων. Σύγγραμμα περιοδικόν παιδαγωγικόν καὶ φιλολογικόν. Ἀθ. 1879—1880 τ. Β' σ. 47—9, 146—8 (ἐν μελέτῃ *Π. Παπαζαφειροπούλου* Περὶ γάμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐπιζομένων παρά τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι. 10 ἄσμ. Νυμφασίας Γορτυνίας, ἀναδημοσιευθέντα ἐν τῇ Περὶ συγγραφῆ βλ. ἀρ. 65).
50. — 1880 τ. Β' σ. 527 (1 ἄσμα Ἀμισοῦ).
51. Ἐφημερίς τῶν Φιλομαθῶν 1880 τ. ΚΗ' σ. 58 (1 Λεισίου).

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

17

52. Π. Ἀραβαντινοῦ Συλλογὴ δημοδῶν ᾠμάτων τῆς Ἠπείρου. Ἀθ. 1880 σ. 165 ἀρ. 247. σ. 183—194 ἀρ. 283—316. σ. 200 ἀρ. 331. σ. 246 ἀρ. 414. σ. 288 ἀρ. 476.
53. Ἄντ. Ν. Σιγάλα Συλλογὴ ἔθνικῶν ᾠμάτων. Ἀθ. 1880 σ. 296—8 (κρητικά διότιχα). 503—510 (Θήρας, ὧν τὰ πλεῖστα σχολαστικά).
54. Ν. Κατραμῆ Φιλολογικά ἀνάλεκτα Ζακύνθου. Ζάκυνθος 1880 σ. 476 (1 ᾠμα).
55. Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Παρνασσοῦ. Ἀθ. 1881 τ. Β' φ. Ζ' σ. 463—6 (54 διότιχα Θήρας).
56. Ἀττικὸν ἡμερολόγιον *Eir.* Ἀσωπίου τοῦ 1882. Ἀθ. 1881 Ἔτ. ΙΓ' σ. 291 (1 ᾠμα).
57. Ἔστια 1882 τ. ΙΔ' σ. 582 (1 εὐχετ.). 596 (1 ἀπόσπ.).
58. — 1883 τ. ΙΕ' σ. 62 (1 ᾠμα Ῥόδου).
59. — σ. 358—361 (36 Καταφυγίου τοῦ Ὀλύμπου).
60. Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας τῆς Ἑλλάδος. Ἀθ. 1884 τ. Α' σ. 727—8 ἀρ. 10 (1 Φερτακίωνων Καππαδοκίας).
61. Παρνασσός 1885 τ. Θ' σ. 377—9 (52 διότιχα Θήρας).
62. Ἀττικὸν ἡμερολόγιον *Eir.* Ἀσωπίου τοῦ 1887. Ἀθ. 1886. Ἔτ. ΚΑ' σ. 607—8 (2 γαμήλια βλαχοποιμένων μετὰ προσθήκης ὑπὸ τοῦ Μ. Λελέκου 4 νόθων στίχων ἐν τέλει· εἰς τινὰ ἀντίτυπα ἀποσχισθὲν τὸ φύλλον, ἐφ' οὗ τὰ 2 ταῦτα γαμήλια, ἀντικατέστη δι' ἐτέρου μὲ τὴν αὐτὴν σελίδωσιν, περιέχοντος ποίημα τοῦ Ἀχ. Παράσχου).
63. Δελτίον Ἱστορ. Ἐθνολ. Ἑταιρίας 1887 τ. Β' σ. 501—502 (Φολεγάνδρου).
64. Ἐπ. Ι. Σταματιάδου Σαμακά. Ἐν Σάμῳ 1887 τ. Β' σ. 268. 275—8. 280—2. 288. 289—294. 296—300.
65. Π. Παπαζαφειροπούλου Περιουναγωγί. Ἐν Πάτρῳ 1887 σ. 32—35. 37. 39—40. 43—45. 152 ἀρ. 138. 153 ἀρ. 145. 65 ἀρ. 49.
66. Μιχ. Λελέκου Ἐπιθόρπιον. Ἀθ. 1888 τ. Α' σ. 115—120.
67. Ὁ ἐν Κ/πόλει ἑλλ. φιλολογ. Σύλλογος. Ἐπεφ. 1888 τ. ΙΗ' σ. 224—7 (3 πλήρη Βυσσάνης καὶ πολλά, ὧν σημεῖον τὰ πρῶτον ἢ ἀρχή).
68. Ἐβδομάς. Ἐπιθεώρησις κοινωνικὴ καὶ φιλολογικὴ. Ἀθ. 1888 τ. Ε' φ. 44 σ. 6 (6 ᾠμ. Νισύρου).
69. Οἰκονομοπούλου Λερισκά. Ἀθ. 1888 σ. 82—3 (15 διότ.).
70. Π. Γ. Μακρῆ Βιθυνικαὶ Σκιαγραφαί. Τὸ Κατιρλί. Κ/πολις 1888 σ. 94—5 (8 διότ.).
71. Ι. Λαμπρίδου Ἠπειρωτικὰ μελετήματα. Τεῦχος ζ'. Πογωνιακά. Ἀθ. 1889 σ. 23—5 (6 ἀποσπ.).
72. Ἐμμ. Ι. Γεωργιάδου Ζίτσα. Ἀθ. 1889 σ. 47—52 (9 ᾠμ.).
73. Σωτ. Κρινοπούλου Τὰ Φερτάκινα. Ἀθ. 1889 σ. 26 (6 διότ. λογίας προελεύσεως).
74. Ἐπιθεώρησις Κωνσταντινουπόλεως 12 Ἰανουαρίου 1889 (1 ᾠμα).
75. Πλάτων 1889 τ. ΙΑ' σ. 84—7 (ἐκ τῆς Ἐβδομάδος τ. Ε' φ. 44 σ. 6. Βλ. ἀρ. 68).
76. Ἐβδομάς 1889 τ. Γ' φ. 25 σ. 3—4 (2 ᾠμ. καὶ 1 διότ.).
77. Ἀριστοτέλης Θεσσαλονίκης 1889 τ. Α' σ. 34 (3 ᾠμ.).
78. Ἐπὶ τὰ πρόσω 6 Ἰουλίου 1889.
79. Ὁ ἐν Κ/πόλει ἑλλ. φιλολ. Σύλλογος. 1890 τ. ΙΘ' σ. 201—3 ἀρ. 1—20 (Νισύρου συλογῆς Γ. Παπαδοπούλου).
80. — σ. 237—8 (5 διότιχα Σόμης συλλογῆς Δημοσθ. Χαβιαρᾶ).
81. Ἐβδομάς 1890 τ. Ζ' φ. 37 σ. 3—5 (11 ᾠμ. Ἠπείρου).
82. Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρίας 1890 τ. Γ' σ. 335. 352 (7 διότιχα Πάτρου).
83. Ἀθ. Α. Σακελλαρίου Τὰ Κυπριακά. Ἀθ. 1890 τ. Α' σ. 719—725. 727. 730—733.
84. Κωνστ. Ν. Κανελλάκη Χιακά Ἀνάλεκτα. Ἀθ. 1890 σ. 131—4. 143—8.
85. Σάλλπιγξ. Οἰκογ. καὶ φιλολ. περιόδ. Ἀθ. 1891. Περίοδ. Β', ἔτ. Β', τόμ. Α' σ. 25 (3 ᾠμ. Θήρας).

86. Ζωγράφειος Ἀγών. Κ/πολις 1891 τ. Α' σ. 79 ἀρ. 34—6 (3 διστιχα ἐκ τοῦ Ζαμπελίου Πόθεν ἢ κοινὴ λέξις τραγουδῶ βλ. ἀν. ἀρ. 14). σ. 96—7 ἀρ. 85—9, σ. 101—2 ἀρ. 106—113 (Ἡπείρου).
87. — σ. 267—9. (1 ῥόδου καὶ 26 διστιχα Τήλου).
88. Ὁ ἐν Κ/πόλει ἑλλ. φιλολ. Σύλλογος 1891 [εἰς τὸ ἐξώφυλλον 1892] τ. ΚΑ' σ. 346—9 (63 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διστιχα Καστελορριζίου συλλογῆς Ἀχιλλ. Σ. Διαμαντάρου).
89. Ἀρχεὶα νεωτέρας ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀθ. 1892 τ. Α' τευχ. β' : *Εὐθ. Μπουντόνα* Μελέτη περὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος Βελδεντοῦ σ. 114—8 (19 ἔσμ.).
90. Παύλου Γ. Βλαστοῦ Ὁ Γάμος ἐν Κρήτῃ. Ἀθ. 1893 σ. 31—4 (31 διστ.), 40' (9 διστ.), 42—8 (58 διστ.), 50—1 (23 διστ.), 58 (1 διστ.), 59 (1 διστ.), 74—5 (11 διστ.), 83 (1 ἔσμα), 89—90 (10 διστ. καὶ 1 ἔσμα), 93—7. (2 ἔσμ. καὶ 26 διστ.), 132—7 (τραγοῦδια τῆς Τζόγιας), 137—9 (15 διστ.), 141—2 (παστικά).
91. Ἐπαμ. Γ. Σταματιάδου Ἰκαριακά. Σάμος 1893 σ. 111—3.
92. G. Georgeakis et Léon Pineau Le Folk-lore de Lesbos. Paris 1894 σ. 227—232, 315—8 (8 ἔσμ. ἐν γαλλικῇ μεταφράσει).
93. Δωδώνη. Εἰκονογραφημένον ἠπειρωτικὸν ἡμερολόγιον. Ἔτος Α' 1896. Ἀθ. 1896 σ. 119—121 (διστιχα καὶ ἀποσκ. Δρόβιανης Ἡπείρου).
94. Ζωγράφειος Ἀγών. Κ/πολις 1896 σ. 29—30 (διστιχα Λέσβου).
95. — σ. 50 (5 ἔσμ. ἀδόμητα κατὰ τοὺς γάμους, ὄχι εἰδικῶς γαμήλια).
96. Τὰ Ὀλύμπια. Ἐβδομαδιαία ἀθηναϊκὴ ἐπιθεώρησις 1896. Ἔτος Α' σ. 253—4, 268—9 (2 ἔσμ. καὶ 5 διστ. Τριβαρίου Ἀργους).
97. Δωδώνη. Ἔτος Β' 1899 σ. 110—114 (Ἡπείρου).
98. — σ. 170—171 (2 ἔσμ. Παρμενιδάου).
99. Σ. Θ. Λακκοῦ Ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Βιζύης καὶ Μηδείας. Κ/πολις 1899 σ. 129 ἀρ. 17 (παραλλαγή τοῦ ἐν Δουρῶ Φιλολ. ἐπισκ. σ. 85—7).
100. Γ. Σαραντίδου Ἀρχελαίου Ἡ Σάμος. Ἀθ. 1899 σ. 170, 12 (1 παιδικὸν χορευτικὸν ἀδόμητον εἰς τὸ τέλος τῆς ἐσπερίδος τοῦ γάμου).
101. Σπαρτιατικὸν ἡμερολόγιον Μ. Γ. Θεοδοροπούλου. Σπάρτη 1899. Ἔτ. Α' 1900 σ. 85 (1 ἔσμα).
102. Ἀστερίου Δ. Γουσιῦ Τὰ τραγοῦδια τῆς πατρίδος μου. Ἀθ. 1901 σ. 22—24 ἀρ. 37—42 (Λακκοδικίων).
103. Ἐθνικὴ Ἀγωγή. Ἀθ. 1901 τ. Δ' σ. 140, 156—7 (8 ἔσμ. Μακεδονίας).
104. Ἀρχαϊκὴ Ἐπιτηρίς Τ. Χ. Κανδηλώρου Τεῦχος Α' 1903. Ἀθ. 1903 σ. 74—78 (7 ἔσμ. Μεγαλοπόλεως).
105. Ἀλήθεια Λεμησοῦ 1 Ἰανουαρίου 1903 (5 ὀλιγόστιχα περιχώρων Κ/πόλεως).
106. G. F. Abbott Macedonian Folklore. Cambridge 1903 σ. 151—186.
107. Σπ. Ἀναγνώστου Λεσοδιακά. Ἀθ. 1903 σ. 245—9.
108. Μιλτ. Α. Λουλουδοπούλου Ἀνέκδοτος συλλογῆ. Βάρνα 1903 σ. 172, 178—180, 182—187, 189—190 (Καρυῶν, ἐπαρχίας Καδακλή).
109. Hubert Pernot Rapport sur une mission scientifique en Turquie. Paris 1903 (ἐν Nouvelles Archives des Missions Scientifiques τ. XI) σ. 190—200 ἀρ. 66—77.
110. Νικ. Γ. Λάσκαρη Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημειὰ τῆς. Μέρος Β'. Πύργος [1904:] σ. 100—108. (βλ. καὶ ἀρ. 126, 136).
111. Ὁ Νουμάς. Ἐφημερίδα πολιτικῆ - κοινωνικῆ - φιλολογικῆ. Ἀθ. 1904 χρόνος Β' ἀρ. 114 σ. 7 (2 ἔσμ.).
112. Ἠμερολόγιον Ἐθνικῶν Φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων τοῦ 1905. Ἔτ. Α'. Κ/πολις 1904 σ. 376 (1 ἔσμ.).

113. *P. Kretschmer* Der heutige lesbische Dialekt. Wien 1905 σ. 549 (1 ζῶμα). 550—2 (ἑτερά τινὰ διστοιχὰ ἀναμίξ μετ' ἄλλων).
114. Ὁ Νουμᾶς Ἄθ. 1905 χρόνος Γ' ἀρ. 148 σ. 10 κέ. (3 ζῶμ., 10 διστ.).
115. Ὁ Πύργος, ἐβδομαδιαία ἑφημερίς 1905. Ἔτος Β' 24 Μαρτ. ἀρ. 100 σ. 2 (3 ζῶμ.). 8 Ἀπριλ. ἀρ. 102 σ. 3 (2 ζῶμ.). 15 Ἀπρ. ἀρ. 103 σ. 2 (3 ζῶμ.). 28 Μαΐου ἀρ. 109 (4 ζῶμ.).
116. *Γεωργ. Δ. Παχτίκου* 260 θημῶδη ἑλληνικά ζῶματα. Ἄθ. 1905 τ. Α' ἀρ. 12. 19. 22. 31. 41. 44. 45. 47. 48. 51. 59. 68. 73. 86. 90. 111α. 136. 137. 150. 196. 213. 222. 238. 239. 246.
117. *N. Tommaseo* Canti popolari greci tradotti ed illustrati da — con copiose aggiunte ed una introduzione per cura di *Paolo Emilio Pavolini*. Milano - Palermo - Napoli [1905] σ. 151—2 ἀρ. 145—8. σ. 156 ἀρ. 151—2 (ἐκ τοῦ *Tommaseo* ἀρ. 18. 92. 93. *Passow* ἀρ. 622. Ἀρχ. νεωτ. ἑλλ. Α', β', 114, 4. 116, 13).
118. Ἀρκαδική Ἐπετηρίς *T. X. Κανδηλώρου*. Ἄθ. Τεῦχος Β' 1906 σ. 182—4 (3 ζῶμ. καὶ 7 διστ. Ἀρκαδίας).
119. [*L. Salvator*] Parga. Prag 1907 σ. 31 (4 διστ. μετὰ γερμ. μεταφρ.).
120. Φόρμιγξ 1907. Περίοδ. Β', ἔτ. Β' τεῦχ. Α' σ. 13 (μετὰ μουσικῆς).
121. Ξενοφάνης. Σύγγραμμα περιοδικόν. Ἄθ. 1907 τ. Δ' σ. 235 (3 διστ. Λιθίου).
122. Μακεδονικόν ἡμερολόγιον. Ἄθ. Ἔτος Α' 1908 σ. 212 (4 ζῶμ.).
123. Κρητικὸς Ἀστὴρ. Ἐν Χανίοις 1908. Ἔτος Β' ἀρ. 97 σ. 287 (ἐκ τοῦ *Βλαστοῦ* Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 83).
124. Παράρτημα Φόρμιγγος μουσικόν. Ἄθ. 1908 Περίοδ. Β' τεῦχ. Γ', φ. 8 σ. 1—6 (5 ζῶμ. Κρώμνης εἰς ἐκκλησιαστικὴν παράσημον).
125. φ. 12 σ. 67—71 (6 ζῶμ. Ἐπιτομὴ τοῦ ἐκκλησιαστικῶν παρασημωντικῶν).
126. *Νικ. Ι. Λάσκαρη* Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημεῖά της. Μέρος Δ'. Πύργος 1908 σ. 345—6 ἀρ. 4 (1 ζῶμ.). (Βλ. καὶ ἀρ. 100—130).
127. *Φαίδωνος Ι. Κουκουλέ* Θηουτυακά. Ἐν Κρήτῃ 1908 σ. 95—7. 99—100 (11 ζῶμ., 2 διστ.).
128. Μακεδονικόν ἡμερολόγιον Ἄθ. 1908. Ἔτος Β' 1909 σ. 211. 213—215. 217—220. 222. 224—5 (τὰ πλείεστα ἐκ τοῦ *Abbott* βλ. ἀνωτέρω ἀρ. 106)
129. Κυθηραϊκὴ Ἐπετηρίς *Διονυσίου Σ.* Ἀλβανάκη. Ἔτος Α' 1909. Κύθηρα 1909 σ. 94 (1 ζῶμ.).
130. Ἀκρόπολις. Ἀθῆναι 26 Ἀπριλίου 1909 σ. 4 (4 ζῶμ.).
131. Νέα Ζωή. Ἀλεξάνδρεια 1909 Ἔτ. Ε' σ. 235—8. 277—280 (Ῥόδου).
132. Ὁ ἐν Κ/πόλει ἑλλ. φιλολογ. Σύλλογος 1909 τ. ΑΑ' σ. 151 ἀρ. 12 (1 Ῥοδιακὸς Κρήτης).
133. Λαογραφία. Ἄθ. 1909 τ. Α' σ. 310—320 (23 ζῶμ. Λευκάδος).
134. — σ. 357 (ἐκ τοῦ *Λακίδου* βλ. ἀν. ἀρ. 99. Περὶ καὶ σ. 646 ἀρ. 73).
135. *Γ. Παπαδοπούλου* Γενικὴ περιγραφὴ Νισύρου. Νισυρος 1909 σ. 59—60. 61. 64—7.
136. *Ν. Ι. Λάσκαρη* Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημεῖά της. Μέρος Ε'. Πύργος 1909 σ. 452 ἀρ. 20 (1 ζῶμα). (Βλ. καὶ ἀρ. 110. 126).
137. *Ν. Βακαλοπούλου* Ὁ Συλλαῖος. Πρωτότυπος ἀσιατικὴ μυθιστορία. Σμύρνη 1909 τ. Α'—Δ' σ. 291—2 (1 ζῶμα).
138. *Δ. Κ. Ψιμυπούλου* Λαϊκαὶ ἐθνομτυπία. Καρδίτσα 1909 σ. 27—8. 31. 34. 36. 40. 46—7 (11 ζῶμ.).
139. Ἀριστ. *Κριάρη* Κρητικὰ ζῶματα. Ἐν Χανίοις 1909 σ. 160. 162—4 (τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ ἀδόξενον ὡς γαμήλιον). 175. 196. 232.
140. Κρητικὴ Στοά *Ι. Δ. Μουρέλλου*. Ἡράκλειον 1909 ἔτ. Β' σ. 119. 121 (ἀποσπ. 3 ζῶμ.).

141. Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον *Κωνστ. Φ. Σκόκου* τοῦ 1910. Ἀθ. 1910. Ἔτ. ΚΕ' σ. 363—4, 366—8 (8 ἄσμ. Βελθάντου. Τὰ αὐτὰ καὶ ἐν Μικρασιατικῷ Ἡμερολόγιῳ *Ε. Σ. Σβορώνου* 1910 σ. 219—228).
142. Λαογραφία. Ἀθ. 1910 τ. Α' σ. 622—3 ἀρ. 41. 644—5 ἀρ. 70 (2 ἄσμ. Σωζοπόλεως).
143. — τ. Β' σ. 56—9 (9 ἄσμ. Γκιουμουλτζίνης).
144. — σ. 399—404 (22 ἄσμ. καὶ διστ. Βουρβούρων Κυνηρίας).
145. — σ. 434—446 (31 ἄσμ. Κουτσοβλάχων Σαμαρίνας).
146. *Χρ. Ἀποστολίδου* ἄσματα καὶ χοροὶ κυπριακοί. Λεμεσὸς Κύπρου [1910] σ. 1—5.
147. *Κ. Α. Ψάχου* Δημώδη ἄσματα Σκύρου. Ἀθ. 1910 σ. 8. πρὸς. καὶ 36—7 (1 πατινάδα τοῦ γάμου εἰς βυζαντινὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν).
148. Κρητικὴ Στοὰ *Γ. Δ. Μουρέλλου* 1911 ἔτ. Γ' σ. 25—7 (1 ἄσμα καὶ 7 διστιχα Κρήτης).
149. Χιακὰ Χρονικὰ *Κ. Ἀμάντου*. Ἀθ. 1911. [Α'] σ. 82 (1 διστ.).
150. Λαογραφία Ἀθ. 1911 τ. Β' σ. 605—6 (9 διστ. Ἰου).
151. Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον Ἀθ. 1912. Ἔτος Ε' 1912 σ. 213—222 (20 ἄσμ. Κουτσοβλάχων Βλάτοης Μακεδονίας).
152. Ῥοδιακὸν Ἡμερολόγιον 1912. Ῥόδος. Ἔτος Α', τ. Α' σ. 93—4. 95—6 (Ῥόδου).
153. *Α. Γ. Παρχαρίδου* Ἱστορία τῆς Κρώμνης. Ἐν Τραπεζοῦντι 1912 σ. 112 κέ. (4 ἄσμ. καὶ 41 διστ.).
154. Μουσικὴ, εἰκονογρ. μουσικοφιλογ. περιοδικόν. Κ/πολις 1912. Ἔτ. Α' σ. 184 (ἀρ. 72). 187 (1 ἄσμα Ῥόδου μετὰ μουσικῆς).
155. — 1913. Ἔτ. Β' σ. 91 (ἀρ. 192). 96 (1 ἄσμα Πύργου Δέρκων μετὰ μουσικῆς).
156. *Μ. Γ. Μιχαηλίδου* Καρπαθιακὰ δημοτικὰ ἄσματα (Κων/πολις) 1913 σ. 65—70 (56 διστ.).
157. Λαογραφία. Ἀθ. 1913 τ. Δ' σ. 90—91 καὶ 94 (1 ἄσμα Ἄργους). σ. 138—140 ἀρ. 115—7 (3 ἄσμ. Κερκυρῶν καὶ Ἀργίνης). σ. 142 ἀρ. 121 (5 διστ. Ἄργους).
158. — σ. 163—4 ἀρ. 41. σ. 175 ἀρ. 63 (2 ἄσμ. Λιτοχόρου καὶ Πύργου Ἀ. Βιανγκιάνου).
159. — 1914 τ. Δ' σ. 501—508 (8 ἑλλογικὰ καὶ 7 βλάχικα ἄσματα βλαχοφώνων Πίνδου).
160. Μικρασιατικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1914. Ἐν Σάμῳ 1914 τ. Η' σ. 340—3 (διάφορα διστιχα Περγάμου, τὸ εἶν μετὰ μουσικῆς).
161. Μουσικὴ. Κ/πολις 1914. Ἔτ. Γ' σ. 17. 26 (1 ἄσμα Βιθυνίας μετὰ μουσικῆς). 196. 205 (3 ἄσμ. Βασιλικῷ Θράκης μετὰ μουσικῆς).
162. *A. J. B. Wace and M. S. Thompson* The Nomads of the Balkans. London 1914 σ. 277—9 (9 ἄσμ. Σαμαρίνας).
163. *Ν. Γ. Πολίτου* Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀθ. 1914 σ. 177—182 ἀρ. 136—147 (β' ἐκδ. 1925 σ. 197—203).
164. Λαογραφία 1915 τ. Ε' σ. 12. 28—32. 35—9. 41—44 (28 ἄσμ. καὶ διστ. Ἠπείρου).
165. — σ. 88 ἀρ. 65. σ. 111—114 ἀρ. 103—7. σ. 109—110 (8 ἄσμ. Τσομμέρκων).
166. — σ. 160—3 (11 ἄσμ. Ἀρκαδίας).
167. — 1916 τ. Ε' σ. 573 ἀρ. 22 (1 Βουρβούρων Κυνηρίας).
168. — 1917 τ. Ϛ' σ. 158 ἀρ. 14 (1 Χασίων Μακεδονίας).
169. — 1918 τ. Ϛ' σ. 637 ἀρ. 5 (1 Πατρῶν)]].

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[[Ἐκ τῶν ἀνεκδότων σημειώσεων, αἵτινες θὰ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὴν ἀνασύνταξιν καὶ συμπλήρωσιν τῆς περὶ «Γάμου παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησι» πραγματείας, πλὴν τῆς ἀναγραφῆς τῶν περὶ γάμου ἢ γαμηλίων ἐθίμων διαλαθόντων παρατίθενται ὡδε καὶ μαρτυρίαι συμπληρωματικαὶ εἰς τὰ περὶ καταχυσμάτων (βλ. ἀν. σ. 272—275) καὶ ἐλέγχου ἀγνείας τῆς νόμφης (βλ. ἀν. σ. 302—303), ὡς καὶ τινες ἄλλαι περὶ ἐθίμων ἐνιαχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐπικρατούντων, περὶ ὧν δὲν γίνεται λόγος ἀνωτέρω.

Γενικῶς περὶ γάμου βλ. *Chateaubriand* Le Génie du christianisme μέρ. Α', βιβλ. 2', κεφ. 7—10. *Gubernatis* Storia comparata degli usi nuziali in Italia e presso gli altri popoli Indo-europei. II^a edizione. Milano 1878. *Ch. Letourneau* L'évolution du mariage et de la famille. Paris 1888. *Th. Achellis* Die Entwicklung der Ehe 1893. *J. Kohler* Zur Urgeschichte der Ehe. Totemismus, Gruppenehe, Mutterrecht. Stuttgart 1897. *L. Tillier* Le Mariage, sa genèse et son évolution. Paris 1897. *Jul. Burghold* Ueber die Entwicklung der Ehe. Breslau 1902. *C. Pascal* Fatti e leggende di Roma antica 1903 σ. 7—15 (περὶ θεοτήτων τοῦ γάμου *Consus* καὶ *Talassius* καὶ περὶ περιλειμμάτων παλαιῶν ἐθίμων τοῦ γάμου). *Reinach* Cultes, mythes et religions. 1905 τ. I σ. 111—121 (L'origine du mariage). *Sartori* Sitte und Brauch τ. I. Lpz. 1910. *Schrader* Reallexikon der Indogermanischen Altertümer λ. Heirat. Heiratsalter (καὶ τοὺς αὐτοὺς ἀναφορὰς ἐπὶ συγγραφῆς). Πρβλ. καὶ *Winternitz* Das altindische Hochzeitsrituel mit Vergleichung der Hochzeitsgebäude bei den übrigen indogermanischen Völkern in Henkschäften der Akad. der Wissenschaften, Wien 1892 σ. 114 κ. *Zacharidi* Zum altindischen Hochzeitsritual ἐν Wiener Zts. für die Kunde des Morgenlandes τ. XVII σ. 136 κ. 211 κ.

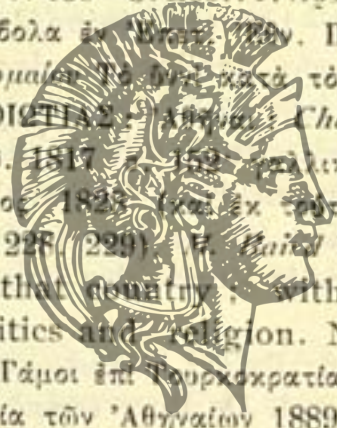
Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους: *Σάθα* Βυζαντ. θεάτρων σ. 57 κ. (Δ' ἑκατ.). *Θεοφύλ. Σιμοκάτ.* Α', 10 σ. 51 κ. Bonn. σ. 57 κ. *De Boor* (Βασιλικοὶ γάμοι τοῦ Μαυρικίου καὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Τιβερίου· σπουδαιοτάτη περιγραφή, διότι ἐξ αὐτῆς διδασκόμεθα πολλὰς λεπτομερείας τῆς ἱεροτελεστίας καὶ τῆς γαμηλίου ἐορτῆς). Βίος βασιλίδος Θεοφανῶ 10—11 ἐν *Kurtz* Zwei griechische Texte über die heilige Theophano σ. 6 (γάμος Λέοντος Γ' καὶ Θεοφανοῦς). *Κωνστ. Πορφυρογεννήτου* Ἐκθ. βασιλ. τάξ. Α', 39 σ. 196 κ. Bonn («Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ στεφανώματι βασιλέως»). Α', 81 σ. 379 («Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν ἐπὶ νομφαγωγίᾳ»). Α', 82 σ. 380 («Ὅσα δεῖ παραφυλάττειν εἰς στεφανώμα»). *Ψελλοῦ* Ἐπιστ. 83. 84 ἐν *Σάθα* Μεσ. Βιβλ. Ε' σ. 318—24. Βέλθανδρος σ. 1022—1047. 1323 κ. σ. 158—9. 168 *Legrand*. *Κωνσταντουλῆν*. Γ', 95 σ. 587 κ. Bonn.

Εἰδήσεις καὶ περιγραφαὶ νεοελληνικῶν ἐθίμων: *Lebrun* Voyage au Levant 1714 σ. 153. *Guy* Voyage littéraire en Grèce. 1776 τ. I σ. 254 κ. *Sonnini* Voyage en Grèce et en Turquie 1801 τ. II σ. 134 κ. *Pouqueville* Voyage en Morée 1805 τ. I σ. 312—4. *Douglas* An essay on certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks. 1813 σ. 109—117. 170 κ. *Pouqueville* Voyage dans la Grèce. 1820 τ. I σ. 382 κ. τ. IV σ. 130. *Fauriel* Chants populaires de la Grèce 1824 τ. I σ. XXXIV—XXXVII (τῆς γερμανικῆς μεταφράσεως Müller σ. XX.—Τὴν περιγραφὴν τοῦ Fauriel ἀκολουθεῖ καὶ ἡ *Dora d'Istria* Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γυναικῶν Βιβλ. Ε', ἐπιστ. 6, τ. Α' σ. 334—7 μεταφρ. Αἰμιλίας Σκουζέ). *Ukert* Bilder von Griechenland. 1833 σ. 140—151. *Le Magasin universel*. Paris 1834 τ. I ἀρ. 12. 13 σ. 94. 110—111. *Bowen* Mount Athos, Thessaly and Epirus. Lond. 1852 σ. 174—7. *Edm. About* La Grèce contemporaine (α' ἔκδ.) 1852 κεφ. IV §§

2. 3. 4. *N. Lauderer* Ueber die Gebräuche bei der Hochzeitsfeiern der Griechen und Albanesen in Ausland 1856 σ. 813—6. *H. Mathieu* La Turquie et ses différents peuples 1862 τ. II σ. 90. *Duvray* Les Grecs modernes (extrait de la Semaine universelle), Bruxelles 1882 σ. 16—21. *Curt Wachsmuth* Das alte Griechenland im neuen. 1864 σ. 81 κέ. *Zecchini* Quadri della Grecia moderna² 1866 σ. 297—329 (XVI. La scelta dello sposo e i matrimoni in Grecia). *Χαο. Ποντίου* Περί τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν νῶν Ἑλλήνων. 1870 σ. 31—36 (μετατυπωθέντα καὶ ἐν Ἐφημ. Φιλομαθῶν 1870 τ. III σ. 2060—2). *N. Γ. Πολίτου* Ὁ γάμος παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησιν ἐν Παρθενῶνι 1871 τ. Α' σ. 335—340 (ἡ ἀρχὴ τῆς ἀνωτέρω πραγματείας) *Θ. Λάζου* Οἱ γάμοι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ νεωτέροις Ἑλλησιν ἐν Ἰλισσῷ (περιοδ. συγγράμματι Ἀθηνῶν) 1871 τ. Γ' σ. 167—8. *Ida u. Otto von Reinsberg-Dürigfeld* Hochzeitsbuch. Brauch und Glaube der Hochzeit bei den christlichen Völkern Europas. Leipzig 1871 σ. 56—9 (μετ' εἰκόνας Ἐπί τῇ βόσει τοῦ *Pouqueville* Voyage en Morée, τῶν συλλογῶν ἡμερῶν *Fauriel* - μεταφρ. Müller - , *Tommaseo*. Kind Anthologie 1861 καὶ χειρογράφων ἀνακοινώσεων Ἐπαρ. Μεταξᾶ ἐκ Κεφαλληνίας). *Θεοδ. Β. Βενιζέλου*. Περί τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. 1873 σ. 35—41. *A. de Gubernatis* ἐνθ. ἀν. (τινὰ ἑλληνικά ἐκ τοῦ *Zecchini* Quadri della Grecia). *Ph. Sakellarios* Die Sitten und Gebräuche der Hochzeit bei den Neugriechen, verglichen mit denen der alten Griechen. Halle 1880. *O. Ernst* Neugriechische Familien- und Kirchenfeste ἐν Unsere Zeit 1881 II, 616—9. *A. Α. Λαοπόπουλος* ἐν Ἐπιθεωρήσει πολιτικῆ καὶ φιλολογικῆ 1883 σ. 106—8. *Ἐφημ. Γ. Λοῦκου* Διάκοσμος. Κ/πολις 1890 σ. 3—11. *N. Γ. Πολίτου* Γαμήλια σύμβολα ἐν Ἐφημ. Πανερ. 1906 Γ' σ. 111 κέ. (= Λαογρ. Σύμμ. Β', 218—267. *Κ. Ρωμαίου* Τὰ ἔθνη κατὰ τὸν γάμον ἐν Λαογρ. Ζ', 346—368.

Κατὰ τόπους. ΑΤΤΙΚΟΒΟΙΩΤΙΑΣ: *Chandler* Travels in Asia Minor and Greece II, 169 κέ. (γ' ἐκδ. 1817 τ. 552 ἀρχαϊκῆς μεταφρ. 1806 III, 58—9). *New Monthly Magazine* Ἰούλιος 1828 ἐκδ. ἐκ τοῦ *Revue Britannique* 1828 τ. VII σ. 119. *Ausland* 1858 ἀρ. 228—229. *H. Kuhn* Modern Greece. A narrative of a residence and travels in that country, with observations on its antiquities, literature, language, politics and religion. New-York 1856 σ. 88—98. *A. Γο. Κ[αμπούρογλου]* Ἀθηναϊκά. Γάμοι ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν Ἐστία 1882 τ. ΙΔ' σ. 579—583, 592—598. *Τοῦ αὐτοῦ* Ἱστορία τῶν Ἀθηναίων 1889 Α', 202 κέ. *W. Miller* Greek life and country. London 1905 σ. 88—91. (σ. 91 κέ. ἐπαρχιῶν).—*A. Γο. Καμπούρογλου* Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων 1892 Γ', 229—234 (Ἀμαρουσίου). *I. Καραϊσκάκη* Ἔθνη χωρικῶν τῆς Ἀττικῆς. Ὁ γάμος ἐν Ἐστία 1881 τ. ΙΒ' σ. 601—3 (Κερατέας καὶ παρακειμένων χωριῶν). *Κασφαγίλιος*. Ὁ γάμος ἐν Κερατέᾳ ἐν Ἐστία 25 Ἰανουαρίου 1895. *Π. Α. Φουαίκη* Γάμος καὶ γαμήλια σύμβολα παρὰ τοῖς ἀλλεανοφίνοις τῆς Σαλαμίνας ἐν Λαογρ. τ. Θ' σ. 507—563. *L. Ross* Erinnerungen und Mittheilungen aus Griechenland ἐν *R. Prutz* Deutsches Museum 1854 ἀρ. 36· ἰδιαιτέρως Berlin 1862 σ. 58—60 (Λεβαδείας). *Νέα Ἐφημερίς* 29 Αὐγούστου 1886 σ. 3 (Ἀραχόβης Λεβαδείας). *J. Buchon* La Grèce continentale et la Morée. 1843 σ. 228—240 (ποιμένων Χαιρωνείας).— ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ: *Λεῖκου* Δημοτικὴ Ἀνθολογία 1852 σ. 13—21 (Κορινθίας. βλ. καὶ ἐκδ. 1868 σ. 139 κέ.). *Carnarvon* Reminiscences of Athens and the Morea. Lond. 1869 σ. 79—82 (Ἀργολίδος). *N. Α. Ἀντωνοπούλου* Ἐνας γῆρος στὸ Τουερί ἐν Ὀλυμπίσις 1896 τ. Α' σ. 243—6, 253—4, 262—3, 268—9, 286—7. *Γ. Α. Κριεζή* Ἱστορία τῆς νήσου Ἰθράς πρό τῆς (ἑλληνικῆς) Ἐπαναστάσεως. Πάτρις 1860 σ. 197—209. *Λημ. Πυρρινοπούλου* Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθνη ἐν Βυσοκᾷ τῶν Καλαβρότων ἐν Δελτικῆ Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρίας τ. Α' σ. 122—133. *Α. Παπαγιωάννου* Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου ἀνὰ τὰ χωρὰ τῆς Μεγαλοπόλεως ἐν Ἀρκαδικῆ Ἐπετηρίδι *T. Χ. Κανδηλώρου* 1903 τ. Α' σ. 73—9. *Τοῦ αὐτοῦ* Γαμήλια ἔθνη, προπόσεις, εἰσωχίαι χωρικῶν Ἀρκάδων αὐτ. 1906 τ. Β' σ. 182—5. *N. I. Λάσκου* Ἡ Λάστα καὶ τὰ μνημεῖα τῆς σ. 99—115. *Π. Παπαζαρητοπούλου* Περί γάμου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἐθιζομένων πᾶρὰ τοῖς νεωτέροις Ἑλλησιν (ἐν

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

|| αμ

Νομμοσάξ τῆς Γορτυνίας) ἐν Πλάτωνι 1879 τ. Β' σ. 45—9, 145—153. Τοῦ αὐτοῦ Περιου-
καγωγῆ σ. 27—57 (ἀνατύποις τοῦ προηγουμένου μετὰ τινων προσθηκῶν· ἐξ αὐτοῦ δὲ Μ. Γ.
Ἰήμια Νεοελληνικά ἔθιμα τοῦ γάμου ἐν Ἀττικῷ ἡμερολόγιῳ 1889 σ. 102—112). Ἐπ. Γ.
Παταμιαῖή· Ὁ γάμος ἐς τοῦ Βούρβουρα τῆς Κυνουρίας ἐν Λαογρ. Β', 399—404. Κουκουλλῆ
Θήοντιακά σ. 93—100. *Saint-Sauveur* Voyage historique, littéraire et pittores-
que dans les isles. Paris, an VIII (1800) τ. III σ. 369—370 (Μάνης). *Dimitri et Ni-
colo Stephanopoli* Voyage en Grèce, Paris an VIII (1800) τ. II σ. 1—13 (ἀντ.).
Ἰεζ. Βαλαριδιώτης ἐν Νέα Σιῶνι 1907 τ. Γ' σ. 1119—1121 (Γιάννινα Καλαμάτας).—
ΕΠΤΑΝΗΣΟΙ: *Saint-Sauveur* ἔνθ. ἀν. τ. II σ. 41 κέ. (Κερκύρας). *Theotoki* Détails
sur Corfou. 1826 σ. 119—120. (*Ἀρωνίμων*) Descrizione d'una cerimonia nuziale
celebratasi in Corfù il 12 Agosto 1863, Corfù 1863 (περιγραφή γάμου ἀνωτέρας τά-
ξεως· συνήθειαι ἐθιμοτυπία). [*Salvator*] Paxos σ. 86—7. Α. Ραπαδοπούλου *Vrete* Memo-
ria su di alcuni costumi antichi tuttora esistenti nell' isola di Ieucade, 1825
σ. 26—39. Γ. Ν. Σταματίου Ὁ γάμος τῶν χωρικῶν τῆς Λευκάδος ἐν Ἐφημερ. Φιλομα-
θῶν 1868 ἔτ. 17' σ. 1687 (ἐκ ταύτης δὲ μετὰ τινων προσθηκῶν ἐν Ἑλλ. Φιλολογ. Συλλόγῳ
Κιπλόκωσ 1874 τ. Η' σ. 410—412 καὶ ἐν Ἐστία 1877 τ. Δ' σ. 701—702). Ἐὐστ. Γ. Πο-
λίτου Ὁ γάμος ἐν Λευκάδι ἐν Λαογρ. Α', 308—320. *Saint-Sauveur* ἔνθ. ἀν. τ. III σ.
366 (Κυθῆρων).—ΡΟΥΜΕΛΗΣ: Ε. Α. Περὶ τοῦ γάμου τῶν ποιμένων τῆς Ὄθρουσ ἐν Ἀθη-
ναίῳ 1875 τ. Δ' σ. 89—101 (=Ἐστία 1877 τ. Γ' σ. 386—390. Νεολόγου ἐβδομαδιαία Ἐπι-
θεώρησις 1894 τ. Γ' σ. 938—9, 948, 965—8). Ἀθ. Κάρομα Περὶ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων
τοῦ χωρίου Σαβεδίκου τῆς ἐπαρχίας Δωρίδος ἐν Ἐπιθεωρήσει πολιτικῆ καὶ φιλολογικῆ 1882
τ. Γ' σ. 58—9. Δάπ. Μικρά ἱστορία, διήγημα ἐν Ἐστία 1889 τ. Γ' ἀρ. 25 σ. 2—4,
ἀρ. 26 σ. 1—1 (χωρίου παρὰ τὸν Ἀχελῷον).—ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ: Σουλ. Βίον Τὰ κατὰ τὸν
γάμον ἔθιμα ἐν Ἀγίῳ Γεωργίῳ τοῦ Πηλίου ἐν Λαογρ. Β' σ. 643—5.—ΗΠΕΙΡΟΥ:
Γαργαλιάνοι Παλιουρίται Ἀρχαιολογία ἑλληνικῆ, Β' σ. 207—211 (Κεφάλαιον περὶ γάμου
τῶν Ἑλλήνων μετὰ συγκρίσεως ἐν παρόδῳ πρὸς τὸν ἀπὸ τῆς περσοτικῆς γαμήλια ἔθιμα
(Ἀνωτίμου) Ἡ Ἠπειρός· Ἡθῆ καὶ ἔθιμα αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῶν Ἰωαννίνων ἐν Πιπτακῆ
1878 σ. 201—4. Α. Α. Παναγιωτίδου Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τοῦ κράτους Παραμυθίας ἐν Θε-
σπρωτία ἐν Νεολόγου ἐβδ. Ἐπιθεωρ. 1892 τ. Α' σ. 107, 111. Χρηστοβασίλη Ὁ γάμος καὶ
τρεῖς ἐπαρχίαι τῆς θούλης Ἠπείρου ἐν Ἀκροπόλει φιλολογικῆ 1888 ἔτ. Α' σ. 605—6 (ἐν
ἐπαρχία Κουρῆντων, Ἄνω Τσαμικου καὶ Ζαγορίου). Γ. Χασιώτου Περὶ Ζαγορίου ἐν Χρυ-
σαλλίῃ 1886 τ. Δ' σ. 13—14. Γ. Λαμπούδου Ζαγοριακά 1870 σ. 177—190. Τοῦ αὐτοῦ
Ἠπειρ. μελετήματα τεῦχ. Γ' 1888 σ. 56—7 (ἐν Τσαρκοβίσις). τεῦχ. Ζ' σ. 22—5 (ἐν
Παγονίῳ). Γ. Ζηκίδου Ἐθιμα τοῦ γάμου ἐν Βυσοάνῃ ἐν ΚΠ. Συλλ. III', 222—7. Ἐρ. Γ.
Γεωργιάδου Ἡ Ζίτσα σ. 47—52. Δωδώνη 1896 σ. 119—121 (Δρόβιανης). Ἀλ. Γεωργιάδου
Ἡθῆ, ἔθιμα κλπ. Χιμαραίων. Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἐν Ζωγρ. Ἀγῶνι 1891 τ. Α' σ. 206—8.
—ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ: Ἰω. Μιχαήλ Μακεδονικά. Ἐρμούπ. 1879 σ. 1—17. Γ. Πρωῖτον Γα-
μήλια ἦθῆ καὶ ἔθιμα ἐν Μακεδονίᾳ ἐν Ἐθνικῆ Ἀγωγῆ 1901 τ. Δ' σ. 108—110, 122—4,
138—140, 156—8. G. F. Abbott Macedonian Folklore σ. 147—191 (καὶ ἐλευθέρα
μετάφρασις ὑπὸ Ζ. Μ. Κοιῶνῃ ἐν Μακεδ. ἡμερολ. 1909 σ. 208—227, περὶ ἧς βλ. Λαογρ.
Α', 401). Α. Κωσταυτινίδου Μακεδονικῆ ζωῆ. Γαμήλια ἔθιμα ἐν Ἀθηνῶν μην. παραρτήμ.
τ. Δ' σ. 3681—3691. Ἰω. Αραζιώτου Ὁ κώνωψ Ὀλύμπου καὶ Μακεδονίας 1870 σ. 74—84
(Ἀποχόρου) ἐμμέτρως). Γ. Παπαγεωργίου Ὁ γάμος ἐν Καταφυγίῳ τοῦ Ὀλύμπου ἐν Ἐστία
1883 τ. ΙΕ' σ. 357—361. Ν. Α. Χασιώτου (Ὀλυμπίου) Ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἑλληνικά· Ὁ γά-
μος ἐν Βελβενδῷ τῆς Μακεδονίας ἐν Μικρασιατικῇ ἡμερ. Ε. Σ. Σβορώνου 1910 σ. 219—
229. Γ. Γ. Ἀνωτιάδου Ὁ γάμος ἐν Βελβενδῷ ἐν Ἠμερολ. Σκόκου 1910 σ. 362—8 (αχε-
λῶν ἀντιγραφή τοῦ προηγουμένου). Α. Κ. Ροίφου Τὰ ἔθιμα τοῦ Βουρβούσκου τῆς Μακεδο-
νίας ἐν Πύρρῳ (ἐφημ. Ἀθηνῶν) 1905 ἔτ. Β' ἀρ. 99, 100, 102, 108, 106, 109. Κ. Γκ.
Τελετὴ γάμων παρὰ τοῖς πύρρῃ τῶν Βετωλίων χωρικοῖς ἐν Ἀκροπόλει φιλολογικῆ 1888 σ.
191—2. Μ. Γάμος ἐν Δελφῶ ἐν Μακεδ. ἡμερολ. 1911 ἔτ. Δ' σ. 236—8. Ἰω. Αρα-
ζιώτου ἔνθ. ἀν. σ. 157—161 (Κασσάνδρας). Ἀστ. Α. Γουσίον Ἡ κατὰ τὴ Πάργαιον χώρα,

Λακκοδηκίων τοπογραφία, ἠθῆ, ἔθιμα καὶ γλῶσσα. Λιψία 1894 σ. 55—62. Στ. Κουμανοῦδη
 Στρατῆς Καλοπέχειρος² σ. 174—185. ³ σ. 197—207 (Σερρών).—ΘΡΑΚΗΣ καὶ ΑΝΑΤΟΛ.
 ΡΟΥΜΕΛΗΣ. Κων/πόλεως: *Schweiger* Neue Reisebeschreibung nach Constanti-
 nopel, 1608 σ. 222 κέ. *Domer* Diary of a tour in Greece, Turkey etc.³ Lond.
 1842 τ. I σ. 125—9. Σιλπ. Κυριακίδου Τὰ κατὰ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Γκιουμουλτζίνῃ
 ἐν Λαογραφίᾳ τ. Β' σ. 48—59. Σ. Α. Μανασσοῦδου Ἔθιμα καὶ μαγγανισαί. Ἐν Φέρραις
 καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῆς. 2. Γαμήλια ἔθιμα ἐν ΚΠ. Συλλ. τ. Η' σ. 547—9. Κ. Ν.
 Χατζοπούλου Ἡ ἐπαρχία 40 Ἐκκλησιῶν. Περὶ ἀρραβίωνων καὶ γάμων ἐν Θρακικῇ Ἐπατη-
 ρίδι 1897 ἔτ. Α' σ. 192—4. Α. Χουρμουζιάδου Περὶ ἀνασταναρίων. Κ/πολις. 1874 σ. 24—5
 (Σωζουαγαθοπόλεως). Μιλτ. Α. Λουλουδοπούλου Ἀνέκδοτος συλλογὴ ἠθῶν, ἔθιμων, δημ.
 ᾠδῶν, προλήψεων, δεισιδαιμονιῶν, παροιμιῶν, αἰνιγμάτων κτλ. τῶν Καρῶν (ἐπαρχίας
 Καβακλή). Ἐν Βάρνῃ 1903 σ. 167—190. Βλ. Γ. Σκορδέλλῃ Ἀνάλεκτά τινα περὶ τῆς
 ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως ἐν Πανδώρα 1861 τ. ΙΑ' σ. 448—9. Ἰω. Νικολάου Ἡ Ὁδη-
 σός (Βάρνα). Ἐν Βάρνῃ 1894 σ. 217—222.—ΒΟΡΕΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ. Α. Παπαδιαμάντη Οἱ
 Ἐλαφροπόκιωτοι, διήγημα ἐν Ἀκροπόλει 25 Δεκεμβρ. 1892 (= Ὁ Παντάρφανος 1912 σ.
 50—2 ἐν Σκιαθῶν;). Μ. Γ. Κωνσταντινίδου Ἡ νῆσος Σκῦρος, 1901 σ. 163—6.—ΚΥΚΛΑ-
 ΔΩΝ. Ἄντ. Βάλληγδα Κυθνιακά. Ἐρμούπ. 1882 σ. 111—3. Ἀσιατ. Μ. Ταταράκη Ὁ γάμος
 ἐν Νεοελληνικοῖς Ἀναλέκτοις τ. Α' σ. 349—354 (Μήλου). Ζαφ. Α. Γαβαλά Περὶ τῆς
 νήσου Σικίνου. Ἀθ. 1885 σ. 43—4. J. Th. Bent The Cyclades, or life among
 the insulares Greeks. Lond. 1885 σ. 133—8 (Θήρας· οὐδὲν νέον· κυρίως ἐξ ἄλλων πα-
 ραλαμβάνει). 189—191 (Σικίνου). *Pègues* Histoire et phénomènes du volcan et des
 îles volcaniques de Santorin 1852 σ. 394—412. Α. Π. Εἰς γάμος ἐν Θήρᾳ ἐν Σιλ-
 πιγγί, οἶκος. καὶ φιλολογ. περιόχ. 1891 Περὶοδ. Β' ἔτ. Β' τ. Α' σ. 8—9, 24—5.
 Ν. Γ. Γάσπαρη Ἡ νῆσος Ἀρμόνια 1895 σ. 66—7. *Tournefort* Relation d'un
 voyage du Levant. 1717 τ. Γ σ. 121 κέ. (Μηκόνου).—ΝΗΣΩΝ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ. Γ. Α.
 Γάγγου Ἔθιμα τῶν ἐν Λέσβῳ γάμων (Ὁ Παντάρφανος 1863 τ. Γ' σ. 469—472. *Fontès* Notes
 sur la Grèce. 1864 σ. 205—240 ἐν Ὁδησίῃ κατὰ Σηπτεμβρίον τοῦ 1859). *Georgel*
et Pineau Le Folk-lore de Lesbos. 1921 σ. 313—320. Ἀλεξ. Ἀκριβοῦ Νομικαὶ ση-
 μειώσεις. Τὰ ἐν Μυτιλήνῃ περὶ μνηστειῶν ἔθιμα ἐν Ἀρμονίᾳ Σμύρνης 2. 3 Μαρτίου 1900.
 Κανελλάκη Χιακά ἀνάλεκτα. 1890 σ. 137—142. Ν. Καπιγιολδάση Ὁ γάμος παρὰ Σιθε-
 ρουντίοις ἐν Νεολόγου ἐβδομαδιαία ἐπιθεωρήσει 1893 τ. Β' σ. 809 (ἔθιμα χιακά. Προδή-
 λως δὲν εἶναι ἀκριβῆ, ἀλλ' ἀσπίτα, ἴσως λεγόμενα ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς χώρας πρὸς
 διασυρμὸν τῶν ἀξέστων χωρικῶν). Κ. Ν. Παπάδη Ἐντυπώσεις ἐκ Παρπαριαῆς ἐν Χιακοῖς
 Χρονικοῖς Κ. Ἀμάντιον 1911 τεύχ. Α' σ. 81—3. Μιχ. Γ. Κεφάλια Πῶς ἐγίνοντο οἱ γάμοι
 εἰς τὴν Καλλιμασιάν πρὸ τοῦ 1865 αὐτ. 1914 τεύχ. Β' σ. 89—92. Ἐπ. Γ. Σταμιτιάδου
 Σαρμακά. Σάμος 1887 τ. Ε' σ. 267—300.—ΝΟΤΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ. Τοῦ αὐτοῦ Ἰκαριακά.
 Σάμος 1893 σ. 108—112. Μ. Η. Μαλανδράκη Ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἐν Πάτρῳ ἐν Δελτ. Ιστορ.
 ἔθνολ. ἔταιρ. 1890 τ. Γ' σ. 331—6. *Oikonomopoulou* Ασρικὰ 1888 σ. 79 κέ. *Michand*
et Roujoulat Correspondance d'Orient. Bruxelles 1835 τ. IV σ. 133 κέ. (Κῶ). Γ.
 Παπαδοπούλου Γενικὴ γεωγραφικὴ καὶ ἱστορικὴ περιγραφὴ ἀρχαία καὶ νεωτέρα τῆς νήσου
 Νισύρου. 1909 σ. 57—67. Α. Χαβιαοῦ Ἔθιμα κατὰ τοὺς γάμους τῆς νήσου Τήλου ἐν Ζωγρ.
 Ἀγῶνι 1891 τ. Α' σ. 265—7. Τοῦ αὐτοῦ Συμαϊκά. Τὰ κατὰ τὴν μνηστειαν καὶ τὸν γά-
 μον αὐτ. σ. 212—3. Μυλιώτιον—Κοτρὸν Ἡ νῆσος Ῥόδος 1881 τ. Β' σ. 292—5. Ἀσιατ.
 Γ. Ἀσιασιατάδου Ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἐν Ῥόδῳ ἐν Ξενοφάνει 1910 τ. Ζ' σ. 49—50. Ἀποστ.
 Γ. Τσαμιτίκου Περιγραφὴ τοῦ γάμου ἐν Σορόμῃ τῆς Ῥόδου ἐν Φόρμιγγι τ. Η' ἀρ. 9. Τοῦ
 αὐτοῦ Πῶς στολιζέται ἡ νυμφικὴ κλίνη (παστός) ἐν τοῖς χωρίοις Ῥόδου ἐν Ῥοδιακῇ ἡμερ.
 1912 σ. 93 κέ. *Wescher-Mantolakiaki* Δωρικὸν φῆγισμα Καρπάθου 1878 σ. 56—60. *Μαντω-*
λακιάκη Καρπαθιακά 1896 σ. 117—121. Οἱ γάμοι ἐν Κάσῳ ἐν Ἐρατῷ 1861 τ. Α' σ. 111—118
 (ἐκ τούτου: Μ. Μ. ἐν ἡμερολ. Χρόνη Κων/πόλεως 1867 σ. 72—6. Πανδώρα 1867 ΙΖ',
 487—9. Ἐβδομάς 1889 τ. Γ' ἀρ. 26 σ. 4—5). Α. Στυριάδη Ἔθιμα τοῦ γάμου ἐν Μαγιστῇ
 (Καστελορριζῶ) ἐν Παρνασσῷ 1878 τ. Β' σ. 882—6. Μ. Γ. Πιστιάδου Ἡ ζωὴ ἐς τὸ Κα-

σταλόρριζο. 5. Ὁ γάμος ἐν Νουμῶ 1905 ἀρ. 148 σ. 9—11.—ΚΡΗΤΗΣ. *Bybilakis Neugriechisches Leben*. 1840 σ. 29—43. *M. Χουρμούζη Βυζαντίου Κρητικά*. 1842 σ. 27—30. *Spratt Travels and researches in Crete*. Lond. 1865 τ. I σ. 170—173. *Ἐλισίος Μελαίνης Κρητικὴ μέλισσα*. 1873 σ. 57—63 (β' ἐκδ. 1888 σ. 36—40). / Παύλου Γ. Βλαστοῦ Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα Κρητῶν. 1893 (πλουσιωτάτη συλλογὴ ἔθιμων, μετὰ παραντισθειμένων ἀσμάτων, παροιμιῶν κλπ.).—ΚΥΠΡΟΥ. *J. Bramsen Travels in Egypt, Syria, Cyprus etc.* Lond. 1820 τ. I σ. 306—7. *Γ. Λουκά Φιλολογικαὶ ἐπισκέψεις τῶν ἐν τῷ βίῳ τῶν νεωτέρων Κυπρίων μνημείων τῶν ἀρχαίων*. Ἀθ. 1874 τ. Α' σ. 66—96. *Ἀθ. Α. Σακελλάριου Τὰ Κυπριακά*. Ἀθ. 1890 τ. Α' σ. 717—734. *Ἰω. Γ. Χατζηϊωάννου Ὁ γάμος ἐν Κύπρῳ ἐν Κρητικῇ Στοχῇ* 1909 Β' σ. 118—124. *Magda H. Ohnefalsch-Richter Griechische Sitten und Gebräuche auf Cypern*. Berlin 1913 σ. 231—243. *Ξ. Π. Φαρουακίδου Γαμήλιον κυπριακὸν ἔθιμον ἐν Λαογρ.* Ε', 402.—ΜΙΚΡΑΣ ἈΣΙΑΣ. *I. N. Βαλαβάνη Τὰ ἐν Κερασσοῦντι περὶ τὸν γάμον ἔθιμα ἐν Πανδῶρῳ* 1859 τ. Θ' σ. 509—512. 518—9. *Γ. Ἀεριοῦ Σύντομος περιγραφὴ τῆς Ἀμισοῦ καὶ τῆς περὶ αὐτὴν χώρας*. β'. Περὶ γάμων ἐν Πλάτωνι 1880 τ. Β' σ. 523—8. *I. Α. Κονδυλάκη Γαμήλια ἔθιμα τῶν περὶ τὴν Ἀμισὸν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας οἰκούντων Ἑλλήνων ἐν Δελτ.* Ἰστ. Ἐθνολ. Ἐταιρίας 1881 τ. Α' σ. 526—530. *II. Γ. Μακρῇ Βιβθονικαὶ σκιαγραφαί. Τὸ Κατιρλί καὶ αἱ περὶ αὐτοῦ κῶμαι*. Κ/πολ. 1888 σ. 92—98. *Εὔστρ. I. Δράκου Ἔθιμα συγχρόνων Ἑλλήνων*. Α'. *Οἱ ἀρραβῶνες*. Β'. *Οἱ γάμοι ἐν Νεολόγῳ Κ/πόλεως 5 Μαΐου καὶ 7 Ἰουνίου* 1889. *I. Κ. Γοῖβα Τὰ κατὰ τὴν Ἀπολλωνιάδα [Βαλουκασέρ ;] ἐν Ἐπιθεωρήσει Κων πόλεως 12 Ἰανουαρίου* 1889 (συντομωτάτη, κακογραμμμένη, ἀσαφὴς περιγραφὴ). *Παρ. Ἐλευθερίου Πραγματεία περὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἔθιμων τῆς κωμοπόλεως Ἀπολλωνιάδος κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους ἐν Ξενοφάνει* 1907 τ. Δ' σ. 231—5. *Κλ. Σ. Ἰωνίου Ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἐν Ἀνατολῇ. Ἡ μνηστία ἐν Βουρδουρίῳ ἄλλοτε καὶ νῦν*. Ὁ γάμος ἐν Ξενοφάνει 1905—6 τ. Γ' σ. 72—82. 163—171. 202—211. *Ἰωακ. Βαλαβάνη Ἡθῆ καὶ ἔθιμα τῆς ἐλληνικῆς κοινότητι Ἰκονίου ἐν Χρῆζ. Ἡ πόλις* 1875 Α' σ. 103—4. *Ἰωακ. Βαλαβάνη Ἡθῆ καὶ ἔθιμα Ἀφροδισιῶν καὶ γάμος ἐν Ἰκονίῳ ἐν Κρητῇ* 1889 τ. ΚΖ σ. 45—7. *Σ. Φαλασκουίδου Τὰ Συλάτια. Μελέτη τοῦ νομοῦ Ἰκονίου ὑπὸ γεωγραφικῆν, φιλολογικῆν καὶ ἐθνομολογικῆν ἐποψίν*. Ἀθ. 1895 σ. 29—40. *Σάββα Χωλοπούλου Μονογραφικὴ ἱστορία Ἠθῆς καὶ Συλάτιας ἐν Ξενοφάνει* 1905 τ. Β' σ. 281—7. (*Ἀνωνύμου*) Ἡθῆ καὶ ἔθιμα . . . τῶν ἐν ἀποκέντροις Καισαρίας Καππαδοκίας οἰκούντων ὀρθοδόξων χριστιανῶν αὐτ. τ. Α' σ. 372—380. *Ἰημ. Μακροῦ Ἡ Μαλακοπὴ αὐτ. τ. Δ' σ. 426—431. 518—520. Ρίζου Ἐλευθεριάδη Συνασός, ἦτοι μελέτη ἐπὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἔθιμων αὐτῆς*. Ἀθ. 1879 σ. 74—82. *I. Σαραντίδου Ἀρχαίου Ἡ Συνασός*. Ἀθ. 1899 σ. 76—81.—ΚΟΡΣΙΚΗΣ. *Dimo et Nicolo Stephanopoli ἔνθ. ἀν. σ. 11.*

Ἄλλων λαῶν. Ἀλβανῶν. Chandler Travels in Greece and Asia minor 1817 τ. II σ. 153—4. 1825 τ. II σ. 169—170 (γαλλ. μεταφρ. 1806 τ. III σ. 59—60). *Hahn Albanesische Studien* 1853 τ. I σ. 143—7. *A. Λεντεγαίου Ἀλβανικὰ ἔθιμα. Γάμος ἐν Παρνασσῷ* 1892 τ. ΙΔ' σ. 281 κέ.—Μαυροβούνων : *D. Ciampoli Interno al Montenegro. Amori e nozze ἐν Nuova Antologia* 1896 τ. 65 σ. 588—621.—Ρωμούνων : *Ad. Flachs Rumänische Hochzeits- und Totenbräuche*. Berlin 1899.—Βουλγάρων καὶ ἄλλων σλαβικῶν λαῶν : *J. Kohler ἐν Zeitschr. d. Ver. f. Volksk.* 1915 σ. 329—345.—Ρώσων : *Krek Russische Hochzeitsbräuche (Analecta Graeciensia. Festschr. zu 42 Versammlung deutscher Philologen in Wien. Graz 1893)*. *Th. Volkov Rites et usages nuptiaux en Ukraine*. Paris 1893 καὶ ἐν *Anthropologie* II, 160—180. 408—487. 537—587. III, 541—8.—Ἀρμενίων : *Lady Montagu Letters and Works*, Lond. 1837 τ. II σ. 53—4.—Χριστιανῶν Συρίας : *H. Guys Voyage en Syrie* καρ. XXII. 1855 σ. 267—276. *Αἰμιλίας Μαυροῦτζη Περὶ τῆς ἐν Συρίᾳ τελευτῆς τῶν γάμων ἐν Πανδῶρῳ* τ. ΙΔ' σ. 33—4. 122—4). *N. Γ. Πολίτου Ἡθῆ καὶ ἔθιμα ἄλλων νήσων καὶ τόπων ἐν ΚΠ. Συλλ.* 1874 τ. Η' σ. 495—6.

Καλύμματος ἐπίθεοις κατὰ τὴν κυκλικὴν ὄρχησιν. Ἐν Λευκάδι, ἀφοῦ ὁ ἱερεὺς θέσῃ

Γρ. Παναγιώτου
ἱστορία τοῦ ἔθους
22 1898 σ. 58—68.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν νυμφίων τοὺς στεφάνους, εἰς τῶν συγγενῶν καλύπτει ἐκ τῶν ὀπισθεν τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους τούτων δι' ὑφάσματος μεταξίνου ἢ μαλλίνου 12—15 πήχεων, τὸ ὅποιον καλεῖται στεφανοσκέπασμα καὶ εἶναι δῶρον τοῦ παρανόμφου, τὸ χρησιμοποιεῖ δὲ βραδύτερον ἢ νύμφη εἰς φόρεμα (Κατ' ἀνακοίνωσιν Σ. Δάλλα γυμνασιάρχου). Ἐν δὲ Κυζίκῳ καὶ τοῖς πλησιοχώροις <ἔς τὸ χορὸν τοῦ Ἱουαῖα ἐρριχταν ἀπάνου στὸν ὦμον τῶν νυμφίων ἕνα πολύτιμο κουμάσι (τόσχα, φασόνε κτλ.), ποῦ τοὺς τὸ ἔκανε δῶρον ὁ κουμπάρος καὶ τὸ λέγανε στεφανιάτικο> (Κατ' ἀνακοίνωσιν Μ. Φιλήντα). Ἄλλαι μαρτυρίαι: *Douglas An essay on certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks* σ. 111. Ἔστιά 1882 Δ', 595 α. Βλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 242, 2 (ἐν Σκόρφ). Περὶ τοῦ ἐθίμου βλ. *Reinach Cultes, mythes et religions I*, 310 κέ. *Hock Griechische Weihegebräuche* σ. 130. Παρὰ Βουλγάρους: *Strauss Die Bulgaren* σ. 325, Ἀλεανοῖς Σικελίας: *Pitré Usi e costumi del popolo siciliano II*, 67. 68.

Καταχύσματα. Εἰς διαφόρους περιστάσεις τοῦ γάμου, κατὰ τόπους: Ἔστιά 1882 Δ', 581. 582. 594. 595 (Ἀθήναι: ἐπὶ Τουρκοκρατίας). Ἔστιά 25 Ἰανουαρ. 1895 (Κερατεία). *Ross Erinnerungen* σ. 59 (Λεβάδια). Ὀλύμπια 1896 Α', 262—3. 269 (Τοιδέρι Ἀργους). Δελτ. Ἰστ. Ἐτ. Α' 129. 131 (Βυσοκὰ Καλαδρότων). *Καρναβίτου Λυγαρή* α' ἐκδ. 1896 σ. 161. β' ἐκδ. 1920 σ. 158 (Λεχαινά). *Γ. Α. Γεωργοπούλου* Περὶ τοῦ γάμου τῶν ἀρχ. Ἑλλήνων. Τρίπολις 1880 σ. 11 σημ. 60 (Ἀρκαδία). *Κανδηρώρου Ἀρχ. Ἐπ.* 1903 σ. 76. 78 (Μεγαλόπολις). *Παπαζαφειροπούλου* Περιουναγωγὴ σ. 37. 42—3. 47 (Γορτυνία). *Λάουση Λάστα* σ. 100. 103. 112. *Κουκουλέ* Οἰνοντυπικά σ. 99. Νέα Σιών Γ', 1120 (Γιάννιτσα Καλαμάτας). Ἐπιθ. πόλις καὶ φιλολογ. 1882 Γ', 58—9 (Σαβεδικὸς Δωρίδος). Ἐβδομ. 1889 Γ' φ. 25 σ. 34, 35, 4 α (Αἰτωλοακαρνανία). Λαογρ. Α', 315 (Λευκάς). *Γρ. Παλιουρίτου* Ἀνατολ. Ἑλλ. Β', 209 (Ἡπειρος). *Λαμπροῦ* Ἡπειρ. μελετ. Ζ', 21 (Πογών: Ἡπειρος). *Πύρ. Ἀργολή* 1901 σ. 156 (Μακεδονία). *Abbott Maced. Folkl.* σ. 177 (ἀγ. Ἐλισβετ. Παύλινα σ. 61 (Λακκοβίγια Μακεδονίας) Ἡπειρ. καὶ Ἐπειρος 1897 σ. 193 (Σαρωνία Κρηνησία). *Βάλμπου* Βυθυτικὰ σ. 119. *Λαμπροῦ* Ἀμοργός σ. 97. *Κορνή* Ἀτ. Γ' 51—3. *Κίος*. *Κανελλάκη* Χιακ. ἀνάλ. σ. 140. 141. *Σταματιάδου* Ἰκαριακὰ σ. 112. *Παπαζαφειροπούλου* Σερβικὰ Ε', 285. *Ζωγρ.* Ἀγ. Α', 266 ε (Τήλου). *Παπαδοπούλου* Γεν. περιηρ. Ἰθάκης σ. 62. *Ξενοφάν.* Ζ', 49 (Σιάβνα Ῥόδου). *Weschel-Mantolakiaki* Δωρ. φήφ. *Κάρπη* σ. 58 (Κάρπαθος). *Μανωλακάκη* Καρπαθικὰ σ. 119. Ἐφημ. Φιλολ. 1858 Γ', 448 λ. πασιτικά (Κρήτη). *Βλασιτοῦ* Ὁ γάμος ἐν Κρήτῃ σ. 66. 88—9. *Π. Γ. Μακρῆ* Κατιρλί σ. 93—4. Ἐπιθ. Κ/πόλ. 12 Ἰαν. 1889 (Ἀπολλωνιάς [Βαλουκεσέρ;]). *Ξενοφάν.* Γ', 171 (Βουρδούρ). *Αὐτ.* Β', 286. 287 (Σύλατα). *Φαρασοπούλου* Τὰ Σύλατα σ. 38. Ἔστιά 1889 ΚΖ', 47 (Ἰκόνιον). *Ξενοφάν.* Δ', 430 (Μαλακοπή Μ. Καππαδοκίας). *Αὐτ.* 235 (Λιδίσιον).—Ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐδαλλον διὰ μῆλων ἢ ῥόδων μαρτυρεῖται ἐκ *Ψελλοῦ* ἐπ. 84 παρὰ *Σάθα* Μεσ. Βιδλ. Ε', 321. Ἐν *Πειρίτῳ* Διγενῆ (στ. 1093 σ. 160 Λάμπρου) ῥάντισμα μὲ ῥοδόσταμα εἰς προπάντησιν ἐρχομένων.

Σένα. Ἐν Γαλλίᾳ: *Nove Coutumes, mythes et traditions des provinces de France* σ. 63. 290. *Mélusine I*, 93. 439, ἐν *Σχέοτα*: *Rev. de l'hist. des relig.* 1910 τ. 62 σ. 204 κέ., ἐν Κορσικῇ: *Rev. d. trad. pop.* 1897 XX, 521, ἐν *Blonay* Ἑλβετίας: *Schw. Arch. f. Volksk.* 1911 σ. 95, ἐν Ἰταλίᾳ: *Arch. per le tradiz. popol.* XXII, 294. 295. 297—8 (σημ.), παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τῆς Βουκοβίνας: *Zs. f. öst. Volksk.* VII, 118, παρὰ Βουλγάρους: *Zs. Ver. Volksk.* 1915 σ. 337, ἄλλοις σλαβικοῖς λαοῖς *αὐτ.* σ. 341, παρὰ τοῖς Σλάβοις τῆς Βαλτικῆς: *Schrader Reallex. d. indogerm. Altert.* λ. *Heirat* § 12. 9. Περὶ τῆς ἐννοίας τῶν καταχυσμάτων βλ. *Mannhardt Mythol. Forschungen* σ. 351 κέ. 366—371. *Zs. Ver. Volksk.* 1895 σ. 391, 3. *R. Wütsch* ἐν *Hess. Bl. f. Volksk.* 1903 σ. 79—80. *Hock* Griech. Weihegebräuche σ. 92. 110. *Zachariae* ἐν *Wien. Zs. für d. Kunde des Morgenlandes XVII*, 139. XX, 293. Ὁ αὐτός ἐν *Zs. Ver. Volksk.* 1907 σ. 470. *Arch. f. Religionsw.* 1908 σ. 411. *Samter* Familienfeste σ. 1 κέ., ἰδίως σ. 13. *P. Stengel* Opferbräuche der Grie-

chen σ. 30. Rev. de l'hist. d. relig. 1910 τ. 67 σ. 352. *Wächter* Reinheitsvorschriften (RGVV. XI, 1) σ. 13, 33, 2, 123, 4. *Samter* Geburt, Hochzeit u. Tod σ. 171 κέ. 195. *Dieterich* Mutter Erde β' και γ' έκδ. σ. 102. *Köchling* De coronarium apud antiquos vi atque usu (RGVV. XVI, 2) σ. 63, 71. *Scheftelowitz* Das stellvertretende Huhnopfer (RGVV. XIV, 3) σ. 13—6. Zs. Ver. Volksk. 1915 σ. 337—8. Βλ. και γενικῶς *Schrader* ἔθν. ἀν. Πρὸς. και *R. Schmidt* De Hymenaeo σ. 25.

Καταχύσματα ἔχοντα εὐχετικὴν σημασίαν, εἰς ἄλλας περιστάσεις: ΚΗ. Σύλλ. Θ', 338, 339. Ἐν Κρήτῃ οἱ μπουναμάδες κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ἔτους συνίστανται εἰς τραγήματα, ὀπώρας ἐηράς, καρύδια, ἀμύγδαλα, σταφίδας και πορτοκάλια (*I. Κονδυλάκης* ἐν Ἐοτία 1 Ἰανουαρ. 1897. Φιλολ. παράρτ. σ. 3). Συναφῆ ἔννοιαν πρὸς τὰ καταχύσματα ἔχει και ἡ διασπορά κόκκων ῥοιᾶς (βλ. ἀν. σ. 295 και σημ. 1), συνηθιζομένη ἐν Κόθνην κατὰ τὴν πρωτοχρονίαν (*Βύλληνα* Κυθν. σ. 116).

Παλαιὰ ὑποδήματα. Περὶ τοῦ ἔθιμου τοῦ ῥίπτειν παλαιὰ ὑποδήματα κατὰ τοὺς γάμους βλ. *James E. Crombie* Shoethrowing at weddings ἐν Folk-lore 1895 VI, 258—281. *Caland* ἐν Arch. f. Religionsw. 1908 σ. 137. Zs. Ver. Volksk. 1911 σ. 414. Παρὰ τοὺς ἀρχαίους Ἕλλησι: *Samter* ἐν N. Jahrb. f. das kl. Alt. 1907 XIX, 132 κέ.

Γλυκίσματα. Κατὰ τὸν γάμον γίνεται γενικώτερον διανομὴ κουφέτων. Μνηεῖα τούτων ἔδη ἐν Συναξαρίῳ τῶν γυναικῶν (στ. 888 σ. 403 *Krumbacher*): «εἰς χαρῶν μηδὲν ὄλης | και κουφέτα νὰ μὴ ῥῆς». Βλ. προσέτι *Guy* Voyage litt. en Grèce 1776 I, 266. Ἐν Ζακύνθῳ οἱ νυμφευόμενοι ἐμοίραζον κάρυα (*Παρνασσός* 17', 74), ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ Σαφουαγαθουπόλεως κάρυα διενέμοντο εἰς τὰ παιδιά και ἐν τῇ βρύσει τελετὴν (βλ. ἐνωτέρω σ. 301, 3) τὴν τρίτην μετὰ τὸν γάμον ἡμερῶν τῶν ἑορταστικῶν. Περὶ ἀναστεναγίων σ. 24—5). Ἐν Κρήτῃ εἰς τοὺς γαμηλιώτας παρασπύρι και κολλούρια μεγάλα (*Ἐλπίδος Μελίτης* Κρητ. Μελίσσα 1873 σ. 62, 1888 σ. 40). Ἐν Κρήτῃ εἰς τοὺς γάμους ἐπιτίθειται ἄμυγδαλα (*Κατάλογος ἄμυγδαλῶν* σ. 96), και ἐν Κρήτῃ εἰς τὴν ταπεινότητα ἐπιτίθειται (*Ζωγράφ. Ἀγ. Α'*, 325). Ἐν Τήλῳ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς προσφέρεται εἰς τοὺς παρευρισκομένους μελιτοκοῦνην, κατασκευαζόμενον ἐκ μελιτος, σισαμίου και ἀμυγδαλῶν, τὸ ὅποιον, τρώγοντας οὗτοι ἐπεύχονται: ἔτσι κ' ἡ μοῖρα σου ἔστω καλὴ (αὐτ. σ. 266). Ἐν Παρνασσῷ Χίου, μετὰ τὴν λήξιν τῆς Ἰεροτελεστίας, περιφέρονται ἐντός τῆς ἐκκλησίας μερικὰ πᾶσα κικυρόμειλα, ἐκ τοῦ ὁποῦ ὑποχρεοῦνται οἱ παρευριστοὶ νὰ λάβωσι ἀνά μίαν κουταλιάν διὰ νὰ εὐχρηθοῦν, κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἱερεὺς μοιράζει τὰ σιγαροκόμικα (*Χιακὰ Χρονικά* 1911 Α', 83). Ἐν Βουσωκῷ Καλαβρύτων ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γαμβροῦ περιφέρονται ἄγγελια πλήρη μελιτος, σῦκα και οἶνος, οἱ δὲ προσκεκλημένοι γευόμενοι διὰ τῶν δακτύλων τὸ μέλι εὐχονται εὐτεχνίαν και εὐζωίαν (*ΔΙΕ. Α'*, 131)· κατὰ δὲ τοὺς ἀρραβῶνας ἡ μνηστὴ προσφέρει καρύκευμά τι μετὰ μελιτος και οἶνον (αὐτ. σ. 125). Διανομὴ ἄριτου κλπ. βλ. *Λαογρ. Σύμμ. Β'*, 266.

Πορτιάτικο. Τάματα. Ἐν Γιάννινοσ Καλαμάτας, ὅταν ὁ γαμβρὸς μετὰ τῆς συνοδίας τοῦ πηγαίνῃ πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης, δύο συγγενεῖς ταύτης ἵστανται πρὸ τῆς θύρας και ἐμποδίζουσιν εἰς αὐτὸν τὴν εἴσοδον, εἴην δὲν πληρώσῃ τὸ πορτιάτικο, ὃ δραχμᾶς ἢ περικοπῆρας (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Βελμάχου. Βλ. και Νέα Σιών 7', 1119). Και ἐν Μακεδονίᾳ ἀν ὁ παράνυμφος δὲν κάμῃ τάματα, δηλ. δὲν ὑποσχεθῇ διάφορα δῶρα, δὲν ἀνοίγεται ἡ θύρα εἰς τὴν συνοδίαν (*Ἐθν. Ἀγωγή* 1901 σ. 156). Ἐν Λακκοδικίῳ κατὰ τὴν αὐτὴν περίστασιν φιλοδωροῦνται αἱ παρά τὴν νύμφην παρθέναι (*ζυμώστροις*) ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ, ἄλλως δὲν ἀνοίγουν (*Γουσίου Πάγγ.* σ. 60).

Ἄλλὰ και εἰς τοὺς νεονύμφους μετὰ τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου ἀπεκλείετο ἐν Λιθισίῳ ἡ εἴσοδος εἰς τὴν οἰκίαν, εἴην δὲν ἔδιδεν ὁ παράνυμφος τὸν ζητούμενον τράγον (*Ἐσνοφάν. Δ'*, 235).

Ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν ἀπομικρύνῃ ὁ γαμβρὸς ἐκ τῆς νυμφικῆς παστάδος τοὺς κατακληιδόνοντας ἐνίοτε αὐτὴν στενοῦς συγγενεῖς του, ὄφειλε νὰ τᾶξῃ αὐτοὺς εὐωχίαν (*Ἐοτία* 1882 1Δ', 596).

Ἀνοικτικιά ἐν Καρπάθῳ λέγεται τὸ «δῶρον, ὅπερ δίδεται τῷ νυμφίῳ ὑπὸ τῆς πενθερᾶς τὴν ἐπιθεσαν τοῦ γάμου, ἂν τῇ ἀνοίξῃ τὸν νυμφικὸν θάλαμον» (Ζωγράφ. Ἀγ. Α', 320).

Ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας ἐπιστρέφουσα ἐκ τῆς πηγῆς ἢ νύμφη εὐρίσκει κλειστὴν τὴν θύραν· τάξει διὰ τὴν ἀνοίξῃ ὁ γαμβρὸς (Ξενοφάν. Β', 287).

Ἐἴνα ἀνάλογα. Συμβολικὰ ἐμπόδια εἰς τὸν γαμβρόν· ὀφείλει νὰ πληρώσῃ διὰ τὴν ἀφήσουσιν (ἰταλικά) : Arch. per le tradiz. popol. 1900 σ. 460. 462. Ἐμπόδια ὑπὸ συγγενῶν νύμφης νὰ διέλθῃ ἢ γαμήλιος πομπὴ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας εἰς τοῦ γαμβροῦ (Σαβοῖα) : Rev. de l'hist. des relig. 1910 τ. 60 σ. 207. Πρὸς καὶ *Samter* Geburt, Hochzeit u. Tod σ. 162 κέ.

Εἰς τινὰ μέρη τῆς δυτικῆς Μακεδονίας τὴν δευτέραν μετὰ τὸν γάμον συνηθίζεται τὸ λεγόμενον *κρέμασμα*. Οἱ μπράτιμοι περιτυλίσσουσι διὰ σχοινοῦ τὴν νύμφην κατὰ τὴν ὁδὸν καὶ ἀνασφύροντες ἀπὸ τινος δοκοῦ τῆς οἰκίας κρατοῦσιν αὐτὴν μετέωρον· τὴν καταβιδάζουσι δὲ μόνον ἀφοῦ τάξῃ τι, συνήθως φαγώσιμον. Πολλάκις ἀναρτῶσι καὶ ὄλους τοὺς οἰκίους, οἵτινες ὑπὸ τὸν αὐτὸν ὄρον ἀπαλλάσσονται (Ἐθν. Ἀγωγή 1901 σ. 158).

Ἐν Ῥομπάταις Ἠπείρου, ἂν δὲν τάξωσιν εἰς αὐτὴν ὁ πενθερὸς καὶ ἡ πενθερά, δὲν εἰσέρχεται ἢ νύμφη εἰς τὴν νέαν οἰκίαν (*Λαμπροῦ* Ἠπειρ. μελετ. Ζ', 24). Ὅμοίως καὶ ἐν Σαράντα Ἐκκλησίαις, πρὶν ἢ δωρῆσωσιν αὐτὴν τι (Θρακ. Ἐπετ. 1897 σ. 193).

Ῥάπισμα νεονύμφων κλπ. Ἐν Καρκύρα ὁ πενθερὸς ὑποδεχόμενος τὸν γαμβρόν τῷ ἔδιδε σφοδρὸν ῥάπισμα (*Saint-Sauveur* Voy. hist. II, 46). Ἀλλαχοῦ ἐρράπιζε τοῦτον ἢ πενθερά, ὡς ἐν Σεβεδίκῳ Δωρίδος (Ἐπιθ. πολιτ. φιλολ. 1882 Γ' 58), καὶ ἐν Καρυαῖς Καβακλή τρίς (*Λουλουδοπούλου* Ἀν. συλλ. σ. 188). Ἐν Λακκοβικίοις Μακεδονίας, ὅταν ὁ γαμβρὸς μεταβαίνει πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης, ἢ ἀδελφὴ ταύτης ἢ ἄλλη τις συγγενὴς κερνᾷ αὐτὸν ποτήριον οἴνου, εἴτα προσέρχεται πρὸς τὸν τραχήλον αὐτοῦ μανθῆλιον καὶ τὸν ῥαπίζει (*Γουσίου* Πάγγ. σ. 60). Ἐν Βύσσῳ καὶ Καλαδρῦτων μία ἐκ τῶν θείων τῆς νύμφης κατέπερεν ἰσχυρὸν ῥάπισμα ἐπὶ τὸν τοκάριον τοῦ γαμβροῦ, τὸν ὅποιον προσεπάθει νὰ προφυλάξῃ εἰς ἐκ τῶν ἀδελφῶν τοῦ γαμβροῦ (Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 130). Μετὰ τὴν ἐρράπιξιν παλαιότερον ὁ γαμβρὸς, ἐν μὲν Λάστα τῆς Γορτυνίας ὑπὸ τὴν συγγενισσῶν καὶ φίλων τῆς νύμφης (*Λάσκαρη* Λάστα σ. 107), ἐν δὲ τῷ χωρίῳ Τρέχῳ τῆς Καππαδοκίας ὑπὸ ἀπάντων τῶν κατοίκων κατὰ τὸν ἀσπασμὸν τῶν νυμφικῶν ἐστράων (*Φαρασοπούλου* Σύλατα σ. 39). Κατὰ τὴν αὐτὴν περίστασιν, ἐν Μεγαλόπολει, ῥάπισμα φιλικόν βλ. ἄν. σ. 242, 2. Εἰς Κούρεντα θεωπευτικῶς κτυπᾷ ἐπὶ τοῦ ἀχένου τὸν εἰσερχόμενον νυμφίον ὁ πενθερὸς (*Λαμπροῦ* Ἠπ. μελετ. Δ', 57). Ἐν Ζατούνη τῆς Γορτυνίας τὴν νύμφην, ὅταν τὴν πάρουν, «τὴν καθίζουσι σὲ βρέλι καὶ τὴν χτυποῦν μπάτσιαις» (κατ' ἀνακοίνωσιν Κ. Κασσιμάτη). Εἰς τοὺς ὀρεινοὺς δῆμους τῆς Μαντινείας (κατ' ἀνακοίνωσιν Ν. Τριανταφυλλάκου) καὶ εἰς τὰ περὶ τὴν Μεγαλόπολιν χωρία (Ἄρκ. Ἐπετ. 1903 σ. 77) ἐνῶ ἡ νύμφη πορεύεται πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ, σκώπεται καὶ παντοειδῶς παρενοχλεῖται, τὴν προστατεύει δὲ ὁ κουμπάρος διὰ τοῦ μαστιγίου τοῦ ἀπωθῶν τοὺς πειράζοντας αὐτὴν οἰκίους καὶ φίλους τοῦ γαμβροῦ. Ἐν Ἀμοργῷ γρονθοκοποῦν τοὺς παρανύμφους ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὴν τέλει τοῦ μυστηρίου (*Γάσπαρη* Ἀμοργός σ. 67).

Ἐν Βουλγαρίᾳ τὴν νύμφην κτυπᾷ ὁ γαμβρὸς διὰ τῆς ζώνης αὐτοῦ (*Zs. Ver. Volksk.* 1915 σ. 333).

Συμβολικαὶ πράξεις. Βρέφος εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νύμφης. Κατὰ τὴν ἀφίξιν τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ τίθεται εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτῆς, ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Μεγαλόπολεως, βρέφος (Ἄρχαδ. Ἐπετ. 1903 σ. 78), ἄρρεν ἀμφιθαλὲς ἐν Λακεδαιμόνι, ὅπερ αὐτὴ ἀσημῶνει (Σπарт. ἡμερολ. 1904 σ. 70). Καὶ ἐν Οἰνοῦντι ἀσημῶνει ἄρσενικό παιδί τιθέμενην ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς (*Κουκουλέ* Οἰνοῦντ. σ. 100). Ἐν Μακεδονίᾳ παρουσιάζουσι εἰς αὐτὴν πρῶτον ἄρρενα παιδα καὶ εἴτα κορμαίδα, οὗς φιλοδωρεῖ (Ἐθν. Ἀγ. 1901 σ. 157). Δύο νήπια, ἄρρεν καὶ θῆλυ, ἐπέθετον ἐπὶ τῆς νύμφης καὶ ἐν Ἀπολλωνιάδι [*Βαλουκεσέρ*] (Ἐπιθ. Κ/πόλ. 12 Ἰανουαρ. 1889). Κατὰ τὴν βιαίαν εἰσοδὸν τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ (βλ. ἀνωτέρω σ. 292, 2), ῥῥηται αὕτη τὴν θύραν διὰ βρέφους, ὅπερ ἐδίδετο

αὐτῇ εἰς τὰς ἀγκάλας, ἐν Συλάτοις Καππαδοκίας (Ξενοφάν. Β', 286) καὶ ἐν Συνασφ (Ῥίζου Ἐλευθεριάδου Συνασός σ. 78. I. Ἀρχελαίου Σαραντίδου Συνασός σ. 80).—Πρὸς ὡς πρὸς τὸ ἔθιμον καὶ R. Schmidt Z. Indisch. Erotik σ. 688 κέ.

Ἄγροι εἰς τὴν κλίνην. Ἐν Ἀκαρνανίᾳ εἰς τῶν νεονύμφων τὴν κλίνην ῥίπτουσιν ἀμφιθαλῆ ἀγόρια, ἵνα καὶ οὗτοι ποιήσωσιν ἄρρενα (Κατ' ἀνακοίνωσιν Εἰστ. Σταῖκου). Καὶ ἐν Ταιβέρι Ἄργους κυλλοῦσιν ἐπὶ τῆς κλίνης ἀγόρια, πρὸ τοῦ κατακλιθῶσιν οἱ νεόνυμφοι (Ὀλύμπια 1896 Α', 269). Ἐν Λιδισίῳ ἐκάθιζον παῖδια ἐπὶ τῶν προικίων, ὅτε ἐγένετο ἡ ἐκθεσις αὐτῶν (Ξενοφάν. Δ, 234).

Τὴν κλίνην τῶν νεονύμφων στρωννύει πάντοτε, ἐν Παρνασίῳ, γυνὴ ἄρρενα ἔχουσα τέκνα, ἥτις ἐντὸς τῆς στρωμνῆς ἐντίθησι τρεῖς ἤλους καὶ τρεῖς ἀμυγδάλας· τοῦτο ὑπονοεῖ τὴν γέννησιν ἀρρένων (Πλάτων Β', 367, θ').

Περιστέρια. Ἐν Τήνῳ κατὰ τὴν στέφιν ζευγος περιστερῶν ἀφίσταται ἐλεύθερον εἰς τὴν αἰθουσαν (Κατ' ἀνακοίνωσιν Ἀδ. Ἀδαμαντίου). Καὶ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ Τουρκοκρατίας προσέφερετο τοῖς νεονύμφου ζευγος ζωντανῶν λευκῶν περιστερῶν (Ἐστία 1882 ΙΔ', 596), ὡς δεῖπνον πιτσούνιον ψητόν, τὴν δ' ἐπύριον τοῦ γάμου ζευγος πιτσούνιων ἐψημένων (αὐτ.) ἐν Κύπρῳ βραστῶν μετὰ τοῦ ζωμοῦ τῶν (Σακελλαρίου Κυπρ. Α', 730· βλ. καὶ Λουκᾶ Φιλολ. ἐπισκ. σ. 93). Ἄλλας εἰδήσεις περὶ παραθέσεως κοινῆς τροφῆς εἰς τοὺς νεονύμφους περιστερῶν βλ. ἐν Λαογρ. Συμμ. Β', 265 (Ζ').

Μαγικαὶ πράξεις. Σούροιμο ποδιοῦ νύμφης : Ὀλύμπια 1896 Α', 253 γ (Ταιβέρι Ἄργους). Λουκᾶ Φιλολογ. ἐπισκέψεις σ. 89.

Καρφὶ ἐπιτίθεται εἰς τὴν κόμην τῆς νύμφης ὑπὸ κόρης μητρὸς πρωτοστέφανης διὰ νὰ μὴ πέφτουν τὰ μαλλιά (Κουμανούδη Στρ. Καλοπείχειρος 2 σ. 176. 3 σ. 199· πρὸς καὶ ἀνωτέρω σ. 255—6 σημ. 5). Ἡ λαβοῦσα πρώτη κτέμνη ἡμῶν ὑπανδρεύεται τάχιστα (αὐτ. 2 σ. 178. 3 σ. 199).

Ἄλλαι μαγικαὶ πράξεις : Κρητ. Ἀστὴρ 2, 66 (1897).

Ἄγνευα τῆς νύμφης καὶ ἄλεγχος ταύτης. Ellisson Analekten V, 218. Götter Epithetes sur la littérature grecque moderne σ. 144 κέ. Völsker Kunde σ. 229. Ploss Das Weib 1, 484 κέ. 488 κέ. Rev. de l'hist. des relig. 1898 τ. 37 σ. 413 κέ. Schrader Reallex. der indogerm. Altert. λ. Keuschheit § 6 κέ. Ἀδαμαντίου ἐν Λαογρ. Γ', 130 κέ. Theodoridis Seuchen Fühlen und Werten σ. 68 κέ.

Ἐν Λαογρ. Α', 402, ἐνθα ὁ λόγος περὶ τοῦ ἐλέγχου τῆς ἀγνεύας τῆς νύμφης, ἀναφέρεται ὅτι τὸ ἔθιμον «ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν, ὡς ἐκ πολλῶν σαφιστάτων τεκμηρίων συνάγεται, μάλιστα δ' ἐξ αὐτῆς τῆς λέξεως ἡμέναιος (ἡμῆν), τῆς μετωνυμικῶς δηλοῦσης καὶ τὸν δαίμονα τοῦ γάμου καὶ τὸ γαμήλιον ἄσμα». Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λ. διίστανται αἱ γνώμαι ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχαίων. Σχετικῶς, ὡς καὶ περὶ τοῦ δαίμονος ἡμεναίου βλ. Τζέτζη Χιλιὰδ. ΙΓ' στ. 588 κέ. 597. Koester De cantilenis popularibus veterum Graecorum. Berolini 1831 σ. 61. Schmidt De Hymenaeo σ. 21, 2. Koerber De Graecorum hymenaeis et epithalamiis, Vratisl. 1877 σ. 10. Pape λ. ἡμέναιος. Rendiconti dei Lincei V, iv 1895 σ. 555. Daremberg-Saglio Dict. des antiquités λ. Hymenaeos. Roscher Lex. I, 2801 ἐν λ. Pauly-Wissowa XVII, 126 λ. Hymen, Hymenaios. Usener Götternamen σ. 326. W. Kroll Die Altertumswissenschaft σ. 439—440. Bruckner ἐν Athenische Mitteil. 1907 σ. 90. P. Maas ἐν Philologus LXVI, 590—6. Kretschmer ἐν Glotta I, 386.

Περὶ ἐλέγχου τῆς ἀγνεύας τῆς νύμφης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι βλ. Bruckner ἐν Athen. Mitteil. 1907 σ. 89 κέ. Περὶ δὲ τῆς γαμηλίου ἐπιφωνήσεως ἐκκόρει κόρι κορώνην βλ. Koester ἐνθ. ἀν. Hermann Opusc. II, 328 (De Aeschyli Danaedum fabula). L. Deubner ἐν Hermes 1913 τ. 48 σ. 299 κέ.

Παρ' ἄλλοις λαοῖς : Ricaut Histoire de l'église grecque 1710 σ. 435 (Ἀρμένιοι, Ἕλληνας, Τοῦρκοι, Ἑβραῖοι). Schweizer. Archiv f. Volksk. 1913 σ. 23 (Ἑβραῖοι). Ami Boué La Turquie d'Europe 1840 τ. II σ. 470 (Τοῦρκοι). Strausz Die Bulga-

ren σ. 327. Zs. Ver. Volksk. 1901 σ. 439. 1915 σ. 343—4 (Βούλγαροι). Αὐτ. 1901 σ. 438 κέ. ('Ρῶσοι καὶ ἄλλοι Σλάβοι). 1905 σ. 438—9 (ὁμοίως). Αὐτ. 1901 σ. 167 ('Ρουθηνοὶ Βουκοβίνας). Archiv. per le tradiz. popol. 1899 σ. 45 (ἐν Νεαπόλει). *Carnoy et Nicolaidès* Folklore de Constantinople 1894 σ. 187—8 ('Ατοίγγανοὶ Κωνσταντινουπόλεως). *Savary* Lettres sur l'Egypte 1786 τ. III σ. 38 ('Αραβες Αἰγύπτου). Verhandl. d. Berl. Gesellschaft f. Anthropologie 1894 σ. 465—6 (ὁμοίως). Rev. de l'hist. des religions 1912 τ. 61 σ. 190 ('Αθησινοί). Αὐτ. σ. 192 (παρὰ τοῖς Gouragué χριστιανοῖς ἐν 'Αθησινῶ). *B. Schidlof* Sexualleben der Australier und Ozeanier Lpz. 1908 σ. 232 κέ. 236. 239 κέ. (ἐν Σαμόα). *Waitz* Anthropol. IV, 132 (ἐν τῷ ἀρχαίῳ Μεξικῷ). *Jus primae noctis*. 'Εν 'Ηπείρῳ καὶ Θεσσαλίᾳ κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα : *Λαμπροῦ* 'Ηπειρ. μελετ. Γ', 10. 'Εν Μακεδονίᾳ 'Αλβανοί : *Folklore* 1903 σ. 420.

Δεισιδαιμονία. 'Εάν τὴν αὐτὴν ἡμέραν γίνωσι δύο ἢ πλείονες γάμοι, αἱ νύμφαι, ἂν συναντηθῶσι μέχρι τῆς ὀγδόης ἡμέρας, ὀφείλουσι καλύπτουσαι τὸ πρόσωπον διὰ μανθηλίου ν' ἀσπασθῶσι ἀλλήλας ἐπιλέγουσαι· «Νὰ χαίρῃσαι τὸν ἄνδρα σου κ' ἐγὼ τὸν ἐδικό μου» (Γιάννιτσα Καλαμάτας παρὰ Γ. Βελμάχου), ἐν Σίφνῳ δέ, ὅταν δύο γάμοι γίνωσι συγχρόνως, δὲν πρέπει ἢ μία νύμφη νὰ ἴδῃ τὴν ἄλλην πρὸ τῆς παρελεύσεως 40 ἡμερῶν, ἄλλως ἢ μία ἐκ τῶν δύο θ' ἀποθάνῃ (παρὰ Σ. Δουκάκη 1888). 'Εν Λέσβῳ, ἂν τὴν ἰδίαν Κυριακὴν γίνωσι πολλοὶ γάμοι, πιστεύουσι ὅτι κάποιος ἐκ τῶν νυμφευθέντων τὴν ἡμέραν ἐκαίνῃ θ' ἀποθάνῃ (*Georgeakis et Pineau* Folk. de Lesbos σ. 341). 'Εν Παρνασίδῃ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς νεονύμφους νὰ εἰσέλθωσι εἰς ἐκκλησίαν, ἐνθα τελεῖται γάμος, εἰάν δὲν ἔχωσι παρέλθει 40 ἡμέραι ἀφ' ἧς ἐνυμφεύθησαν (Πλάτων Β', 367, η'), ἄλλως, ἐν Τσιθέρι 'Αργους, ὀφείλουσι νὰ ξαναστεναφανωθοῦν (Πλάτων Β', 367, η'), ἄλλως, ἐν Τσιθέρι 'Αργους, ὀφείλουσι νὰ ξαναστεναφανωθοῦν (Πλάτων Β', 367, η'), ἄλλως, ἐν Τσιθέρι 'Αργους, ὀφείλουσι νὰ ξαναστεναφανωθοῦν (Πλάτων Β', 367, η').

Χῆροι, χῆραι καὶ χαροκαμένοι προσφύονται πρὸς ἀσπασμόν τῶν σταφάνων ἕθετον λευκὸν μαντήλι εἰς τὴν κεφαλὴν (Πλάτων Β', 367, η') καὶ τῶν παρὰ Μ. Φιλίητα).

Δεισιδαιμονία κατὰ τὴν Ἰεροσόλειαν καὶ τὴν Σάρον (Γ', 1119). «Τρεῖς ἡμέραι δὲ [Γιάννις οὐτὸς ἡ γάμος οὐτὸς ὁ γαμπρὸς Δεῦν φησὶ τὸ σπῆτι πρὸς] καὶ ἀνωτέρω σ. 303—4] ὅσπου σκρανίθου, ἰδίᾳ γὰρ φαίρνουσι (ἀπομακρύνονται) μονασ'οί τως παρὰ μόνο μὲ συντροφιά» (ἐν Χαλκίδῃ παρὰ Γ. Κλ. Ζερβοῦ).

'Εν Λέσβῳ τὴν ὑστεραίαν τοῦ γάμου φαίρνουσι τὸν γαμβρόν εἰς ἐξωκκλήσιον καὶ τρίβουν τὰς χεῖρας καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μὲ τσουκνίδασι (*Rouse* ἐν *Folklore* 1896 VII, 115).

'Ετέρας προλήψεις βλ. ἐν Ζωγρ. 'Αγ. Α', 14, ιε' ('Ηπείρου). 213 § 28—33 (Σόμης).

